MALİYE HESAP UZMANLARI VAKFI YAYINLARI
YAYIN NO:18

SEMPOZYUM

SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARININ KAYNAK SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

ANKARA 2005

MALİYE HESAP UZMANLARI VAKFI YAYINLARI
YAYIN NO: 18

"Sosyal Güvenlik Kurumlarının Kaynak Sorunları ve Çözüm Önerileri" Sempozyumu

Ankara
2 Şubat 2005

ÖNSÖZ

Toplumu oluşturan tüm fertleri yakından ilgilendiren sosyal güvenlik sistemi, Ülkemizin son yıllarda karşılaştığı temel sorunlardan birisidir. Gerek ekonomik gerekse toplumsal yaşamı çok derin bir şekilde etkileyen bu soruna bugüne kadar temel değişkenlere dayanan bir çözüm üretilememiştir. Sosyal güvenlik sistemi giderek daha karmaşık hale gelmiş, sistemin kendi iç dengeleri bozulmuş ve finansmanı giderek zorlaşmıştır.

Son yıllarda uygulanan istikrar programlarında önemli bir değişken olarak gözetilen ve başarıyla uygulanan bütçe disiplini, sosyal güvenlik kuruluşlarına aktarılan kaynaklar pahasına sağlanabilmiştir. Sözkonusu aktarımların büyük ölçüde borçlanmayla temin edilmiş olması dikkate alındığında, aktarımlar kendi mutlak değerlerinin üzerinde bir bütçe maliyeti yaratmaktadır.

Hesap Uzmanları Vakfı'nın Ülkemizin önemli sorunlarına gösterdiği duyarlılığın uzantısı olarak, her yıl düzenlenen yarışmanın bu yılki konusunu "Sosyal Güvenlik Kurumlarının Kaynak Sorunları ve Çözüm Önerileri" oluşturmuştur. Vakıf, yarışmada derece alan çalışmaların da sunulacağı, konunun sosyal taraflarının çözüm önerilerinin tartışılacağı geniş katılımlı bir sempozyum düzenleyerek soruna ilişkin tespitler ve çözüm önerilerinin kamuoyu ile paylaşılmasına karar vermiş ve söz konusu sempozyum 2 Şubat 2005 tarihinde geniş bir katılımla gerçekleştirilmiştir.

Son derece verimli geçen bu sempozyumda yapılan konuşmaların da kalıcı hale getirilerek ilgililerin hizmetine sunulması amacıyla elinizdeki bu kitap yayına hazırlanmıştır.

Kalıcı eserler bırakmayı hedefleyen Vakfımızın bu yayınının da ilgililere yararlı olmasını diliyoruz.

Mart 2005, Ankara

Mehmut VURAL
Maliye Bakanlığı
Hesap Uzmanları Kurulu Başkanı
(Maliye Hesap Uzmanları
Vakfı Mütevelli Heyet Başkanı)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

SUNUŞ VE AÇILIŞ KONUŞMALARI 7

I. OTURUM:
OTURUM BAŞKANI : PROF. DR. KAMİL MUTLUER.....39

II. OTURUM:
OTURUM BAŞKANI : PROF. DR. VEYSİ SEVİĞ.....89

III. OTURUM:
GENEL DEĞERLENDİRME 151

SUNUŞ VE AÇILIŞ KONUŞMALARI

SUNUCU – Maliye Hesap Uzmanları Vakfı tarafından düzenlenen "Sosyal Güvenlik Kurumlarının Kaynak Sorunları ve Çözüm Önerileri" konulu sempozyuma hoş geldiniz.

Hesap Uzmanları Kurulu kurulduğundan bu yana ülke ekonomisinde meydana gelen gelişmeleri ve değişimleri yakından izlemiş, önemli görülen konuların kamuoyunun önünde tartışılmasına zemin hazırlamıştır. Ülke hizmetinde üzerine düşen bu görevi de başarıyla yapma gayreti içerisinde olmuştur. "Sosyal güvenlik kurumlarının kaynak sorunları ve çözüm önerileri" konulu sempozyum da bu gayretin bir ürünüdür. Sempozyumun ülkemiz ve milletimiz adına yararlı sonuçlar doğuracağına inanıyor, bu vesileyle şükranlarımızı iletiyoruz.

Şimdi izninizle panelimizin açılış konuşmasını yapmak üzere Hesap Uzmanları Vakfı Başkanı Sayın Aydın GÜNTER'i kürsüye davet ediyorum. Buyurun Sayın Başkanım.

AYDIN GÜNTER (HESAP UZMANLARI VAKFI BAŞKANI) – Sayın Bakanımız, değerli konuklar, Vakfımızın düzenlediği, "sosyal güvenlik kurumlarının kaynak sorunları ve çözüm önerileri" konulu sempozyuma hoş geldiniz. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ülkemizin en önemli sorunlarından birini ele alan toplantımıza konu hakkında çok dene-

yimli ve yetkili konuşmacılar katılıyor. Kendilerine katılımları için teşekkür ediyor ve sempozyumun bu önemli sorunun çözümüne katkıda bulunmasını diliyorum.

Sayın konuklar, vakfımız her yıl ülkemizin önemli konularını ele alan bir ekonomik ve mali araştırmalar yarışması düzenliyor. Sonuçta derece alanlar ödüllendiriliyor ve eserleri bir kitapta toplanarak bedelsiz olarak dağıtılıyor. Geçen yıl kurumumuzun kuruluş günü olan 29 Mayıs'ta ilan ettiğimiz son yarışmamızın konusu bu günkü sempozyumumuzun konusu idi. Yani yarışmamızı bu sempozyumla sonuçlandırmış oluyoruz. Yarışmaya çok sayıda katılım oldu. Katılan eserler arasında dereceye giren iki yarışmacımız ile özel ödüle layık görülen bir yarışmacımızın eserleri bir kitapta toplanmış durumda. Kitap dışarıda mevcut, arzu eden alabilir. Derece alan yarışmacılarımız eserlerini toplantının akışı içinde sunacaklar.

Değerli konuklar, izin verirseniz sosyal güvenlik kurumlarının kaynak sorunlarının nasıl oluştuğunu kısaca özetlemek istiyorum.

Ülkemizdeki sosyal güvenlik sisteminin bir ayağı emekli sandığıdır. Aslında emekli sandığını gerçek bir sosyal güvenlik kurumu olarak görmek mümkün değil diye düşünüyorum. Çünkü prim esasına dayanmayan bir sistem oluşmuş. Makam ve temsil tazminatları, fiili hizmet zamları sebebiyle yapılan emekli maaşı ödemeleri karşılığında prim tahsil edilmiyor. Aynı şekilde sağlık yardımları karşılığında da prim yok. Diğer taraftan kamu görevlilerinin mali durumu düzeltilince bu düzeltme emeklilere de yansıyor. Burada da bir prim karşılığı söz konusu değil. Ayrıca sandık bir çok sosyal görevi de üstlenmiş. 2022 sayılı yasaya göre ödenen veya vatani hizmet tertibinden bağlanan aylıklar gibi. Bu haliyle sandık devletin sosyal yardım ve sosyal hizmet politikalarının bir aracı gibi gözüküyor.

Erken emeklilik nedeniyle sandığın aktif çalışanlarının emeklilere oranı 1,60'lara düşmüş durumda. Bilindiği gibi OECD ülkelerinde bu oran ideal olarak 6-7, yani 6-7 prim ödeyene karşılık bir emekli düşmektedir; "Oran 4'ün altına düşerse alarm var" deniyor. Bizde ise bu oran, emekli sandığında

1,60'lar düzeyinde. Sonuç; 11 yılda Hazine'den aktarılan tutar 25 katrilyonu, yani 25 milyar Yeni Türk Lirası'nı geçiyor.

İkinci ve toplumun geniş kitlesini ilgilendiren ayak Sosyal Sigortalar Kurumu. SSK başlangıçta özerk bir kurum olarak düşünülmüş , ama hep hükümetlerin güdümünde kalmış. Geçmişten beri iktidarların SSK'nın imkânlarını sömürdüğünü görüyoruz. 1965 ila 1993 yılları arasında biriken fonlar enflasyonun altında negatif faiz veren devlet tahvillerine yatırılmış. Örnek olarak 1995'de Bütçe Yasası'na konan bir maddeyle SSK biriken fonlarını Ziraat Bankası'nın vadesiz hesabında sıfır faizle değerlendirmek zorunda kalmış. Buna diğer ülke örneklerinden farklı olarak devletin primlere, son işsizlik sigortası hariç, hiçbir katkıda bulunmadığını da eklemek gerekiyor. Üstüne üstlük 14 kez çıkarılmış olan geçmişe yönelik borçlanma yasaları, prim karşılığı olmaksızın ödenen 15 milyar dolara ulaştığı hesaplanan sosyal yardım zamları, 2003 yılına ilişkin olarak beş katrilyon TL olduğu söylenen tahsil edilmeyen alacaklar. Yine Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın hesabına göre kayıt dışı çalışan 4,5 milyon civarında kaçak işçi sebebiyle 11 katrilyonun üzerinde prim kaybı ve nihayet en kötüsü popülist politikalarla 1969 ve 1992'de iki kez kaldırılan emeklilik yaş sınırı.

Sonuç: Aktif sigortalı emekli oranı 1,70'lerde, son 11 yılda Hazine'den aktarılan kaynak 17 katrilyonu, yani 17 milyar Yeni Türk Lirası'nı geçiyor.

Sistemin üçüncü ayağı Bağ-Kur. Kuruluş yasasıyla getirilen ve 180 bin kişinin yararlandığı geçmişe yönelik avantajlı borçlanma imkânıyla zaten sakat doğan Bağ-Kur daha sonra gelen yedi borçlanma yasası, prim karşılığı olmayan sosyal yardım zammı ödemeleri, 1992'deki erken emeklilik imkanıyla sürdürülemez bir mali yapıya düşmüş.

Aktif sigortalı emekli oranı 2,33 olan Bağ-Kur'da sigortalıların yüzde 20'si hiç prim ödemiyor. Yarısı ise eksik ödüyor. Sonuç; yine 11 yılda Hazine'den aktarılan fon 18 katrilyonu buluyor.

Görüldüğü gibi, son 10 yılda sosyal güvenlik kurumlarının açıkları dramatik bir biçimde artmış ve bu açıklar çaresiz olarak kamu bütçesinden karşılanır olmuş. Enflasyonun rakam üzerindeki yanıltıcı etkisini bertaraf etmek için yaptığım bir hesaplamaya göre, 1994 - 2004 yılları arasında üç kuruma kamu bütçesinden yapılan transferlerin Amerikan Doları cinsinden tutarı 69,7 milyar Amerikan Doları.

2004 yılı kamu bütçesinin gayrı safi hasılaya oranı, kamu bütçesi açığının gayrı safi yurtiçi hasılaya oranı yüzde 7,8 olarak hesaplanmakta. Bunun yaklaşık yüzde 4 civarındaki bir kısmı sosyal güvenlik sistemi açıklarından geliyor.

Maastrich kriterlerine göre, toplam bütçe açığının yüzde üçü geçmemesi gereği dikkate alınırsa, bu durum Avrupa Birliği hedefimiz açısından da önemli bir engel teşkil etmektedir.

Sayın konuklar, bütün bu veriler sosyal güvenlik sistemimizin ülkemiz ekonomisinin kara deliği olduğu göstermektedir. Üstelik şu an çok düşük olan toplumun yaş ortalamasının önümüzdeki yıllarda ciddi biçimde değişeceği hesaplanmaktadır. Ülkemizin 65 yaş üzeri nüfusu 2012de yüzde 7'yi, 2039'da yüzde 14,5'u geçecektir. Bunun sonucu olarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığımızca hazırlanan tasarı hayata geçirilse bile, 2037 yılında sistemin açığının milli gelirin yüzde 7'sine varacağı hesaplanmaktadır.

Özetlemek gerekirse; popülist politikalarla dejenere olan sistem ülkenin geleceğini büyük bir tehlike altına sokmuş durumdadır. 4447 sayılı kanun örneğinde olduğu gibi, parametrik reformlar gereklidir, ama yeterli değildir. Bununla birlikte sistemik reformlara da ihtiyaç vardır. Bu bağlamda bakanlık tarafından yürütülen reform çalışmaları çok olumlu olmakla beraber, Türkiye'nin geleceğini büyük ölçüde tehdit eden bu toplumsal sorunun bütün ilgililer tarafından tüm boyutlarıyla ele alınması ve çözümlerin bir milli mutabakat çerçevesinde bulunmasının önemli olduğunu düşünüyoruz.

İşte bu çerçevede vakfımızın düzenlemiş olduğu yarışmanın ve bugün yapılacak olan sempozyumun ülkemizin bugünü-

nü ve yarınını ilgilendiren bu önemli sorun hakkında çözüm yolları getireceğine inanıyorum.

Değerli konuklar, sözlerime son vermeden önce bu sempozyumun düzenlenmesine vesile olan yarışmamızda jüri ve değerlendirme komitesi üyesi olarak görev alan arkadaşlarımıza çok teşekkür ediyor, derece alan yarışmacıları huzurlarınızda tebrik etmek istiyorum. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanımız Sayın Başeskioğlu yurtdışında olduğu için toplantımıza katılamıyor. Kendisi yerine Bakanlık Müsteşarı Sayın Enis YETER Bey görüşlerini belirtecekler. Gösterdikleri ilgi nedeniyle kendilerine ve başta Maliye Bakanımız Sayın Kemal UNAKITAN olmak üzere toplantımıza katılan oturum başkanı, konuşmacı ve panelistlere vakfımız adına tekrar teşekkür ediyor, hepinize saygılar sunuyorum.

SUNUCU – Sayın üstadımıza teşekkür ediyorum. Değerli konuklar, şimdi açılış konuşmalarını yapmak üzere Hesap Uzmanları Kurulu Başkanı Sayın VURAL'ı kürsüye davet ediyorum. Buyurun Sayın Başkanım.

MAHMUT VURAL (HESAP UZMANLARI KURULU BAŞKANI) – Sayın Bakanım, değerli milletvekilleri, değerli konuklar, basınımızın değerli temsilcileri, öncelikle hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Maliye Hesap Uzmanları Vakfı'nın düzenlediği "Sosyal Güvenlik Kurumlarının Kaynak Sorunları ve Çözüm Önerileri" konulu sempozyuma hoş geldiniz.

Hesap Uzmanları Kurulu büyük mükellefler nezdinde inceleme yapan, ihtisas denetimi yapan bir kurul olmanın yanı sıra, mali ve ekonomik olayları da yakından izlemekte ve bu olaylara

ilişkin değerlendirme ve önerilerini paylaşmayı bir görev olarak kabul etmektedir. Son yıllarda ülke gündemine oturan en önemli konulardan birisi de, herkesin bildiği gibi, sosyal güvenlik kurumlarının yeniden yapılandırılması ihtiyacıdır. Sosyal güvenlik sistemi, toplumu oluşturan tüm fertleri bütün hayatları boyunca ilgilendirdiği için sosyal güvenlik politikasının en geniş kapsamlı vasıtasını oluşturmaktadır. Esasen sosyal güvenlik konusu ortalama ömür, çalışma süresi, sosyal devlet gibi konularda oluşan anlayış değişikliklerine bağlı olarak son yıllarda birçok Avrupa ülkesinde de en önemli ekonomik sorunlardan birisi olarak görünmektedir. Ülkemizdeki sosyal güvenlik sistemindeki sorun, gelişmiş ülkelerdeki gibi nüfusun yaşlanması ve hayatta kalma beklentisinin yükselmesi gibi demokratik kökenli değildir. Temel sorun, genç bir toplum olmamıza rağmen aktüeryal dengelerin yeterince gözetilmemesi ve kurumsal yetersizlikler gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır.

Sosyal güvenlik sisteminin sağlam aktüeryal temeller üzerine kurulmaması ve mevcut kaynakların yanlış alanlara aktarılması öncelikle sistemin kendi iç dengelerini bozmuş, bozulan dengeler giderek sistem dışı destekleri önemli hale getirmiş ve nihayetinde sosyal güvenliğin yarattığı yükler sosyal ve ekonomik dengelerin bozulmasına neden olmuştur ve halen de olmaktadır. Nitekim sistemdeki sorunlar 1999 yılına kadar katlanarak artmış ve artık sürdürülemez bir boyuta ulaşmıştır. Bütçeden sosyal güvenlik kurumlarına yapılan transfer tutarı 1998 yılında 1,4 katrilyon TL iken, zaman içerisinde düzenli olarak artmış ve 2003 yılında yaklaşık 15 katrilyon Türk Lirası'na ulaşmıştır.

Bu tutarların gayri safi milli hasıla içindeki payları da 1998 yılında yüzde 2,6 iken, 2003 yılında yüzde 4,1 olmuştur. Daha da vahimi, 2001 ile 2003 yılları arasında bütçe açıklarının gayri safi milli hasılaya oranı azaltılırken sosyal güvenlik kurumlarına bütçeden yapılan transferlerin bütçe açığına oranı düzenli olarak büyümektedir. Bir başka ifadeyle; Türkiye sıkı bir mali disipline ihtiyacı olan dönemde teorik olarak kendi ma-

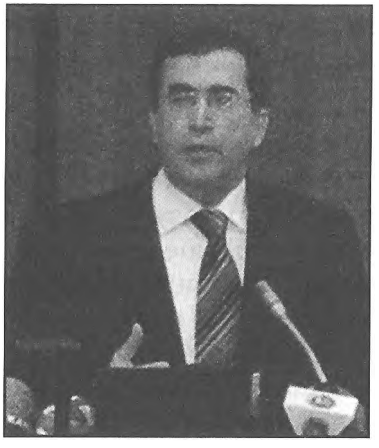
tematik denkliğini sağlaması gereken sosyal güvenlik kurumlarının yüküne artarak katlanmak pahasına mali disiplini sağlayabilmiştir.

Kuşkusuz son dönemlerin en kritik değişkenlerinden olan bütçe disiplini sağlanırken hem mutlak değer olarak, hem de gayri safi milli hasılaya oran itibarıyla artan sosyal güvenlik kurumları açıkları bütçe imkânlarını önemli ölçüde sınırlamaktadır. Sorunun büyüklüğü aynı zamanda çözümün kapsamını da büyütmektedir. Kanımızca sistemin en temel sorunlarından birisi de kayıtdışılıktır. Genellikle bir vergisel sorun olarak görülme eğilimi olan kayıtdışılık aynı zamanda sosyal güvenlik sistemimiz açısından da en temel sorunlardan birisidir. Bir yandan parafiskal yük olarak vergi ile benzerlik gösteren sosyal güvenlik kesintileri ücretlerin fiskal maliyetini arttırmakta, bu da kayıtdışılığı teşvik etmektedir. Öte yandan ise, kayıt dışı istihdam sosyal güvenlik sisteminin kaynak sorununu derinleştirici bir etki yapmaktadır. Finansmanı prim biriktirme yöntemi yerine, 1990'lı yıllardan bu yana fiilen dağıtım yöntemine dönüşen bu sistem sonucunda emekli aylıkları ve muhtaç yaşlılara verilen sosyal yardımlar düşük seviyelerde kalmış, sağlık hizmetlerinde yeterli yaygınlık ve kalite sağlanamamış, sosyal güvenlik kapsamı toplumun tümüne yaygınlaştırılamamıştır.

Hesap Uzmanları Vakfı'nın düzenlediği yarışmada dereceye giren eserlerin de sunulacağı, konunun taraflarını bir araya getiren bu sempozyumda geliştirilecek görüşlerin bu sorunun çözümüne ciddi katkılar sağlayacağını düşünüyorum. Bu duygu ve düşüncelerle sempozyumumuzun ülkemize hayırlı olmasını diliyor, saygılar sunuyorum.

SUNUCU – Sayın Kurul Başkanımıza teşekkür ediyorum.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Murat Başeskioğlu yurtdışında olması nedeniyle sempozyuma katılamamıştır. Yerine konuşma yapmak üzere Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Müsteşarı Sayın Enis YETER'i kürsüye davet ediyorum. Buyurun Sayın Müsteşarım.

ENİS YETER (ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI MÜSTEŞARI) – Sayın Maliye Bakanım, Sayın Bakanlarım, Sayın Milletvekillerim, değerli katılımcılar, değerli basın mensupları, konuşmama başlarken Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanımız Sayın Murat BAŞESKİOĞLU'nun hepinize selam ve başarı dileklerini iletmek istiyorum.

Maliye Hesap Uzmanları Vakfı'na da, değerli yöneticilerine de böyle önemli bir konuyu burada, sempozyumda tartışmaya açmalarını da değerli buluyor ve kendilerine teşekkür ediyorum.

Sosyal güvenlik uygulamaları sadece bir finansman aracı değil, aynı zamanda gelirin yeniden paylaşımını ve sosyal dayanışmayı sağlayan temel bir politika aracıdır. Sağlam aktüeryal temellere oturtulamamış bir sosyal güvenlik sistemi, bunun sonucu olarak da bu alana yapılan sosyal transferlerin yanlış kullanımı, iş gücü piyasasının olumsuz etkilenmesiyle sosyal ve ekonomik dengelerin bozulması sonucunu doğurmaktadır. Bugün için ülkemizde sosyal güvenlik ve sağlık programlarının ne şekilde finanse edileceği ve kaynakların verimli ve etkin kullanımının ne şekilde sağlanacağı kritik konular haline gelmiştir.

Esasen tüm dünyada emeklilik ve sağlık hizmetlerinin etkin, verimli ve kaliteli sunumunda ve finansmanında ciddi krizler yaşanmaktadır. 21. yüzyılda ülkelerin en önemli sorunu sosyal güvenlik sistemlerini yapılandırmak ve onların finansmanını sağlamak olacaktır.

Ülkemizde de yanlış ve çarpık kurgulanmış bir sistem sonucunda emeklilik kurumları yüksek oranda Hazine tarafından finanse edilir hale gelmiştir. Sistemin hızla bozulan mali dengesi ekonomik istikrarı tehdit eder boyutlara ulaşmıştır. Benden önceki her iki konuşmacı da bu konuda çok güzel örnekler vermiştir. Bu bakımdan bunları tekrarlamak istemiyorum.

İçinde emeklilik, sağlık ve sosyal yardım programlarını barındıran sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sistemine yönelik kapsamlı bir reforma olan ihtiyaç bugün ülkemizde herkes tarafından dile getirilmekte ve yadsınmamaktadır. Faktöryel denge açısından her dört aktif çalışanın bir emekliyi finanse etmesi öngörülmektedir. Bugün, bu oran ülkemizde 1,8'e düşmüştür, yani 1,8 aktif çalışan bir emekliyi finanse etmektedir.

Federal Almanya'da yapılan perspektifte 2030 yılında bizim şu andaki duruma geleceği öngörülmektedir. Şu anda Almanya'da 3,8 aktif çalışan bir emekliyi finanse eder durumdadır. Ama 25 sene sonra Türkiye'nin bugünkü durumuna geleceği öngörüldüğü için, Schröder Hükümeti, bildiğiniz gibi çok ciddi bir şekilde sosyal güvenlik reformlarını yapmaktadır ve bunu da muhalefetteki CDU partisi ile birlikte yürütmektedir.

Bu görüşler ışığında hükümet programı ve acil eylem planı çerçevesinde bakanlığımızca hazırlanan emeklilik sigortası, genel sağlık sigortası, primsiz ödemeler ve sosyal güvenlik kurumu kanunu tasarı taslakları tartışmaya açılmıştır. Hazırlanan sosyal güvenlik reform programı tüm nüfusu yoksulluğa karşı koruyarak genç nüfusumuzun dinamizminden de yararlanarak sürdürülebilir bir finansman yapısı oluşturmayı hedeflemektedir. Bu reformun en temel yaklaşımı çalışanı, işvereni, vatandaşı odak noktasına almasıdır. Bunu yaparken de toplumumuzun geleceğine ipotek koyacak yanlış uygulamalardan kaçınılmasına özen gösterilmektedir.

Mevcut sistemde, hepiniz biliyorsunuz, bir devlet memuru 25 sene düşük derecede ya da ek göstergesi düşük olan bir görevde çalışırken, son altı ay, örneğin 25 sene böyle bir düşük

görevde çalışmış, düşük derecelenerek gösterge olan bir görevde, son altı ay yüksek bir göstergeye ataması yapılıyor ve sanki 25 yıl o yüksek ek göstergeli görevden prim ödemiş, emekli keseneği ödemiş gibi emekli olmaktadır. Bunun adaletle herhangi bir ilgisi var mı? Yani bu yola gidenler daha çok emekli maaşı alıyor, ama bu yola gidemeyenler ya da sübjektif kıstaslar kullanmayanlar, kullanamayanlar da mağdur olmaktadır. İşte, buna birçok örnek verilebilir, hepiniz benden daha iyi biliyorsunuz. Getirilecek sistemde bu gibi haksızlıkların, adaletsizliklerin de sonlandırılması amaçlanmaktadır.

Sayın Bakanım, değerli katılımcılar, hazırlanan taslaklar hakkında da size çok kısa olarak bilgi vermek istiyorum.

Biraz önce de ifade ettiğim dört yasa tasarısı taslağı hazırlanmıştır. Bunlardan emeklilik kanunu tasarısı ile mevcut, şu andaki beş ayrı emeklilik sistemi arasında standart birliği sağlanmaktadır. Mevcut çalışanların emeklilik yaşı, prim ödeme süresi gibi emekliliğe hak kazanma koşulları korunmakta, tüm sigortalıların eşit hak ve yükümlülüklerde buluştuğu tek bir emeklilik programı öngörülmektedir.

İkinci yasa tasarısı, genel sağlık sigorta sistemi ile de tüm nüfusun kapsama alınması ve herkesin eşit hak ve yükümlülüklere sahip olması öngörülmektedir. Koruyucu sağlık hizmetlerinin öncelikle verilmesinin hedeflendiği ve finanse edildiği bir sağlık yardımı becerilmektedir. Burası son derece önemli; şimdi biz sağlığı maalesef koruyucu sağlık olarak değil, daha çok, hatta belki tümüyle muayene edici, tedavi edici bir yöntemle çözmeye uğraşıyoruz. Yani, başka bir deyimle, insanların sağlığını korumayı hedeflemek yerine, insanlar sağlığını kaybettikten sonra onu tekrar kazandırmaya uğraşıyoruz, çaba gösteriyoruz. Halbuki koruyucu sağlığa önem versek, ona kaynak ayırsak, göreceğiz ki, hem daha çok sonuç alacağız, daha iyi sonuç alacağız, hem de kaynaklardan tasarruf edeceğiz.

Ben altı yıl müddetle Kastamonu Valiliği görevinde bulundum. Orada yaptığım bir, iki uygulamayı burada sizlere ifade

etmek istiyorum. Diyet uzmanı, gıda mühendisi, çevre mühendisi, ev ekonomisti gibi unvanlardan oluşan 8-10 bayanı görevlendirdim, dedim ki:

"Bana bir CD hazırlayın, 'Sağlıklı Yaşam' CD'si" ve onlara iki hafta müddet verdim. İki hafta sonunda bana bir yarım saatlik CD getirdiler. Ben bir, iki değişiklik yaptım ve bir gıda mühendisi bayana görev verdim, o CD'yi verdim, emrine bir araba, projeksiyon ve bir bilgisayar... Okul aile birlikleriyle ortaklaşa olarak bir program geliştirdik. Dört ayda 4 bin bayanı, özellikle bayanı, ev kadınlarını, daha sonra memurları sağlıklı yaşam ile ilgili eğitimden geçirdik. Okulların salonlarında gitti arkadaşımız anlattı. Genel kültürünü anlattı; işte zeytin yağının önemi, hareketin önemi, spor yapmanın önemi, yağlı şeylerden uzak kalınması gibi bir çok hususta bilgiler verdi. O kadar faydası oldu ki!

Bir başka projede, ki aynı bu projeyi ben bakanlığa geldikten sonra da uyguladım ve isteyen kurumlarımıza da programı uygulayabiliriz. Bir diyet uzmanımız var, onu gönderiyoruz; işte 100 kişi, 150 kişi toplantı salonunda ilgili kurumun memurlarına bu bilgilendirmeyi yapıyor.

Bir başka uygulama daha yaptım. O da neydi? Dedim ki: "İlkokulların olsun, diğer okulların tuvaletleri beş yıldızlı otelin tuvaleti olacak!" ve özel idareden kaynak ayırdım, onların hepsini o hale getirdim. Vali konağından çıkınca sabah, hükümet konağına gitmeden mutlaka bir, iki okula giderdim ve direkt tuvalete giderdim. Okul müdürlerine de talimat vermiştim; okullar açılınca bir, iki ay tenefüslerde bütün tuvaletlerde nöbetçi olacak, ya müdür, ya öğretmen, ya memur, ya başka bir görevli... Çocuk tuvaletten çıktı, elini yıkamadan gittiği zaman uyaracak; "Elini yıkayacaksın!" ve bu çocuk sadece bir kere uyarılmayla ömür boyu bu alışkanlığı alacak. Bugün maalesef toplumumuzda el yıkama alışkanlığı yok, üniversiteyi bitiren de yıkamıyor. Ama biliyoruz ki, hastalıkların temeli mikrop. Artık

bu ispat edilmiş, kalp krizinin temeli, mide hastalığının temeli tamamen mikrop.

Yine bir başka uygulama, son olarak söyleyeceğim bunu, sizleri fazla sıkmak istemiyorum. Zengin, fakir ayrımı yapmadan 12 bin ilk öğretim öğrencisine beşli set dağıttım; sabun, diş fırçası, diş macunu, tuvalet kağıdı ve bir prospektüs, temizlik ile ilgili. O kadar etkili oldu ki! Başsavcının eşi bana dedi ki, bir gün otururken: "Bizim çocuk," dedi "ilkokula gidiyor, çok baskı yapıyorduk, işte 'dişini fırçala, elini yıka', zorla yaptırıyorduk. Ama şimdi siz onları dağıttıktan sonra çocuk koşa koşa elini yıkamaya gidiyor, 'Bu benim sabunum' diyor".

Yani bunlar az paralarla yapılan şeyler. Ama toplumun daha sağlıklı kalmasını temin edecek hususlar. Biz maalesef bunları göz ardı ediyoruz. Tüm olayı ne yapıyoruz? Hastane yapma, işte ilaç ve saire... Bugün sadece bir katrilyon, bakın 2004 yılında sağlığa harcanan katrilyonlardan bir katrilyonuyla biz tüm Türkiye'yi spor tesislerine kavuştururuz, her insanımıza biz spor yapmayı alışkanlık haline getiririz. Diyeceksiniz ki: "Bir katrilyonu nereden bulacağız?" Onun da yolu var! Bugün gidin hastanelere, sağlık ocaklarına, reçeteye dört tane ilaç yazıyor, otomatik. Böyle bir şey olur mu? Hiçbir artı biyogram yok, bir laboratuvar tetkik yok! Bir, iki, üç, dört... Beş kalem yazma olsa, beş kalem yazacak. Bunun sağlıkla bir ilgisi yok.

İşte bunu denetleyerek, bunun sayısını azaltarak, ki hakikaten çok ilacın sağlığa değil faydası, aslında zararı var. Bir de o ilaçların çoğunu kullanmıyoruz, alıyoruz çöpe atıyoruz. Oradan da yağmurla gidiyor, yer altı sularımızı zehirliyor, tekrar bize zehir olarak geliyor. Biz oradan tasarruf edeceğimiz bir katrilyonla tüm Türkiye'yi spor tesislerine kavuştururuz. Bu kadar kolay.

Evet, bunu şunun için söyledim: Getirilecek yeni genel sağlık sigortası yasa tasarısında özellikle koruyucu sağlığa çok büyük önem veriliyor.

Bir diğer yasa tasarısı da sosyal yardımların yeniden düzenlenmesini öngören primsiz ödemeler kanun tasarısı taslağı. Bununla da öncelikle sosyal yardımların bütün nüfusu kapsayacak veri tabanı aracılığıyla izlenmesi ve yönlendirilmesi amaçlanmaktadır ve adeta bir prim karşılığı sisteme dahil edilme söz konusudur. Çünkü mağdur olan, daha doğrusu güçsüz olan kişilerin primleri devlet tarafından karşılanacaktır.

Son olarak sosyal güvenlik kurumu yasa tasarısı ile de şu anda üç ayrı kurum; Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ-Kur tarafından yürütülen emeklilik uygulamalarının tek kurum çatısı altında örgütlenmesi hedeflenmektedir. Taşrada da, yani il ve ilçelerde ise tek nokta hizmet anlayışına dayalı çalışacak, banka şubeleri benzeri, hizmeti vatandaşın ayağına götüren sosyal güvenlik merkezleri kurulmaktadır. Sistemin ve uygulamaların basitleştirilerek vatandaşın değil, bilginin dolaştığı tek nokta hizmet anlayışı getirilmesi amaçlanmaktadır.

Tüm bu gayretlerin, tüm bu çabaların amacı insanımızın daha mutlu, daha sağlıklı ve daha uzun ömürlü yaşamasını sağlamaktır ve ülke kaynaklarını akılcı ve etkin bir şekilde kullanmaktır.

Konuşmama son verirken ülkemizin Avrupa Birliği ile müzakere sürecine girdiği bu önemli evrede Avrupa Birliği normları ile de uyumlu bir sosyal güvenlik reformuyla toplumumuzun hak ettiği sosyal refah hedefine ciddi bir adım atılmış olacağına yürekten inanıyor, bu sempozyumdaki görüşlerin bakanlığımızca etkin bir şekilde değerlendirileceğini ve dikkate alınacağını ifade ediyor, hepinize saygılar sunuyorum.

SUNUCU – Sayın Müsteşarımıza katkılarından dolayı teşekkür ediyoruz. Şimdi konuşmalarını yapmak üzere Maliye Bakanı Sayın Kemal UNAKITAN'ı kürsüye davet ediyorum. Buyurun Sayın Bakanım.

KEMAL UNAKITAN (MALİYE BAKANI) – Değerli konuklar, muhterem konuşmacı ve panelistler, basınımızın değerli temsilcileri; sözlerime başlarken hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Maliye Hesap Uzmanları Vakfı tarafından düzenlenen bu panel hakikaten ülkemizin önemli problemlerinden bir tanesine işaret ediyor ve parmak basıyor. Bu konuyu önce seçtikleri için, böyle değerli konuşmacıları, panelistleri buraya davet edip, bu konuda önemli katkılara sebebiyet verdikleri için önce Maliye Hesap Uzmanları Vakfı'nın Sayın Başkanı'nı ve değerli üyelerini tebrik ediyorum.

Bunlar önemli hususlar. Ülkemizde artık her şeyin oturulup konuşulması lazım ve bilenler tarafından, uzmanları tarafından, bu hususta tecrübesi olanlar tarafından uzun uzadıya irdelenmesi lazım. Çünkü bunlar Türkiye'nin meseleleri. Türkiye'nin meselelerini yine biz çözeceğiz. Başkası gelip bizim meselelerimizi, bizim problemimizi çözmeyecektir. Her ülke kendi problemlerini çözebilmek için ortak bir akılda buluşuyorlar ve ondan sonra da bu konulara gerekli tedbirleri alıyorlar ve bu konularda da hızlı adımlar atıyorlar. Bununla da kalınmıyor, ayrıca beynelminel kuruluşlar da bunlar üzerinde çok önemli çalışmalar yapıyorlar.

Şimdi biz Türkiye olarak aynı şekilde bu önemli meselelerimizi kendi aramızda oturup konuşmamız lazım. Hükümet olarak konuşmak lazım, Meclis olarak konuşulması lazım, sivil toplum örgütleri olarak konuşulması lazım, sendikalar olarak oturup konuşacağız, meselelerimizi kendi aramızda konuşacağız, iş adamları olarak konuşacağız... Dolayısıyla bir bütün ola-

rak, Türk Milleti olarak kendi meselelerimizi konuşacağız ve birlikte bir ortak aklı geliştireceğiz ve çözüm de hep birlikte alınacak. Tatbikat da bu şekilde olursa problemleri çok kısa zamanda, çok kalıcı çözümler halinde çözebileceğimize inanıyorum.

Siyasilerin görevleri geçici ve bakanların oturdukları koltuklar da geçici, bugün var, yarın yok. Ama asıl olan burada geçeniyle, mevcut oturanıyla, efendim geleceğiyle hep birlikte, bir bütün halinde meselelere bakış açısı getirip, ona göre problemi çözmek lazım. Çünkü Türkiye bir tane, başka Türkiye yok!

Şu, burada konuşulan mevzuu bugün ve gelecekte Türkiye'nin en önemli bir-iki mevzuundan bir tanesi, en önemli bir-iki meselesinden bir tanesi. Bugün Türkiye'nin önemli ölçüde mali disipline riayet etmesi gereken günleri yaşıyoruz. Gerçi bana göre mali disiplini sürekli olması lazım. Yani bir gün, iki gün, bir senelik, üç senelik mesele değil, Türk milleti olarak biz mali disipline sürekli riayet etmek mecburiyetindeyiz. Bunların konuşulduğu bir günde bütçe açığının bakın en önemli kalemi bugün faiz kalemi. İkinci ücretler, gelir üçüncüsü sosyal güvenlik açıkları gelir. Sosyal güvenlik açıkları da gayri safi milli hasılanın yüzde dörtleri-beşlerini bulmaktadır. Bu, işte oturulup, konuşulması gereken bir hususu apaçık ortaya çıkarıyor. Gerçi sosyal güvenlik açıklarının bir kısmı devletin hakikaten iştirak etmesi gereken primleri teşkil ediyor. Yani bunların tamamına açık şeklinde bakmamak icap ediyor.

Bugün diğer ülkelere de baktığımız zaman, devlet olarak, devletin kendisine düşen katkı payını ödemesi lazım. Ama onu da bir tarafa bırakacak olursak, bütçedeki kalem hakikaten önemli bir probleme işaret ediyor.

Sosyal güvenlik öyle bir şey ki, önce tedbir alıyorsunuz, aldığınız tedbirler hemen size yansımıyor. O aldığınız tedbirlerin bazıları 10 sene, 15 sene, 20 sene, 25 sene sonra yansıyabiliyor. Eğer iyi karar almışsanız müspet olarak yansıyor, kötü karar almışsanız maalesef çok menfi olarak yansıyor. Bundan

15 sene, 20 sene önce alınmış kararlar nasıl bize bugün menfi olarak yansıyorsa, bugün alacağımız kararlar da 15-20 sene sonra iş başındaki yöneticiler tarafından veya ülkemizin mensupları tarafından; "O zaman ne kadar kötü karar alınmış" veyahut da "O zaman ne kadar iyi karar alınmış" denecek. Bu bakımdan kısa vadede, orta vadede ve uzun vadede alacağımız kararlar çok büyük önem arz ediyor. Hükümetimiz bunun bilincinde. Zaten geldiğimiz günden beri sürekli olarak; "Ekonomimizi nasıl daha iyi bir hale getirebiliriz? Ülkemizin problemlerini nasıl daha iyi çözebiliriz?" Bunun için sürekli olarak çalışıyor, çalışırken de sürekli olarak sivil toplum örgütlerinin ve milletimizin bütün kesimlerinin görüşlerini alma gayreti içerisinde oluyoruz.

Sosyal güvenlik belki de insanlığın en eski ihtiyaçlarından biridir. Geçmişte insan yaşamının kısalığı, ihtiyaçları ve bunları karşılayacak kaynakların sınırlılığı bu ihtiyacın aileler ve vakıflar gibi müesseselerle giderilmeye çalışılmasına yol açmıştır. Oysa insan ömrünün uzaması, ihtiyaçların artması, aile yapılarının değişmesi, modern sosyal güvenlik sistemi kurulmasını zorunlu kılmaktır. Biz sosyal güvenlik sistemini refah devletinin ayrılmaz bir parçası olarak görüyoruz. Sağlıklı işleyen bir sosyal güvenlik sisteminin vatandaşların geleceğe güvenini attıracağını, iş verimini yükselteceğini, ekonomik ve sosyal gelişme ortamına zemin sağlayacağını biliyoruz. Günümüz dünyasında sosyal güvenlik bir yandan büyük bir sorun, iyi kullanılabilirse bir yandan da büyük bir imkândır.

İnsan ömrünün uzaması, genç nüfusun oranının azalması, sosyal güvenlik hizmetlerinin çeşitlenmesi ve planlanması sosyal güvenlik sistemi üzerindeki baskıyı giderek yükseltiyor. Bugün gelişmiş ülkelerin önündeki en ciddi sosyal güvenlik sorunu budur. Ancak sosyal güvenlik kurumlarının elinde biriken fonlar, özellikle sermaye piyasaları aracılığıyla iyi bir şekilde değerlendirilebilirse, o zaman da ülke kalkınmasına katkıda bulunacak önemli bir kaynak sağlanmış olacaktır.

Türkiye'deki sorun daha çok sosyal güvenlik hizmetlerinin çeşitlenip pahalanması, kayıt dışı istihdam, gelir düzeyindeki düşüklük ile sosyal güvenlik sisteminin organizasyonundan doğmakta ve ciddi bir kaynak ihtiyacıyla gündemde kalmaktadır. Sonuçta bir yandan vatandaşlarımız sosyal güvenlik sisteminden gereği gibi yararlanamazken, bir yandan da bütçe üzerinde sosyal güvenlik açıklarından doğan ciddi bir baskı oluşmaktadır.

Şu anki genç nüfus yapımızın, yaşam süresinin de uzamasına paralel olarak değişmesi kaçınılmazdır. Dolayısıyla bugün mevcut sorunun bir an önce çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Bu konudaki gecikme ilerde bizleri uygulanması daha güç çözümlerle karşı karşıya bırakabilir.

Hükümetimizin kararlılığı sayesinde sağlanan güven ortamı, düşen enflasyon, artan yatırımlar ve yakalanan büyük kalkınma hızı sosyal güvenlik sorununun hafifletici yönde etkisini gösterecektir. Ancak hükümetimiz bu konuyu sadece genel ekonomik düzelmeye bırakmamış, bugüne kadar sosyal güvenlik sistemimize yönelik ciddi önlemler almıştır. Bu kapsamda tüm sağlık hizmetlerinin tek çatı altında toplanmasını ve daha iyi bir sağlık hizmeti sunulmasını sağlamak üzere SSK hastanelerinin Sağlık Bakanlığı'na devrini söyleyebiliriz.

Ayrıca, bir taraftan bozulan kamu finansman dengelerini yeniden sağlamak üzere kamu harcamaları kısılırken, diğer taraftan sosyal güvenliğe kaynak aktarma konusunda, eldeki imkânlar dahilinde gereken yapılmaktadır. Nitekim 2002 yılında yüzde 14.7 olan bütçe açığının gayri safi milli hasılaya oranı 2003 ve 2004 yıllarında kademeli olarak azaltılmış ve 2005 yılı bütçesinde bütçe açığının gayri safi milli hasılaya oranının yüzde 6.1'e düşmesi planlanmıştır. Bütçe açığının düşürülmesi yönündeki bütün bu hassasiyetimize rağmen sosyal güvenlik kurumlarının açıklarının finanse edilebilmesi için gereken ödenek bütçeye konulmuş ve 2005 yılında sosyal harcamaların bütçeden aldığı pay yüzde 27'den yüzde 31'e yükseltilmiştir. Bunun yeterli olmadığını biliyoruz, ama devlet olarak yapabile-

ceğimizin azamisini yapıyoruz. Bununla birlikte nihai çözümün sosyal sigorta sisteminin temel olarak kendini finanse edebilecek hale getirilmesi olduğunu da akıldan çıkartmıyoruz. Bu bağlamda devlet tarafından yapılacak finanssal katkının ancak genel hatlarıyla kendini finanse eden bir sistemde işlerlik kazanabileceğini unutmamak gerekir. Ülkemiz sosyal güvenlik sisteminin kaynak yönünden sağlıklı bir yapıya kavuşması, sosyal güvenlik kuruluşlarının sosyal sigorta tekniğine göre çalışmasını gerekli kılar. Bu anlamda aktüeryal dengenin bozulmamasına dikkat edilmesi bir zorunluluk oluşturur.

Bilindiği üzere sosyal sigorta sisteminin bir kaynak tarafı, bir de gider tarafı vardır. Kaynaklar toplanan primler ile bunların değerlendirilmesinden oluşan gelirlerden meydana gelir. Dolayısıyla sağlıklı bir işleyiş için gelirin zamanında ve eksiksiz toplanması gelir ve gider açısından genel bir iç denge sağlanmadan, sosyal güvenlik sisteminin kaynaklarını sadece bütçeden karşılamak, sınırlı bütçe kaynakları dikkate alındığında büyük güçlük gösterecektir. Ayrıca bütçeden sağlanan kaynakların yüksek borcumuz nedeniyle önemli bir finanssal maliyet ve alternatif kullanım alanlarından yapılan kesintiler nedeniyle de önemli bir toplumsal maliyet taşıyacağı unutulmamalıdır.

Diğer taraftan hem vergi, hem de prim kaybına yol açan kayıt dışı istihdamın önlenmesi konusundaki kararlılığımız başarılı sonuçlar verecek ve bütçe üzerindeki yükü hafifletecektir. Aslında kayıt dışılığın önlenmesi bir yandan da prim ödeyenler ve sosyal güvenlik sisteminden yararlananlar için müspet sonuçlar verecektir. Bireysel olarak prim ödeme yüklerinin azaltılması imkân dahiline girerken, sosyal güvenlik sisteminden yararlananlar daha yüksek fayda ve daha kaliteli hizmet elde edebilecektir. Ayrıca belirtilmesi gereken bir diğer husus da sosyal güvenlik sistemimizin tek katmanlı bir sistem olan yapısının değiştirilmesi ihtiyacıdır. Bu anlamda kişinin kendi gereksinimlerini kendi tasarruflarıyla karşılaması esasına dayanan bireysel emeklilik sisteminin geliştirilmesi büyük önem arz etmektedir.

Nitekim bir çok ülke bu fonlarla hem sosyal güvenlik sistemine destek olmuş, hem de kalkınmasında yararlanabileceği çok önemli bir kaynak sağlamıştır. 2002 yılı itibarıyla global özel emeklilik fonlarının toplam tutarının 10 trilyon Amerika Birleşik Devletleri Doları'nın üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Özellikle sosyal güvenlik sistemini tamamlayıcı nitelikte bireysel emeklilik sisteminin aktif olarak devreye sokulması konusunda hükümetimiz ciddi bir çaba içerisinde olmuştur. Ülkemizin ve çalışanlarımızın geleceğini düşünerek sosyal güvenlik sistemimizin, başta kaynak olmak üzere sorunlarının çözümüne ve sistemin iyileştirilmesine yönelik çalışmalarımızın kamuoyu tarafından desteklenmesi, yeni önerilerin tartışılmasını yararlı görüyoruz.

Bu çerçevede bugün yapılmakta olan sempozyumdan çok olumlu sonuçlar beklemekteyim. Yalnız gönlüm arzu ederdi ki, bu sempozyumda ileri sürülen fikirleri sonuna kadar burada oturup dinleyeyim, hakikaten onlardan gerekli dersleri ben de alayım. Bunu arzu ederdim, ama hemen sonra çok önemli bir toplantıya katılma mecburiyetim olacağı için maalesef kalamayacağım. İşte bakanların da şeyleri bunlar, yani sıkıntıları veyahut da problemleri veyahut da bir takım karşılaştığı durumlar bunlar. Bizden önce bakanlık yapanlar bunları çok iyi bilirler. Bu toplantıya hakikaten çok önem veriyorum, ama burada ileri sürülen fikirleri herhalde bilahare ben tekrar alacağım ve tekrar gözden geçireceğim.

Bu çerçevede bu girişimi gerçekleştiren Hesap Uzmanları Vakfı'na ve emeği geçen herkese tekrar teşekkür ediyorum. Sempozyumun başarılı geçmesini diliyorum ve hepinize saygılar sunuyorum.

SUNUCU – Sayın Bakanımıza katkılarından dolayı teşekkür ediyoruz. Şimdi Hesap Uzmanları Vakfı'nın 59. yılı kutlamaları kapsamında düzenlediği "Sosyal Güvenlik Kurumlarının Kaynak Sorunları ve Çözüm Önerileri" konulu bilimsel araştır-

ma yarışmasında ödül alan SPK Baş Uzmanları Sevinç ve Yavuz AKBULAK'ı, Yrd. Doç. Dr. Ercan DUYGULU ve Ar. Gör. Pınar PEHLİVAN'ı ödüllerini almak üzere davet ediyorum.

(Ödüller verilir)

Sevinç AKBULAK ve Yavuz AKBULAK plaketlerini alırken

Ercan DUYGULU ve Pınar PEHLİVAN plaketlerini alırken

Ödül töreninden bir görünüm

Sempozyuma katılanlardan bir görünüm

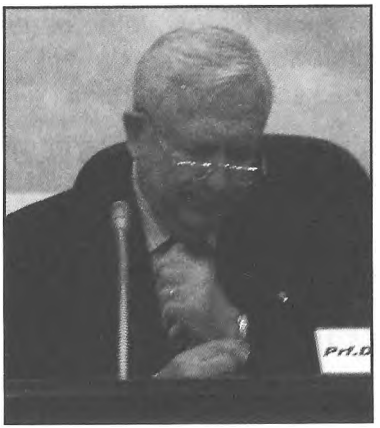

Sempozyuma katılanlardan bir görünüm

Şimdi izninizle sempozyuma geçiyorum ve sempozyumun öğleden önceki bölümünü yönetmek üzere Bilgi Üniversitesi Öğretim Üyesi Sayın Prof. Dr. Kamil MUTLUER'i davet ediyorum, buyurun.

I. OTURUM

OTURUM BAŞKANI : PROF. DR. KAMİL MUTLUER

OTURUM BAŞKANI – Değerli izleyenler, birinci oturumu açarken hepinizi saygıyla selamlıyorum. İzninizle bu toplantının konuşmacılarını buraya davet ediyorum. Efendim buyurun.

Değerli izleyenler, gelmeden önce "Bu toplantıda neler söyleyebilirim?" diye düşündüm. Ama benden önceki yapılan konuşmalarda sanki birbirimizden kopya çekmişiz gibi hemen hemen hepsi söylendi. Sorunlar demek ki belli, hastalık belli. Önemli olan burada bu hastalığın tedavisi. Bu hastalığı nasıl tedavi edeceğiz? Ve dendi ki: "Bugün Türkiye'nin üç önemli sorunu varsa, bu sorunlardan bir tanesi de sosyal güvenlik sorunu".

Bunu artık hepimiz biliyoruz. Çağdaş toplumlarda gönüllü kuruluşlar yürütmeye, yasamaya büyük destek olan kuruluşlardır. Hesap Uzmanları Vakfı da bir gönüllü kuruluş. Bu kuruluş böyle bir önemli konuyu gündeme getirdi bugün. Kendilerine huzurunuzda teşekkür etmeyi bir borç biliyorum.

Programa göre altı konuşmacının katılması gerekiyor. Bir konuşmacı gelemediler. Bu bakımdan beş konuşmacımız var. Bize tanınan süre bir saat 45 dakika, 15 dakika da soru-cevap süresi. Mutlaka 12:30'da bitirmemiz gerekiyor ki, yemek arasından sonra, öğleden sonra yapılacak olan toplantıya yetişelim. Zamanımız var, iki saate yakın bir zamanımız var, hatta tartışma süresini biraz daha uzun tutmakta yarar görüyorum. Çünkü değerli izleyenler var, değerli soru soracaklar var. O

bakımdan önce izninizle 15'şer dakika, programdaki diziliş sırasına göre 15'şer dakika konuşmacılara söz vermek istiyorum. Daha sonra da sorulan soruları cevaplamak üzere beşer dakika kendilerine ayırmak istiyorum. Tabii bu tür toplantıların amacının bir tanesi de gelecekte yapılması gerekenlere ışık tutmak. Bu bakımdan burada yapılan konuşmaların bu paralelde olmasında büyük yarar var. Tabii ki yapılan konuşmaları da değerlendirerek yapılan düzenlemeleri de dikkate almak gerekir.

Sorular esasında belli. Sorunlardan daha çok bunların çözümüne doğru konuşmalarımızı yaparsak çok daha yerinde hareket etmiş oluruz diye düşünüyorum.

Bircan AKYILDIZ, Kamu-Sen Genel Başkanı; katılamıyor. Süleyman ÇELEBİ, Disk Genel Başkanı yerine Sayın Perihan SARI katılıyorlar. Celal TOZAN, Türk-İş Genel Başkanı, teşekkür ediyoruz, kendileri katılıyorlar.

BİR KATILIMCI – Hayır, yerine...

OTURUM BAŞKANI – Ha pardon, Salih KILIÇ yerine Celal TOZAN katılıyor. Sayın Bakanımız Yaşar OKUYAN katılıyorlar.

BİR KATILIMCI – Kendi yerine...

OTURUM BAŞKANI – Kendi yerine katılıyorlar. Bülent PİRLER, TİSK Genel Sekreteri katılıyor ve Salim USLU yerine Mahmut ASLAN katılıyor, Hak İş Genel Başkanı olarak.

Şimdi ilk sözü Sayın Perihan Sarı'ya veriyorum ve kendilerine 15 dakika süre tanıyorum.

PERİHAN SARI (DİSK TEMSİLCİSİ) – Değerli konuklar, Maliye Hesap Uzmanları Vakfı'nın değerli yöneticileri, değerli hesap uzmanları; bugün Bursa'da tekstil iş kolunda başlayan bir grev nedeniyle toplantıya katılamayan Sayın Süleyman ÇELEBİ'nin selam, sevgi ve başarı dileklerini ileterek sözlerime başlamak istiyorum. Hepinizi Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu DİSK adına selamlıyorum.

Maliye Bakanlığı'nın, Hesap Uzmanları Kurulu'nun ve Hesap Uzmanlarının devlet yönetimindeki etkinliğini, işlevini ve yönetim geleneğimizdeki saygın yerini anımsayarak vakıf yönetimini düzenledikleri makale yarışması ve bu sempozyum ile toplumsal açıdan çok önemli bir konuya yaptıkları katkı nedeniyle kutluyorum.

Sayın Başkan, izin verirseniz ben de konuşmamım ilk bölümünde belki didaktik olarak algılanabilecek bir sunuş yapmak istiyorum. Bu bölümü aktarıp aktarmamak konusunda ben de duraksadım. Sabah, önceki konuşmacıları, sayın konuşmacıları dinlediğimde de bu bölümü aktarmanın gerekli olduğu kanısına vardım. Çünkü kavramlar üzerinde yapılan bir gezintinin, kavramlara yapılan bir vurgunun konuya bakış açısını da netleştireceğini düşünüyorum. Bu nedenle bağışlanmayı dileyerek bu salonda bulunanlardan ve didaktik olarak algılanmamasını isteyerek bu bölümü kendileri ile paylaşmak istiyorum.

Sosyal güvenlik ve sağlık hakkının da aralarında olduğu hakların temel insan hakları olarak tanımlanması insanlığın gelişim sürecindeki önemli dönemeçlerden biridir. Ancak bu hakların toplumsal yanına vurgu yapan, bu hakların sosyal boyutunu öne çıkaran dönem bu gelişme sürecinde görece yakın

tarihlerdedir. Sosyal haklar kapitalist sistemin belirli bir evresinde emek gücünün yaşamsal gereklerinin karşılanması ve kendini yeniden üretmesi için ortaya çıkmış, sosyalist sistemin etkisiyle kurumsallaşmış ve işçi sınıfının mücadelesi ile genişlemiştir. Sosyal haklardaki bu gelişme ve bu doğrultuda sürdürülen mücadeleler devleti, refahı yaygınlaştırmak için kurumsal yapılar oluşturmaya zorlamış ve sosyal devlet bu süreçte şekillenmiştir.

1970'li yıllardan başlayarak kapitalist sistemde ortaya çıkan krizler sosyal hakları hedef alarak aşılmaya çalışılmıştır. Doğru olan sosyal güvenlik sistemlerinin bu tarihte krize girdiği iddiası değil, kapitalist sistemin birikim krizini, sosyal güvenlik başta olmak üzere emeğin kazanılmış haklarını ortadan kaldırarak aşma girişimidir, aşma isteğidir. Sosyal güvenlik sosyal devletin araçlarından biridir. Sosyal devlet yalnızca kamu düzeninin sarsılması halinde topluma müdahale etmekle yetinen, onun dışındaki toplumsal olaylara gözlemci kalan, toplumsal yaşamın işleyişi içindeki düzenin kendiliğinden oluşacağını varsayan bir devlet değildir. Sosyal devlet, topluma hizmet sunarak ve toplumu yönlendirerek örgütlü bir toplumda ekonomik ve toplumsal düzene adil bir biçim vermekle yükümlü devlettir. Bireylerin güçsüz duruma düşmelerini önlemek, insan onuruna yaraşır bir biçimde yaşamalarını sürdürmelerini sağlamak sosyal devletin temel görevlerinin başında yer alır.

Sosyal devletin görevlerinden olan sosyal güvenlik de keyfilikten uzak, süreklilik özelliği olan, yurttaşların tümünü kapsayan, karlılık ölçütleriyle tanımlanamayacak kamusal hizmetlerdendir. Sosyal güvenlik bireyin ve ailesinin, toplumun tüm kesimlerinin bugünün ve yarının güvence altına alınmasını sağlayan devlettir.

Sağlık ve sosyal yardım da bu alanın başka boyutlarıdır. Yani "sosyal koruma" kavramı içinde sosyal güvenlik, sağlık ve sosyal yardım yanında çalışma yaşamı, eğitim, mesleğe yöneltme, işlendirme, yani istihdam, sosyal ücretler ve yardımlar ve yoksulluğu ortadan kaldırmayı hedefleyen çeşitli uygulama-

ları tanımlamaktadır. Sosyal güvenliğin önemli kavramlarından, unsurlarından biri de dayanışmadır. Hem toplumsal kesimler arasında, hem de kuşaklar arasında sosyal güvenlik aracılığıyla bir dayanışma örgütlenir. Aynı sistem içinde gelir düzeyi yüksek olan düşük olanı, ihtiyacı olan olmayanı, bugün çalışanlar emeklileri destekler. Sosyal güvenlik ile sağlanan olanaklar gelirin yeniden dağıtımını gerçekleştirdiği gibi, aynı zamanda toplumsal kesimler arasında güven duygusunu pekiştirir, toplumsal bütünleşmeyi sağlar, gelecek kaygısını azaltır. Bu kavramsal bölümde son olarak sosyal güvenliği de kapsayan tüm sosyal politikaların ulusal olduklarını ve ulusal değerlere, gereksinimlere ve koşullara göre belirlendiklerini ve biçimlendiklerini söylemek gerekir. Bu nedenle sosyal güvenliği çarpıtmadan, evrensel ve tarihi gelişimi içinde, kavramsal ve kurumsal bütünlüğünü göz ardı etmeden değerlendirmek, geçici, dönemsel ve eklektik çözüm arayışları ile ilgili politikalara indirgememek gereklidir.

Sosyal güvenlik kurumlarına da bu kapsamda baktığımız zaman hiç kuşkusuz bakış açılarının farklılığından kaynaklanan, aynı şeyleri görsek bile çözüm önerilerinde farklılaşan bir yapı ortaya çıkıyor, bir ayrışma ortaya çıkıyor.

Sosyal devlet gerçekte savaş ve büyük kriz koşullarında tarihsel süreçte biçimlenmiş ve ortaya çıkmış bir devlet. Günümüzde ise aynı koşullar gerekçe gösterilerek ortadan kaldırılmak isteniyor.

Bu saptamayı da yaptıktan sonra bunun arkasındaki ideolojik vurguya da değinmek gerekiyor. Bugün sosyal devlet ortadan kaldırılarak yeni liberal devlet anlayışı egemen kılınmak isteniyor. Yeni liberal devlet doğası gereği sosyal güvenliği ve sağlık hakkını dışlıyor. Bu sistem sosyal devlete gereksinim duymuyor. Günümüzdeki ekonomik krizler sosyal devlet yerine liberal devleti ikame etmeye çalışıyor. Anayasanın 'sosyal devlet' ilkesi anayasa değiştirilmeden dönüştürülüyor, devletin niteliği ve yapısı dönüştürülüyor. Sosyal politikaların ve sosyal güvenliğin bir ulusal sorun olduğunu söylemiştim. Dolayısıyla

bir ulus- devlet yapısı içinde biçimlenmesi ve kurumsallaşması da söz konusu. Ancak son dönemde özellikle ulus- devletlerin erkini yitirmesi, yönetme erkini yitirmesi, yurttaşları adına politika üretme erkini yitirmesi nedeniyle uluslararası finans kuruluşları başta olmak üzere bu erk devredilmiş durumdadır, uluslararası kuruluşlar arasında Dünya Bankası ve IMF gibi...

Dünya Bankası 1994 yılında yeni bir sosyal güvenlik modeli içeren bir rapor hazırlayarak tüm dünya ülkelerine esas alınmak üzere dayatmıştır. Bu özellikle Latin Amerika ülkelerinde ve özelliklede Şili'de ilk olarak uygulamaya geçirilmiştir. Dünya Bankası'nın desteği ile IMF tarafından önerilen bu model iki aşamada biçimlenmiştir. 1990'lı yılların başında sosyal güvenliğin tamamen özelleştirilmesi hedefinde önce odaklanılmış, daha sonra Latin Amerika ülkelerinde yaşama geçirilen bu modelin başarısızlığı ve Avrupa ülkelerinde karşılaşılan direnç üzerine bu kez sosyal güvenliğin başka bir biçimde tasfiyesi gündeme gelmiş ve bununla ilgili yeni stratejiler geliştirilmiştir. İşte 1994 yılından başlayarak, Türkiye'de özellikle SSK üzerinden yürütülen ve başlatılan bir programla -Sayın Bakan'ın ya da Sayın Müsteşar'ın da söylediği gibi, Sayın Başkan'ın da söylediği gibi- SSK fonlarının yağmalanmasıyla başlayan, ilaç politikalarının değiştirilmesi, sağlık işletmelerinin yatırımlarının durdurulması, sağlık yardımlarının azaltılması, emeklilik yaşının yükseltilmesi, kurum çalışanlarının karalanması, her düzeyde ortaya çıkan yolsuzluklar, etik sorunlar, SSK hastanelerin devri gibi uygulamalarla günümüze kadar gelinmiştir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca gündeme getirilen sosyal güvenlik sisteminde reform önerisi de bu bütünlüklü stratejinin bir sonucudur. Sosyal güvenlik kurumlarının ekonomik istikrarsızlık yarattığı, toplumun çoğunluğu için yapılan sosyal güvenlik harcamalarının bütçeye ve ekonomiye yük oluşturduğu ileri sürülerek sosyal güvenlik sisteminin sorunlarının sistemin finansman sorununun çözümüne indirgeyen, gerçekte emeklilik ve sağlık sigortalarını ve finansmanını ayrıştıran ve piyasalaştırmaya açan bir çözüm önerisi tartışılıyor bu gün-

lerde. Hükümet ve ilgili bürokratlar tümüyle kendi tasarımları ve tasarıları olduğunu iddia etseler de, onların dışındaki herkes bu projenin bir Dünya Bankası projesi olduğunu, IMF programlarının yarattığı ağır tahribatın, yıkımın ve yoksulluğun Dünya Bankası etiketli projelerle yönetilebilir ve sürdürülebilir kılınmak istendiğini herkes biliyor.

Dolayısıyla önerilen bu modelin Türkiye gerçeklerinden yola çıkılarak bakanlık tarafından hazırlanmış olduğu yolundaki söylemler gerçeği yansıtmaktan uzak. Bu model daha önce Avrupa ülkelerinde -Avrupa Birliği ülkeleri demek istemiyorum- Avrupa ülkelerinde de denendi. Polonya, Macaristan ve Çek Cumhuriyeti'nde henüz birlik üyesi değillerken başlatılan bu model... Nasıl sonuçlandığını sadece aktarmak istiyorum; uygulanan bu model sigorta primlerinde önemli bir artışa yol açmış, emeklilik yaşının yükseltilmesi sonucunu doğurmuş, primlerin bir bölümünün özel emeklilik programlarına yönlendirilmesi nedeniyle kamu rejiminin finansman dengesi bozulmuş ve yoksulluk sınırının altında maktu emeklilik aylığı ödenmesi nedeniyle emeklilerin yaşam koşulları aşırı ölçüde kötüleşmiştir.

Özel emeklilik programlarında ise bir kaos yaşanmış. Özel emeklilik şirketlerinin bazıları iflas etmiş, rekâbet nedeniyle anılan şirketlerin yönetim giderlerinde artış olmuş, özel emeklilik fonlarının verimliliği konusunda ciddi belirsizlikler ortaya çıkmıştır. Kamu sağlık sigortasının özel sağlık sigortalarına devredildiği İngiltere örneğinde de benzer sonuçlar yaşanmıştır. Bugün İngiltere'deki özel sağlık kuruluşları sigortalılarını kamu sağlık kuruluşlarına yönlendirmektedir. Çünkü özel sağlık işletmelerinin yönettikleri fonlar iflas etmiştir ve sigortalıların gereksinimlerini karşılamakta zorlanmaktadır.

Sayın Başkan, konuşmamı kısaltarak geçiyorum ve...

OTURUM BAŞKANI – Daha beş dakikanız var efendim.

PERİHAN SARI – Evet, o anlamda yine de kısaltmak zorundayım.

Bugün SSK hastaneleri ve birinci basamak sağlık kuruluşlarının Sağlık Bakanlığı'na devri, ardından Sağlık Bakanlığı'na bağlı tüm hastanelerin ve birinci basamak kuruluşların yerel yönetimlere devri, Aile Hekimliği Yasası, bireysel sigortacılığın önünü açacak yasal düzenlemelerle üç sosyal güvenlik kurumunun birleştirilmesi ve genel sağlık sigortasına geçiş ile tamamlanması hedeflenen sağlık ve sosyal güvenlik reformu gerçekte devleti sosyal devlet niteliğinden uzaklaştıran bir nitelik taşımaktadır. Üstelik kapsayacağı kesim ile ilgili büyük boşluklar bulunan, kayıt dışı kesimin bu denli büyük ve gelir dağılımının bu denli bozuk olduğu koşullarda nasıl ve hangi kaynaktan karşılanacağı konusunda gizemli bir suskunluk ya da çok bilmişlik yaşanan genel sağlık sigortası toplumsal açıdan potansiyel bir tehdit oluşturmaktadır. Sağlığından bireyin kendini sorumlu tutan, halk kavramını ianeye indirgeyen, özel sigortacılık mantığı ile kurgulanmış, ancak yaşam düzeyi olarak belirlenen asgari ücretin üçte biri kadar geliri olanlar için ücretsiz sağlık sigortalarının yolunu açan bir genel sağlık sigortasının sosyal boyutunun öne çıkarılması bir aldatmacadır. Sağlık sigortası için tüm yurttaşlar adına devlet katkısı söz konusu olmadığı gibi, hekime her başvuruda ödenecek katılım payları da kamusal sağlık hizmeti yerine özelleşmiş bir alanı tanımlamaktadır.

Finansman sorunlarının değerlendirildiği sosyal güvenlik kurumları devletin yurttaşlarına karşı görevlerini yerine getirmek amacıyla oluşturulmuş, ülke koşulları içinde gereksinimlerine uygun olarak tasarlanmış ve tarihsel bir süreçte kurumsallaşmıştır. Bu saptama, daha önceki konuşmacıların da belirttiği bu kuruluşların sorunlarını görmezden gelme anlamı taşımıyor. Bu sorunların nedenleri ve bu güne yansıyan sorunların boyutu gerçekte bildiğimiz, hatta sonuçlarından hepimizin etkilendiği konular. Üstelik bu kurumların varlığı, sağladığı hizmetler devletin tüm yurttaşlar için yükümlülüklerini yerine getirdiği anlamına da gelmiyor. Tüm kurum ve kuralları ile geçerli olan bir

sosyal devletten söz etmiyoruz. Sorunlu bir sisteme dayalı, daha doğrusu bugün yapılmak istenenlerin gerekçesini oluşturmak üzere sorunlarla sarmalanmış bir sistemin de sağladığı kazanımlarım ortadan kaldırılmaya çalışıldığı koşullarda sosyal güvenlik kurumlarının finansman sorununu tartışıyoruz.

Öncelikle bakanlığın hazırladığı reform dayanağı bir yanılsamaya oturtuluyor, bir karşıtlık temelinde gerekçelendiriliyor. Sosyal güvenlik kurumlarına bütçeden ayrılan kaynağın yoksulluğun nedeni olduğu gibi bir yanlış kabulden yola çıkılarak sosyal güvenlik kurumları ile sosyal yardım sistemi, dolayısıyla bu sistem içinde olanlar karşı karşıya getiriliyor. Toplumun yoksul kesimlerine sosyal yardım olarak gitmesi gereken mali kaynağın sosyal güvenlik kurumlarının açığının kapatılmasında kullanıldığı iddia edilerek; bu açık kapatılırsa, yani sosyal güvenliğe hiçbir kaynak aktarılmazsa, bu tutarın sosyal yardımlarda kullanılacağı, bunun da yoksulluğu hafifletebileceği söyleniyor. Bu iddia ile güvencesiz çalışanlar, yani kayıt dışı çalışanlar ve işsizler ile sosyal güvenlik kapsamında olan çalışanların, yani işçi ve memurların birbirinin karşıtı olduğu yanılsaması yaratılıyor. Toplumun yoksul kesimlerine iş, istihdam, insanca yaşamaya yeterli bir gelir olanağı sağlamak yerine, yoksulluklarının nedeninin sosyal güvenlik kuruluşları kapsamında olan talihliler olduğu açıklanıyor.

Sayın Başkan, anayasasında hâlâ sosyal devlet ilkesinin yer aldığı bir ülkede sağlık ve sosyal güvenliğin finansmanına ulusal bütçeden katkı sağlanmasının kaçınılmaz olduğunu, bu nedenle sosyal güvenlik sisteminin finansmanına bütçe katkısının "açık" kavramı ile nitelendirilmemesi gerektiğini, sosyal güvenliğin finansmanında devlet katkısına açığın kapatılması olarak yaklaşmanın soysal devlet anlayışı ile bağdaşmadığını söyleyerek son sözlerimi ifade etmek istiyorum. Sorun toplumun küçük bir azınlığına kaynak aktarımı amaçlayan ekonomik sistem ve bunu sürdürmeyi amaçlayan siyasi tercihler ve politikalardadır. Sorunun çözümü sosyal güvenlik ve sağlık konusunun bir temel insan hakkı olduğu gerçeğini kabul etmek, bir

kâr alanı olarak görmekten, düzenleme isteğinden vazgeçmek, bu doğrultuda oluşturulacak politikaları bir hakkın karşılanması ve insan onurunu gözetme ve koruma temelinde biçimlendirmek, herkes için gereksinimi kadar, eşit, erişilebilir, insanca yaşamaya yeterli ve kamu hizmeti olarak sunumunu sağlamaktır. Bu hizmetlerin finansmanı için kaynak en kolay ulaşılabilir olan ve hedefte olduğu anlaşılan işsizlik sigortası fonları değildir. Kayıt altına alınmış bir ekonomi, üretime dayalı büyüme, yatırıma dayalı istihdam artışı ve tüm bunların sonucunda en eski ve en etkin gelir dağılımı aracı olan vergi uygulamaları ile sağlanacak vergi gelirleri, sosyal güvenlik sistemini finanse etmelidir. Her gelirin vergilendirildiği, herkesin gücü oranında vergi ödediği, vergi adaletinin gerçekleştirildiği bir sistemde devlet emeklilik ve sağlık fonlarına doğrudan katkı yapabilir. Bunu gerçekleştirecek bir iradenin varlığı sorunun bir kaynak sorunu değil, tercih sorunu olduğunu kanıtlayacaktır.

Batık bankalara ayrılan kaynakların, on aile yerine, kaç yıl süresinde ve kaç milyon kişiye asgari bir gelir sağlayabileceğini en iyi hesaplayacak olan uzmanlar arasındayız.

Sayın Başkan, teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum

OTURUM BAŞKANI – Efendim, ben de Sayın Perihan SARI'ya teşekkür ediyorum. Süreleri kısıtlı dediysem, o kadar kısıtlı olsun, kısa kesin diye söylemedim.

PERİHAN SARI – Bunu keşke daha önceden duysaydım Sayın Başkan.

OTURUM BAŞKANI – Ama daha beş dakikanız var. Ama zamanında bitirdiniz. O bakımdan da teşekkür ediyorum.

Şimdi ikinci konuşmacı Salih KILIÇ yerine Celal TOZAN, Türk İş Temsilcisi Buyurun efendim, 15 dakika süreniz var.

CELAL TOZAN (TÜRK İŞ TEMSİLCİSİ) – Teşekkür ederim Sayın Başkan. Türk İş Genel Başkanı Sayın Salih KILIÇ bugün Tek Gıda İş'in yapacağı eylem nedeniyle konuşmaya katılamadı. Sizlerden özür dileyerek onun adına selamlarını getirdim.

Değerli katılımcılar, gerçekten çok güncel olan ve ülkemiz için çok önemli olan bir konunun sempozyuma konu edilmesi nedeniyle Hesap Uzmanları Vakfı'na içtenlikle teşekkür ediyorum. Gerçekten, ülkemizde olduğu gibi tüm dünya ülkelerinde ve gelişmiş ülkelerde sosyal güvenlik sisteminin önemli sorunlar yaşadığını görüyoruz, izliyoruz. Ama önemli olan, hepimizin çok iyi, dikkatle altını çizerek izlememiz gereken yön sorunların nasıl ve hangi nedenlerle ortaya çıktığını çok iyi saptamaya yönelik olmalı. Eğer sorunların hangi nedenlerle ortaya çıktığı çok iyi saptanamazsa, getireceğiniz çözüm önerileri sorunları çözmeyecek ve sistem giderek tıkanacak, belki de duraksayacaktır. İşte bizim bugün yapılmak istenen "reform" adı altındaki düzenlemelerde en çok kuşku duyduğumuz, korktuğumuz nokta burasıdır. Değerli katılımcılar, gerçekten biraz önce de ifade ettiğim gibi, gerek OECD ülkelerinde olsun, gerekse Avrupa Birliği ülkelerinde olsun sosyal güvenlik sistemlerinin sorun yaşadığını görüyoruz. Sistemin sorunları o ülkelerde farklı. O ülkelerde sistemin sorununu oluşturan temel neden ülkelerin yaşlanması. Bakıyorsunuz o ülkelerde yaşlı nüfus bugün için, 60 yaşın üstündeki nüfus, genel nüfusun yüzde 20'sini oluşturuyor. 2030 yılında 60 yaş üzerindeki nüfusun genel nüfusun yüzde 30'larını oluşturacağı endişesi var ve kuşkusuz o ülkelerin çözümü de burada yatıyor. Yani yaşlı nüfusu yeniden çalışma hayatına kazandırmaya yönelik düzenlemelerde. Nitekim bu yapılıyor. Ama gelin görün ki, ülkemizde nüfus yaşlı değil. Bugün ülkemizde 60 yaş üstü

nüfusun yüzde 7'lerde olduğu, o en çok korktuğu, Avrupa Birliği ülkelerinin kendileri açısından en korktuğu 2030 yıllarında dahi yaşlı nüfus onların çok gerisinde bizde, yüzde 12 olarak tahmin ediliyor.

Şimdi böyle bir yapı içerisinde o zaman bizim sosyal güvenlik sistemimizin sorunları neden, nasıl ortaya çıktı? Çok iyi yaklaşmak, çok iyi saptamak lazım.

Değerli katılımcılar, bakınız ki, ülkemizde sosyal güvenlik sistemimizin iki başlıkta toplanacak temel sorunları var, kaynak açısından. Bir tanesi aktüer dengesinin olumsuz bir yapıya dönüşmesi, bir diğeri sosyal güvenlik sisteminin, örgütlerinin, kurumlarının örgütsel yapısından kaynaklanan sorunları. Aktüer yapıdaki olumsuzlukları detaylandırdığımız zaman şu nedenler çok rahatlıkla, küçük bir araştırmayla dahi somut görülebilmektedir. Nedir bunlar?

En başında -sabahki konuşmacılar da ifade ettiler- geçmişte birikim sağlanan Sosyal Sigortalar Kurumu'nun fonlarının, birikmiş fonlarının, maalesef devlet tarafından sıfır faizle ucuz kredi olarak kullanılmasıdır. Yıllarca, sisteme, emeklilerin sayısı artıp, geri dönüşü yükseldiği yıllara kadar birikiminden devlet tarafından yok pahasına kullanılmıştır. Eğer o birikimler dolar bazında bu güne kadar değerlendirilmiş ve gerçekten olması gereken miktarda getiri sağlamış olsaydı, bugün Sosyal Sigortalar Kurumu'nun hiç de sorunu olmayacaktı, açık sorunu olmayacaktı. Dolayısıyla devlet daha baştan kendisi sisteme düzenli katkı yapması gerekirken, ödevi bu iken, aksine kurumun kaynaklarını kendi kullanmıştır sıfır faizle. Bugün de kalkıyoruz, maalesef, bizi çok üzen, özellikle sosyal taraflar olarak, çalışanlar olarak bizi çok üzen bu sisteme devletin sosyal devlet olarak ödemesi gereken, düzenli katkı yapması gereken bütçeden yapılan transferleri "kara delik" olarak adlandırıyoruz. Bu, bizleri gerçekten çok üzüyor. Eğer anayasamız "sosyal devlet" olarak tanımladıysa, bizim devletimiz, bütün Avrupa Birliği ülkelerinde olduğu gibi -ki oraya da girmek için uğraşıyoruz- biz devletin bu sisteme düzenli katkı sağlamasının da ödevi

olduğunu bilmemiz gerekir. Bu nedenle ben, sabahleyin bu saptamayı doğru yapan Sayın Maliye Bakanımıza içtenlikle teşekkür ediyorum.

Değerli katılımcılar, sosyal güvenlik sistemi devletin üstlenmiş olduğu anayasal bir ödevdir. Bunu, kurduğu kurumlar vasıtasıyla yerine getiriyor olması, bu sisteme düzenli katkı sağlamayacağı anlamını taşımaz. O halde devlet daha baştan ucuz olarak kullandığı kredileri bugün bütçeden transferler yoluyla ödüyor ise, bu da doğru değil, yeterli değil, aksine, Sayın Bakanımızın da ifade ettiği gibi, sistemli ve düzenli katkı sağlayacak bir yapıya mutlaka dönüşmesi gerekir.

Değerli konuklar, yine aktüer dengeyi olumsuz etkileyen önemli nedenler ülkemizde çok uzun yıllardan beri, özellikle 1980'li yıllardan beri günümüze kadar seyreden olumsuz ekonomik gelişmeler. Bakın bu olumsuz ekonomik gelişmeler iki önemli olumsuzluğu da birlikte getiriyor. Bir: İşçi maliyetlerini arttırdıkça işletmeler kapanıyor ya da küçülüyor, özellikle 2001 krizinden sonra bunları yaşadık. İşçiler çıkartılmak zorunda kalınıyor, işçi çıkartılıyor, ki bu 2001 krizinden sonra bir milyonun üzerinde oldu. Dolayısıyla sistem kaynak kaybediyor. Yine, maliyetler artınca işçi istihdamının kayıt dışına, ekonominin de kayıt dışına kaydığını görüyoruz. Bugün ülkemizin, bir hesaplamaya göre, farklı oranlar var, kayıt dışı oranı ekonomideki yüzde 44, kayıt dışında çalışanların oranı yine, devletin resmi rakamlarına göre, iş gücünün yüzde 51'i.

Bu kayıt dışına çalışma nedeniyle sadece Sosyal Sigortalar Kurumu, işsizlik sigortası hariç, 2004 yılına göre uğradığı prim kaybı 14 katrilyon, 14 milyar Yeni Türk Lirası.

Kayıt dışının çok önemli bir başka yöntemi daha var; eksik beyan, Sosyal Sigortalar Kurumu'na yapılan, işletmelerin eksik beyanı. Gerçek ücret 700 veya daha milyonların üstünde, ama kişi asgari ücret üzerinden beyan ediliyor ve dolayısıyla büyük kayıplar, prim kayıpları orada da karşımıza çıkıyor. Bir başka önemli aktüer dengeyi olumsuz olarak etkileyen neden,

sisteme popülist yaklaşımlarla yapılan müdahaleler. Bakın, Sosyal Sigortalar Kurumu'nun hizmet borçlanması nedeniyle dokuz defa düzenleme yapıldı. Dokuz defa hizmet borçlanmasına olanak sağlayan Sosyal Sigortalar Kurumu'nda, bir o kadar da Bağ-Kur'da var. E peki siz çalışmadan, sisteme hizmet borçlanma yoluyla soktuğunuz kimselerin hemen tekrar geri dönüşe geçip ödediklerinden çok daha fazla emekli aylığıyla geriye alacaklarını ödediklerini düşünülmez mi? Düşünülür, bilinir. Ama nedense sistemin popülist yaklaşımlarla yapılan bu müdahaleler çok önemli ölçüde aktüeryal dengelerini olumsuz boyutlara ulaştırmıştır.

Bir başka önemli konu: Her zaman belirli bir prim borçlarının birikmesi, arkasından işverenlerin önemli bir kısmını prim affı ya da primlerin kolay tahsiline ilişkin düzenlemeleri beklemeleri. Niye? Çünkü bu bir adet haline geldi, usul haline getirildi. Bugüne kadar dokuz defa değişik adlar altında prim tahsilinin kolaylaştırılmasına yönelik düzenlemeler var. Bakın, ben bir zamanlar kurumda çalışıyordum, bir belediye başkanı neredeyse beni dövecekti. Haklıydı! Seçimlere yönelik, yakın bir zamanda bütün cari yollar ile kendisini kamufle etmiş, elinden almamız gereken primleri almıştık. Seçimlerden hemen sonra af geldi, özellikle de belediyelere. Geldi belediye başkanı, haklı olarak dedi ki: "Ben seçimden önce bu parayı tekrar seçimi kazanmaya yönelik yatırımlara gönderecektim, aldınız elimden, yapamadım, seçilemedim!" Doğru söyledi, haklıydı.

Bakın, bugün olmuş, hâlâ bazı çevreler yeni bir prim affı gündeme gelecek mi diye prim ödemiyorlar, bekliyorlar. Bir süre önceki dönemlere bakın, 2000 yıllarının başlarına bakın, 2001 yılına bakın, 2002 yılına bakın, 2003'e, 2000'den bugüne kadar bakın, her sene belli bir işveren çevresinde mutlaka birikmiş borçların affına yönelik beklenti oldu ve yüksek sesle söylendi.

Bir başka önemli konu da, sosyal güvenlik kurumlarının mutlak suretle özerk yapıya kavuşturulmuş olması, kavuştu-

rulmasının gerektiği. Bunun üzerinde altını çizerek durdular, söylediler.

Bugün yapılan tüm araştırmaları, bilim çevrelerinin yapmış oldukları tüm araştırmaları irdeleyin, görün, bakın, göreceksiniz ki, özerk yapı mutlak olarak gösterilmektedir, sistemin sorunlarını çözme, aşma konusunda. Ama gelin görün ki, sosyal güvenlik sistemleri özerk yapıda... Yasalarında özerk olarak tanımlanmıştır, mahalli idare açısından, ama uygulama öyle değildir. Ha bu ne yapıyor? Yaptığı çok önemli, bir:

Her siyasi iktidar döneminde veya bakanın değişikliği döneminde mutlaka genel müdürler değişir, üst yönetim kadrosu değişir ve atamalar liyakat ilkesi esas alınarak yapılmaz, siyasi tercihlere göre yapılır. Siyasi ideolojilere göre yapılan atamalarla oraya gelmiş görevli öncelikli kurumun ihtiyaçlarına göre bir karar almaz, alamaz! Bu mümkün de değil, çünkü oraya atanan, atayan kimselerin beklentileri doğrultusunda karar almak zorundadır. İrdeleyin Sosyal Sigortalar Kurumu'nun yatırımlarını, 1980'li yıllarda önce Sosyal Sigortalar Kurumu'nun, özellikle sağlık alanında hiçbir sıkıntısı yok. Çünkü yatırımlar düzenli ve sistemli yapılabiliyor. 1980'li yıllarda yönetim kurulunun yapısı değişiyor, atama ile gelenler çoğunluğu, seçimle gelenlerin sayısı azınlığı oluşturuyor. Atama ile gelenlerin aldıkları her karar, çoğunluk olduğu için atayanlara ait kararlar olduğundan, Sosyal Sigortalar Kurumu o tarihten itibaren ihtiyaçlarına yönelik yatırımlar yapamıyor. 1980, Sosyal Sigortalar Kurumu'nun bakımlı nüfusu 10 milyon, sağlık yatırımına ayırdığı para 9.9 milyon. Sene 2004 Sosyal Sigortalar Kurumu'nun bakımlı olduğu nüfus 36 milyon, sağlık sektörüne ayırdığı pay 12 trilyon. Sonra hastanelerin sorunları var.

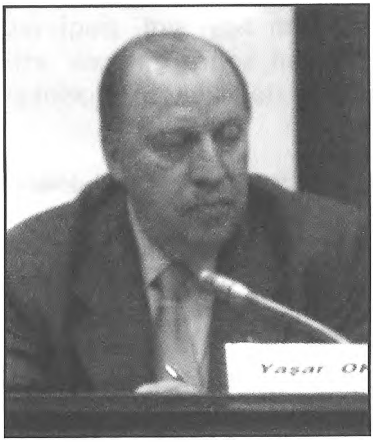
Değerli konuklar, işte Sosyal Sigortalar Kurumu'nun kaynakları ihtiyaçlarına yönelik yapılamadı, yaptırılmadı, engellendi de çoğu kere. Sosyal Sigortalar Kurumu'nun ihtiyaçlarına yönelik yaptırımlar yapılmadığını sağlık alanında yine görüyorsunuz. Hiç işçinin olmadığı, işçi yoğunluğunun olmadığı illerde çok sayıda hastaneler yapıldı. Öyle ki, bir hastanemize gitti-

ğimde ben, orada bir pratisyen hekim arkadaş müstahdem ile tavla oynuyordu. Yok, iş yok, hasta yok! Ne yapsın? İşte bu şekilde Sosyal Sigortalar Kurumu'nun, yapının özerk olmaması nedeniyle kaynakları israf edildi. Dışarıdan satın almaya ağırlık verilince yolsuzluk iddiaları arttı. Değerli konuklar, böylece yolsuzluk iddiaları, işte beyaz gömlek, neşter operasyonları gibi bir sürü iddialar çoğunlaştı.

Kısacası sosyal güvenlik kurumlarının hepsi özerk yapıda olmaması nedeniyle bir çok sorunları yaşadılar. O halde sistemin sorunlarının çözümünü de burada bulacaksınız. Nedir o da? Önce aktüer yapısını, yani aktif-pasif dengesini sağlayacaksınız. 1990'lı, 1980'li yıllarda üç kurumun bire dört, 1999 yıllarında iki, 4447 sayılı yasa bunu çözmek için çıktı, sene 2004 aktif-pasif dengesi üç kurumun 1.7, sürekli aşağı... Burada bir yanlış var. O zaman bunu iyi saptamak lazım. Onun için bugün yapılmak istenen sosyal güvenlik reformunun bir defa dayanağı, çıkışı bize göre hatalı, yanlış, niye? Sistemin yanlış kurgulandığı varsayımına dayandırılarak oluşturulmak isteniyor. Oysa sistem yanlış kurgulanmamıştır. Sistem doğru kurgulandı, sisteme yapılan müdahaleler sistemi bozdu. Siz bugün de bu anlayışta sistemi yeniden düzenlemeye kalkarsanız, yarın, öbür gün toplumsal örgütler, baskı grupları bu sisteme tekrar müdahale ettirir, bozdurur, daha kötü sonuçlar çıkar. Onun için mutlaka uzlaşmak, uzlaşarak, sosyal taraflarla uzlaşarak çözmek, iki; aktüer dengeyi olumlu yönde etkileyecek aktif istihdam politikalarını, etkin yatırımları teşvik edici politikalar izlemek, işsizliği azaltmak, kayıt dışında etkin denetim... Kayıt dışının en etkin denetimi sigorta müfettişleridir, sigorta müfettişleri yerinden, sahasından alınıp merkezileştirildi, getirildi kurum başkanına bağlandı. Sonra Sosyal Sigortalar Kurumu'na yoklama memurluğu gibi bir kadro ihdasına gidildi. Böyle saçma şey olur mu? Ne işi var Sosyal Sigortalar Kurumu müfettişlerinin genel merkezle? Bunların asli görevi sigorta müdürlüklerinde, işveren işlemleri, sigorta işlemleri... Görev alanından uzaklaştırıldı. O kişilere özlük hakları yönünden çok şey verin, ama bunu yapmayın.

Değerli konuklar, sanıyorum söylenecek çok söz var. Ancak süremin dolduğunu sanıyorum. Ben,beni dinlediğiniz için teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI – Ben de Sayın TOZAN'a teşekkür ediyorum. Üçüncü sözü Sayın Bakanım OKUYAN'a veriyorum. Buyurun efendim.

YAŞAR OKUYAN (ESKİ ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANI) – Sayın Bakanlar, Sayın Milletvekili arkadaşlarım, Sayın Müsteşar, değerli konuklar, öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugün önemli bir konuda bizi bir araya getirip bu, Türkiye'nin en önemli üç, dört konusundan bir tanesi olan sosyal güvenlik sisteminin yeniden yapılanma süreci içerisinde böyle bir panelde buluşturdukları için de Vakıf yöneticilerine teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, sosyal güvenlik sistemi bütün ülkelerin temel sorunlarından birisidir. Bugün, Amerika Birleşik Devletleri'nde de sorundur, Japonya'da da sorundur, Avrupa Birliği'nin en ileri dediğimiz, ekonomisi en güçlü dediğimiz ülkelerinde de Almanya'sı, Fransa'sı dahil, İngiltere'si dahil sorundur. Sorun olmasının sebepleri belki birbirilerinden farklıdır. Biraz önce bazı arkadaşlarımız da değindiler. İşte nüfusun yaşlanması, gerekli tıbbı, teknolojideki gelişmelerin sonucunda öbür beklentilerin uzaması ve saire... Bir sürü başka etkenler de bunu sorun olarak devamlı gündemde tutmaktadır. Ama bunun ötesinde, bizde de olan, diğer ülkelerde de olan bir çok başka konular da ister istemez bu önemli konuyu bütün ülkelerin en

önemli gündem maddesi olarak ortaya koymaktadır. Şimdi tabii Türkiye'ye geldiğimizde, Türkiye'deki birçok şey, diğer ülkelerle de mukayese ettiğinizde onlarda da sorun olan bir çok husus bizde de aynı şekilde sorun olmuştur, olmaya da devam etmektedir. Ama belki büyük ölçüde, diğer ülkelerden çok daha farklı olan bir başka boyutu, işin siyaset anlayışıdır. Türkiye'de maalesef sadece sosyal güvenlik alanında değil, hemen hemen her alanda, siyaset popülizm girdabının içerisinden kendini kurtarmadığı için sorunların çözümü yerine, sorunların daha da büyümesi gibi bir sonuca katkı sağlamıştır. Burada hiç istisnası yoktur, hiç kendimizi kandırmayalım. Dün böyleydi, bugünkü iktidar aynı şekilde devam ediyor, bundan sonra gelecek iktidarlar da aynı şekilde, eğer bu mantalite değişikliği gerçekleşmezse, devam edecek diye görüyorum.

Şimdi popülizm dediğimiz vakit, işte siyasetin bu popülizm anlayışı içerisinde meselelere yaklaşması ciddi anlamda başlı başına bir sorunun esas kaynağına dönüşüyor. Sosyal taraflar siyaset kurumunun dışında mıdır? Hayır. Sendikalarımız, işçi, işveren sendikalarımız dediğimiz vakit, bunların da siyasetten, nasıl siyaset bu konuda bir konunun ana sorunu haline gelmişse, sosyal taraflarımızın da yine bu sorunun bir parçasını teşkil ettiğini görüyoruz. Şimdi burada meseleyi herkes kendi açısından, kendi zaviyesinden ele alıyor, değerlendiriyor, siyasetçi, iktidar ve muhalefet konumuna göre değerlendiriyor, sosyal taraflar da kendi açılarından, kendi üyelerine, hatta kendi aralarındaki rekabetleri dikkate alarak, mesaj gönderme bakımından değerlendiriyor. Şimdi biz bunları yaptık, geçmişte de yaptık, bugün de maalesef yapıyor gözüküyoruz.

Böyle bir noktada, demin de ifade etmeye çalıştığım gibi, bizim sorunları çözme şansımız giderek azalmaktadır. Halbuki yapılması lazım gelen iktidar ve muhalefet konumlarına göre değil, sosyal tarafların kendi pozisyonlarına göre değil, hepimizin gerçekten Türkiye'nin milli menfaatlerini öne çıkartacak ve işin doğrusunu nasıl yaparız? Bu sorunun cevabını bulmamız lazım. Bunu yapmak, söylemek kolaydır da, yapmaya gelince bunun çok kolay olmadığını da biliyoruz.

Şimdi geçmiş dönemdeki hatalar, burada bahsedildi, aslında açılış konuşmasında vakıf başkanımızın hakikaten fevkalade, çok güzel değerlendirmeleri özetledi, hakikaten güzel konulara tespit olarak yaklaştılar. Fakat geçmişteki uygulamaların ve şu andaki getirilen kanun tasarılarını ne manaya geldiğini iyi değerlendirmek, geçmişle beraber olursa, zannediyorum daha doğru bir çözüm önerisi veya getirilmek istenen konularda bir değerlendirme fırsatı elde etmiş oluruz.

Şimdi biliyorsunuz, Türkiye'de ilk defa emeklilik yaşını düzenleyen yasa 1950 yılında çıktı. O zaman kadın ve erkek emeklilik yaşı 60'dı. 1950'li yılların Türkiye'sinde kadınların ortalama ömür beklentisi 41,5 yaş, erkeklerin ortalama ömür beklentisi isi sadece 37 yaş idi. Tabii benim bakan olduğum dönemde 4447 sayılı Sosyal Güvenlik Reform Yasası'nı çıkarttığımız süreçte sendikalardan çok ciddi tepkiler almıştık, o dönemde çok ciddi eleştiriler almıştık; hatta cumhuriyet tarihinin en yüksek katılımıyla, 500 bin kişinin katılımıyla Kızılay Meydanı'nda bir protesto mitingine de muhatap olmuştuk.

Şimdi, fakat o dönemde bir slogan çok öne çıkmıştı, işte "Mezarda emeklilik" diye ve bunu geçtiğimiz dönemlerde de çok tartıştık. Belki bu "Mezarda emeklilik" diye tanımlayacağımız konu 1950 yılında bu yasa, demin ifade ettiğim şekliyle, yani kadın ve erkek 60 yaşında emekli olan ve ortalama ömür beklentileri 41,5 yaş, 37 yaş iken, o zamanın şartları içinde belki daha doğru bir slogan olarak düşünülebilirdi. Ama değerli arkadaşlarım şöyle bir soru aklımıza gelebilir: Peki, 1950'li yılların parlamentosu bu gerçeği bilmiyor muydu? Yani böyle bir yasa çıkartırken adeta emekli olmamayı sağlayan bir yasa bu. Acaba niye o dönemin parlamentosu böyle bir yasa çıkardı? Bilgi eksikliği mi vardı? Görgü eksikliği mi vardı? Tespit eksikliği mi vardı? Hayır. O dönemde parlamentoda çıkan bu yasa işin esası olan, sosyal sigortacılığın esası olan "aktüeryal denge" dediğimiz konuyu kendi, bütün diğer ülkelerdeki uygulamalarıyla ve bilimsel ölçütler içerisinde ortaya koyarak hazırlamışlardı. 1965'e kadar bu böyle devam etti. 1965, 1969, 1972, 1977, 1992 ve bu süreç içerisinde bir yığın, demin de ifade edilen geriye doğru borçlanma yasaları, prim karşılığı olmayan

hizmetlerin, sosyal yardım ve yakacak ödemelerinin yapılması, suiistimaller, özellikle SSK'nın kurum paralarının sıfır faizle efendim, işte resmi bankalarda, devlet bankalarında muhafaza edilmesi ve saire... Bütün bunlar, kötü yönetim, işte özerk olmayan yapılar ve saire... Bunlar hepsi tartışıla geldi. Bunlar bugün de tartışılıyor. Bunların içindeki hepsinin hakikat payları var mıdır? Vardır. Ama "Bir tek sebep olarak bunu, şuna sadece bağlarız ve bu sorunu buradan çözerdi" dersek yanlış olur.

Şimdi, değerli arkadaşlar, geçmişte, yapılan uygulamaların bir şeyini bir örnek olarak hemen paylaşmak istiyorum. Bunu bir çok toplantılarda da, geçenlerde yapılan bir toplantıda da paylaşmıştım. Mesela Bağ-Kur ile ilgili bir örnek arz edeyim. Bağ-Kur biliyorsunuz 1972 yılında kuruldu. Kuruluşundan beş yıl sonra bir Geriye Doğru Borçlanma Yasası çıkardı, 1977. Bu zaten, bu Geriye Doğru Borçlanma Yasaları olsun, bir takım düzenlemeler filan hepsi, ilahi bir tesadüf, hep seçim zamanlarına denk gelir. Şöyle bir bakarsanız, tabloyu alın, tarihlerini de, yasaların görüşülme, yasaların çıkış tarihlerine baktığınızda ya genel seçimler vardır, ya -eskiden vardı o- milletvekili ara seçimleri, senato seçimleri ve saire, hep oraya geçen senenin bütçesinde öngörülen, 2004 bütçesinde 17 katrilyon açık, sonra ne oldu? Revize edildi, 20 katrilyon... Ben televizyon proğramlarında ifade etmiştim. O ilk başta, 2004 yılı başlarında, bu 17 katrilyon öngörülen açığın yıl sonunda 21-22 katrilyona kesinlikle ulaşacağını. Nitekim yıl sonu itibariyle bu rakam 22 katrilyonun üzerine çıkmıştır. Şimdi resmi rakamlarda, belki 2004 yılı rakamları içerisinde tam manasıyla gözükmeyen unsurlar da var. Yani Emekli Sandığı'nın mesela Aralık ayı ödemeleri için 900 trilyon, yüzde 29 faizle, içinde bulunduğumuz bu salonun bankasında, Ziraat Bankası'nda faiz ile borç alınarak ödenmiştir ve bu 2004 hesaplarında, bütçe içindeki hesaplarda gözükmüyor.

Şimdi bunları yan yana getirdiğimiz vakit rakamlar çok büyük. Şimdi 2005 yılı bütçesinde öngörülen açık 22 katrilyon. İşte bakın kayda geçiyor. Yapılan uygulamaların sonunda, bu yılın sonunda bu açık 30 katrilyonun altında olmayacak. İşte Yaşar Okuyan olarak ben burada ifade ediyorum, zapta da ge-

çiyor. Sağ kalırsak, yaşarsak göreceğiz; 30 katrilyonun altında olmayacak. 30 katrilyon ne demek arkadaşlar? Zaten 2005 yılı bütçesinin tamamı 145 katrilyon... Pardon?

BİR KATILIMCI – *(Anlaşılmıyor)*

YAŞAR OKUYAN – 155 katrilyon... Sizin bu 155 katrilyonluk bütçenin içinde 30 katrilyon civarında sadece sosyal güvenlik açığı gündeme gelirse, o bütçenin dengeleri nasıl sağlanacak? Bunları iyi düşünmemiz lazım.

Şimdi burada neticede hep popülizm öne çıkıyor. Bakın şimdi bir düzenleme yapıldı, emeklilik sonrası kamuda çalışanların maaşı kesilir uygulaması. Şimdi yeni çıkartıldı. Milletvekilleri ve bazı görevdekiler istisna yapıldı. Niye? Milletvekili olunca, ömrünüzde bir sefer milletvekili oldunuz, ömrünüzün sonuna kadar o avantajları mı kullanacaksınız? Niye istisna? Orada bir başka devlet memuru çalışınca emekli maaşı kesiliyorsa, niye milletvekili çalışınca maaşı kesilmesin? İşte sadece bu ve benzeri onlarca örnek işin, siyasetin çok öne geçtiği, egemen olduğu, işin gerçekleri yerine, işin başka taraflarının daha farklı bir biçimde ortaya konulduğunu gösteriyor. Tabii burada belki ikinci bir şeye de değinme imkânı bulacağız, ama burada söylemek istediğim şu: Geçmişte yapılan uygulamaların hepsinde yanlışlar vardır, doğrudur... Mesela değerli arkadaşım dedi ki; işte özerklik filan... Tabii doğru, hep bu söyleniyor; "Kurumlar özerk olsun". Nasıl olacak özerk? Hangi özerk kurumumuz sanki sağlıklı bir yapıda? Yani bunları söyleriz de, tartışırız da, ama burada işin esasına bakmak lazım, işin gerçekten doğrularını bulmamız lazım. Burada siyasetçi kadar sosyal tarafların sorumluluğunun, halkın sorumluluğunun, bireyin sorumluluğunun, toplumun sorumluluğunun hepsinin ortak olduğunu da bilmemiz lazım. Siyasetçi niye o popülizme kaçıyor? Oy hesabı... E vatandaş da elinde oyu gösteriyor size, böyle zarfı, "Bak" diyor, "Oy vereceğim" diyor, "Yaşı indir!"diyor.Hadi bakalım indirme! 38 yaşına indiriyorsun. İşte diyor "Şunu yap!" Siz de

onu yapıyorsunuz, sonuçta bedelini kim ödüyor? Halkın kendisi ödüyor.

Değerli arkadaşlarım Atatürk'ün çok güzel bir lafı var: "Millete rağmen, milletin geleceğine sahip çıkmak, asıl olan devlet adamlığı ve siyaset adamlığı odur" diyor. Kesinlikle! Milletin geleceğine sahip çıkmak lazım. Millete de anlatmak lazım, doğruları anlatmak lazım, paylaşmak lazım. Millete anlatmadığınız vakit, o zaman tabii o doğruların hangisinin doğru, hangisinin yanlış olduğu noktasında kamuoyunun kafasında uyanan ciddi şüpheler, sorular vardır.

Ben çok teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI – Sayın Bakanıma ben de teşekkür ediyorum, süreyi çok iyi kullandılar.

Şimdi üçüncü olarak TİSK Genel Sekreteri Bülent PİRLER. 15 dakika efendim.

BÜLENT PİRLER (TİSK GENEL BAŞKANI) – Teşekkür ederim. Teşekkür ediyorum Sayın Başkan. Hepinizi saygıyla şahsım adına selamlıyorum.

Şimdi esasında söylenecek bütün konuları, sosyal güvenliğe ilişkin konuları da yeni tartışmıyoruz, çok eskiden beri tartışıyoruz. Esasında sorunlarımız ve bu sorunların yanında çözüm önerileri de çok açık biçimde herkes tarafından, ama herkes tarafından, siyasetçiler, sivil toplum kuruluşları ve diğer bütün toplum kesimleri tarafından, ilgi duyan kesimler tarafından biliniyor. Zaman zaman da biz bunların tekrarını yapıyoruz. Şimdi şu

gerçekleri görerek hareket etmekte ben daha fayda görüyorum. Biraz daha pragmatik olmak gerektiği kanaatini taşıyorum. Birincisi:Dünyadaki sosyal güvenlik sistemleri, hep söyleniyor, işte çeşitli nedenlerden, bir tek sosyal güvenlik değil, sağlık sigortası sistemleri de iflas noktasında, Avrupa Birliği de dahil olmak üzere. Yani açık veriyor demiyorum, iflas noktasında. İşte en son Davos'ta yapılan toplantıda dahi bunlar tartışılır oldu. Çeşitli çözüm önerileri bulunmak isteniyor ve Avrupa Birliği'nde hangi toplantıya giderseniz gidin, söz konusu, sağlık sigortası sistemleri ve sosyal güvenlik sistemlerine nasıl çözüm önerileri bulunabileceği.

A ülkesinden B ülkesine göre sistemlerde farklılıklar, işte yöntem farklılıkları olmasına rağmen, genel konjonktüre baktığımızda sorunlar kesişiyor. Türkiye'de bundan birkaç noktada farklı olmasına rağmen, o sorunlarla birebir Türkiye'nin de iç içe olduğunu söylememiz gerekiyor. Çok farklı değiliz onlardan. Şimdi sonuca baktığımızda sistem, sosyal güvenlik ve sağlık sigortası sistemleri sorun çıkartıyor batıda, ama Türkiye'ye dönüp baktığımızda, sorun çıkaran sistemleri kurtarıcı gibi görme mantığında hareket ediyoruz. Yani genel sağlık sigortası, işte tek çatı altına alınması vesaire gibi tedbirlerin esasında o ülkelerde de farklı şekillerde uygulandığını, ancak bu ülkelerde sorun yaratan sistemlere biz kurtarıcı gözüyle bakmak gibi bir yanlış içerisinde hareket ediyoruz. Dediğim gibi, bunlar da bizde 1950'li yıllardan beri tartışılan konular, yeni konular değil bunlar.

Şimdi yine önümüze dört tane taslak çıktı. Biz bu taslaklara ilkesel olarak "Evet, bunlar yapılsın" diyoruz, ama bir endişe de taşıyoruz. Taslakların yeteri kadar tartışılmadığı ve taslaklara ilişkin olarak... Şimdi o başlığa tekrar baktım, yanlış mı hatırlıyorum diye, kaynak sorunlarına çözüm getiriyor mu diye. Sosyal güvenlik sistemlerinin, hayır biz hiçbirini görmüyoruz. Yani kaynak sorunlarına inen herhangi bir yapılanma görmüyoruz. Tam tersi kaynağı kişisel bazlı sosyal güvenlik sisteminden çıkartarak, kurumlara ilave gelir yaratıcı unsurlar şeklinde algı-

landığını, büyük bir yanlış olarak görüyorum bunu. Çünkü "Primli sistemin dışına çıkarak kurumlara ek gelir nasıl getirebiliriz?" anlayışlarının çok daha hakim olduğunu görüyoruz yaklaşımlara baktığımızda. Şimdi bu da bizde endişe yaratıyor açık söylemek gerekirse.

Şimdi Türkiye'ye döndüğünüzde, işte yaşlılık, Türkiye'de genç nüfus filan... Esasında bunlar birbiriyle, iyi hesap yapıldığında iç içe olan unsurlar. Genç nüfusa sahip olmamızla, o ülkenin yaşlı nüfusa sahip olmasının tam bir projeksiyonunu yaptığınızda esasında sorunun aynı kökene dayandığını görüyoruz ki onu da ben çok fazla ayırmıyorum batılı sitemlerden.

Peki ne oldu, bu noktaya gelindiğine baktığımızda, biz bunu altı başlık altında topluyoruz, tam olarak.

Bir: Hep söyleniyor, eksikleri, gedikleri vardır ama sosyal güvenlik kurumlarının özerk çalışmasına izin verilmemesi. Yapıdan filan bahsetmiyorum, çalışmasından bahsediyorum. İkincisi: Siyasi iktidarların müdahalelerine maruz bırakılmaları. Bir tek müdahale değil, bir de popülist uygulamalar var. Yani müdahalelerin dışında popülist uygulamalar var. İşte bir kısmı söylendi; işte borçlanma yasaları çıkartıldı, sosyal yardım zamları, erken emeklilik, kıyak emeklilik, aflar... Ama şimdi şurada bir şeyi söylemeden geçemeyeceğim; bu uygulamalar yapılırken ne yazık ki bizim sivil toplum kuruluşlarımızın büyük bir kısmı da bunları alkışladı. Bunu da söylemek istiyorum.

Şimdi toplum yararına gibi gözüken bazı unsurlar, belki siyaseten onlar onu getiriyor, ama toplum yararına gibi gözüken unsurların da uzun vadede, esasında toplumun aleyhine dönen birer tane kılıç olduğunu hiç unutmamak gerekiyor. Bugün alkışladığımız bazı olayların geri dönüş sürecinde, ileriki yıllarda çok daha keskin tedbirlerle karşımıza çıktığını hiç unutmamız gerekiyor. Ama biz bu hataya da düştük.Yani sivil toplum kuruluşları olarak bu hataya düştük. Bu özeleştiriyi de bizim sendikal camia olarak iyi yapmamız gerektiği kanaatini taşıyoruz. Her ne kadar TİSK olarak biz bunların hepsine karşı

çıksak da, bunu oturup çok iyi değerlendirmemiz gerektiğini vurgulamak istiyorum.

Türkiye'de bir başka sorun- hiç bahsedilmedi buradavergi ve sigorta prim oranlarının yüksekliğinden kimse bahsetmiyor. İşte şeyden bahsediliyor ama kaçak, işte kayıt dışı sektör, bunlardan kimse bahsetmiyor. Bunlar çok yüksek Türkiye'de. Bir diğer sorun da bu.

Yine, söylediğim gibi, sosyal güvenlik reformu adı altında prim arttırıcı unsurlar olduğu kadar, gelir arttırıcı, çok altını çizerek söylüyorum, sosyal güvenlik nosyonunun dışına çıkılarak bunlar yapılıyor, gelir arttırıcı düzenlemeler yapılıyor. Yine sosyal güvenlik mevzuatı çok sık değişikliğe uğratılarak sistemin iyice karmaşık hale getirilmesi sağlandı Türkiye'de. Ek geçici maddeleri, Bağ-Kur, Emekli Sandığı Yasası ve SSK Yasalarının eklerini ben söylemek istemiyorum. Tabii ki buna paralel olarak da kayıt dışı sektörün büyüklüğünü bu kapsam içerisinde saymak gerekiyor, sorunlar olarak.

Peki, buna neden olarak, mevcut sistemin dejenerasyonuna, neler etken olarak karşımıza çıkıyor? Yine bunu söylemek gerekiyor. İşte bizim hesabımıza göre 12,2 milyon kayıt dışı istihdamı görüyoruz biz. Toplam istihdamın da yüzde 55'ine ulaştığını görüyoruz. Yine milli gelirin de bu çerçevede yüzde 40'ının kayıt dışında olduğunu görüyoruz. Demokratik yapıdaki değişiklikler, işte hayat beklentisinin arttığını, doğurganlık oranının tedricen azaldığını görüyoruz, bağımlılık oranlarının yüksek olduğunu görüyoruz, yaygın yoksulluğun nüfusun yüzde 7'si gibi bir rakam olduğunu gözlemliyoruz, yaygın işsizliğin olduğunu, erken emekliliğin, genç emeklilik uygulamalarının olduğunu, aktif-pasif oranının aktif aleyhine tehlikeli derecede -1,7 oranını zaten hepimiz biliyoruz- prim tahsilatındaki sıkıntılar ve karşılığı alınmadan yapılan ödemelerin olduğunu, bu dejenerasyonu, tam anlamıyla bir yapısal bozuklukla karşı karşıya olduğumuz ortaya çıkıyor.

Peki şimdi baktığımızda bu dört tane taslak getirildi hükümet tarafından. Bu söylediklerimizin hangisine çözüm getiriyor? Saydım. Hiçbirine! Çok net bir ifadeyle; hiçbirine bir çözüm getirmiyor. Yani bütün bu saydığımız sorunları çözüyor mu? Baktığımızda, hayır çözmüyor. Peki başka ilaveler var, Avrupa Birliği'ne gireceğiz, işte söylüyoruz, bir başka yasa çıkartılırken başka kriterleri var. "İstihdamı arttırma yönü var mı?" diye bakılıyor, hayır bu da yok. Avrupa Birliği'nde bir yasa çıkartılırken, özellikle bazı ülkeler bunu kural haline getirdiler, istihdamı nasıl etkiliyor diye, bunu da göremiyoruz.

E peki şimdi neyi tartışıyoruz? Ve ne yapacağımızı çok iyi bilmemiz gerekiyor. Onun için endişemiz taslakların yeterli şekilde tartışılmaması endişesi. Ve bırakın şimdi günümüzü kurtarmayı, bu taslakların 50 yıllık projeksiyonlar halinde karşımıza getirilmesi gerekiyor. Biz şimdi halen, özellikle genel sağlık sigortası için söylüyorum, projeksiyonu, aktüerya dengesinin nasıl oluşacağını bir türlü öğrenemedik. Hesaplanamıyor da, o kadar karışık bir sistem ki. Hesaplattırmaya çalışıyoruz.Bir heyet oluşturduk öğretim üyelerinden, hesaplanamıyor. Ama konuştuğumuzda bürokrasi ile, işte şuradan bir çizgi çekin, böyle bir çizgi, tam ortasında yer alacak. Neye göre? Hesabı görmeden ortasında yer alacak şeyler artık pek inandırıcı olmuyor bizim açımızdan.

Şimdi yine bakıyorum, bu taslaklar ne getiriyor? Kamusal ağırlık artıyor, fevkalade bir kamulaştırma var, sistem içerisinde. Yine bakıyoruz, özerklik mevcut yapının da gerisine götürülüyor. Genel kuruldaki, yönetim kurulundaki temsilleri haydi bir kenara bırakıyorum, o kadar da önemli değil... Bütün şeylerin, yine ısrarla söylüyorum, SSK gibi bir kurumun denetim organı yok, bunların da denetim organı yok. Anlamak mümkün değil!

Yapı daha da hantallaştırılıyor, bürokrasiye boğuluyor. Aktüeryal dengeyi hiçbir yerde görmüyorum, yani hiçbir taslakta görmüyoruz aktüeryal dengeyi. E bir de mevcut şeyi hiç unutmamak gerekiyor, uluslararası konjonktürü. Çok ayaklı sosyal güvenlik sistemleri tek ayaklı sosyal güvenlik sistemine

getiriliyor.Tamamlayıcı sistemlerin hepsi yok sayılıyor. E olmadı! Şimdi hedeflerimizi bir türlü bulamıyoruz. Yani uluslararası konjonktürle ve bizi getirdiği noktalarla geldiğimiz unsurları göremiyoruz.

Şimdi yine bakıyorum, siyasi iktidarların müdahalelerine maruz bırakılmaması ilkesi, en çok burada o bahsedildi. Sayın Bakanımız da, kendisi de bahsetti, sanıyorum kendi yeni siyasi partisinde bütün bu söylediklerini hiç yapmayacak.Çünkü geçmişte kendi siyasi partileri bunları çok yaptı, iktidarları döneminde de bunlar çok oldu. Onun için bunların hiçbirinin olmayacağını varsayıyoruz ve oturup da bunların, daha ciddi şekilde bu taslakların tartışılması gerektiği inancını taşıyoruz.

Şimdi birkaç şey daha söylemek istiyorum buna ilişkin olarak. Primli sistemin dışına nasıl çıkılıyor? Mesela çok basit bir yöntemle anlatayım bunu. İki, üç tane unsur getirilmiş. Bir tanesi işte iş kazaları vesaire sistemlerinde adeta sosyal bütün iş kazalarına rücu müessesesi öyle bir genişletiliyor ki evinden çıkıp da yürürken düşen işçiye bile, sosyal güvenlik işverene rücu ediyor buradaki yükü. Bu derecede genişletilmiş bunlar.

E efendim yine nasıl yapılacağını bir türlü anlayamadığımız bir şey var, "asgari işçilik" diye bir kavram var. Bunu olabildiğince bütün sektörlere genişletecek yeni bir yapı örneği de giriyor. Şimdi bir türlü çözemiyoruz, esneklik kavramları ile bunları bir türlü bağdaştıramıyoruz. Bunları bir anlayabilsek mantığını... Yani şunu da söylemeye çalışıyorum, mehter marşıyla yürüyoruz. Bu sistemler geçtiğimiz, bir buçuk sene önce çıkartılan yasayla regüle edilmişti. Rücu müessesesini kaçınılmaz hale getirmişti. Efendim, ölçümleme müessesesi sadece ve sadece inşaat sektörü içindi, bu genişletilmiyordu. Şimdi ne olduysa bunlar tekrar yasalara konuldu, yine karşımıza çıkartılıyor, anlamamız mümkün değil ve fevkalade yanlış buluyoruz.

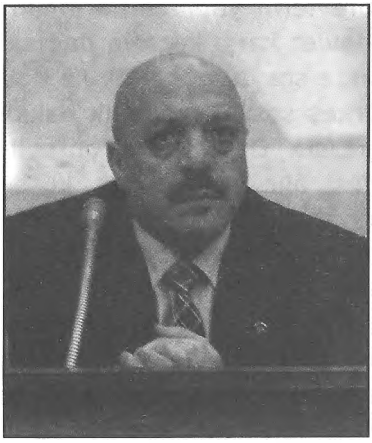
Bir başka unsur, kimse söylemedi, ama söylemek istiyorum yine; primsiz ödemeler kanun tasarısını açıp bakıyoruz, ilke olarak yaklaşıyoruz, yani sosyal yardım kurumunun kurul-

ması Türkiye açısından faydalıdır. Ama ikinci bir noktaya bakıyoruz, sosyal yardım kurumunu, sosyal yardımlaşma ve dayanışma teşvik fonu, hiçbir bağ yok. Yani şimdi bu söyleniyor, doğrulayamadığımdan dolayı, tabii varsayıma girmek istemiyorum ama, 2,5 katrilyonluk bir kaynak bu. E şimdi ikinci bir, yani üstüne üstlük ikinci bir kanal açılıyor. Nasıl kontrol edilecek? Hiçbir denetim organı yok ortalıkta. Hiçbir denetim olmadığından dolayı tamamen siyasi iradeye terk edilmiş bir yasa tasarısı ile yine karşı karşıyayız. Buna bizim "Evet" dememizi kimse beklememeli. Ve uyarı görevini de yaptığımızda da yanlış anlaşılan genellikle şu oluyor: Uyarı görevimizi yaptığımızda, siyasi iktidarlar bunları muhalefet yapıyoruz şeklinde görüyorlar. Hayır, biz muhalefet yapmak için değil, doğruları söylüyoruz buralarda. Amacımız da muhalefet yapmak değil. Yasalar daha iyi nasıl yapılacaksa, o şekilde oturup bunun tartışılması amacını taşıyoruz. Evet, sosyal güvenliğin mevcut halinden aranızda bir kişinin dahi memnun olmadığını da hepimiz biliyoruz. Bunun değişmesi gerektiğini de biliyoruz. Ama bu koşullar altında demin saydığım mevcut sistemin sorunlarına çözüm getiriyor mu diye baktığımızda, hayır, hiçbir şekilde bir çözüme ulaşmadığını görüyoruz mevcut yapının.

Çok teknik detaylara girmek istemiyorum, yani yasanın maddelerini, bütün yasa tasarılarının maddelerini tek tek hemen hemen incelediğimizde de çok farklı yapılarla karşılaşıyoruz. Ne yazık ki hedeflenen amaçlarla araç olarak kullanılan bu yasa tasarılarının amaca götürmeyeceği kanaatini taşıyoruz.

Benim söyleyeceklerim bunlardan ibaret.Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

OTURUM BAŞKANI – Teşekkür ediyorum Sayın PİRLER. Son konuşmacı Sayın Mahmut ASLAN, Hak İş temsilcisi. Buyurun efendim.

MAHMUT ASLAN (HAK-İŞ TEMSİLCİSİ) – Sayın Başkan, değerli katılımcılar, Hesap Uzmanları Vakfı'nı düzenlemiş olduğu bu panel için kutluyorum. Konfederasyon Başkanımız Sayın Salim USLU Bey hastanede yatıyordu. Dün yine hasta yatağından kalkıp buraya katılmak istemişti, ancak yeniden rahatsızlanınca kendisi zorunlu olarak bu toplantıya katılamadı. Ben yine kendisinin selamlarını, başarı dileklerini sizlere iletiyorum. O nedenle Sayın Salim USLU bu panelde yer alamadı, ondan dolayı da onun adına özür dilemek istiyorum.

Konuşmacıların sonu olmak aslında benim için de bir dezavantaj oluşturmadı, tam tersi, benim de pek çok söyleyeceğim hususlar arkadaşlarımız tarafından söylendiği için onlara fazla değinmeden, başkanın da uyarısını dikkate alarak birkaç hususta özellikle hatırlatma yapmak ve altını çizmek istediğim önemli birkaç hususu vurgulamak istiyorum.

Birincisi: Sosyal güvenlik sisteminin sorunlarını, sosyal güvenliğin açıklarının, sosyal güvenliğe devletin katkılarının ve açıkların kapatılması tartışmalarının teknik düzeyde yapılması ve bu çerçevenin dışına çıkılmaması aslında bir tehlikeye de işaret ediyor. Bütün bu sosyal güvenlik sistemlerinin esas amacı nedir? Esas amacı insandır. Zaten anayasamızın ikinci maddesinde devletimizin temelini teşkil eden, orada belirlenen ikinci maddesinde Türkiye Cumhuriyeti devletinin laik, demokratik, sosyal bir hukuk devleti olduğundan bahsedilir. Dolayısıyla bize göre bütün bu sistemin, bütün bu yapılanmanın temelinde aslında insana odaklı bir yapıyı öngörmesi gerekiyor. Bu sıkıntıları, bu sorunları teknik düzeyin ötesine taşıyamazsak, bunu teknik bir problem olarak görür, anayasamızda devlete ve devle-

timizin organlarına verilmiş olan görevlerin yapılmama eğilimi artarsa, ciddi bir tehlikeyle sosyal devlet karşı karşıya demektir. Yine anayasamızın 60. maddesinde sosyal güvenlik ile ilgili birincisi iki vurgu var. Bir tanesi herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir, her yurttaşımız. İkincisi: Devlet bu görevini sağlayacak biçimde gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar. Sosyal güvenlik, devletimizin anayasasında da belirlendiği şekilde vatandaşa bir hak olarak veriliyor, devlete de bir sorumluluk, bir ödev olarak veriliyor. Bu çerçeveden bakmak zorundayız. Bunu sadece bir teknik tartışma, sadece bir teknik problem olarak görürsek, devletimizi sosyal devlet olgusundan ve sosyal devlet olma sorumluluğundan uzaklaştırarak bu açıkların kapatılmasını başka yöntemlerle sağlayarak, peki insanımızı nereye koyacağız burada? Bu ülkede yaşayan insanların bu hakları ne şekilde sağlanacak? Hangi tedbirlerle bunlar sağlanacak? Onun için Şeyh Edibali'nin çok güzel bir sözü var: "İnsanı yaşat ki devlet yaşasın".

İnsan odaklı ve insanın refahını, mutluluğunu, sosyal ihtiyaçlarını karşılayacaksınız ki devletimiz de yaşasın. O nedenle burada tartışmaların -arkadaşımızın biri de söyledi- doğrusu bizi de çok inciten, zaman zaman medyada bu özellikle hedef gösterilerek, Sosyal Sigortalar Kurumu'nun hedef gösterilerek yapılan bu "kara delik" kavramı gerçekten bizi rencide ediyor. Aslında burada kara delik kavramı faturasının sosyal güvenlik kurumlarına çıkartılmasını da doğrusu yine bir hedef saptırma ve yanıltma olarak görüyoruz. Arkadaşlarımız ifade ettiler, tekrar etmek istemiyorum ama dünyanın modern hiçbir demokratik ülkesinde sosyal güvenlik sistemine devlet katkısının sıfır olduğu bir ülke yok. Mutlaka bir şekilde primli sisteme devlet katkı yapıyor. Siz hiç katkı yapmadığınız bir kurumu, bir yapıyı hoyratça kullanacaksınız, yöneteceksiniz, onu her türlü, kendi siyasal iktidarınızın geleceği açısından kullanacaksınız, daha sonra bunu kötü bir noktaya bıraktıktan sonra diyeceksiniz ki: "Kara deliklerin faturası SSK'dır, Emekli Sandığı, Bağ-Kur'dur".

Aslında bu yapıyı esas, Sayın Bakanımız ifade etti, ama keşke bu ifadelerini bakanlık görevindeyken... Zaman zaman söylüyor, ama keşke o zaman söyleseydi... Keşke o zaman bu siyaset kurumunun, bu sistemin nasıl bu noktalara getirildiğini daha açık bir şekilde ifade etmiş olsaydı bence çok daha anlamlı ve önemli olurdu. Bu yapıların, bu sıkıntıların kaynağını siyaset kurumunun sadece üstlenmesini de doğrusu elbette haksızlık olarak görebiliriz. Ama Sosyal Sigortalar Kurumu başta olmak üzere bütün sosyal güvenlik kurumlarını yöneten, bu özerklik tartışmasından da rahatsız oluyorum. Özellikle bürokrasi de bundan çok rahatsız. Özerklik tartışmaları bu sistemin temelini oluşturuyor. Nasıl yapılacağı konusu tartışılabilir elbet, ama bu kara deliğin sorumluları, en çok sorumlu olması gerekenler, şu anda hiç sorumluluk almak istemiyor. Sorumluluğu hiç olmayanlar en çok sorumluluk alıyorlar...

Eğer bu kayıt dışı uygulamasının önü alınamazsa, kayıt dışı sektörü kontrol altına alınamazsa, ne kadar yeni düzenlemeler yaparsanız yapın... Sayın Bakan, 1999'a 4447'nin çıkış sürecinde yaşanan tartışmalar da iki temele odaklanmıştı; bir yaş, ikincisi primler. Peki aradan altı yıl geçti. O zamanki bu iki temel, yaş ve primlere odaklanan o kavgalar, o mücadelelerin sonunda geldiğimiz nokta nedir? Yine açıklar artarak devam ediyor. Demek ki, o gün de tartışmalar yine siyaset kurumunun tercihleri üzerinden yapılıyordu. Ben isim vermek istemiyorum, bir Sayın Bakan, sosyal demokrat siyasal partilerden bir Sayın Bakanımızın şu itirafını ben ibretle anımsıyorum. Bize şunu söylemişti: "Beyler ben de inanmıyorum, ama IMF böyle istiyor, bu yasayı çıkarmak zorundayız".

Aslında bütün bu tartışmaların bir ayağında bugün aynı şekilde uluslararası bir kısım güçlerin, uluslararası bir kısım finans çevrelerinin bize öncelik dayatmasından kaynaklanıyor. O nedenle doğrusu, geçmişte de bu tartışmalar yapılırken yine bu şekilde yapıldı, bugün de benzer durumlarla karşı karşıya kalıyoruz.

Sayın Maliye Bakanımız itiraf etti, ama bu tartışılmıyor. En çok ülkemizin kaynakları, vergi gelirlerimiz ve diğer gelirlerimizin en büyük gittiği yer faizler. Peki faiz oranları neden hâlâ Türkiye'de, dünyanın hiçbir demokratik, uygar ülkesinde olmayacak orandan yüksek, reel faiz de. Peki bu ülkenin kaynakları, bu kadar büyük kaynakları dünyanın en yüksek reel faiz uygulamasıyla bir yerlere pompalanırken neden siyaset kurumumuz, neden medyamız, neden belli çevrelerin sesi çıkmıyor? Aslında esas kaynaklarımız faize ve yolsuzluğa gidiyor. Kara delikleri oluşturanlar aslında bu kurumlar değil. Esas kara delikleri oluşturanlar devletin sosyal devlet sorumluluğunu yeterince yerine getirmemesinden kaynaklanan problemler. Sayın Bakanımız da çok iyi biliyor.

Bakınız Sosyal Sigortalar Kurumu'na -özellikle kara deliklerin en büyük sorumlusu olarak gösterilen kurumların başında geliyor SSK- uzun süreli tedavi gerektirici hastalıklara sahip yurttaşlarımızın büyük bir bölümü SSK'lı. Örneğin böbrek ve diyaliz hastalarının, kalp ve kanser hastalarının yüzde 70'i, yüzde 80'i SSK'lı. Neden? Sosyal devlet sorumluluklarını yerine getiremiyor. Vatandaşı Emekli Sandığı'na diyelim sahip değilse, yani memur değilse, esnaf değilse, kayıtlı değilse, sigortalı işçi de değilse, Türkiye'deki bu kadar milyonlar nereden sağlık tedavisini alacaklar? Nerede kanser hastasını, diyaliz hastasını tedavi ettirecek? 120 günlük prim ödeniyor ve SSK'lı yapılıyor. O zaman da Sosyal Sigortalar Kurumu böbrek hastalarının, kanser hastalarının, kalp hastalarının tedavi edildiği bir alana dönüyor. Bunun sorumlusunu SSK olarak göremezsiniz. Bunun sorumlusu işte sosyal devletin içinin boşaltılmasında yatıyor. Bu sorumlulukları devlet bir yük sorunu olarak görmeye başlıyor ki en büyük tehlike burada. Devletin asli görevlerinden vazgeçerek, sosyal devlet sorumluluğundan vazgeçerek eğer bu sorunu çözme niyetine gidersek, korkarım ki Türkiye'yi o korktuğumuz tehlikeli yola itmiş oluruz. O nedenle burada yapılacak olan tartışmalarda sosyal devletin sorumluluğunu azaltıcı ve sosyal devletin içini boşaltıcı bir yaklaşıma düşmemek gerekiyor.

Ben yeni, özellikle sosyal güvenlik reformu ile ilgili birkaç kelime söylemek istiyorum. Genel olarak şunu olumlu buluyoruz biz Hak-İş olarak.

Birincisi: Devletin primli sisteme katılmasını olumlu buluyoruz. Önemli bir gelişme bu. Gerçekten açıkların aslında esas kaynağını oluşturan, devletin primli sisteme katılmamasından kaynaklanan bu açıkların hiç değilse devletin primli sisteme girmesinden dolayı olumlu bir gelişme olarak görüyoruz, bu önemli.

İkincisi: Tek çatıyı önemli buluyoruz. Sosyal güvenlik kurumları arasındaki farklılıkların tek çatıya indirgenmesini önemli buluyoruz. Bunun özerkliğinin sağlanmasını istiyoruz. Burada sorunlar var, öyle gözüküyor. Ama şunu da bununla birlikte sağlamamız gerekiyor. Bakınız, Sayın Bakan ifade etti, Sayın Müsteşarımız, bir SSK emeklisi, 25 yıl Emekli Sandığı mensubundan iki kat daha fazla prim ödeyerek emekli olan bir SSK emeklisi ile son altı ayı üst düzey görevde geçirmiş memur emeklisi arasında iki kat maaş farkı var. Bu gerçekten çok büyük haksızlık ve adaletsizlik. Şu anda da en fazla prim ödeyen işçiler. İşverenlerimizin de elbette bu noktada hakkını yememek gerekiyor, ama bunun karşılığında en az ücret alanlar SSK emeklileri. O nedenle bence burada üçlü yapıyı birleştirirken emeklilik sistemi de dahil norm ve standart birliğinin de sağlanması gerekir ki hedefe ulaşalım.

Sağlıkta tek çatıyı destekliyoruz, ama bugünkü yapılan gibi değil. SSK hastanelerinin Sağlık Bakanlığı'na devri uygulamasındaki yanlışlıkların düzeltileceğine inanıyoruz ki, bekliyoruz kısa zamanda hatalardan dönüleceğini düşünüyoruz. Çünkü aslında bu tasarının temelini oluşturan hükümetin acil eylem planındaki öngörüsü çok güzel. Peki, bütün sağlık birimlerinin tek çatı altında toplanması ve özerk hale getirilmesi... Bu tasarı bu niyetle geldi ve üniversiteler dışarıda tutuldu. Efendim teknik olarak mümkün değil. Askeri hastaneler dışarıda tutuldu, teknik olarak mümkün değil. Cumhurbaşkanlığı, Meclis dışarıda tutuldu, bir sürü istisnalardan sonra kala kala bizim

SSK hastaneleri kaldı. Sağlıkta tek çatı hedefinin odağına SSK hastaneleri yerleştirildi. Dolayısıyla burada bence hükümetin tek çatı hedefi Sağlık Bakanlığı'na dönüştürülmüş. Bu da istenilen hedefe götürmeyecektir. Çünkü Sağlık Bakanlığı kendi tesislerinde gerçekten standartlara uygun bir hizmet sunamadığı için SSK hastanelerinde de aynı durumu devam ettireceği düşüncesindeyiz.

Süremi doldurmak üzereyim. Eğer bir başka soru gelmezse, iki bölümde söyleyeceklerimi tamamlamak üzere teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI – Teşekkür ediyorum. Beş konuşmacımız da söz aldılar, ilk turda söylemek istediklerini söylemeye çalıştılar.

Şimdi sayın izleyenler, yalnız yorum yapmadan, sormak istediklerini, kime sormak istediklerini de ifade ederek sorarlarsa, ikinci turda beşer dakika dedim, ama ilk turda biraz konuşmalar sarktı, üçer dakika içerisinde cevap verecekler. Her zaman olur efendim bu. Soru sormak isteyen değerli izleyici var mı?

Olmadığına göre ikinci turda değerli konuşmacılar eksik kalan kısımlarını tamamlayacaklar. Buyurun efendim.

PERİHAN SARI – Sayın Başkan, çok zaman almak istemiyorum, dinleyicilerin de zamanını almak istemiyorum. Ama ilk turda hızlı konuşmak kaygısıyla atladığım bazı bölümler, gerçi arkadaşlarım tamamladılar, o konuda eksik kaldığını düşünmüyorum. Ama onların anlatımını güçlendirmek adına izin verirseniz birkaç konuya değinmek istiyorum.

Sosyal Sigortalar Kurumu Hastanelerine dönük hükümetin bu ilgisi ve Sosyal Sigortalar Kurumu Hastanelerinin özelleştirilmesi, kimi kesime göre kamulaştırılması, kimi kesim için

de özelleştirilmek amacıyla el konulması uygulamasının bir anlamı var. Düzenli ödenen primlerden kaynaklanan bir havuz var. Sosyal Sigortalar Kurumu hastanelerinin arkasında. İşçi ve işveren primlerinin katkısıyla oluşan sağlık fonu fiktif bir olarak görülmesine karşın yine de düzenli bir ödemeye ya da piyasalara kaynak aktarmaya elverecek nitelikte. Bu ilgi buradan kaynaklıyor. Sabah Sayın Maliye Bakanımız da konuşmasında son derece yerinde saptamalarla ve sanıyorum bürokratların hazırladığı metine dayalı olarak yaptığı konuşma süresince çok yerinde saptamalarla sosyal güvenlik sisteminin sorunlarına çok doğru yaklaşımlar getirdi. Ama konuşmasının bir yerinde yaptığı küçük bir vurgu aslında gerçek niyeti de ortaya koyuyordu. Bu sosyal güvenlik fonlarının piyasalara yapacağı katkıdan söz etti. Asıl ilgilenilen konu sosyal güvenlik sisteminin kapsadığı bir fonlar, emeklilik fonları ya da sağlık fonları.

Bu fonlar üzerinden yürütülen politikaların bir başka boyutu da, daha doğrusu şöyle ifade etmek gerekirse; sosyal güvenlik kurumlarının finansman açığının ekonomi üzerindeki etkileri sıralanırken, Sayın OKUYAN da burada ifade ettiler, Hazine iç borçlanma faiz oranları dikkate alınarak aktarılan kaynakların tutarı üzerinden bir hesaplamadan söz ettiler. Bu bakanlığın yaptığı bir çalışmada da var, reform önerisinde bakanlık da bunu belirtiliyor ve 1994-2003 dönemindeki açığın Hazine iç borçlanma faiz oranları dikkate alınarak hesaplanması sonucu 2003 yılı güncel değerinin 345 katrilyon olduğu, 10 yıllık transferlerin toplamı olan bu tutarın neredeyse 2003 yılında yaratılan toplam ulusal gelire eşit olduğu belirtiliyor. Bu transferlere nasıl faiz uygulanabileceğini herhalde sorgulamak gerekiyor. Bu nitelikteki bir transfere kaynak aktarımına faiz uygulanabilir mi? Onu bu toplantının düzenleyicilerine de belki sormak gerekiyor.

Ama 1992-2003 yılları arasında aynı mantıkla faiz ödemelerine yapılan transferlerin güncellenmiş değeri hesaplandığında, nasıl okunur tam kestiremiyorum, ama 2,351 katrilyon diye ifade edebileceğim bir büyüklük ortaya çıkıyor. Yani faiz

ödemeleri için ayrılan kaynak 2003 yılı ulusal gelirinin tam yedi katı. Bakanlıkça yapılan hesaplamanın mantığına uygun başka anlatımla, sosyal güvenliğe bütçeden bir birim aktarılırken, tefeci ve rantiyeye yedi birim aktarılmıştır. Sosyal güvenlik kuruluşlarının finansmanı ile ilgili kaynak arayanlara buradan duyurmak gerekiyor.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

OTURUM BAŞKANI – Ben de teşekkür ediyorum efendim. Şimdi Sayın Okuyan ikinci turda söylemek istediklerini söyleyecekler.

YAŞAR OKUYAN –Evet, bir-iki şey söyleyeceğim, ama bir de tabii bir-iki arkadaşımızın değindiği bizimle ilgili konuşmalara öncelikle cevap vermek istiyorum.

Şimdi Hak İş temsilcisi arkadaşım benden bahsetti biraz önce, "Sayın Bakan kendi bakanlığı döneminde daha bunları söyleseydi" filan diye. Zannediyorum arkadaşımız o sırada daha meşguldü, sendikal faaliyetleri yoğundu. Onun için böyle bir değerlendirmeyi nereden, hangi gerekçe ile yaptı bilmiyorum. Ama belki işsizlik sigortasının çıkartılması sürecinde farklı davranışlar içinde miydi o dönemde, onlarla mı meşguldü, işverenlerle beraber? Onu bilmiyorum... Ama ben her zaman her yerde konuşuyorum. Bu konuştuklarım bugün değil.

İkincisi: Sayın PİRLER de demin aynı şekilde siyasi, işte makam, geçmişte de ve sair dendi. Ben çok arkadaşlarımızın, yani her zaman istedikleri şekilde tartışırım, çok yani laf çok bizde. Zannediyorum burada konumuzun dışına çıkarız diye tereddüt ediyorum, yoksa işveren sendikası olsun, işçi sendikasındaki arkadaşlarımız olsun çok şeyleri kamuoyunun önünde her zaman tartışırım. Her zaman tartışırım, sonra mahcubiyet de olmasın. Onun için bence konumuz bu değil, biraz daha

bence yorum yaparsak, dikkatli olursak, özen gösterirsek zannediyorum daha faydalı olur.

Şimdi hep konuşuluyor, devam ediyoruz, söylüyoruz... Aslında tabi sınırlı süreler olduğu için de bir çok şey ister istemez, haklı olarak gündeme getirilmiyor. Mesela en önemli şey, hep konuştuğumuz aktüeryal denge ve diğer konular. Peki bu sistemin denetlenmesi sorunu ne olacak? Yani siz hangi veri tabanıyla neyi denetleyeceksiniz? Ben üç buçuk sene bakanlık yaptım. Üç buçuk sene bakanlığım süreci içerisinde çabaladık, çabaladık otomasyona geçiremedik, geçiremedik... İşte acizlik ise acizlik... Geçiremedik; bir Devlet Planlama Teşkilatı'ndan izin alamadınız. Peki otomasyona geçmemişsiniz, şimdi SSK diyorsunuz 34-36 milyon insan kapsamı altında, Bağ-Kur diyorsunuz 16 milyon, Emekli Sandığı diyorsunuz, bakmakla mükellef oldukları ile beraber 10 milyonun üzerinde. Peki bu kadar insana her gün sağlık hizmeti vereceksiniz, sigorta işlemlerini yapacaksınız, bakkal Mehmet hesabıyla mı bunları takip edeceksiniz? Elinizde veri var mı? Veriyi nereden alacaksınız? Bu kuruluşların hiçbirisinin bir otomasyon sistemi içinde olmadığını biliyoruz. Peki bunları yapmadan siz nasıl bir, bu konuda alınan tedbirler istediğiniz kadar işte prim oranlarını yükseltin veya aktüeryal denge ile ilgili 30 sene sonra, 40 sene sonra pozitif yansımasını yapacak düzenlemeleri yapın ve bu rakamlar öyle az buz rakamlar değil arkadaşlar.

Bakın, SSK, Bağ Kur, Emekli Sandığı'nın yıllık ortalama - demin Sayın Maliye Bakanı ile otururken de kendisine de ifade ettim- ortalama, minimum söylüyorum 4-5 katrilyon suistimal, israf ve istismarı var. Nasıl bunları ortaya koyacaksınız, önleyeceksiniz? Otomasyon sistemine geçilmiyor. Hadi biz geçen seneler 57. Hükümette üç parçalı koalisyon hükümetiydik, hepimiz birbirimizin ayağına basıyorduk. Şu anda anayasayı değiştirebilecek bir çoğunluk, hiçbir mazereti yok! Ve bakın iki yıl doldu. Mutlaka ve mutlaka hemen, öncelikli yapılması lazım gelen en önemli şeylerden bir tanesi, aslında sadece bu sosyal güvenlik sistemi için değil, devletin tümü için, e-devlet projesi-

nin hayata geçirilmesidir. Ama öncelikle, ivedilikle SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı ile ilgili olmalıdır. Bunu yapmadığınız sürece önümüzdeki süreçte kayıpların, kaçakların, istismarların ve suiistimallerin had safhaya varacağını görmemek mümkün değil.

İşte şimdi yeni uygulamalar getiriliyor. Şimdi getirilen, hükümetin tasarılarının içine girme imkânı olmadı, vaktimiz kalmadı. Aslında bu tasarılar işin özü bakımından doğru. Ama içerisinde bazı maddelerin mutlaka yeniden ele alınması, sosyal taraflarla mutlaka oturulması, görüşülmesi lazım, ama sosyal taraflar ile mutabakata varılması lazım demiyorum. Sosyal tarafların her birinin kendi açısından ortaya koyduğu haklı gerekçeler olabilir, hükümetin ortaya koyduğu kendine göre haklı gerekçeler olabilir. Bu haklı gerekçelerin uzlaşmasını temin etmek lazım. Yoksa onların dediği bir tarzda bir mutabakatı kesinlikle hiçbir zaman bu tip önemli konularda sağlayabilme imkânına sahip değiliz. Genellikle bu hususların da dikkate alınması lazım. Burada bir önemli şey, çelişki yaşanmaması lazım. Hükümet bir taraftan bu yasaları getiriyor. Fakat öbür taraftan uygulamayla bu yasaların tersinde bir uygulama getiriyor. İşte SSK hastaneleri örneği... SSK hastanelerini siz getiriyorsunuz Sağlık Bakanlığı'na bağlıyorsunuz... Sayın Çalışma Bakanı'nın kendi raporudur, işte kamuoyunda da çıktı, kendisi de bunu yalanlamadı. Yıllık dört katrilyonun üzerinde ilave bir yük gelecek. Bunlar çok önemli şeyler.

Peki siz öbür taraftan da kamu yönetimi reform yasasıyla Sağlık Bakanlığı'nın hastanelerini devretmeyi düşünüyorsunuz il özel idarelerine. Burada çelişki var. Şimdi bu yasada da, bu tasarılarda da bu çelişkinin gündeme geldiğini görüyoruz. Uygulama ile yasa tasarıları arasındaki çelişkinin ortadan kaldırılması lazım. Bir milli mutabakat lazım burada. Bütünü itibarıyla gerçekten Türkiye'nin geleceğine sahip çıkacak şekilde düzenleme yapmak lazım. Bugün ile ilgili değil, geleceği düşünerek yapılması lazım. İktidarıyla, muhalefetiyle, sosyal taraflarıyla hepimiz bir araya gelip tribünlere oynayarak değil, ö-

nümüzdeki seçimleri düşünerek oy alma kaygısı ile değil, kapıları kapatıp, o kapalı mekân içerisinde gerçekten doğruları bulmak ve orada uzlaşmak lazım.

Çok teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKAN – Buyrun efendim.

MAHMUT ASLAN – Teşekkür ederim. Birinci bölümde öncelikle sosyal diyalog konusuna vurgu yapacaktım, fakat yetişmedi. Türkiye'nin belki en çok, bütün bu sorunların üstesinden gelme konusunda sosyal diyalog eksikliği yatıyor. Bunu kurumsal bir yapıya taşımamız gerekiyor. Üye olmak istediğimiz Avrupa Birliği'nin çok güzel örnekleri var. Avrupa Birliği'nin bir birimi var; Ekonomik – Sosyal Komite. Bu komitede görev alan işçi ve işveren temsilcileri, üzerinde uzlaştıkları herhangi bir konuda komisyonun direktifi olarak yasa hükmüne giriyor. Hükümetlerin dışında bir yapılanma söz konusu. İşçi ve işverenlerin üzerinde uzlaştığı hususlar bütün Avrupa Birliği ülkeleri için direktif haline geliyor, yasa haline geliyor. O nedenle sosyal diyaloğu, Ekonomik – Sosyal Komite'nin istenildiği zaman toplandığı, orada da ağırlıklı olarak bakanların ve bürokratların hakim olduğu bir ekonomik – sosyal konseyden bahsetmiyorum, olması gereken bir sosyal komiteden bahsediyorum. Eğer bunu sağlarsak, taraflar birbirlerinin varlığını kabul ederek bir sosyal ortaklık projesinin ürünü olarak sorunlarımızı birlikte tartışmaya başlarsak bence önceli bir adımı atmış oluruz. Ama maalesef iktidar gücünü elinde bulunduranlar her zaman bu sosyal diyaloğu da şöyle anlıyorlar: Tarafların düşüncelerini, fikirlerini kendilerine ulaştırma olarak anlıyorlar. Çok saygıdeğer bir dostumuz, Sağlık Bakanımız sosyal diyalog eksikliğinden bahsederek eleştirdiğimizde aynen şunu söyledi, dedi ki: "Hangi sendika başkanı benden randevu istedi de görüşmedim?"

Bu sosyal diyaloğu, bakanlık nezdinde görüşme yapmak gibi algılıyoruz. Bence bu alışkanlıklarımızı terk etmeliyiz. Diyalog derken, tarafların ön yargısız ve peşin hükümlü olarak değil, birbirlerini ikna etmek, birbirlerinin sorunlarını ortaklaştırma, çözümlerini ortaklaştırmak noktasında bir diyalogdan bahsediyorum.

Ben şunun altını net bir şekilde çiziyorum: Konfederasyon adına ben buradayım, Allah'a çok şükür ki mahcup olacak, bizi mahcup duruma düşürecek bir yanlışın içerisinde hiçbir zaman olmadık. Dolayısıyla burada benim Sayın Bakana ifade ettiğim husus şuydu, kendisi de onu ifade ettiler zaten... Biz Sayın Bakanın olumlu çalışmalarını alkışladık, dijital kartı destekledik. Sayın Bakanım bütün toplantılarında o kartı bize gösteriyordu, "Bak bu kartla her sorunumuz çözülecek! Her konuda bu kart sizin için çözüm olacak" demişti. Kart gerçekleşmeden Sayın Bakan koltuğundan oldu, ama bunu ben vurgulamak istedim. Yani...

YAŞAR OKUYAN – Niye oldu koltuğundan?

MAHMUT ASLAN – Efendim onu da siz açıklayın.

YAŞAR OKUYAN – Niye oldu? Onu da söyle...

MAHMUT ASLAN – Onu için bu konuda siyasetçiler...

YAŞAR OKUYAN – Sizin yapmadığınızı sendika olarak, bakan olarak ben yaptım, onu için...

MAHMUT ASLAN – Siyasetçilerimizin ve genel olarak toplumun belki ortak bir sorunu bu, bütün sorunları ortaya koyarken, eleştiri yaparken kendimizi dışarıda tutma, muaf tutma. Yani herkes her şeyi söyler, ama kendimizi bunun dışında tutmak, kendimizi bunun dışında görmek alışkanlığımız genel olarak bir problem. Yani bu kurumsal olarak da böyle toplumsal olarak da maalesef. Onun için bence bu özeleştiriyi bütün

kurumlar yapmalı. Ben de dahil, benim kurumum da dahil, ben bunu önemsiyorum. Ama bu özeleştiriyi yaparken kendimizi muaf tutmamalıyız, kendimizi de işin içine dahil etmeliyiz diye düşünüyorum.

Özerklik konusunun altını tekrar çiziyorum. Ben gerçekten "Nasıl olur?" denmemesi gerekir, mutlaka bunu gerçekleştireceğiz. Temsilde ciddi bir adaletsizlik var. Sayın Bakanımız burada olsaydı ifade edecektim, şu andaki yasada da, özellikle Sosyal Sigortalar Yasası'nda da yönetim kurulunda temsil konusunda ciddi anlamda adaletsizlik var. Sadece en yüksek işçi ve en yüksek üyeye sahip işveren kuruluşlarının yönetim kurullarında temsil edilmesi yine yeni düzenlemeye aynı şekilde girmiş. Halbuki bir üye dağılımına göre temsilde bir adaletle, bütün konfederasyonların buraya dahil edilerek bir yönetim yapısı oluşturulmalı ve özerk olmalı. Bu özerkliği sağlamak da bizim görevimiz olmalı. Sonuçta bu yapılamaz değil, bence yapılması gereken bir düzenleme.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI – Ben de teşekkür ediyorum. Efendim buyurun, Bülent Bey.

BÜLENT PİRLER – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Efendim şimdi hep geniş açılardan bakılıyor konuya. Ben ilk önce şununla başlamak istiyorum: Bu özerklik kavramı Türkiye'de gerçekten, benim gördüğüm kadarıyla, özellikle siyasi alanda ve diğer bürokrasi içerisinde de genellikle korkulan bir kavram. Bunu pek anlayamıyorum, ama ben sadece şunu söyleyeyim: Sosyal güvenlik sistemleri açısından baktığınızda kendimizi çok ileri gördüğümüz Panama'dan tutun, bütün Güney Amerika ülkelerinin hepsinde özerk sistemler var. Avrupa Birliği'ni filan bir kenara bırakıyorum, bunlar gelişmişler, onları bir kenara bırakıyorum; "Gelişmişlik olarak kıyas edemezsiniz"

denilebilir de, onun için söylüyorum, bu ülkeleri örnek veriyorum. Yani bu sistemlerde ve sivil toplumun gücünden de bence korkulmasında hiçbir kaygı taşımıyoruz, çünkü şunu söylemem gerekiyor:

Bütün bu tartışmaları yapıyoruz burada, ama siyasi irade eğer özerk yapı konusunda herhangi bir yaklaşım göstermezse, biz bu tartışmaları boşuna yapıyoruz, sistemin özüne giremiyoruz. Çünkü bütün sistemin kökeninde özerk yapının olması gereği her yerde, her raporda, hangi ülke uygulamasına bakarsanız bakın, bu var. Ama siyasi irade; "Hayır, ben bunu yapmayacağım, bu şekilde devam edeceğim" derse, otururuz bu taslakları , bir şekilde tartışırız ve işte bir şey çıkar ortaya. Sorunu belli ölçüde çözer ya da çözmez ama bir şeyler çıkar ortaya. Burada biz artık, hep şunu söylüyoruz: bir değişim yaşanıyor. Evet, birazcık da bu mantık, akıl yönüyle de bu değişimi, sosyal güvenlikte de özerklik yönüyle çok iyi değerlendirmemiz gerektiğini vurgulamak istiyorum.

İkincisine gelince, hep "kara delik" deniyor...O tartışmaya girmek istemiyordum, ama ister istemez girdim. Yaşlılık, malullük ve ölüm sigortaları açısından devletin sisteme katkılarını hemen kısaca okuyacağım başkanım, müsaade edin.

Açıkların kapatılması ve sübvansiyon yönüyle beş tane tarz var ve bütün ülkelerde de var bu.

"Açıkların kapatılması ve sübvansiyon: Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Fransa, Almanya, Macaristan, İrlanda, İtalya, Litvanya, Hollanda, Norveç, Romanya, Slovenya, İspanya, İngiltere.

Sosyal bakımdan garanti edilmiş asgari maaş ve ödemelerin ve/veya sosyal yardımların üstlenilmesi: ABD, Avusturya, Danimarka, İrlanda, İtalya, Hollanda, Polonya, Portekiz, Rusya, İsveç, İngiltere, İsviçre.

Tek başına tüm maliyetin karşılanması, işçi ve işverene hiç girmiyorlar: Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda.

Üçüncü taraf olarak tüm sigortalılar için prim ödenmesi: Yunanistan, Lüksemburg, Slovakya, Belçika.

Belirli sigortalı grupların primlerinin tümüye üstlenilmesi: Letonya, Hollanda, Polonya, Rusya, Slovenya, İsveç.

Ülke kalmadı! Daha bunları genişletebilirim.

Şimdi onun için bu "kara delik" gibi kavramları gerçekten çok dikkatli incelememiz gerekiyor, yalnız bir şeyi de vurgulamak gerekiyor. Bütün bu sistem içinde -demin söylemeyi unuttum- sisteme primli olarak katılma anlamındaki hükümetin ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın gösterdiği yaklaşım bir devrimdir Türkiye açısından. Ama, yine bunu da söylemeden geçemeyeceğim; bakanlığımız böyle gösteriyor kendini ama, ben sistemin de bu koşullar altında geçebileceği kanaatini de taşımıyorum. Onu da burada vurgulamak istiyorum, primli sisteme geçişini de taşımayacağını vurgulamak istiyorum. Bütün bu söylediğimiz unsurlar içerisinde tabii ki her şey kötü değil, çok da güzel uygulamalar da var. Ama dediğim gibi, bunların 50'şer yıllık projeksiyonlar halinde karşımıza çıkartılmadığı sürece sadece aktüerya hesabı gözükmeden yapılmasını biz fevkalade zararlı görüyoruz.

İkinci unsur olarak da; artık biz, ne kamu ağırlıkta, tek başına kamu ağırlıklı bir sistemi, yani tek ayaklı bir sistem olarak düşünülmesini yanlış görüyoruz yahut da ne de tek ayaklı özerk, yani "Şili modeli" denilen sistemin de uygulanmasının yanlışları olduğunu görüyoruz, karma sistemler var ve bu karma sistemlerin Türkiye için de çok uygun sonuçlar vereceğini düşünüyoruz. Sistem önerilerini de hem özerklik, artı karma sistem olarak bir yapı içerisinde masaya yatırılmasında fayda görüyoruz.

Çok teşekkür ederim.

CELAL TOZAN – Teşekkür ederim Sayın Başkan. Sayın katılımcılar, önceki konuşmamda sosyal güvenlik sistemimizin

kaynak sorununu oluşturan finansman yapısındaki bozukluğa ilişkin nedenler üzerinde durmuştum. Şu kısa konuşmamda yapılmak istenilen düzenlemelerin buna ne ölçüde çözüm getireceğini birkaç cümleyle ifade etmek istiyorum. Ancak önce Türk İş olarak, Türkiye'de kurulu olan en büyük İşçi Sendikaları Konfederasyonu olarak ki her zaman sorumluluğunun bilincinde hareket eden bir örgüt olduğu, geçmişten bugüne kadar yapmış olduğu tüm uğraşlarıyla, eylemleriyle, icraatlarıyla ortadadır, bu tartışmasız bize göre.

Bir başka önemli konu, temsil yetkisi tüm uluslararası örgütlerde ve ülkemizde yerleşmiş, kökleşmiş temel kural çoğunluk ilkesidir ve bundan da asla vazgeçilmemelidir.

Şimdi geliyoruz kaynak sorununa. Bu çoğunluk ilkesini biraz önce bir arkadaşım üzerinde durduğu için, yönetim yapısı üzerinde durduğu için kısaca izah etmek zorunda kaldım.

"Sosyal güvenlik reformu" adı altında yapılan düzenlemelerin temel çıkış noktası biraz önce sözünü ettiğimiz kaynak sorunlarını gidermeye yönelik olduğunu söylemiştik. Ama yapılan çalışmaları irdelediğimizde, biraz önce Sayın Pirler'in de ifade ettiği gibi, kaynak sorunlarını çözmek yerine, tam tersi, gelecekte göreceksiniz , eğer böyle çıkarsa daha büyük kaynakları gerektirecek ve sistemi giderek duraksatacak boyutlara ulaşacağı somut olarak ortada.

Gerek biz, gerekse bilim adamlarıyla yaptığımız çalışmalarda, yaptığımız her türlü hesaplamalarda bu sistemin sadece Sosyal Sigortalar Kurumu'na eğer emeklilik yapısındaki değişim de böyle devam ederse, ki edecek getireceği ek yük 17 katrilyon. Hesaplamalarımız bunu ortaya koyuyor. Peki bu yükün gelmemesi için ne yapmak lazım? O zaman bu kanunda belirtilen hedeflerin başka türlü boyutlar olması lazım ki bu sonuçları doğurmasın. İşte olaya böyle baktığımızda, hakikaten amaçlanan ve söylenenleri, siyasilerin söylediklerini, Sayın Bakanların söylediklerini gerçekleştireceklerse sonuç bunu, sadece Sosyal Sigortalar Kurumu açısından gösteriyor bu sonuç.

Genel sağlık sigortasında, örneğin Sosyal Sigortalar Kurumu hastanelerinin devrini -ki bu sağlıkta dönüşüm programının bir basamağı, genel sağlık sigortasının dayanağı- Devlet Planlama bugün yaptığı açıklamada, bugün diyorum, yani günümüzde yapmış olduğu açıklamada Sosyal Sigortalar Kurumu'nun sağlık maliyetinin düşük olduğunu, diğer iki sosyal güvenlik kurumundan daha düşük olduğunu hesaplıyor. Biz hesaplıyoruz, kurum hesaplıyor, bakanlık hesaplıyor, ama yapılan reform yapısı içerisinde Sosyal Sigortalar Kurumu'nun sağlık hizmetini kendisi üretip, kendisi maliyetini denetlediği için bu etkinliği elde ettiği unutuluyor ve Sosyal Sigortalar Kurumu hastaneleri Sağlık Bakanlığı'na devrediliyor.

Son sözüm şu değerli katılımcılar: Bakın burada "Kaynak sorunu yaratılacak" deniyor, hayır yaratılacak, niye? Hacettepe Üniversitesi'nin yapmış olduğu bir çalışma var. Türkiye'de üretilen sağlık hizmetlerinin standardı, maliyeti ve verimliliği üzerine. Türkiye'de üretilen sağlık hizmetlerinin, standardıyla ilgili yapılan ölçmelerde, çalışmalarda Sosyal Sigortalar Kurumu hastaneleri ülkemizdeki farklı kurumlar tarafından üretilen sağlık hizmetlerinden çok daha standart olarak, kalite olarak, dünya seviyesinin üstünde. Ülkemizde birinci sırada SSK, ikinci sırada üniversiteler, üçüncü sırada özel hastaneler, dördüncü sırada devlet hastaneleri geliyor, devlet hastaneleri standart bakımından en sonda. Ama biz Sağlık Bakanlığı'na devrediyoruz. Maliyet açısından yine dünya maliyetlerinin altında olduğu gibi, ülkemizde de vaat edilenin çok altında. O halde , biz bu sistemin kaynaklarına ilişkin sorunları çözmeye çalışacaksak, kendi ülkemizin yapısı içerisinde, kendi ülkemizin çalışma hayatının koşullarına, ekonomik koşullarına ve çok daha önemlisi sosyal yapısına uygun olarak çözmediğimiz sürece bu sisteme müdahaleler bundan sonra da devam edecek ve gelecekte bu sistem duraksayacaktır.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI – Efendim ben de teşekkür ediyorum.

Değerli izleyenler, 12:30'a kadar bizlere süre verildi. Şu anda süremizi on dakika geçmiş durumdayız. İzin verir misiniz, bir iki cümle ile ben de fikirlerimi söyleyeyim veya oturumu kapatayım? Ama genellikle bu tür toplantılarda bir sarkma olur. Bu sarkma da çok fazla bir sarkma değil. Eğer uygun görürseniz üç-dört cümleyle ben de fikirlerimi sunmak istiyorum.

Efendim, sosyal güvenlik kurumlarında, sosyal güvenlik harcamalarında bir değişim yapılması gereği herkes tarafından kabul ediliyor. Burada bir hastalık var, bir tümör var, bunu değiştirelim, bunu günün şartlarına uygun bir hale getirelim. Bunu herkes kabul ediyor. Ancak bundan bir süre önce İstanbul Yüksek Ticaret Mezunları Derneği'nin de bu paralelde bir toplantısı oldu. Orada aşağı-yukarı aynı fikirler ortaya kondu. Bu değişim şart. Ancak değişimin şart olduğu konusunda fikirler ikiye ayrılıyor; Bir kısım savunucular diyorlar ki: "Bunu ani yapalım, birden yapalım ve bir reform olsun", ama başka bir grup diyor ki: "Hayır, üzerinde tartışarak yapalım, fikir birliğine vararak yapalım" diyor. Nitekim sabahleyin de Sayın Bakanımız bu konunun tartışılması gerektiğini ifade ettiler. Gerçekten bugün faiz ve -ben eğitim diyeceğim- eğitim ve sosyal güvenlik sorunları Türkiye'nin en önemli üç sorunu. Bu konuyu aceleye getirmemek gerekir. Üzerinde tartışılarak, bir uzlaşmaya varılarak, Türkiye şartları da göz önünde tutularak bir sonuca ulaştırmak gerekir. Ama son zamanlarda süratli bir yasalaşma olayı var. Bu Avrupa Birliği'ne girme konusuyla oluyor, Dünya Bankası kanalıyla oluyor, IMF dolayısıyla oluyor. Ama mevzuat veya sistem değişikliği Türkiye'nin şartlarına uymazsa, Türkiye'de uygulayıcılar tarafından kabul görmezse başarıya ulaşabilir mi? O bakımdan, bir de sosyal güvenlik kurumlarına uygulamadaki aksaklıklar bakımından bakmak gerekir. Mevzuatı değiştirirsek, uygulamadaki aksaklıklar aynen sürerse sonuçta değişen bir şey olacak mı? O bakımdan daha ayrıntılı tartışalım ve bu arada da uygulamadaki aksaklıkları düzeltmeye çalışalım.

Türkiye'nin sosyal bir devlet olduğu vurgulandı. Bakıyorum rakamlara, sosyal güvenlik konusundaki harcamalar konusunda OECD'nin elimde raporu var. 29 ülke arasında sondan üçüncüyüz devlet harcamaları bakımından. Şimdi bu neden? Bu geçmişin bize yüklediği faizin büyüklüğünden bir yerde. Tabii ki bütçeden bu kadar destek sağlanacak. Çok büyük bir faiz harcaması bu alanlara harcama yapılmasını önlüyor. 1970'lerden sonra dünyada devletler asli görevine dönmeye başladılar. Yani eğitim, sağlık, sosyal güvenlik harcamaları konusuna önem vermeye başladılar, ki orada da sorun var nüfusun da az olmasına rağmen. Ama biz daha hâlâ faizle boğuşuyoruz. Söylendi, denildi ki: "Sigorta primleri yeterince ödenmiyor". Esasında sigorta primlerinin ödenmemesini vergi sistemi ile de irtibatlandırmak lazım. Şimdi bakıyoruz, son zamanlarda harcama vergilerinin gelir vergileri içerisindeki payı çok fazla, toplam vergi gelirleri içerisindeki payı çok fazla: yüzde 60'lara çıktı. Gelir vergileri, gelir ve kurumlar vergisi, yüzde 30'ların altına indi ve bu sürüyor.

Şimdi biz gelir ve kurumlar vergisinin payını yükseltmek için tedbirler almazsak ve prim ödemeyle vergi sistemimizi bağdaştırmazsak prim kayıplarını nasıl önleyeceğiz harcama vergileri arttığı sürece? Yani o bakımdan prim gelirlerini artırıcı nedenleri vergi sistemiyle de bağdaştırmak lazım. O bakımdan uygulama sistem kadar önemli, belki de sistemden daha fazla önemli. Bir yerde sistemi değiştirirken düşünelim fakat uygulamanın iyileştirilmesine hız verelim diye düşünüyorum.

Bizi dinlediğiniz için sizlere teşekkür ediyoruz. Sayın konuşmacılara teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum.

SUNUCU – Oturumu yöneten Sayın Profesör'e teşekkür ediyorum.

Sempozyumumuzun öğleden sonraki bölümü saat 12:30'da başlayacaktır. Ayrıca öğlen yemek ikramımız vardır. Teşekkür ediyoruz.

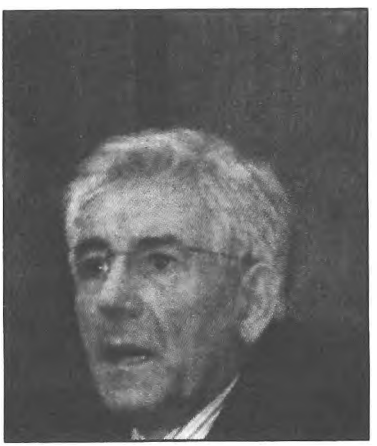

Oturuma katılanlar (soldan sağa); Celal TOZAN, Bülent PİRLER, Mahmut ASLAN, Kamil MUTLUER, Yaşar OKUYAN, Perihan SARI

II. OTURUM

(OTURUM BAŞKANI : PROF. DR. VEYSİ SEVİĞ)

SUNUCU – " Sosyal Güvenlik Kurumlarının Kaynak Sorunları ve Çözüm Önerileri" konulu sempozyumun III. Oturumuna geçiyor ve oturum başkanı Marmara Üniversitesi Maliye Bölümü Ana Bilim Dalı Başkanı Sayın Prof. Dr. Veysi SEVİĞ ile panelistler CHP İstanbul Milletvekili Sayın Kemal KILIÇDAROĞLU'nu, Doğru Yol Partisi Ankara İl Başkanı Sayın Bülent KUŞOĞLU'nu, Emekli Sandığı Genel Müdürü Sayın Mehmet Ali ÖZYER'i, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkan Vekili Sayın Tuncay TEKSÖZ'ü, AKP Ordu Milletvekili Sayın Cemal UYSAL'ı yerlerine davet ediyorum ve sözü Sayın Prof. Dr. Veysi SEVİĞ'e bırakıyorum.

PROF. DR. VEYSİ SEVİĞ (OTURUM BAŞKANI) – Değerli konuklar, öğleden sonraki oturumu açıyoruz. Konumuz son derece önemli. Sabahki oturumda değerli bakanımız, müsteşarımız ve konuşmacıları dinledikten sonra konunun çok geniş ve hepimizde geleceğimizi ilgilendireceği konusunda herhalde hiç şüphemiz kalmadı. Ancak ben bu oturumu açarken değerli konuşmacıların yorumlarını almadan önce size bir-iki ufak, konuya ilişkin deneyim denebilir çünkü tanıkları var orada, konunun özelliğini aktarmak istiyorum.

Değerli konuklar, bundan zannediyorum ki, herhalde 13 sene önceydi, 14 sene önceydi Sayın Kılıçdaroğlu Sosyal Sigortalar Genel Müdürü idi. Gündemde sosyal güvenlik kurumları-

nın açıkları vardı ve bendenize de burada münasebetsiz bir görev verilmiş, Başbakanlık Başdanışmanlığı gibi bir görev üstlenmiştim. Bu açıkları Sayın Başbakanımız ile, Sayın Cumhurbaşkanımız ile tartışarak çözümünü arıyorduk. Bu ara bir değerli bürokratımız her nasılsa başbakana şöyle bir çözüm önerdi... ...aynı görüşe sahipti. Velhasıl hesapsız, programsız ve de gerçekten sosyal güvenlik hizmeti vermesi gereken kurumların kişisel kararlarla bozulması sonucunda bugünlere geldik ve sorunlar giderek büyüyor.

Bir ikinci olay: Geçen sene New York'ta sokakta müthiş bir gösteri ile karşılaştım. Bendeniz bir yabancı üniversitede öğretim işiyle uğraşıyorum. Şöyle bağırıyorlardı gençler: "Biz yaşlılara bakmak zorunda değiliz!", Newsweek dergisinde bu kapak resim olarak da geçti. "Biz yaşlılara bakmak zorunda değiliz! Herkes kendi başının çaresine baksın! Bizim ödediğimiz primlerle evde pineklenmesin! ", böyle bir gösteri yaptılar, iki gün sürdü bu.

Sonra, iki hafta önce Fransa Hükümeti bu konuyu tartıştı. Çünkü devlet bütçesinden ayrılan paylar giderek büyümeye başladı sosyal güvenlik kuruluşlarına. İşte "Bunu biz bu kadar nasıl göğüsleyeceğiz? Ne olacak?" diye kendi içerisinde tartıştılar, basına da yansıdı, Le Monde'a filan...

Sosyal güvenlik sorunu dünyada da önemli ve giderek büyük tartışmalara neden oluyor. Ancak insanların sundukları hizmetler, çalışma ömrünün kısalığı, elde edilen gelirin zaman zaman sosyal güvenlik kapsamında kendilerine benzer bir imkân sağlamadan yoksun kalması ve kısacası belki de "ittifak" deyiminin kısırlaşması, "sosyal güvenlik" kavramının yozlaştırılması veya anlaşılmaz hale getirilmesi sonucunda dünya geleceğe bir sosyal güvenlik sorunu yumağı ile giriyor.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki sosyal güvenlik fonlarının içinde bulunduğu mali sorunlar da dikkate alındığında bu giderek büyüyor. Ancak yine de bundan 50 sene önceki kamu hukukçularımızın köşeli görüşü: "Sosyal hukuk devletinin gere-

ği, bir ülkenin varlığına ismini yazdıran emekliklerini korumaktır".

Bu görüş Amerika'da idare hukukçuları tarafından da kabul edilmiş. Fransız, İngiliz, İtalyan hukukçuları tarafından da... Bir İngiliz profesörü aynen böyle söylüyor. Şimdi demek ki sosyal güvenlik olgusu son derece önemli ve kamusal desteğe muhtaç bir olgu. Dolayısıyla olaya nasıl bakarsanız bakın ve nasıl değerlendirirseniz değerlendirin kamu hukuku alanında değerlendirilmesi gereken bir sorun olarak ele alınacaktır. Bunun alternatifini Şili denemiştir. Sabahki oturumda konuşulurken bir konu gözden ırak kaldı. Şili geçen sene aldığı kararla 75 yaşından yukarı olan kişilere emekli maaşı ödememeyi ilke olarak benimsedi. Yani Şili'de 75 yaşını geçene emekli maaşı yoktur artık. 75 yaşını geçen kişi 75. yaşını doldururken yer altında ebedi olarak yaşayacağı mekânı seçmek zorundadır. Şimdi bu olayları gözardı ederek tartışmayı kesemeyiz, çözemeyiz ne de. Geniş kapsamlı hatta *up to date* dünya gelişmelerini dikkate alarak irdelememizde yarar var. Çünkü genç nüfus, yaşlıların giderek azalan sayısı, fakat giderek satın alma güçlerindeki düşüş bu sorunu devamlı gündemde tutacak.

Son bir şey daha söylemek istiyorum. Bu, şimdi bir eğilim var; "Üç güvenlik kuruluşunu birleştirelim!"

Çok güzel, ben de gönülden kabul ediyorum. Yine dendi ki -Sayın Kılıçdaroğlu hatırlayacaktır- efendim bu konuda da zamanın Cumhurbaşkanı beni görevlendirmişti "Aracılık yap şu işe bir, sosyal güvenlik kurumlarını birleştirelim" diye. Şimdi hangi kesimden olduğunu söylemeyeceğim ama son derece yetkili, etkin bir kesimin temsilcisi bana, sırtıma şöyle elini koyarak: "Dostum bizi havuza alamazsınız" demiştir. Bu olayı da göz ardı etmemek lazım. Çünkü siz ne kadar "Bunları birleştirelim" derseniz bir kesim veya kesimler "Biz bunun dışında kalmak istiyoruz" diyebilirler ve etkili olabilirler. Bu bir zorunluluktan mı, yoksa kazanılmış hakların korunmasından mı, yoksa bir başka açıdan da bunları bir havuza koyduğunuz vakit karşısına

çıkacak hesap sorunlarından mı onu bilemeyiz ama biz bunu yaşadığımız için biliyoruz.

Şimdi bütün bu ufak girişimi mazur görün.Öğleden sonraki oturumda arkadaşlarımızın bizi çok aydınlık hale getireceğine inanıyorum ve bizi bu konuda öğleden sonranın kaçınılmaz istirahat havasına girme eğiliminden de kurtaracağını tahmin ediyorum.Ve bu konuda ilk sözü hepimizin yakından tanıdığı, bana göre çok önemli işleri de mütevazı bir şekilde halletmiş başarılı bir eski meslektaşım, değerli arkadaşım İstanbul CHP Milletvekili Sayın KILIÇDAROĞLU'na bırakıyorum. Buyurun KILIÇDAROĞLU.

KEMAL KILIÇDAROĞLU (CHP İSTANBUL MİLLETVEKİLİ) – Teşekkürler Sayın başkan. Aslında hiç heyecanlı değildim ama, Sayın Başkan'ın benimle ilgili, belki de layık olmadığım sözleri doğrusunu isterseniz beni heyecanlandırdı.

Şimdi konuşmaya isterseniz bir fıkra ile başlayayım.

Temel hırsızlık yapmaya kalkmış. Gece komşunun demirlerini elinde bir testere ile kesiyor. Oradan bekçi olarak da Dursun geçmiş; "Yav ne yapıyorsun Temel orada?" demiş, "Valla ben burada keman çalıyorum" demiş, "Ama bu ne biçim keman? Bu kemanın hiç sesi çıkmıyor.". "Bunun" diyor "Sesi yarın çıkacak!"

Şimdi sosyal güvenlik ile ilgili olarak gerçekten yıllar yılı bu konunun uzmanı olan olmayan, konunun içinde dışında olan herkes bu alanda bir sorun olduğunu söyledi ve hemen hemen her iktidar, son 20 yılın her iktidarı çözüm üretmeye çalıştı.

Ama ne hikmetse sesi çıkmasına karşın önlem alınamadı, alınamıyor. Umarız bundan sonra alınmış olur.

Şimdi ben konuşmamı... Sayın Başkan sürem ne kadar?

OTURUM BAŞKANI – 20 dakika.

KEMAL KILIÇDAROĞLU – Konuşmamda bölümler itibarıyla şöyle bir kendime göre sıralama yaptım: Önce kaynak sorunun nereden kaynaklandığı, kaynağın nereden karşılanması gerektiği, kayıt dışı çalışma ve çözüm önerileri üzerinde duracağım. Sorunun nereden kaynaklandığını, aslında belki de şöyle başlamak gerekiyor:

Bilimi ve bilimselliği gerek bürokrasi gerek politikacı göz ardı ederse sosyal güvenlikte kaynak sorununun çıkmaması mümkün değil. Eğer siz aktüerya hesaplarını yapmazsanız, sistemin artısını ve eksisini beraber değerlendirmezseniz, ne kadar gelir gelecek, ileride ne kadar risk oluşacak ve biz bu riskleri nerelerden değerlendireceğiz? Nasıl karşılayacağız? Bunun hesabının yapılması gerekirdi ama bu yapılmadı. Bu bağlamda size bir çarpıklık mı diyeyim, bir yanlışlık mı diyeyim ya da bir unutkanlık mı diyeyim neye yorumlarsanız yorumlayın, bir gerçeği anlatarak isterseniz bu konunun üzerinde durayım.

1980 sonrası askeri müdahale. Bütün bakanlıkların tek tip olması yönünde bir çalışma hazırlanıyor ve "Bütün bakanlıklar buna uyacak" deniyor,. "Bütün kamu kuruluşları buna uyacak" deniyor ve Sosyal Sigortalar Kurumu'ndaki aktüer kadroları iptal ediliyor. Büyük bir ihtimalle Emekli Sandığı ve Bağ-Kur'da da vardı. Çünkü aktüerin ne olduğunu kimse bilmiyor, "Ne gerek var aktüere? Onların düz memur tayin edin. Aktüer diye bir şey olamaz, çünkü devlette böyle bir şey yoktur" ve kapatılıyor, kaldırılıyor. Şimdi bunu kim yapıyor? Devlete sahip olan, devlet adına konuşan kişiler yapıyor. Sonra da ondan en çok şikayeti onlar yaptılar. Demek ki eğer biz bilimselliğe gerek

bürokrat gerek siyasetçi olarak bilimsel yapılan çalışmalara eğer dikkat edersek, artısını eksisini düşünürsek o zaman çözmüş oluruz.

Kaynak sorununun ikinci nedeni oy kaygısı, politikacıların oy kaygısı. "Ben yaşı kısaltayım...". Belki sabahki konuşmalarda çok söylenmiştir: "Yaşı düşüreyim millet bana oy versin. E nasıl olsa, hele ben bu iktidar dönemini götüreyimde, ondan sonra Allah kerim!"

Sorunları hükümetten hükümete devretme gibi politikacılarda bir alışkanlık oldu. Eğer sorun çok zorsa bugünlük birkaç yapay önlemle gidermek, ama sorunun kaynağına inmeden bunu daha sonraki hükümetlere devretmek gibi bir siyasal basiretsizliğimiz var, o sürüyor.

Tabii Türkiye'de en kolay işimize gelen şey politikacıyı suçlamaktır. Çünkü "Yapmadı, etmedi, beceriksiz adam, şunu yapmaz, bunu atmaz..." vesaire deriz. Haklılık payı da var, onun da altını çizelim. Ama bir de dönüp iğneyi kendimize batıralım. Bu kurumların yönetiminde sosyal taraflar yok muydu? İşçiler yok muydu? İşverenler yok muydu? Onlar bilmiyorlar mıydı? O kurumları yönetmiyorlar mıydı? Yönetiyorlardı. Açıklarını bilmiyorlar mıydı? Biliyorlardı. Bilançoları yayınlanmıyor muydu? Yayınlanıyordu. Peki bunlar niye ses çıkarmadılar? Demek ki sorumsuzluk sadece politikacıda değil.

ILO uzmanı -aktüeri- Zelenca Türkiye'ye geldiğinde -belki sabahki oturumlarda da söylenmiştir- 1971 yılında SSK'nın yakın bir gelecekte aylık ödeyemez duruma geleceği raporunu yazıp dönemin hükümetine veriyor. En büyük tepki nereden geliyor biliyor musunuz arkadaşlar? En büyük tepki işçi kuruluşlarından geliyor. İşçiler Tandoğan Meydanı'nda toplanıyorlar miting yapıyorlar; "Zelenca da kim? Ne anlar o? SSK asla batmaz" diyorlar. Ama zaman biraz gecikerek de olsa Zelenca'yı haklı çıkarıyor.

Peki sosyal taraflar dışında başka sorumlu arayacağımız yer var mı? Var tabii, üniversiteler var. Üniversiteler, bizim

üniversitelerimiz aktüerya konusunda eğitimi benim bildiğim kadarıyla son beş veya altı yıldır vermeye başladılar.Sistem battıktan sonra... Hacettepe Üniversite aktüerya alanında doktora veriyor, Marmara Üniversitesi'nin galiba böyle eğitim verdiği alanlar var. Yeni yeni keşfediyoruz, üniversitelerimiz de yeni yeni keşfediyor. Peki hadi adı "aktüerya" olmasın, "aktüer" olmasında, matematikçilerimiz, istatistikçilerimiz yok muydu? Vardı. Onlar bu alana ilgi gösterebilirler miydi? Gösterebilirlerdi. Hâlâ benim bildiğim kadarıyla hiçbir üniversitenin bu anlamda, bu konuda, bu sorunlarla ilgili olarak tutarlı hiçbir bilimsel çalışması yok. Peki üniversiteler toplumun, hatta Türkiye'nin, Türkiye Cumhuriyeti'nin bu ciddi, en köklü sorununa çözüm bulmak için araştırma yapmazlarsa kim yapacak bunu?

Tabii bir başka şey var:Kaynakların iyi değerlendirilmesi, bu kurumların yönetimleri... Bu kurumlar siyasal iktidarlar elinde bakanların arka bahçesi, siyasal partilerin arka bahçesi olmuştur, iktidarın arka bahçesi olmuştur,kaynaklar savurganca kullanılmıştır ve maalesef bu devam ediyor. Ona da belki devam edebiliriz bundan sonraki bölümlerde.

Kaynak nereden karşılanacak? Şimdi sistem böyle bir sistem: açıkları sürekli olarak finanse ediyor, açıkları arttırıyor daha doğrusu. Sosyal güvenliğin temel kaynağı, nasıl bir ülkenin yönetimindeki temel kaynak vergiler ise, sosyal güvenlikte de temel kaynak ödenen primler. O halde burada asıl üzerinde durulması gereken konu şu: Primleri çok yüksek mi alacağız, düşük mü alacağız?

Bana "Prim oranı ne olsun?" diye soru soran bir gazeteciye aynen şu yanıtı verdim:

"Prim oranı şu olsun diye eğer bir politikacı size bir şey söylerse, bilin ki o yalan söylüyordur". Çünkü prim oranının ne olması gerektiğini ben değil, bilim adamları karar verecek, bu konudaki çalışanlar -aktüerler- karar verecekler. Politikacı, evet hedef belirleyecek. siz seçenekleri oluşturacaksınız politikacı da hedefi belirleyecek. Emeklilik yaşı ne kadar olsun? Prim

ödeme gün sayısı ne kadar olsun? Prim tutarları ne kadar olsun? Üç seçenek bir arada değerlendirilerek ancak bu sisteme çözüm bulunabilir. Dolayısıyla prim gelirleri ile ilgili sağlıklı çalışmalar yapmak gerekiyor. Birinci kaynak primlerden kaynağı sağlamaktır.

İkincisi: Hizmet sunumunda ek kaynak. Her ne kadar prim ödese de kişi, zaman zaman doğrudan hizmet alırken ilgili sosyal sigorta kuruluşlarından, oraya da katkıda bulunur. Örneğin hastaneye gittiği zaman sağlık sigortası primi ödemesine karşın muayene için belli bir bedel öder Örneğin ilaç alırken emekli ve aktif çalışanlarda farklı olarak belli bir katkı payı öderler. Bunlar ikinci kaynaklar oluyor.

Bir üçüncü kaynak bütçe kaynakları. Primler yetersiz olursa, diğer katkı payları yetersiz olursa bütçe bunlara destek verecektir, bu kuruluşlara. Bu sadece bizim ülkemize özgü bir olay değil bütün dünyada olan bir olay. Bütçe nereden bunları karşılayacaktır? Bütçenin de iki tane kaynağı var: Birisi vergidir vergi yetersizse borçlanmadır. Bizim ülkemizde başlangıçta vergi olarak yola çıkılan kamunun sosyal sigorta kuruluşlarının finansman açığını giderme olayı daha sonraki dönemlerde vergilerin iç borçları karşılayamaması, borç faizlerini karşılayamaması nedeniyle doğrudan doğruya borçlanılarak, pahalı borçlanılarak sistemin finanse edilmesine katkıda bulunulmuştur.

Şimdi asıl üzerinde durmamız gereken, geçmiş olayları tabii çok daha farklı tahlil edebiliriz farklı yorumlayabiliriz ama önümüze çok daha büyük ve sistemde çok daha büyük gedikler açacak bir sorunumuz var. O sorun da kayıt dışı çalışma. Gerek Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın gerek Türk İş'in gerek Devlet Planlama Teşkilatı'nın gerek Türkiye İşçi İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun gerek Devlet İstatistik Enstitüsü'nün yaptığı bütün çalışmalarda verilen rakamlar aşağı-yukarı 4,5 milyon 5 milyon civarında bir kayıt dışı istihdamı gösteriyor. Kişiler çalışıyor ama bunların primleri ve vergileri yatmıyor.

Şimdi bunu bugünkü sistem içinde, örneğin SSK Genel Müdürü, örneğin Bağ Kur Müdürü "İyi" der, "Nasıl olsa bunlar sigortalı değil, ilerde de ben bunlara hizmet sunmayacağım. Benim için sorun değil" diyebilir. Ama sosyal devlet açısından baktığınız zaman bunlar hiçbir zaman politikacının veya iktidarın göz ardı edebileceği olay değil. Siz hiçbir zaman Kızılay'da hastalanıp yere düşmüş bir insanın bir politikacı veya iktidar tarafından "Kardeşim primini zamanında yatırsaydın. Yatırmadın, ben de sana bakmıyorum, öl, git!" diyemez, diyemiyor. O zaman ne olacak? Hiç katkı yapmayan 4,5-5 milyon insana, biz bugün prim yatıranların açığını karşılanmasını tartışırken, önümüzdeki günlerde hiç prim yatırmayan bir o kadar insanların genel bütçeden finansmanını sağlayacağız. Yeşil karttan şikâyet ediyoruz. Bir buçuk, işte 11-12 milyon civarında yeşil kartlı olduğu söyleniyor. Bunun üzerine 4,5-5 milyon daha kayıt dışı çalışanları ilave edeceğiz. Artı bunları dört ile çarptığınız zaman aileleriyle beraber, çocuklarıyla beraber önümüzde, önümüzdeki yıllarda, önümüzdeki 20 yıl içinde çok daha büyük, devasa bir sorun gündemde. Politikacılarımız bunun farkında mı? Doğrusunu isterseniz bilmiyorum.

Şimdi bunun şöyle bir tehlikesi var. Bir: Sosyal sigorta sistemini dinamitleyen bir modeldir bu. Yani model değil de, bu yapı, kayıt dışı çalışma dinamitleyen bir sistemdir, ki bu sistem şöyle bir tehlikeyi beraberinde getiriyor:

Sosyal devletin çökmesine, yerine "iane devlet" dediğimiz politikacının çok da hoşlanacağı bir modelin ortaya çıkmasına yol açar. Neden sosyal devlet? Çünkü sosyal devlette kişi devletin kendisine asgari koşullarda bakmasını, eğitim, sağlık gibi hizmetlerle bakmasını hak olarak görür, "Ben bu ülkede yaşıyorsam, gelirim düşükse, sosyal devlet bana bakmak zorundadır" der. Bu haktır. Ama iane devlette sosyal devlet diye bir kavram olmadığı için kişiye politikacı verdiği ölçüde ona "Allah razı olsun, iyi yaptın, işte bana 5-10 kuruş para verdin, iki torba pirinç verdin" diye bakacaktır. Bu da iane devleti dediğimiz

devleti gündeme getirecektir, ki sistemde sosyal devleti dinamitleyen bir yapı ortaya çıkacaktır.

Şimdi çözüm önerileri... Çözüm önerileri aslında ben kısaca şöyle söyleyeyim; prim gelirlerini iyi toplayamıyoruz. Şu anda birinci, temel sorunlarımızda birisi. SSK'nın bütün illerde sigorta müdürlüğü var, Bağ Kur'un bütün illerde Bağ Kur il müdürlüğü var, bütün il ve ilçelerde vergi dairesi müdürlükleri ve mal müdürlükleri var. Niçin bunların hepsini vergi dairesi toplamazda, prim toplamak için, ki bunlar da zorunludur ve "sosyal vergi" olarak adlandırılır, niye bunların hepsini bir kurum toplamaz da üç ayrı kurum toplar? Niye bir kurum takip etmez de üç ayrı kurum takip eder? Niye bir kurum icraya vermez de üç ayrı kurum ayrı ayrı icraya verir? Yani bu kadar savurgan bir bürokrasi, kırtasiyecilik bilmiyorum başka uygar bir devlette var mı? Ama bizde var. Vergi daireleri tarafından toplanması lazım bunun. Ben bunu ısrarla Bağ Kur Genel Müdürlüğü yaptığım dönemde de, SSK Genel Müdürlüğü yaptığım dönemde de, hatta Maliye Bakanlığı'nda Gelirler Genel Müdürlüğü'nde daire başkanlığı yaptığım dönemde de savundum. Doğrusu budur, kırtasiyeciliğin azaltılması lazım. Şimdi bakın bu, kayıt dışı ekonomi ile mücadelede, kayıt dışı çalışma ile mücadelede, verginin toplanmasında, primlerin toplanmasında daha etkili bir yol demektir. Bu yol yapılıyor.

Artı önemli bir şey var: Geçen yıl Sosyal Sigortalar ve Bağ Kur Yasaları'nda bir değişiklik yapıldı. Yasanın 80'nci maddesini ben izninizle okuyayım, şöyle diyor:

"Kurum prim ve diğer alacakları süresi içinde ve tam olarak ödenmezse, ödenmeyen kısmı sürenin bittiği tarihte yüzde 10 arttırılır."

İşte kafadan yüzde 10 arttırıyorsunuz, ödenmedi arttırıyorsunuz.

"Bulunan bu tutara -yüzde 10 arttırdıktan sonra- ödeme süresinin bittiği tarihten başlamak üzere borç ödeninceye kadar her ay için ayrı ayrı Hazine Müsteşarlığı'nca açıklanacak Türk

Lirası cinsinden iskontolu ihraç edilen devlet iç borçlanma senetlerinin aylık ortalama faizi bileşik bazda uygulanarak gecikme zammı hesaplanır".

Şimdi arkadaşlar bu ne demektir? "Primi bir ay geciktirdiysen bir daha ödeme!" demektir. Şimdi normalde vergiyi nasıl alıyorsunuz siz? 6183 sayılı yasaya göre, değişiklik de daha önce böyleydi. Ama 6183 sayılı yasadan, bu yasanın dışına çıkılarak primler için böyle bir düzenleme yapıldı, SSK ve Bağ-Kur için.

Benim bildiğim bir işveren var, şu anda 60 milyar lira faiz ödemesine karşın hâlâ faiz ve ana parayı ödeyemiyor, bitiremiyor. Peki bu ne demektir? Bu iyi niyetli bir işveren olduğu için diyelim. Kötü niyetli birisi ne olacak? Hiç ödemeyecektir. Bir süre sonra "Benim iflasımı isteyin" diyecektir, iflas edecektir, SSK beş kuruş para alamayacaktır. Hatta SSK, bu tür işverenler SKK avukatlarına da şunu söylerler: "Ne olursun bizim iflasımızı isteyin de, biz de bu işten kurtulalım" derler.

Bunun bir başka açmazı da şu: Devlet kendi kendine kazık atıyor bu düzenlemeyle. Çünkü primleri ödemeyenlerin yüzde önemli bir kısmı, hatta yüzde 60-70'şi kamu kuruluşları, belediyeler. Yani siz belediyelerin borçlarını arttır Allah arttır! Belediye iflas etmez zaten, mümkün değil iflas etmesi, batması mümkün değil, ödemesi mümkün değil. Ne oluyor sonunda? Bir tahkim yasası çıkarılıyor, SSK'nın borçları, belediyelerin borçları Hazine tarafından üstlenilmiş oluyor, yani al takke, ver külah. Bu da doğru değil. Normalde vergiye uygulanan yöntemin aynen bu primlere de uygulanması lazım, doğru olanı budur.

Bir başka konu: Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu çıktı. Hepimiz bu yasa çıktığı zaman, parlamentoya geldiği zaman alt komisyona sevk edildi, iktidar ve muhalefet gerçekten de bu yasanın daha mükemmel çıkması için büyük katkılar sağladı ve benim de artı Cemal Bey de orada... Alt komisyonda Cemal Bey var mıydınız siz? Yoktunuz galiba. Alt komisyondaki

arkadaşların da desteği ile bir önerimiz kabul edildi ve madde yasalaştı. Madde şöyle:

"Sosyal güvenlik... Eğer yasalar, parlamentoya yasalara geldiği zaman, bu yasaların gelir ve giderlerinin de yasaya eklenmesi, gerekçesinin eklenmesi, hatta bu konuda görüşler de olsun" diye bir madde eklendi, ama önerimiz üzerine şöyle bir cümle daha eklendi:

"Sosyal güvenliğe yönelik kanun tasarılarında ise en az 20 yıllık aktüerya hesaplarına yer verilir. Ayrıca bu kanun tasarılarına Maliye Bakanlığı ile ilgisine göre Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Hazine Müsteşarlığı'nın görüşleri eklenir."

Bunu şunun için ekledik: Sosyal güvenlik ile ilgili bir de tabi değişiklik geliyor, tasarı geliyor Meclis'e. Bu tasarının önümüzdeki 20 yıl içinde bu kurumları tahrip mi edecek, kurumları düzeltecek mi? Ne olacak bu? Parlamenterin bunu bilme şansı yok. Dolayısıyla gelen tasarıya el kaldırıyor. Biz de bu öneriyle dedik ki: "Milletvekili, eğer bu tasarı kötüye gidiyorsa, sosyal güvenliği kötüye götürüyorsa, en azından bilerek oy kullanmış olsun", yani onun sorumluluğunu alarak oy kullanmış olsun.

Şimdi bakın sosyal güvenlik ile ilgili 2005 yılında çok ciddi yasalar gelecek, ama bu yasa maalesef Bütçe Kanunu ile bir yıl uygulanması ertelendi. Bu ne demektir? Bu aktüeryal hesaplar sosyal güvenlik ile ilgili çok ciddi değişiklikler parlamentoya sevk edileceği bir yılda gelmeyecektir, getirilmeyecektir, dolayısıyla doğru olmayacaktır.

Şimdi bir başka konuda çözüm önerisi: Şişirilen faturalar var bu kurumlara. Kurumla hizmet satın alırken, kurumlardan daha fazla para çekmek için faturalar şişiriliyor. Örneğin ayın 5'inde eğer sevk ediliyorsanız, üniversite hastanesi veya devlet hastanesi sizi 5'inde yatırmış gibi gösteriyor. Oysa sizi evinize gönderiyorlar, "Ameliyat için bir hafta sonra gel, yatıracağız" diyorlar. Bir gün önceden yatırıyorlar, üç gün sonra taburcu oluyor. Yattığı süre dört gün olmasına karşın kesilen fatura 14

gün. Tabii ilaçları, bakımlar, serumlar, tahliller bunlar yapılıyor. Bu çok sayıda ve çok yaygın olarak Türkiye'de yapılıyor. Bunlar iyi denetleniyor mu? Hayır iyi denetlenmiyor. Bu konuda gerçekten de çok iyi bir denetim mekanizması kurmak gerekiyor. Çözüm önerilerinden birisi de bu.

Bir başka çözüm önerisi: Mevcut yasalarımıza göre prim ödemeyenler belli bir süre sonra sistemin dışına atılıyorlar. Bu da herhalde bizim ülkemize özgü bir şey. Her sosyal devlet daha çok sistemin içine eleman almak, yurttaşı almak, herkesi sosyal sigorta kapsamına almak isterken, bizde "Prim ödemiyorsan ben seni cezalandırıyor ve sistemin dışına atıyorum" diyor. Düşünün, prim ödeme zorunlu, tahsilat da zorunlu, ama "Sen ödemedin, ben seni atıyorum!" Al, sen devletsin, nasıl "Almıyorum" diyebilirsin? Ama malesef böyle bir düzenleme var, bunu kalkması lazım.

Çözüm üretilirken özellikle sağlık alanında insandan özveride bulunulmaması gerekiyor. Bu çok önemli. Vaktim çok sınırlı, Sayın Başkanım uyardı. Eğer bir tur daha olursa ben konuda da yapılan bir hatayı, bir yanlışlığı söyleyeceğim.

Son bir şey çözüm de, bu kurumlar özerk değil. Kuruluş tarihlerinde özerk olarak kurulan, sosyal tarafların yönetimde ağırlıklı olduğu bir yönetimden, askeri yönetimlerden sonra tümüyle atamayla gelenlerin yönettiği bir kurum haline gelmiştir. Atama ile yönetilince ne oluyor? Bakan talimat veriyor, siz de o talimatı yapıyorsunuz. Yapmazsanız ne olur? Kusura bakma, ertesi gün kararnamen gider, seni görevden alır. Bu yapı doğru mu? Doğru değil. Kimin parasını yönetiyor Sayın Bakan? İşçi ve işverenin, bağımsız çalışanın, kamu çalışanının parasını yönetiyor. Peki onlar niye bu yönetimde yoklar? Onlar yoklar, onların söz hakları yok! Onlar, usulen birer kişi oturtularak, göstermelik, işte "Siz de varsınız yönetimde" deniyor. Eğer bu kurumların kaynakları daha sağlıklı kullanılmak isteniyorsa, bu kurumlara da özerklik sağlanmalı.

bu açıdan kayıtları çok daha farklı. Bağ-Kur bütün işyerlerini bilmek zorunda, SSK ile birlikte, onlar da bilemiyorlar. Böyle bir anormallik var. Yani muhatap olduğumuz kesimi sosyal güvenlik sistemi olarak tanımıyoruz, bilmiyoruz. Hem birey olarak, hem hak sahipleri yönünden, hem de iş yerleri yönünden, onların primlerini yatıran, beyannamelerini ya da bildirgelerini veren yerler itibarıyla bilmiyoruz, tanımıyoruz. Kavrayamıyoruz dolayısıyla da, böyle bir zorluk var, böyle bir sıkıntı var.

Tabii iş yerlerini ve kendilerini bilsek dahi denetimlerini de yapamıyoruz. Bir çok şekillerde kayıp ve kaçaklar söz konusu oluyor. Hem prime esas kazancı eksik bildiriyorlar yani kazancını eksik bildiriyor, eksik prim ödüyor, hem gün sayısını eksik olarak bildiriyor hemde çalışan kişi sayısını eksik bildiriyor. Denetimini de yapamıyoruz. Onun için böyle bir sonuç ortaya çıkıyor sosyal güvenlik sistemi arızalı olarak ortaya çıkıyor.

Bunun haricinde sosyal güvenlik sistemini, demografik yapıyı bilmek lazım, ekonomik ve sosyal özellikleri bilmek lazım, geleceğe yönelik tahminler yapabilmek lazım, sadece aktüeryal hesap değil. Gelecekte nasıl bir toplum ortaya çıkacak? Bunları da bilmek lazım. 20 yıl önceki sosyal güvenlik ihtiyacı ile 20 yıl sonraki sosyal güvenlik ihtiyacı aynı değil. Başkanımız girişte bahsettiler, çok enteresan mesela New York'ta iki gün "Biz yaşlılara mı bakacağız?" diye protesto gösterileri yapılmış. Şimdi bizim toplumumuz o anlayışa gelmedi henüz, ama toplumun geçtiği ekonomik ve sosyal bir aşama da var. Bunları da sosyal güvenlik sisteminin çok iyi bilmesi lazım, bölgesel olarak bilmesi lazım, sektörel olarak bilmesi lazım ve aktüeryal hesaplarla bunları takip edebilir olması lazım. Bu yönden de sosyal güvenlik sisteminin maalesef çok büyük eksiklikleri var.

Tabii mevzuatta eksiklikler var. Bir tüp bebek, mesela o da bir hastalık sonucu ortaya çıkıyor, onun ödenmesi lazım, bu tür şeyleri ödemiyor. Mevzuatta da bizi tatmin etmeyen, sigortalı kişiler olarak bizleri tatmin etmeyen eksiklikler var. Sağlık

sisteminin yeterli olması, sağlık yardımlarının, almamız gereken yerler itibarıyla iyi bir sağlık sisteminin olmaması büyük bir eksiklik, sosyal güvenlik sistemini zaafa uğratıyor. Bütün bunlardan sonra sosyal güvenlik sistemi mükemmel olsa dahi Türkiye'deki kayıtdışılık, Türkiye'de yaşanan devlet sistemleri, devlet organizasyonunun yetersizliği en büyük eksik olarak yine karşımıza çıkıyor sosyal güvenlik sisteminde. Yani çok mükemmel bir sosyal güvenlik sistemi kurabilsek dahi devlet kuruluşlarının, adalet sisteminin vesaire yetersiz olması yine sosyal güvenliği etkiliyor, sosyal güvenlikte büyük aksamalar ortaya çıkarabiliyor.

Bunların hepsi aşağı-yukarı altyapı konuları. Altyapı ile ilgili konular. Hiç, dikkat ederseniz "Mevzuat şöyle, böyle" demedim. Hem mükerrer olmasın diye bunları söylemedim, hemde bu işin altyapısı oluşturulmadan kime sosyal güvenlik hizmeti veriyorsunuz? Ne zaman vereceksiniz? Hangi parayla vereceksiniz? Bu işleri çok iyi bilmeden, yapıyı kavramadan mükemmel bir sistem kurmanız mümkün değil. Onun için de özellikle bu bölümden bahsettim ağırlıklı olarak. Tabii bunların giderilmesi için yapılması gereken tek bir konu var, en önemlisi odur, tek numara, bir sosyal güvenlik numarası. Vatandaşlık numarası da olabilir bu. Birçok batı ülkesi buna "sosyal güvenlik numarası" diyor. Tek numara ile, maliyede de kullanılacak bu numara, sosyal güvenlikte de, SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı, eğitim için, seçim için, sayım için, her alanda bu numara kullanılacak, bankacılık işlemlerinde tek bir numara kullanılacak. Bu numarayla bilgisayarlar birbirleriyle uyuşabiliyor, konuşabiliyor, anlaşabiliyor, kayıtları gözden geçirebiliyorsunuz, denetim yapabiliyorsunuz. Onun için altyapı çok çok önemli. Öncelikle bu konuya çözüm getirmek lazım. Bunu yapamadan üstyapı ile ilgili, mevzuat ile ilgili ne kadar değişiklik yaparsanız yapın, hiçbir anlamı yok, çok şeyi değiştiremiyorsunuz. Altyapıyı özellikle mükemmel hale getirmemiz şart. Tabii altyapı değişiklikleri de diğer ülkedeki kayıt dışılığa bağlı olarak, devlet organizasyonlarına bağlı olarak, adalet sistemine bağlı olarak etkileniyor. Böyle bir sıkıntı var.

Onun haricinde eğitim çok önemli tabii. Hizmet alanlarının eğitilmesi, sosyal güvenlik bilinci, böyle bir şeyi talep etmeleri, sosyal güvenlik talebi içerisinde olmaları, bu da çok önemli. İnsanların bilinçli olarak gelip prim yatırmaları ya da işyerlerinin kendi primlerini yatırıp yatırmadığını takip etmeleri, bunlar da çok önemli. Böyle bir bilinç de verilmesi gerekiyor. Bu yönde çalışmalar yapılması lazım. Yani bizim, benim diyeyim, çok kısa olarak çözümüm öncelikle altyapının düzeltilmesi. Kime hitap ediyorsa sosyal güvenlik, ki bütün nüfusa hitap etmek zorundadır, herkesi tek tek bilmek zorunda, tanımak zorunda ve en az, sosyal güvenlikte bir şey var, en az 90 yıl da takip etmek zorunda kişileri. Çünkü doğup, ölüme kadar, ölümden de sonra kendi yakınlarına maaş bağlamak zorunda sistem, dolayısıyla en az 90 yıl takip etmek zorundayız bir kişiyi. Ona göre bir sistem oluşturmamız, altyapı oluşturmamız gerekiyor.

Üstat ne kadar vaktim var?

OTURUM BAŞKANI – İki dakika...

BÜLENT KUŞOĞLU – Şimdi yapılan bir çok çalışma var. Bizim zamanımızda da vardı, şimdi de bir taslak hazırlanmış vaziyette, bu çalışmalar yapılıyor. Çalışmalarda öncelikle şunu söylemek istiyorum, altyapı konusu haricinde biz yeniden bir sistem kuramıyoruz, sıfırdan bir sistem kuramıyoruz. Biz mevcut bir sisteme sahip olan bir toplumuz, mevcut sistemi değiştireceğiz. Onun için geçiş hükümleri çok önemli. Yani mevcut Emekli Sandığı, SSK, ve Bağ-Kur'u dönüştürüyoruz. Bu dönüşüm sırasında mevcut yapı içerisinde yer alan bilgiler, veri tabanı yeni sisteme aktarılırken çok dikkatli olunması gerekiyor. Yanlışlıkların olmaması gerekiyor. Mevcut, biraz önce bahsettiğim veri tabanı içerisindeki, SSK bilgisayarı içerisindeki yanlış bilgilerin, hatalı bilgilerin yeni yapıya geçmesi durumunda da yine hatalı bir yapı oluşur. Bunları temizleyebilen bir yapı olması lazım. Yani bir binadan çıkmadan binayı yenilemek gibi.

Binanın içinde insanlar çalışırken binayı yıkıp yeniden yapacaksınız. Çünkü mevcut sosyal güvenlik sisteminden kimseye, "Siz bu tarafta durun, bunlar ölsün, ondan sonra yeni bir sosyal güvenlik sistemi kuralım" diyemezsiniz. İnsanlar içindeyken binayı yıkıp yeniden nasıl yapmak zorsa, mevcut sistem varken sistemi değiştirmek de gerçekten çok zor. Onun için çok detaylı bir çalışma yapmak gerekiyor, çok detaylandırmak gerekiyor. Geçiş hükümlerini çok ince çalışmamız gerekiyor. Mevcut sosyal güvenlik kuruluşlarının birbirleriyle çok iyi bağlantılı çalışmalarını gerektiriyor sistem. Bu çalışmaları yapmak zorundayız.

Daha sonra sorular olursa mevcut sistem ve yapılan çalışmalar ile ilgili, taslak ile ilgili ek sunum da yapabilirim. Çok teşekkür ediyorum. Kendi camiamda, kendi camiamın önünde böyle önemli bir konu ile ilgili bulunmaktan onur duyduğumu da belirtmek istiyorum. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI – Teşekkür ederiz Sayın KUŞOĞLU. Değerli konuklar, bundan herhalde bir 20-25 gün önce İstanbul'da, Bahçeşehir Üniversitesi'nde bir toplantıda İstanbul hakimlerinden iki kişi şöyle bir soru sordular; bundan sonraki konuşmacılar da belki bu sorunun muhatabı olurlar: Efendim, SSK'da prim hırsızlığı varmış. "Bu konuda" dediler, "Acaba bilirkişilik yapacak birisi tavsiye eder misiniz?"

Şimdi iki eski Sosyal Sigortalar Kurumu'nda görev almış iki değerli arkadaşım konuşmadan önce bu soruyu ortaya atmadım. Ama şimdi bir de prim hırsızlığı başlamış. Yani mahkemelere de intikal etmiş bu, hakimler bu konuda bilirkişi arıyorlar. Demek ki çok önemli sorunlar var.

Şimdi efendim esasında Emekli Sandığı dediğiniz vakit, sanki bunların içerisinde en kolay yermiş gibi görünüyor, ama değil. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti'nin en üst bürokratların, hatta siyasetten emekli olanların muhatapları Emekli Sandığı. Birbirinden farklı dereceler, katsayılar, tam çalışanlar, *part time*

çalışanlar, öğretim üyeleri, asker, subay, sivil, herkes sonuçta emekli olduğu vakit Emekli Sandığı'nın kapısını çalıyor ve hizmet hesaplaması yapıyor. "Benim maaşım niye böyle? Ne oldu? O geldi mi? Bu gitti mi?"...

Her gün belki diğer kurumların en az beş misli telefona muhatap olacak bir değerli kardeşimiz, arkadaşımız, meslektaşımız Sayın ÖZYER bakalım bize bu kurum hakkında ne bilgi verecek? Buyurun Sayın ÖZYER.

MEHMET ALİ ÖZYER (EMEKLİ SANDIĞI GENEL MÜDÜRÜ)(*)– Sayın Bakanım, Sayın Müsteşarım, değerli başkanlar, değerli üstatlar, değerli katılımcılar, çok güncel bir konuda bu paneli hazırlayıp sizlere konuşma fırsatı sağlayan vakfımızın değerli yöneticilerine teşekkür ederek hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Başkan'ın bahsettiği gibi, bugünkü konuşmalarda Emekli Sandığı tarafı daha az anlatıldı. Sorun aynı, ama Emekli Sandığı tarafı biraz daha az anlatıldı. Sorunlar açısından daha spesifik olur diye ben de Emekli Sandığı konusuna girip, Emekli Sandığı'nın sorunları, çözüm önerileri ve bugün çok yapılmayan, Tuncer Bey'in hazırladığı tasarıya ilişkin olarak bir kısa değerlendirme yapmak istiyorum. Tasarıya ilişkin çok fazla görüş bildirilmedi, bizbize belki biraz da burada konuşmuş oluruz. Bu gördüğünüz yakışıklı binadan sonra ben sunumuma geçmek istiyorum.

(*) **Mehmet Ali ÖZYER'in sempozyum sunum yansıları Kitabımızın sonunda yer almaktadır.**

Kısaca hatırlatmak gerekirse, sandık 1949 yılında çıkarılan bir kanunla kurulmuş. Daha önce "Tekaüt Sandıkları" olarak adlandırılan askeri personel için, mülki idare amirleri için kurulan sandıklar tek bir çatı altında toplanarak Emekli Sandığı kurulmuş. Sosyal güvenlik kurumlarının tek çatı altında toplanması demek ki 1949 yılında başlayan bir macera olduğunu görüyoruz. Sandığın kapsadığı kişiler genellikle memurlar olmakla birlikte, daha sonra belediye başkanları, il daimi encümenleri, milletvekilleri, askeri okul öğrencileri ve çeşitli kuruluşlarda sözleşmeli çalışanlar da sandık kapsamına dahil edilmişler.

Sandığın görevlerini kısaca bahsetmek istiyorum. Onada şunun için gerek duyuyorum: Kamuoyunda, özellikle basın organlarında haksız bir eleştiri alıyoruz. Türkiye'de en fazla açığı olan kurum olarak gösteriliyor Emekli Sandığı. Oysa Emekli Sandığı'nın görevleri bilinmiş olsa o açığın, nominal olarak gerçek bir açık olmadığı, bir takım yasal görevler nedeniyle ortaya çıkan transferler olduğu anlaşılacak ve bu eleştiri yapılmayacak. Ama bu genellikle bilinmek istenmiyor. Biraz da SSK kapsamındaki kişiler bunu kasten yapıyorlar diye düşünüyorum, sandığı biraz hırpalıyorlar.

Temel görevi 5434 sayılı kanunla memurların emeklilik, malullük, vazife malullüğü, dul ve yetim aylıkları, darlamak, değiştirmek, yükseltmek, emekli ikramiyesi ödemek, ölüm yardımı yapmak, evlenme ikramiyesi, toptan ödeme, keseneklerin geri verilmesi, sosyal yardım zamlarına ilişkin işlemler. Temel görev bu. Ama bunun yanında vatani hizmet, er, vazife malullüğü, Kore ve Kıbrıs gazilerinin aylıklarını bağlamak. Bunlar için prim toplamıyoruz. 2022 sayılı kanuna göre 65 yaşını aşmış muhtaç ve güçsüz kişilerin, 65 yaşını doldurmamış olmakla beraber, malul ve sakat olan Türk vatandaşlarına da aylık bağlıyoruz. Bu kapsamda, aylık bağladığımız kişilerin sayısı bir milyonu aşmış durumda. Bunlar için de bir prim toplamıyoruz yada Emekli Sandığı Kanunu'ndaki ismiyle kesenek veya karşılık almıyoruz, Hazine'den aktarılan parayı aktarıyoruz. Ancak bu da Emekli Sandığı'nın açığı olarak kamuoyunda hep yanlış olarak anlatılıyor.

Yine prim almadan yaptığımız başka bir iş daha var. Memurların emekli olduklarında sağlık sigortalarından yararlanabilmesi için memurlukları sırasında bir prim almıyoruz. Emekli olduktan sonra, Emekli Sandığı Kanunu'nun geçici 139. maddesi uyarınca Emekli Sandığı karşılıyor sağlık harcamalarını. Ancak bunu, Hazine'den fatura karşılığında alıyor. Bunun için bir prim alınmamış olmasına rağmen ve yıllık yaklaşık iki milyar dolar civarında bir parayı ödüyor olmamıza rağmen, yine bu da sandığın açığı olarak gösteriliyor kamuoyunda. Bu da 1971 yılından beri "Genel sağlık sigortası kuruluncaya kadar" diye bir geçici maddeyle yapılan düzenleme ama, 1971 yılından beri ne genel sağlık sigortası kurulmuş ne de bizim geçici maddemiz asli bir madde olarak alınmış. Böyle geçici maddeyle 34 yıldır memur emeklilerinin sağlık harcamalarını karşılıyoruz.

Bunun yanı sıra bu görevlerimizi gerçekleştirmek için gelir toplayıp bunları işletmemiz gerekiyor. Yine harp malulleri, şehit dul ve yetimlerine Tekel paylarının ödeme işlemlerini yapıyoruz. Ve şurada 3480 sayılı kanun var, o kanun kapsamında "Tekel ödemeleri" deniyor, "tütün payı" deniyor, oradan yapılan ödemeler karşılanıyor.

Dinlenme ve bakımevi tesisleri işletme görevi var Emekli Sandığı'nın. Ankara, İstanbul ve İzmir'de üç tane huzurevi yaygın kullanımıyla işletiliyor. Yine 2978 sayılı kanun uyarınca emeklilere vergi iadesi ödemelerini gerçekleştiriyor. Bu tabii SSK ve Bağ Kur için de geçerli. Bunun yanı sıra kanunlarla verilen başka görevler de var.

Mevcut durum itibariyle sandığa kesenek ve karşılık ödeyen 2 milyon 404 bin 91 kişi var. Sandığın maaş ödediği 1 milyon 38 bin 494 emekli, 246 bin dul, 249 bin yetim olmak üzere toplam bir buçuk milyonu aşan kişiye aylık ödeniyor. Az önce bahsetmiştim; 65 yaş üzerinde muhtaç olan 1 milyon 92 bin 457 kişiye maaş ödeniyor yine. Bunların 300. 415 kişisi 65 yaşın altında.

Sağlık yardımı yaptığımız, hem hastane tedavisini, hem ilaçlarını karşıladığımız 2 milyon 552 bin 141 kişi var. Bu hiz-

metleri, yani bu kadar kişiye verilen hizmetleri toplam 2869 kişi ile gerçekleştirmeye çalışıyoruz.

Sandığın gelir-gider durumuna baktığımızda, hemen en alt satırda görülüyor, oldukça büyük bir açık gözüküyor. Bu açık, az önce söylediğim gibi, bütçeden yapılan transferlerin tamamı değil. Çünkü kanunla verilen görevleri yapmak için harcadığımız paraları Hazine'den ve Maliye Bakanlığı'ndan aldığımız için onu bir sandık açığı olarak görmüyoruz. Buna rağmen oldukça katlanarak büyüyen bir açığı da görüyorsunuz.

Bütçe transferleri olarak görülen rakamlar var bu sayfada da. 2002 yılında bütçeden 4 katrilyon 676 trilyon lira transfer yapılmış. 2003'de 6 katrilyon 145 trilyon, 2004'de de 7 katrilyon 800 trilyon lira bütçe transferi yapılmış. Bu şekilde transfer edilen paraların nasıl kullanıldığını da alttaki satırlarda görüyoruz.

2004 yılı için söyleyerek geçmek istiyorum. Hazine'nin gelir-gider arasındaki farkı karşılaması gereken rakam 4 katrilyon 673 trilyon, kalan 2 katrilyon 650 trilyon lira sağlık harcaması şeklinde, 1 katrilyon 913 trilyon lirası da görev zararı, yani topladığımız primlerin maaşları karşılamayan kısmı olarak ortaya çıkıyor.

Şimdi Emekli Sandığı'nın bu tablo içerisinde kaynak sorunu nasıl ortadan kaldırılır? Kaynak sorununu aşmak için neler yapılabilir? Bu kurumlar içerisinde, kaynak sorununu aşma konusunda en çok zorlanacak olan kurum Emekli Sandığı. Şöyle ki; Emekli Sandığı'na iştirakçi olmak çok zor. Emekli Sandığı'na tabi bir göreve girmek gerekiyor. Onlar da işte Emekli Sandığı Kanunu'nun 12. maddesinde sayılmış, genellikle devlet memurluğu dediğimiz görevler. Devlet memurları biliyorsunuz sınavla alınıyor, Bütçe Kanunları ile kadro sınırlaması getiriliyor. Bütün bu sınırlamaların içerisinde Emekli Sandığı'nın iştirakçi sayısını arttırarak gelirlerini arttırma olasılığı neredeyse yok. Ekonomi canlandığında hiç değilse SSK'ya tabii olanların sayısında bir artış beklenebilir, daha çok istihdam yaratılması halinde SSK'ya tabii olanların sayısında bir artış olabilir ama ekonomi canlanmasına rağmen devlet memurluğuna kabulde

sınırlamalar devam ettiği için sandıkta da aktüerya dengesinin bu açıdan kurulma imkânı gözükmüyor.

Yapacağımız şeyler, elbette sağlık giderlerinin azaltılması olacak. Sağlık giderlerinin denetim dışı olduğunu Sayın Kılıçdaroğlu üstadımız söyledi. Hakikaten bu alanda denetimi yapmaya çalışan en azından sadece Emekli Sandığı var. Eczane denetimini, hastane denetimini en fazla yapmaya çalışan kurum Emekli Sandığı. Diğer kurumlar bunu da gerçekleştiremiyor. Ama yaptığımız denetimlerin de yeterli olmadığını söyleyebilirim. 2003 yılında bize gelen şikâyetlere göre yaptığımız denetimlerde, ya tesadüfi olarak ya da herkesi denetlemek suretiyle değil, tamamen gelen şikâyetlere bağlı olarak yapılan denetimlerde 150 civarında eczanenin ilaç yolsuzluğu yaptığı ve bir trilyonun üzerinde bir haksız ödemeye neden oldukları tespit edildi. 2004 yılında bu rakam daha da arttı.

Aktif-pasif dengesinin uluslararası normlara çıkarılması düşünülebilir, ama bu "uluslararası norm" dediğimiz, sabahki oturumlarda söylendi. 1'e 4, yani bir emekliye karşı dört çalışanın olması durumuna ulaşmamız devletin istihdam politikası karşısında imkânsıza yakın gözüküyor. Yani bu şu andaki memur miktarının iki kat daha arttırılmasını gerektiriyor.

Kesenek ve karşılıkların aylığın tüm unsurlarından kesilmesi yolunda bir önerimiz var. Şu anda memurlardan yüzde 16, devlet tarafından da yüzde 20 olmak üzere toplam yüzde 36'lık bir kesinti var. Oran olarak bu çok yüksek bir rakam, yani bırakın diğer ülkeleri Türkiye'de Bağ Kur ve SSK'ya göre de yüksek bir oran. Fakat bunun handikabı da, kesenek ve karşılığa maaş unsurlarının tamamı dahil değil. Bir kısım ödemeler var ki, bunlardan kesenek ve karşılık alınmıyor. Bir hesaplama yaptığımızda yüzde 36'lık oranın gerçekte yüzde 22'lere, yüzde 21'lere indiğini görüyoruz. Yani bütçeden memur maaşı olarak ödenen rakama, toplanan primleri böldüğünüz zaman yüzde 22'ye düştüğünü görüyorsunuz.

Bu durumda da yapılacak en radikal ve en kısa vadeli çözüm kesenek ve karşılıkların tabi olduğu gelir kalemlerini daha da genişletmek.

Bir başka husus iştirakçi takiplerinin güncel olarak yapılması. Bülent KUŞOĞLU üstadımız bahsetti, SSK'da da benzer sıkıntıların olduğunu söyledi ve Emekli Sandığı açısından da çok doğru bir şey söyledi; biz iştirakçimizi tanımıyoruz. Ben altı ay önce genel müdürlüğe başladığımda benimle ilgili olarak sandık kayıtlarında Hesap Uzman Yardımcılığına başladığım gün düzenlenen bir belge vardı, başka hiçbir şey yoktu. O da tamamen Hesap Uzmanları Kurulu'nun düzenlediği bir cetveldi ve sadece Emekli Sandığı'ndan sicil numarası alabilmek için düzenlenmiş bir şeydi. Ben emekli olsaydım bu ana kadar, Emekli Sandığı'nın elinde sadece bu belge olacaktı. Emekli Sandığı Hesap Uzmanları Kurulu'na soracaktı, diyecekti ki: "Mehmet Ali ÖZYER'in hizmet cetveli nedir? Ne kadar süre çalıştı? Hangi dereceden emekli olmak istiyor? Derecesi ne? Bize bildir". Ona göre farazi olarak bir maaş hesaplaması yapılacaktı. Emekli Sandığı'ndaki durum bu. Bunun güncelleştirilmesi lazım. İki buçuk milyon civarında iştirakçimiz olduğunu düşünüyoruz, ama biz sadece düşünüyoruz, bilmiyoruz çünkü. Mesela yedek subay olarak askerlik yapıp Emekli Sandığı'ndan sicil numarası aldıktan sonra bir daha devlet hizmetine dönmeyen birisi hâlâ bizim iştirakçimiz olarak görünüyor. Biz hâlâ bunları ayıklayabilmiş değiliz.

Bir başka çözüm tarzımız olarak, tahsilatları zamanında ve tam olarak yapamıyoruz. İştirakçilerimizi takip edemediğimiz için iştirakçilerimizden ne kadar gelirimiz olması gerektiğini, yani ne kadar kesenek ve karşılık toplanması gerektiğini biz bilmiyoruz. Tamamen kurumların gönüllerine bırakılmış durumda. Burada da, daha önceki konuşmacıların da belirttiği gibi, özellikle belediyeler ve iktisadi devlet teşekküllerinden kaynaklanan, zamanında ödenmeyen alacaklarımızdan bahsedebiliriz. Belediyeler Kanunu ile bir mahsuplaşma imkânı tanınmıştı, ama onu da Anayasa Mahkemesi iptal etti biliyorsunuz.

Yine bir başka öneri olarak; sosyal güvenlik kurumlarının uygulamaları arasında norm birliğinin sağlanması gerekiyor. Sanıyorum sosyal güvenlik reformuyla bu norm birliği sağlanacak diye bekliyoruz.

Bir başka öneri olarak; Emekli Sandığı mevzuatı çok çarpık işliyor. Daha sonra bir örnek vereceğim, insanın aklına gelmeyecek şekilde maaş alınması mümkün. Onun dışında alt sınır aylıkları var ki, bir buçuk milyon maaş ödediğimiz kişinin yaklaşık yarısı alt sınır aylığından maaş alıyor. Eğer o alt sınır aylığı olmasa ki bugün 543 milyon lira bu rakam, daha az maaş alacaklar. Oysa Bağ Kur ve SSK'da böyle bir şey yok. 300 milyon lira, daha da aşağısında emekli maaşı ödendiğini biliyoruz, SSK ve Bağ Kur'dan. Fakat Emekli Sandığı'nda asgari rakam 543 milyon lira.

Sağlık ödemelerinin detayına girmek istemiyorum. Sadece şöyle bir şeyden bahsetmek istiyorum: Sağlık ödemelerimiz içerisinde bizim en büyük payı ilaç alıyor. Batı ülkelerine göre ilacın payı oldukça yüksek. Belki genel sağlık sigortası sistemi içerisinde bu durum düzeltilebilecektir diye düşünüyorum.

Sağlık giderlerinin azaltılması konusunda Emekli Sandığı'nın ileri bir noktada olduğunu düşünüyorum. Özellikle eczanelerin kontrolü konusunda *online* eczane kontrolü yapılabiliyor. En azından dürüst çalışanlar açısından bu kontrol yapılabiliyor, kötüye kullanacaklar açısından engel yok tabii ama. Hangi ilacın bedeli ödenir? Ne kadar sürede yazılır? İlaç alacak kişi hak sahibi midir, değil midir? Eczane o parayı alabilecek midir? Bütün bunlar İnternet vasıtasıyla veya *offline* olarak anında sorgulanabiliyor. Eczaneler de bu rahatlıkla ilaçları verebiliyorlar. Bu uygulamayı, çalışan memurlar yönünden Maliye Bakanlığı ile yapılan bir protokol çerçevesinde yaygınlaştırdık. Yine yeşil kart uygulaması kapsamında da Sağlık Bakanlığı ile yaptığımız bir protokolle yeşil kart sahibi kişilerin ilaç harcamalarında da bu protokolü uygulamaya çalışacağız.

Süre dolduğu için reforma ilişkin kısma yönelik görüşlerimi daha sonraki sıramda kullanmak istiyorum. Burada bir-iki cümle ile bitirmek istiyorum.

Belediyelerden 2003 sonu itibarıyla 258 trilyon lira alacağımız var. Dediğim gibi, güncel olarak takip edemiyoruz 2004 yılında ne kadar alacağımız olduğunu. Çünkü hâlâ bize icmal ve

bildirimde bulunmayan belediyeler oluyor. Onları kendimiz tespit edemiyoruz. Emekli Sandığı açısından belki yapılacak en önemli reform iştirakçi takibine yönelik, alacaklarının zamanında tahsil edilmesine yönelik takipler olacak. Bunun için de bu yıl içerisinde bir *online* iştirakçilik ve emeklilik projesine başlamayı planlıyoruz.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum ve saygılarımı sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI – Teşekkür ederiz Sayın ÖZYER. Şimdi bütün sorunlu, sıkıntılı olayları ortadan kaldırabilmek için de yine kamu kurumları var güçleriyle çalışıyorlar. Şimdi acaba nasıl çözülecek? Bu özellikle SSK'nın sorunu da değil, Bağ Kur'un da sorunu. Nasıl çözülecek? Bakalım neler hazırlanmış bizlere?

Tuncay TEKSÖZ, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkan Vekili, şimdi bizi bu konuda aydınlatacak. Buyurun efendim.

TUNCAY TEKSÖZ (SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKAN VEKİLİ)(*) – Tabii öncelikle böyle seçkin bir gruba karşı konuşmak beni çok mutlu ediyor. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Hakikaten zor bir konu. Bir çok soruna değinildi. Ve ben de sınırlı zamanda, 20 dakikada ya da bir saatte nasıl anlatabileceğimi henüz öğrenemedim. Bu belki de 10-15'nci sunumum,

(*) **Tuncay TEKSÖZ'ün sempozyum sunum yansıları Kitabımızın sonunda yer almaktadır.**

ama her seferinde yetersiz olduğumu fark ediyorum. Baştan onun için özür diliyorum.

Sosyal güvenlik kurumlarının sorunlarını her dinlediğimde kendilerinden çok şey öğrendiğim Sayın Kılıçdaroğlu, Sayın Kuşoğlu ve Özyer'den de dinledik aslında. Sorunlar az-çok ortak. Çözümlerde belli.

Şimdi birkaç temel göstergeyi size göstermek istiyorum. Neden sosyal güvenlik reformuna başladık, böyle bir çaba içindeyiz? Çünkü acil eylem planında var. Acil eylem planında olanlar hepimizin bildiği, yaklaşık son üç kalkınma planında yer alan konular. Onları tekrarlamıyorum. Ama önce şöyle bir yapımız var, ona bakalım:

Sol taraf mevcut sistem dediğimiz, nüfusun tümünü kapsamayan, ama kendi hesabına çalışanlar, kamu görevlileri, işçiler ve yoksulları bir ölçüde kapsayan, ama kapsamadığı bir bölüm de bırakan bir sistemimiz var. Bu sistemin içinde beş farklı aktör var. Bu beş farklı aktörün üçü aynı işi yapıyor; SSK, Bağ Kur, Emekli Sandığı emeklilik hizmeti veriyor, toplumun farklı segmentlerine veriyor. Maliye Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı da yine toplumun belli segmentlerine sağlık sigortası hizmetleri veriyor. SSK, Bağ Kur, Emekli Sandığı da aynı işi yapıyor, sağlık sigorta sistemi yapıyor. Sonuçta üç temel işlev için, emeklilik, sağlık ve sosyal yardımlar diyelim, primsiz ödemeler diyelim, beş farklı organizasyonla aynı ülkenin vatandaşlarına farklı standartlarda hizmet götürüyoruz.

Nasıl bir sisteme geçmek istiyoruz? Hemen onun yanında görüyoruz. Türkiye'de yaşayanların tümünü kapsasın bu sistem istiyoruz. Bundan kasıt ne? Sağlık sigortacılığı, sosyal yardımlar anlamında nüfusun tümü kapsansın, çalışanlar ve aileleri de "emeklilik sigortası" diye adlandırdığımız, ama içinde yaşlılık sigortası ve diğer kısa vadeli maluliyet benzeri sigortaların da olduğu şekilde kapsansın istiyoruz.

Peki bu yeni sistem ne yapsın? Tek bir emeklilik sistemi olsun. Türkiye'deki herkesin eşit ve adil... O anlamda adil ola-

cak. Aynı rejime tabii... Hep tek çatı yıllarca konuşuldu, ama çoğunlukla tek çatıyı sokaktaki adam; "Hepimizi aynı emeklilik rejimine sahip olacağız kast ediliyor" diye düşündü. Fakat biz bürokratlar Emekli Sandığı'nın Çalışma Bakanlığı'na bağlanması olarak düşündük. Buradaki kastımız bu değil, bir kurumun bir yere bağlanması değil, Türkiye'de tek bir emeklilik planının olması. İstisnaları olabilir içinde, fakat temel olarak tek bir emeklilik planının olması. Türkiye'de herkesin eşit olarak ulaşabileceği ve Türkiye'deki tüm sağlık kuruluşlarının Türkiye'de yaşayan herkes tarafından aynı koşullarda kullanılabileceği bir sağlık sigortası sisteminin olması ve yine Türkiye'de yapılan sosyal yardımların, Sayın Kılıçdaroğlu çok güzel belirtti, bir tür hak olarak tanımlamamış sosyal güvenlik yardımların nesnel yararlanma ölçütlerine bağlı olarak bir hak olarak tanımlanabilmesi ve erişilebilir kılınması. Sosyal güvenlik sisteminin böylece bütününe girebileceğimizi düşünüyoruz. Bütün unsurları bu değil şüphesiz. Şu an için bunlar var gündemde. Bunu tamamlayacak diğer unsurlar işsizlik sigortası ve iş gücüne yönelik, aktif istihdam programları ile entegrasyonu, özellikle sosyal yardımlardan faydalanan çalışabilir kesim için aktif istihdam politikaları ve entegrasyonu ve de bu kurumların vergi idaresi, bankacılık gibi kamunun diğer sistemleri ile en azından üye alış-verişi anlamında, işbirliği anlamında, optimizasyon sağlayacak işbirlikleri anlamında entegrasyonu.

Peki nasıl bir dönem önümüzdeki dönem? Aslında Türkiye dünyada yaşanan sosyal güvenlik problemlerini oluşma sebebi henüz oluşmadan, yani yaşlılık krizine henüz girmeden sosyal güvenlik sisteminde problemle karşı karşıya kaldı. Bu bir dezavantaj, ama aynı zamanda bir avantaj. Sayın Başkan konuşmanın başında söyledi; bundan 20 yıl sonra Türkiye'deki benzer bir gösteriyle karşılaşmak çok olası Türkiye de, yaşlı nüfus arttığı zaman. Fakat önümüzdeki dönem, 20-25 yıllık dönem ülkelerin 100-200 yılda bir denk gelebileceği, "demografik fırsat penceresi" diye adlandırdığımız, nüfusun çalışan kesiminin nüfusun bağımlı kesimlerine oranla daha hızlı aratacağı bir dönem olacak. Yani çok ciddi bir genç nüfusumuz var, 15 yaş altı

nüfusumuz var. O nüfus çalışabilir hale gelecek, fakat ondan daha az bir nüfus 65 yaşın üstüne çıkacak. Bu bizim için önemli bir fırsat. Bu birçok ülkede, Asya Kaplanları'nda, Almanya'da, Japonya'da hızlı büyüme yılları. Bu önümüzdeki 20-25 yıl içinde de bizim böyle bir fırsatımız var. Fakat hemen ardından -ki bu süreç Türkiye'de diğer ülkelere nazaran daha hızlı gerçekleşecek- yaşlılık krizi ile biz de karşı karşıya kalacağız. Demek ki sosyal güvenlik sistemimizde her ne yapacaksak bu döneme hep hazırlık yapacak bir sistem yapmamız gerekiyor.

Aktif-pasif oranından, hep bahsedildi yine. Türkiye dünyadaki en uyumsuz ülkelerden bir tanesi. Uyumsuz ile neyi kastediyoruz? Örneğin nüfusunuz, genç nüfusunuz, çalışabilir nüfusunuz yaşlı nüfusunuza göre hakikaten azsa, aktif-pasif oranınızın da, yani sisteme prim ödeyen nüfusa göre sistemden emekli aylığı alan nüfusun oranının kötü olması doğaldır. Bu kalıcı bir problemdir. Ama Türkiye'de aksine. Türkiye'de yaklaşık 9'a 1 iken çalışabilir nüfusa oranla, yaşlı nüfusun oranı, Türkiye'de prim ödeyen nüfus ile emekli aylığı alan nüfus arasındaki oran 1'e 2, yani iki kişi çalışıyor, bir kişi emekli oluyor. İkinin de altında aslında. Neden böyle? Çünkü, ben buna "kurgusal problemler" diyorum, ama birkaç şeyi çok açıkça söyleyebiliriz. Birincisi; yaşlılık sigortamızın yaşlılık ile ilgisi yok. Şu andaki emekli stokumuz, emeklilerimizin yaklaşık yüzde 60'ı, kaba bir ortalama veriyorum, kadınlarda yüzde 70, erkeklerde yüzde 60 civarında, 58-60 yaşın altında ve iş gücüne katılıyor, aslında çalışıyor. Onları başka istatistik bize gösteriyor. Dolayısıyla emekli aylıkları aslında yaşlılık nedeniyle çalışamama riskine yönelik bir aylık değil yüzde yüz anlamında. Çalışanlarımızın, yaklaşık 22 milyon kişi, yüzde 50'si kayıtlı. Yüzde 50 kayıtlının hepsi prim ödüyor anlamına gelmiyor. Bunun sadece 2 milyon 400 bin Emekli Sandığı'nda olan kısmının düzgün prim ödediğini düşünebiliriz, Bağ Kur'da çok düşük bir prim ödeme eğilimi var, SSK'da prim tahsilat oranı yüksek, ama SSK'da da düşük ücret beyanı yaygın. Yani biz neticede 10 milyon kişiden aldığımız primle, almaya çalıştığımız primle nüfusun tümüne yönelik sosyal güvenlik sistemini finanse etmeye çalışıyoruz.

Bu tabloda onu gösteren demografik yapıyla sistemin aktif-pasif dengesinin uyumluluğunu gösteren, biraz karmaşık bir tablo ama, bizim için çok şeyi gösteriyor. Türkiye, Azerbaycan ve Brezilya'nın ardından, en uyumsuzlardan bir tanesi.

Peki ilk akla gelen şey sistemi nasıl düzelteceğiz? Sistemi öncelikle bir finansman problemi olarak görelim bir an için. Kayıtlı istihdamı arttırarak çözebiliriz ya da kayıt dışı istihdamla mücadele ederek çözebiliriz diye düşünüyoruz. Kayıt dışı istihdamın kompozisyonuna bir baktığımız zaman, aslında istihdamın yüzde 82'si kayıt dışı. Kayıt dışı istihdamın Türkiye'nin en yoksul kesimlerinden oluştuğunu görüyoruz. Bunlar yevmiyeli çalışanlar, yoksulluk oranı yüzde 45, ardından ücretsiz aile işçileri, onlar da istihdamda gözüküyorlar, yüzde 35'ler civarında, kendi hesabına çalışanlar yüzde 31, ondan sonra, dördüncü sırada işsizler geliyor yüzde 30'larla. İşsizlerden daha yoksul üç temel çalışan grup daha var. Kendi hesabına çalışanlar, ücretsiz aile işçileri ve yevmiyeli çalışanlar. Bunlar kayıt dışının yüzde 82'si zaten.

Bir diğer istatistik kayıt dışının yaklaşık iki kişi çalıştıran ve daha az çalıştıran iş yerlerinde, yüzde 75 bu iş yerlerinde olduğunu gösteriyor. Bu iki gösterge bize şunu söylüyor:

Kayıt dışı istihdamı kayıt altına almak bir tür polisiye tedbir ya da idari tedbir değil, kayıt dışı çalışanların katma değerini yükseltmekten geçiyor. O istihdamın katma değeri önce yükselecek. Ardından toplanabilecek bir prim oluşacak. Dolayısıyla kısa vadede kayıt dışı istihdamla sistemin geliri arasında doğru bir korelasyon göremiyoruz. Ama kayıt dışı istihdam bize bir başka çok önemli şeyi işaret ediyor, yoksulluk seviyesini. Neredeyse çalışanların yarısı sosyal güvenlik sisteminden faydalanamıyor, çünkü prim ödeyemiyor... ...kaynakları ile toplumun tümünden bu kesime aktarıyoruz. Burada şu soruyu sormamız gerek kendimize; sosyal güvenlik sistemi niçin var? Aslında en temelinde yoksullukla, nispi ya da göreli yoksullukla, nispi ya da mutlak yoksullukla mücadele için var. Oysa, eğer çok da ciddi bir kaynağı toplumun kalan kesiminden, bu nisbeten a-

vantajlı kesime aktarıyorsak acaba kendi bindiğimiz dalı mı kesiyoruz? Hatta onu aktarırken çok da yüksek bir finansman maliyetine katlanıyor ve aslında bir verirken iki de borç aldığınız kesime veriyorsak, acaba gelir dağılımını daha da mı bozuyoruz, gelir dağılımını düzeltmek amacıyla kurduğumuz bir sistemde?

Bu soruların cevabını vermemiz lazım. Ondan sonra çözüm önerileri aslında kendiliğinden şekilleniyor.

Evet, sosyal güvenlik sistemindeki bütçe transferlerinin 1994 sonrakini göreceksiniz. Orada iki şeye, çok büyük olduğunu hepimiz biliyoruz ama, 1999'dan sonra SSK'da belirgin bir azalma var 1999 reformundan sonra. Bağ Kur'un trendinde ciddi bir azalma var. Fakat Emekli Sandığı eski kararlılığıyla devam ediyor. Çünkü 1999 reformunda Emekli Sandığı'nda sadece yaş değiştirildi, asıl sistemin aylıkların hesaplanmasına ilişkin yapısı korundu. Bizim Emekli Sandığı sistemimiz bir sigorta sistemi diyemeyiz. Benim niyetim sistemin devamı aslında, unvana bağlı emekli aylığı alıyoruz, hangi unvandan emekliyseniz, o unvanın emekliysek aylığını alıyoruz. Yoksa ödediğimiz primin, çalışma süremiz ile ilişkileri son derece zayıf.

Peki burada yeri gelmişken, bir tablo yok ama, diğer taraftan da biliyoruz ki, bu ülkede emekli aylıkları düşük. Öyle mi acaba? Detayına baktığınız zaman belki dünyanın, benim fark edebildiğim kadarıyla dünyanın en yüksek emekli aylıklarını ödüyor Türkiye. Neye göre baktığımıza bağlı. Çalışırken primi ödenen kazanca oranla bizden daha yüksek emekli aylığı ödeyen ülke yok. Böyle bir sistem de olmaz zaten. Şimdi size oranlarını vereceğim. Emekli Sandığı, SSK'da çalışırken prim matrahına oranla yaklaşık yüzde yüzdür alacağınız emekli aylığı. Neyin yüzde yüzüdür? Brüt kazancınızın yüzde yüzüdür. Pardon net kazancınızın yüzde yüzüdür. Yani brüt üzerinden, 100 lira üzerinden prim ödüyorsanız eğer, size şu an için yüzde 72 aylık bağlanır. Yüzde 72 sizin elinize geçen ücrettir aslında. Oysa emekli olunca, ele geçen ücretten daha az bir ücret olduğu, bu oran yüzde 60, yüzde 40, bunlar tartışılıyor. ILO stan-

dardı minimum yüzde 45'dir, bizde yaklaşık yüzde yüzdür. Bağ Kur'da yüzde 127'dir, prim ödediğiniz basamakla karşılaştırırsanız. Emekli Sandığı'nda yüzde 106'dır, elinize geçen ücretten daha yüksek bir ücretle emekli olursunuz. Fakat, Sayın Genel Müdürümüz de söyledi, elinize geçen ücretin hepsinden prim ödemiyorsunuzdur, dolayısıyla aldığınız emekli aylığına bakıldığında çoğu kişi için gerçek ücret olmaz, daha çok düşer. O sistemin kendisinden kaynaklanan bir sorun değil. Peki niye emekli aylıkları düşük? Bu da yeni olmadı, hep var bu, bu sistemde. Bir; ücretler düşük Türkiye'de, iki; yani SSK, Bağ Kur için olabildiğince düşük prim ödemek yaygın. Olabilecek en minimum koşulda emekli olma gayreti var ve hâlâ da onun savunulması var. Sayın, 5000 gün prim ödemek emekli olmak için yetiyor. İnsanın çalışma hayatını düşünün, toplam 14 yıl mı çalışıyor bir insan? Ama 14 yıl prim ödeyerek emekli olmak mümkün ve emekli olduktan sonra çalışmak da mümkün. İş hayatından çekilmek anlamına gelmiyor emekli olmak, SSK ve Bağ Kur için.

Yine bu tablonun bize gösterdiği bir şey var. Neredeyse SSK ve Bağ Kur'un toplam açıklarının toplamı kadar Emekli Sandığı'nın verdiği bir açık var. Oysa Emekli Sandığı nüfusun sadece yüzde 18'ine hizmet ediyor. Diğer nüfusun kalanı kadar, neredeyse kalanına aktarılan kadar bir kaynağı alıyor. Evet doğru, Sayın Genel Müdürüm belirtti, bir kısım ödemeler faturaları ödemeler, ama çoğu değil. Yani orada önemli bir bölüm sağlık harcamaları bölümüdür, kanunen faturalı ödemelidir ama SSK, Bağ Kur yüzde 35'lik bir primle hem sağlık, hem emeklilik primi alır. Emekli Sandığı yüzde 36'lık primle sadece emeklilik primi alır. Dengelenince aslında ciddi bir fark vardır arada.

Peki, bu örnek çok çarpıcı aslında. Az önce söylediğim, "Yoksullukla mücadelede acaba bindiğimiz dalı mı kesiyoruz ? " derken . Türkiye ' de son 10 yılda sosyal güvenlik kuruluşlarına aktarılan Hazine yardımlarının, yani vergi ya da borçlanma ile karşıladığımız kaynakların o süre içinde Hazi-

ne'nin borçlanma faiziyle güncellenmiş değerini toplam borç stokumuzla karşılaştırıyoruz. Bunu 2003 sonu için yaptık, 2004 sonu için de yapıldı ama o burada değil. 345 katrilyon lira diyor, eğer bu üç kurumun aldıkları kaynağı Hazine'nin borçlanma faizinde değerlendirselerdi, bugün kasalarında 345 katrilyon lira olacaktı. Ama o tarih itibariyle toplam konsolide borç stoku sadece 282 katrilyon lira. Bu borç yapısının ülkemize yaptığı tahribatı düşünürseniz, gelir dağılımı bozukluğu, istihdamda daralma, yüksek faizler, yüksek faizlerin yatırımları dışlaması etkisi filan gibi... Ve sosyal güvenliğin de tek gerçek kaynağının da istihdam, istihdam üzerinden, istihdam aynı zamanda yoksulluğu da azaltacak bir önemli faktör. Diğer taraftan da sistemin gelirini arttıracak en önemli faktör. İstihdama negatif etkisini düşünürseniz ortada uğraşmaya değer çok ciddi bir sorun var.

Peki nasıl bir reform süreci yaşıyoruz şu sırada? Daha öncekilerden farklı olarak birkaç özelliği var şimdi sürdürdüğümüz reform sürecinin. Biri, ki bence kendimi en şanslı hissettiğim tarafı, yıllarca Türkiye'de kamu kurumları arasında bir koordinasyon eksikliği oldu, hepimiz ondan şikayet ettik. Çalışma Bakanlığı Sağlık Bakanlığı ile yeterince diyalogda değildir. Maliye Bakanlığı ile Çalışma Bakanlığı arasında sürekli bir problem vardır: "Emekli Sandığı kimde olacak?" şeyi vardır, Hazine, Çalışma Bakanlığı, diğer bakanlıklar arasında problem vardır, DPT ile Hazine arasında problem vardır, filan... Bütün bunlar, bütün bu sürtüşmeler neticede kısır bir döngünün içinde tutan kamunun böyle çok taraflı, çok disiplinli reform çabasını. Şu dönemde bunu yaşamıyoruz. Şu dönemde tam tersi tüm bu saydığım bakanlıkların üst düzey yöneticilerinin aktif olarak görev aldığı bir komite tarafından reform sürdürülüyor.

Bir diğer iyilik, nasıl bir reform tasarladığımızı bir kitapla duyurduk sosyal taraflara, Temmuz ayı içinde.

OTURUM BAŞKANI – Son üç dakika...

TUNCAY TEKSÖZ – Peki... "Sosyal güvenlikte reform önerisi", sitemizde bunu görebilirsiniz. Ve bir tartışmayı başlattık. Prensipler üzerinde tartışıyoruz. Ardından, prensipleri tartıştık, kanun tasarılarını hazırladık. Şimdi kanun tasarıları üzerinde tartışıyoruz. Bunun da daha önce pek yapmıyorduk. Kanun tasarılarını hazırlıyor, ondan sonra da her birimiz ne anlıyorsak o kanun tasarılarından onu değerlendirmeye çalışıyor ve en sonunda bir sentez çıkıyordu. Ama neredeyiz ve nereye gitmek istiyoruz? Önce o konuda bir konsensüs sağlamaya çalıştık.

İlginizi çekerse bu iki dokümana da web sitemizden bakabilirsiniz.

Peki şu andaki reformun dört temel ayağı var, dört temel bileşeni var. İlki genel sağlık sigortası. Nüfusun tümüne eşit, tüm sağlık tesislerinin ortak kullanıldığı, ulaşılabilir ve kaliteli sağlık hizmetinin finansmanına yönelik bir sistemi oluşturmaya çalışıyoruz. Yani sağlık hizmeti sunumu ile ilgilenmiyoruz. Bu nedenle hastanelerin SSK'dan ayrılmasını da bu çerçevede de değerlendirebilirsiniz.

Ama, sağlık hizmetinin finansmanı tek uğraşı alanımız da değil. Sağlık hizmetinin sunumunda etkinlik, o yapıda verimlilik arayışı aslında Türkiye'de sürdürülebilir bir genel sağlık sigortası için vazgeçilmez. Dolayısıyla Sağlık Bakanlığımızda yine koordineli bir şekilde sağlıkta dönüşüm programını uyguluyor. Sağlıkta dönüşüm programının temel unsurlarını biliyorsunuz: aile hekimliği, hastanelerin işletmeye dönüşmesi, Türkiye'de olmayan yeni birkaç kurumun kurulması, ilaç kurumu gibi filan...

İkinci önemli bileşen tek bir emeklilik sisteminin kurulması. Burada hak ve yükümlülüklerin eşitlendiği, tabii ödenen primlerin miktarı bazında farklılaştığı, ama herhangi bir vatandaşımız bir ödüyorsa, üç alıyorsa sistemden, herkes için bir ödeyince üç alınan bir sistemi sunabilmek. Bu oldukça komplike bir çabaydı. Çok zorlandık. Kurumlarımızdan çok ciddi katkı

aldık. Türkiye'de yıllardır konuşulur norm ve standart birliği, ama inanır mısınız bu konudaki çalışma, birikim "Tek bir emeklilik rejimi kanununa nasıl ulaşırız?" bizi çok zorladı. Şu anda da hepinizden ayrıca katkı da bekliyoruz bu çalışma konusunda. Bu hakikaten zor bir çalışma. Geçiş hükümleri özellikle, Bülent Bey'in söylediği gibi, çok dikkatli olmamız gereken bir bölüm.

Üçüncü bölüm primsiz ödemeler sistemi. Bu dört bölüm aslında birbiriyle entegre. Herhangi birisinden vazgeçmek mümkün değil bu kurumsal yapıda. Çünkü primsiz ödemeler ya da sosyal yardımlar sistemini kurabildiğinizde... ya da onu en sonunda anlatayım, kurumsal yapıda anlatayım. Bütün vatandaşlarımızı TC kimlik numarası bazında izleyebildiğimiz, muhtaçlık derecelerini ölçebildiğimiz, iyi-kötü ölçebildiğimiz ve belli bir standartta hak olarak tanımlanmış sosyal yardımları ulaştırabildiğimiz bir sistem yapmaya çalışıyoruz. Aslında da çok da az, mevcutta da çok da az kaynak harcamıyoruz bu alanda. Sadece bu kapsamda 2003 yılında 2,5 katrilyon lira harcandı. Bunun dışında sosyal yardım amacıyla harcanan bir çok devletin kaynağı var aslında. Bunu doğru yönlendirebilmek zorundayız. Ama eğer kişinin muhtaçlık seviyesini objektif ve olabilirse doğru belirleyemezsek genel sağlık sigortasına da geçemeyiz. Çünkü muhtaç olanların primlerini devlet ödeyecek, primsiz ödemeler sistemi ödeyecek.

Peki tüm bu üç bacağı, Türkiye'de bir diğer önemli sorun da kurumsal yetersizliklerimiz aslında. Bunu, sakın yanlış anlaşılmasın, kurumlarımız olağanüstü çabalar gösteriyorlar. İçine girince anlaşılıyor ve dışardan bakıldığında son derece yetersiz, ama olanakları da çok yetersiz, koşulları da çok ağır. Her biri birer ciddi bir mücadeleyi veriyorlar ama, sonunda elde ettiğiniz bize yeterli değil. Onun için yeni bir kurumsal örgütlenme planlıyoruz. Bu kurumsal örgütlenmenin iki temel felsefesi var. Birincisi vatandaş odaklı olması. Oradan kastımız şu: Vatandaşın sosyal güvenlik ile her sorununu, sosyal yardım, emeklilik, prim ödeme, sağlık, her sorununu bir sosyal güvenlik merke-

zinden ve olabiliyorsa kendisine çok yakın bir merkezden hızla çözebilmesi, yazışmaların kalkması. Genel müdürlükle yazışmalar, altı yılda bağlanamayan aylıklar, kayıtlar filan gibi işlemleri kaldırabilmek. Bunu bir bankacılık örgütlenmesine benzetebilirsiniz. Herhangi bir banka şubesine gidip işimizi halledebiliyoruz. Aslında çok kabaca sosyal güvenlik kurumlarının da yaptığı bundan öte bir şey değil, bir banka kaydından öte bir şey değil. Ne kadar prim ödenmiş, ne kadar hakkınız var? Ona bakan bir sistem. Bunu kurmaya çalışıyoruz.

Bir diğer önemli ilkesi bu üç kurumun birbiriyle entegre çalışması. Bunun için de merkezi bir veri tabanına ihtiyacımız var. Bu veri tabanının TC kimlik numarası bazında kişi kişi tutmamız gerekiyor. O zaman bir çok idari problemi çözebiliyoruz. Eğer böyle bir kayıt sistemine geçebilirsek, ki bunun hazırlıkları bir sene öncesinden başladı. Vergi dairesiyle de, tapu idaresiyle de, bankacılık sistemiyle de entegrasyon mümkün olacak. Bunun için de bu ortak kurumlar, yani veri tabanı, veri tabanına dayalı hizmet sunan hizmet merkezlerini ortak kullanan üç tane genel müdürlük tasarlıyoruz. Bir tanesi Emeklilik Genel Müdürlüğü, Genel Sağlık Sigortası Genel Müdürlüğü, Primsiz Ödemeler Sistemi Genel Müdürlüğü.

Sayın Başkan, iki dakika daha, daha uzamayacak. İzniniz olur mu?

OTURUM BAŞKANI – Estağfurullah...Buyurun, artık toparlayın lütfen...

TUNCAY TEKSÖZ – Peki... Şimdi bir, önemli gördüğüm için... Ben sunumumu aslında burada bitiriyorum. Çünkü tek tek detaylarını anlatıyorum, zaman yetmedi, belki ikinci turda şey yapabilirim.

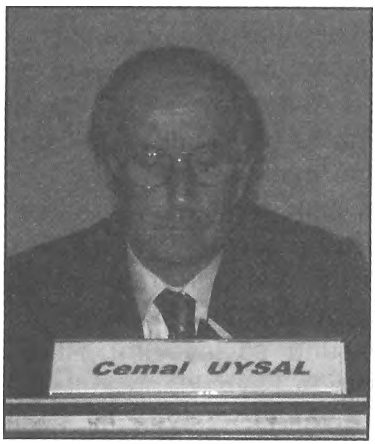
Sayın KILIÇDAROĞLU'nun söylediği bir madde vardı, SSK 80. madde. Böyle bir grupta bunu tartışmayı da yerinde görü-

yorum aslında. Yıllarca biz "Bağ Kur'da neden prim toplanamıyor?" diye düşünüyorduk, Bağ Kur'da yaklaşık 16 katrilyon liradır toplanamamış primler. SSK'da o kadar yüksek değildir, çünkü SSK'da işverenin öyle ya da böyle esnekliği vardır. Ödemeye niyeti olmadığı primi tahakkuk ettirmez zaten. Dolayısıyla SSK'da çok fazla borç birikmez. Beş trilyonluk bir borç var, ama yıllık prim tahsilatı yaklaşık 20 katrilyon. Öyle bakıldığında beş katrilyonluk bir stok çok yüksek sayılmaz.

Burada, 6186'deki bir kural, o da şu: Bir gecikme faizi var, fakat gecikme faizi basit olarak uygulanıyor. Yani eğer bir borç takıyorsanız devlete her ay, yani bir sonraki ay ödemeniz her zaman daha kârlı bir önce ödemenizden. Efektif faiz sürekli azalıyor. İlk ay yüzde beş ise, ikinci ay yüzde 4.90 oluyor, çünkü ana paranın üzerine işliyor sadece o ve eğer siz öyle bir kurumsanız ki, hiçbir alacaklınıza zoralım yapamıyorsunuz, yani bir tarafta işverenler var işçileri çalıştıran, gidiyorsunuz, haciz koyuyorsunuz, ama hemen kendisine emanet ediyorsunuz haciz ettiğiz malları, alıp da onu satamıyorsunuz, o işyerini kapatamıyorsunuz fiilen. Bir yanda Bağ Kur var, küçük esnaf, köylü onlara hiçbir zaman hacze gidemiyorsunuz, hep başka zorluklar var. Ve eğer size bu borç ödemeyi mesela iki yıl takabiliyorsa bir kişi, o zaman o kadar şey oluyor ki, bu borcu hiç ödememek daha mantıklı. Ne kadar geç öderseniz o kadar mantıklı hale geliyor. O 80. madde ile o değiştirildi aslında. Sadece yüzde 10'luk bir ceza verildi. Eğer primleri ödemiyorsanız yüzde 10'luk cezanız var. Ondan sonra devlete ne kadar maliyeti varsa sizin ödemediğinizin o kadarlık bir faizi var. O bileşik bazda Hazine borçlanma faizi ondan başka bir şey değil, piyasadaki en düşük faiz uygulanıyor aslında, ama bileşik uygulanıyor. Yani geciktirmekle kârı yok kişinin. Öyle bir yapılanma. Belki bunu diğer alacaklara da uygulamak, vergi alacaklarına da uygulamak mantıklı olabilir.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim. Bitiriyorum Sayın Başkan.

OTURUM BAŞKANI – Çok teşekkür ederiz. Şimdi değerli konuklar son olarak hem Sosyal Sigortalar da uzun süre sorumluluk taşımış, yöneticilik yapmış, sonra da Sayın Kılıçdaroğlu gibi "Olayı belki siyasetle çözeriz." düşüncesiyle politikanın içerisinde bu işe gönül vermiş bir değerli konuşmacı Sayın Cemal UYSAL, Adalet ve Kalkınma Partisi Ordu Milletvekili. Buyurun efendim söz sizde.

CEMAL UYSAL (ADALET VE KALKINMA PARTİSİ ORDU MİLLETVEKİLİ) – Teşekkür ederim. Efendim Türk bürokrasisinin çok değerli temsilcileri huzurunda konuşma fırsatı bana verildiği için öncelikle teşekkür ediyorum.

Sayın Vakıf Başkanı Aydın GÜNTER Bey yaptığı konuşmada gerçekten de genel çerçeveyi, sosyal güvenlik sisteminin özellikle kaynak ve finansman bakımından içinde bulunduğu durumu çok güzel bir şekilde özetledi. Ben de sabah 9:30'da buraya geldim ve bütün konuşmaları izledim. İzlememim sebebi şuydu: Gerçekten de bu konu, aşağı-yukarı Türkiye'de bunun mali portresi 60 milyar dolardır, yani sosyal güvenlik ve sosyal yardımın. İki aya kadar parlamentoya gelecek. Tabii parlamentoya geldiği zaman sorunlar biliniyor. Gerçekten de katılımcılar tarafından burada sorunlar çok ciddi şekilde ve çok hukukla tartışıldı, ama herhalde nihai çözüm yine parlamentoda olacak. Biz de Sayın Kılıçdaroğlu ile birlikte hem bürokraside beraberdik, hem de şu anda Plan Bütçe Komisyonu'ndayız, bu bizim önümüze gelecek, daha sonra parlamentoya inecek.

Bu çok çetrefil bir konudur. Dünyada artık sosyal güvenlik problem olmaya başladı. Sadece sosyal güvenlik değil, sosyal politika. Sayın SEVİĞ de bahsettiler, yani bugün Davos'ta veyahut da her yıl Davos'ta bir ekonomik forum yapılıyor, ama gazetede okudum Brezilya'da da bir sosyal forum yapılıyormuş her yıl. Yani büyük problemler var.

Şimdi bu problemler nereden kaynaklanıyor? Ben çok dünya geneline gelmeyeceğim, ama Türkiye şartlarında bunu ifade edeyim. Türkiye son 25-30 yıldan beri büyük bir enflasyon içinde ve bir kaynak sorunu ile karşı karşıya ve dengesizlik ile karşı karşıya. Kaynak sorunu kronik bir sorun ve eski bir sorun. Ama kıt kaynakların rasyonel kullanılması çok idareli kullanılması da ekonominin temel kuralı. Biz bunu yaptık mı? Yapmadık. Yapmayınca ne oldu? Kamu mali sektörü, yani devlet bütçesi açık verdi, efendim KİT'ler açık verdi, sosyal güvenlik sektörü açık verdi, hatta banka sistemi bile açık verdi. 2001 krizini biliyorsunuz. Yani bu nereden kaynaklandı? Tabii büyük ölçüde popülizmden kaynaklandı ve enflasyondan kaynaklandı. Popülizm nedir? Popülizm ile ilgili şunu söyleyeyim: Milton Fredman'ın bir Matris tablosu var. Orada kaynakların kullanılması ile ilgili bir cetvel var. Orada diyor ki: "Kaynaklar nasıl kullanılır?", başkasının parasını başkası için kullanandan bahsediyor. Bu nedir? Siyasetin veyahut da bürokrasinin vatandaşın parasını veyahut da milletin parasını yine başkası için kullanmasından kaynaklanıyor.

Bugün bir politikacı veyahut da üst düzey bir bürokrat, bu işlerden sorumlu olanlar çocuğu bir şey istediği zaman, diyor ki: "Evladım, buna benim gücüm yetmez. Bunu alamam, bir başka şeyi alalım veyahut da bu tercihi kullanmayalım." Ama oradan kalkıyor, siyasetin makamına veya bürokrasinin makamına geldiği zaman popülizm yapıyor. Orada istenenler için "Efendim kaynağımız yetmez" demiyor, çünkü para kendisinin değil. Yani başkasına ait bir parayı başkası için kullanacak. Şimdi burada popülizm mantığı buradan kaynaklanıyor. Şimdi biz bu noktaya geldikten sonra, acaba baştan sosyal sigorta

rejimleri konulurken bir yanlışlık mı yaptık? Yani aktüeryal parametreler, aktüeryal elemanlar tespit edilirken ve bunların karşılığı olan prim tespit edilirken acaba bir bilimsel hata mı yapıldı, bir teknik hata mı yapıldı? Hayır, öyle bir hata yapılmadı.

Şimdi önümde rakamlar; Emekli Sandığı sağlık hariç yüzde 36 prim alıyor. Yani bir yaşlılık sigortası için yüzde 36 bir prim olabilir mi? Bu Sosyal Sigortalar Kurumu'nda yüzde 20.

Şimdi bakıyorum, öbür tarafta Bağ-Kur'un, şu anda önümde cetvel, Bağ-Kur'un Genel Müdürlüğü'nden gelirken aldım, 20 katrilyon, yeni parayla da 20 milyar yeni TL prim alacağı var. Ama sistem bu sene devlet bütçesinde 18 katrilyon para alacak. Yani sosyal güvenlik sisteminin bugün prim alacakları aşağı-yukarı 30 katrilyon, ama sistem çökmüş durumda. Peki niye çökmüş? Bakın niye çöktüğü burada çok iyi anlatıldığı için, vakit de gecikti. Ben bunlara değinmeyeceğim. Ama şunu söyleyeceğim; rahmetli bürokrat arkadaşım, sizin de çok iyi bildiğiniz Altan TUFAN derdi ki, vergi ile ilgili olarak: "Efendim, ince bir tabakadan kalın bir vergi alıyoruz. Esasen kalın bir tabakadan ince vergi almamız lazım" derdi. Gerçekten de öyle. 4,5 milyon kaçak sigortalı var, biz yüzde 35-36'larda prim alıyoruz. Belki bu 4,5 milyonu, kaçak sigortalıyı kapsama alabilsek, belki de prim oranlarını bile düşürmemiz mümkün olacak.

Buradan DİSK temsilcisi hanımefendi bir konuşma yaptı gitti, kendisi burada yok ve dedi ki: "Buradaki, bu yeni yapılan hazırlık, daha doğrusu çalışma piyasa aktörlerine, özel sektöre kaynak aktarmak için yapılıyor. Ben de onları bu kaynaklar için davet ediyorum." dedi. Herhalde 50 yıl sonraki bir kaynak için davet ediyordu. Bugün çökmüş olan sistem, bunu telafi edeyim, dengeyi kurayım, sonra da finansman fazlası yaratayım, bunu özel sektöre filan aktaracak durumda değildik. Yani bizim, şurada aşağı yukarı herkes bürokrat, kendi sosyal güvenlik kurumundan da, Emekli Sandığı'dan, Bağ Kur'dan, Sigor-

ta'dan da emekli aylığı bakımından fazla bir şey beklemesin. Tamamen bu devlet bütçesinin içindedir.

Şimdi biz, genel olarak Türkiye'de sosyal güvenliğe karşı çok büyük bir talep vardır. Mesela devlet bütçesinden para almak kolay değildir -onun yolunu bulanlar da var ama- sosyal güvenlik çok kolaydır. Burada önceleri ifade edildi, işte 120 gün prim öder, efendim diyaliz hastası, kalp hastası, kanser hastası bu sistem içerisinde tedavi görür. Biz Sigorta iken bunları tespit ettiriyorduk, ama sistemden çıkarmıyorduk. O hastaneye bir yazı yazıyorduk, diyorduk ki: "Devlet hastanesine devredilinceye kadar bunlara dokunmayın", çünkü dokunsanız diyaliz hastası üç gün sonra ölecek. Yani böyle bir sistem...

Şimdi geçenlerde, bir anekdottan bahsedeyim burada... Bizim grup başkan vekillerinden birisi dedi ki: "Dışarıda, kuliste 20-30 tane genç milletvekili toplanmış, her iki partiden. Bunlar emeklilikleri ile ilgili bir endişe içindeler, sen gir bunlarla bir konuş" dedi. Ben de gittim, baktım bunlar hepsi 35 yaşlarında, 32 yaşlarında milletvekilleri. Şimdi dedim ki: "Yani siz...", ben de gittim "Ne istiyorsunuz?" filan dedim. Dediler ki: "Efendim biz nasıl emekli olacağız. İki devre daha milletvekilliği yapsak emekli olamayız." dedi Dedim ki: "Bakın, size kim 32 yaşında milletvekili olun dedi? Yani size bir çare lazım ama."Size bir çare de yok." dedim.

Yani gerçekten sistem çok büyük baskı altındadır. Özellikle emeklilik şartlarını yerine getiremeyenler, yani yaşlılık bakımından yoğun bir şekilde maluliyet ile ilgili olarak sosyal güvenlik kurumlarının kapılarındalar. Rapor alıyorlar... Şimdi öyle değil, eskiden devlet hastaneleri bir rapor verirdi. "Bu adam malul." Derdi. "Buna aylık bağlayın." derdi. Hastane yapardı bunu. Bunu hastanelerin yapması mümkün değil. Şimdi tabii onların sistemi başka. Yani biraz yaşlandığı zaman bir hastaneden bir rapor alıyor. "Efendim ben malulen emekli olmak istiyorum." diyor.

Yani sistem bu bakımdan çok sıkıntılı. Bakın, sistem esasen makro denge diye diye mikro dengeler bozuldu ve sosyal güvenlik sistemi çöktü. Bunu niye ifade ediyorum? Şundan dolayı: Efendim Sosyal Sigortalar Kurumu'nda, benden önce de ifade edildi, Bağ Kur'da çok büyük paralar vardı. Biz de o zaman oradaydık. O paraları devlet efendim enflasyonun yüzde 40-50 bulunduğu zamanlarda yüzde 12 ile, yüzde 19, en sonra yüzde 22 faizli devlet tahvillerine yatırdı, daha doğrusu KİT'lerin finansmanına aktardı, Devlet Yatırım Bankası kanalıyla, negatif faizle bu fonlar eridi ve bu kuruluşların, yani bu mikro dengeler bozuldu. Sonra ne oldu? Açık ortaya çıkınca bu defa bu kuruluşlar Hazine'ye, daha doğrusu bu kuruluşlar devlet bütçesine doğru yöneldiler. Devlet bunlara para vermeye başlayınca bu defa da makro denge bozuldu, bütçe dengesi bozuldu.

Şimdi, yani gerçekten burada çok güzel bir çalışma yapılmış. Onun için tebrik ediyorum Sayın Toksöz'ü. Bu çalışmada işin felsefesi belirtiliyor şimdiki yapılmak istenen sistemde. Burada temel sorunun üzerinde durulmuş, reel ekonomi üzerinde durulmuş. Yani makro ekonomik denge, enflasyonun olmadığı bir ekonomi, buna bağlı olarak yüksek istihdam ve yüksek yatırıma bağlanan bir sistem kurulmaya çalışılıyor. Tabii bu çok karmaşık ve çok da nazik bir sistemdir.

Bakın, burada çok değerli arkadaşlarım bilecekler, Sayın Kuşoğlu, Sayın Kılıçdaroğlu özellikle, yani Türkiye'de sosyal güvenlik sisteminin baştan beri büyük sıkıntısı özellikle sigorta parametreleri, yani aktüeryel verilerin Türkiye'de çok ihmalle gevşetilmiş olmasıdır. Yani gerçekten çok gevşek sistemler uygulandı. Mesela bir sosyal yardım vardı Sosyal Sigortalar Kurumu'nda, primsiz ödemeydi. Bu primsiz ödeme evvela yüzde 15'i idi -Celal Bey biliyor- yüzde 15'i idi emekli aylıklarının gide gide yüzde 50'sine geldi ve primsiz ödemeydi. Evet, devlet sosyal yardım yapabilir, ama mevcut sistemin aktüeryal dengesini bozmadan devlet bütçesinden mevcut emekli aylığını

telafi etmek için bir aylık ödeyebilir. Ama o kurumun içinden ödenmez. Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan ödendi.

Şu aktüeryal hesap üzerinde durmak istiyorum. Tabii aktüeryal hesap genellikle uzun vadeli sigorta konuları için, yani yaşlılık sigorta kolu için geçerlidir Kısa vadeli sigorta kolu için bir aktüer hesap yoktur. Ama aktüer hesap dediğimiz hesap esasında teorik bir hesaptır, bilimsel bir hesaptır, ama bugün dünyada hiç kalmadı. Yani çünkü, eğer bugün Türkiye'de veyahut da Almanya'da gerçek bir aktüeryal hesaba dayalı bir hesap yapılsa herhalde Türkiye'de 2-3 milyar dolarlık finansman açığı çıkar. Bu nedir? Bugün sistemde olan insanlardan alınan primlerin 20-30 yıl sonra, yaşlılık riski ortaya çıktığı zaman o riski karşılamak için kullanacaksınız. Bu sistemin de en büyük düşmanı enflasyondur. Enflasyonlu bir ortamda, böyle bir ekonomik ekolojide sosyal güvenlik sisteminin altüst olmaması için hiçbir sebep yok.

Bakın tekrar bir anekdot anlatacağım. Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nda müfettişim, Sadık Şile bakan oldu. 1982 senesiydi galiba. Bir toplantı yaptı. Dedi ki: "20 yıllık ileriye doğru Sosyal Sigortalar Kurumu için bir projeksiyon istiyorum." dedi. Peki toplandık konuştuk, buna da en çok ben karşı geldim. Karşı gelmem şuydu: Sosyal güvenlik sistemi için Türkiye'nin bu istikrarsız durumunda, özellikle yatırımlar, kalkınma hızı, enflasyon bakımından bu istikrarsız durumunda böyle bir hesabın yapılmasının fevkalade zor olduğunu söyledim. O zaman da istatistikler de bugünkü kadar kuvvetli değildi. En sonunda bana dedi ki: "Buna sen karşı geldin, bu komisyonun başkanı sen olacaksın" dedi ve biz de bunun başkanı olarak bir grup arkadaşla 2-3 aylık bir çalışma sonunda 1982-2002 diye bir projeksiyon yaptık. Şimdi onu da benden birçok kimse aldı. Şu anda elimde yok, ben de merak ediyorum, "Acaba bu projeksiyon nasıl işledi?" diye, ama bulunabilir. Yani şimdi bakıyorum böyle 2050 yıllık, 2070, yani çok böyle uzun dönemli projeksiyonlar yapılıyor...

Şimdi bir iktisatçının çok güzel bir sözü var, "Uzun dönemde hepimiz öleceğiz" diye, evet hepimiz öleceğiz, ama sosyal güvenlik sistemi mutlaka kurtulmalıdır. Sistem bugün Avrupa'da da çöktü. Bakın şimdi geçende bir CHP'den, bir de AK Parti'den iki tane arkadaş televizyon sosyal güvenliği tartışıyorlar. Baktım ikisi de bu konuyu pek bilmiyor. Diyorlar ki, şunu söylüyorlar: "Efendim ekonomik Avrupa'dan sosyal Avrupa'ya doğru bir yönelme var". Esasında öyle bir şey yok. Avrupa bugünkü sistemi muhafaza etsin de, onu çok daha ileriye götürmesine gerek yok. Çok büyük sıkıntılar var.

Efendim ben tabii çok şey söylemek isterim ama, zaman da ilerledi. Ama mutlaka bütün problem reel ekonomiyi, özellikle kalkınma hızını, istihdamı arttırmak ve mutlaka ekonomik istikrarı sağlamak. Biz bundan çok çektik. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI – Efendim, Sayın Uysal gördüğünüz gibi vakti de bu kadar tasarruflu kullanmak suretiyle bize bir imkân sağladı. Şimdi hesap uzmanlarının bir adeti var. Üstatlar bir şey söylediği vakit o iş yapılır. Aydan Üstadım da bana öyle bir görev vermiş ki, "Yedi tane birbirinden değerli konuşmacıyı ve çok önemli bir konuyu öğleden sonra bir buçuk saat içinde toparlayın" demiş, mümkün değil. Ama biz elimizden geleni yapacağız, çünkü üstattır, talimatını vermiştir, yapmak zorundayız.

Şimdi efendim, bu konu zamanında bir yarımayla gündeme getirildi vakıf tarafından. Sanki Türkiye'nin bunca büyük sorunları içerisinde bu sorun oluşturuyor gibi olduğu bir dönemde cımbızla çektiler ve bir yarışma konusu yaptılar. Yani bu kadar isabetli bir seçim olabilir ancak. Ben karşı çıkmıştım kendime göre, ama şimdi anlıyorum ki, Türkiye'nin bir numaralı sorunu bu ve dünyanın bir numaralı sorunu olmaya doğru da gidiyor.

Onun için bu konuda yarışmaya katılan ve gerçekten büyük emek veren ve de ciddi bir bilimsel eser niteliğine getirdikleri yarışmalarla derece alan arkadaşlarımız da bize kısaca bir açıklama yapsınlar. Şimdi öncelikle Sayın Sevinç Akbulak – Yavuz Akbulak çiftini davet ediyorum. Çünkü aile beraberliğini esere dönüştürdüler ve bize kazandırdılar, teşekkür ediyoruz. Buyurun efendim, buyurun. Bir 10 dakikada bize çalışmanızı açıklarsanız çok sevinirim. Niye böyle güzel bir çalışmaya bu açıdan gelip böyle değerlendirdiniz? Lütfen bunu anlatın.

SEVİNÇ AKBULAK- YAVUZ AKBULAK (YARIŞMA İKİNCİLERİ)– Sayın Başkan, değerli katılımcılar, bize Hesap Uzmanları Vakfı olarak 2004 yılında açmış olduğunuz yarışmayla böyle önemli, güzel bir konuda ve Türkiye'nin ve sayın katılımcıların ve hocamızın ifade ettiği üzere dünyanın belki de en önemli sorunlarından biri konusunda mütevazı de olsa bir çalışma fırsatı vermiş olmanızdan dolayı teşekkürlerimizi ifade ediyoruz.

Şimdi 9:30'dan bu yana konuyla ilgili olarak gerçekten çok önemli değerlendirmeler yapıldı ve konu hem sorun bazında, hem de öneri bazında zaten açığa kavuşturulmuş durumda. Yapılan çalışmaların neticesinde ortaya çıkan sonuçlar değerli vakfın hazırlamış olduğu 17 sayılı yayınla bütün kamuoyuna sunulmuş durumda aslında. Bununla birlikte biz de açıkçası sorunlarla değil de, doğrudan doğruya önerilerimizle ilgili, hangi tür öneriler gerçekleştirdiğimiz ile ilgili çok kısaca açıklama yapmak istiyoruz.

Şimdi öncelikle aslında şimdiye kadar sosyal güvenlik konusu ile ilgili olarak yapılmış olan 1999'daki reformdan günümüze alan bölümleri aktarmak istiyorum. 8 Eylül 1999 tarihinde, malumlar olduğu üzere 4447 sayılı Reform Yasası ile şu dört alanda önemli adımlar atıldı: Kayıtdışı istihdamın önlenmesi, prime paralel emekli aylığı, emeklilik yaşının yükseltilmesi ve işsizlik sigortası. Tabii bunun yanı sıra şimdiye kadar aynı şekilde Türkiye İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun, Türkiye İş Kurumu olarak yeniden yapılandırılması, teknolojik ve kurumsal yeniden yapılanma, e-devlet kapsamında ve bireysel emeklilik sistemi de yine bilindiği üzere 2002 yılı içerisinde başlatıldı.

Demin Sosyal Güvenlik Kurulu Başkanlığı ve diğer kurumların yetkililerince aslında devam eden dört önemli taslak zaten sizlere açıklandı. Bunlardan en önemlilerinden bir tanesi genel sağlık sigortası projesi idi. İkinci devam eden hususu tek çatı sosyal güvenlik sistemi. Bu bağlamda aslında söylenebilecek üç tane önemli husus var kanaatimizce. O da şu: Aynı üst yönetime bağlama. Yani "Sosyal Güvenlik Kurumları Başkanlığı" adı altında bir başkanlık oluşturulması, norm ve standart birliğinin oluşturulması açısından.

İkinci önemli husus, şimdiye kadar mutlaka değinildi, ama ifade anlamında özerk mali yapıyı bütünleştirecek "Sosyal Güvenlik Bankası" adı altında, yani aynı çatı altında birleştirilecekler, farklı çatılarda bile olsa, sorunların profesyonel ve etkin bir şekilde, verimli bir şekilde değerlendirilmesini temin etmek üzere 3789 sayılı Bankalar Kanunu'na ya da o kanundan mütevazı olarak, ayrı olarak tek başına bir banka işletilmesi gündeme getirilebilir. O anlamda bu kurumların gayrimenkulları ile ilgili bir takım gayrimenkul yatırım fonuna dönüştürülme, işte senetlerin halka arz edilmesi gibi bir takım düzenlemelerin yapılması mümkün. Bir de devlette "ortak veri tabanı" adı altında, yine demin de söylenmiş olan sosyal güvenlik numarası olarak vatandaşlık numarasının kabul edilmesi. Aslında bu önemli konulardan bir tanesi.

Şimdiye kadar anlatılan hususlardan birisi tek ayaklı sosyal güvenlik sisteminin, yani ülkemizde uygulanan devlete dayalı ve zorunlu sosyal güvenlik sisteminin, hepimizin kabul etmesi gerekiyor, çöktüğü, iflas ettiği, kriz içerisinde olduğu... Peki öneriler ne? İşte çok ayaklı sosyal güvenlik sistemi. Bunun 2002 yılında bir şekilde adımı atıldı, yani tamamlayıcı sosyal güvenlik kurumu olması açısından özel emeklilik fonları. Fakat malumlarımız sistem bir şekilde işlemiyor. Çünkü katılımcı sayısı devletin eksikliği nedeniyle, yani sistemde devletin olmaması nedeniyle sisteme güvenmiyor ve iştirakçiler mütevazı düzeylerde bir milyonların altında, şu an itibarıyla.

Peki kendi adımıza bizim önerdiğimiz hususlar neler? Bunları da çok kısaca, başlık olarak belirtmek istiyoruz:

Norm ve standart birliği sağlanması, yani otomasyon sorunlarının çözülmesi, personel, eşgüdüm ve benzeri hususlar.

Borçlanma ve af yasalarından... Şimdiye kadar yaklaşık 9'ar olmak üzere 18 adet SSK ve Bağ Kur için çıkarılmış olan yasa söz konusu. Bu yasaların özellikle aktüerya dengeyi bozduğu, sistemin açık vermesine yol açtığı ve bütçeye yama olmasına neden olduğu konusunda görüş birliği var. Bu amaçla bundan sonraki dönemlerde siyasi iradenin mutlak suretle bu yasalara ilişkin herhangi bir olumlu irade kullanmaması gerekiyor.

Bir diğer husus; etkin bir varlık yönetimi stratejisi. Demin ifade ettiğimiz Sosyal Güvenlik Bankası o anlamda kullanılabilecek, yani fonların etkin şekilde, verimli şekilde kullanılabileceği bir yöntem olarak değerlendirilebilir. Tabii aynı şekilde bütün aktif değerlerin, hem duran değerler, hem de döner değerler olmak üzere, bunlara ilişkin de stratejilerin geliştirilmesi. Çünkü ilgili yayında olması nedeniyle ve çokça sık tekrarlanmış olması nedeniyle detaylarına inmiyoruz.

Bir diğer husus; prim karşılığı olmayan hizmetlerin yeniden düzenlenmesi. Yani prim karşılığı olmayan hizmetler eğer

söz konusu ise bunların da mutlaka, mütevazı oranlarda bile olsa belli bir ücrete, bedele tabii kılınması.

Bir diğer husus prim tahsilatının hızlandırılması. Özellikle Bağ Kur açısından çok önemli bir öneri diye düşünüyoruz aslında. Yani şimdiye kadar da zaten tekrarlanmış olan bir öneri ve yine getirmiş olduğumuz önerilerden bir tanesi de şu:

· Prim oranları, şimdiye kadarki bütün katılımcıların, konuşmacıların ifade buyurdukları üzere makul seviyelere çekilmesi. Yani mevcut duruma, ki devletinde desteği olmak üzere, yani devlet artık prim ödeyen, söz konusu sosyal güvenlik kurumlarına prim ödeyerek katılan bütçeyi kullanmayan bir organ olarak, bir ajan olarak girmeli ve oranlar makul seviyelere çekilmeli. Tabii prime esas ücretin de, prime esas maaşın da brüt maaş ne ise, onun üzeriden alınmalı ki, bu sistem kendi kendini işletebilsin.

Bir diğer önemli husus; aslında ülkemizin birinci öncelikli sorunu olan kayıtdışı ekonominin çok önemli bir bölümümü oluşturan kayıtdışı çalışma, kayıtdışı istihdam. Bununla ilgili aslında çok şeyler söylenebilir. İşte organize sanayi bölgelerinin örneğin arttırılması, SSK payı, prim ödeme gibi işlemlerin basitleştirilmesi, sigortalılık bilinci ile ilgili tanıtım, broşür, reklam ve benzeri hususların yapılması, o anlamda da Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile ilgili kurum başkanlıklarına önemli görevler düşüyor. Bununla ilgili her türlü şey söylenebilir.

Bireysel emeklilik sisteminin bir anlamda desteklenmesi, örneğin; gelir vergisi matrahından indirilen oranın 25'den daha üst seviyelere çekilmesi belki bir anlamda iştirakçi sayısının artmasına neden olabilir diye düşünüyoruz.

Bir diğer husus da, tabii ki mesleki eğitim ve rehabilitasyon ile ilgili bir takım önlemlerin alınması da yine bu konuda önerilebilecek genel hususlardan bir başkası.

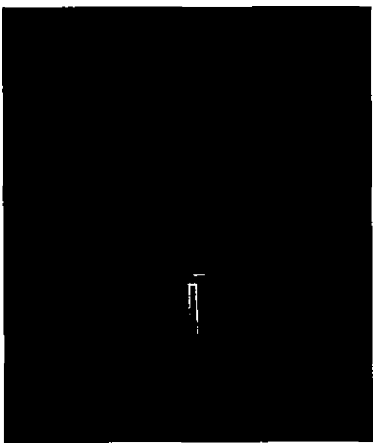
Sosyal sigortacılık ile sosyal sigortacılık dışında kalan, özellikle sağlıkla ilgili bölümlerin birbirinden ayrılması sistemin

mali açıdan krize girmesine yol açan nedenleri ortadan kaldıracağını düşünüyoruz kendi adımıza. Bu anlamda genel sağlık sigortasının uygulaması büyük önem taşıyor, bu şekilde yapılandırılması ve tabii, işte sağlık finansman kurulu oluşturulması, aile hekimliği sisteminin teşvik edilmesi yine getirilmesi gereken hususlardan bir tanesi.

Aslında "Burada kaynak sorunları ile ilgili, kaynak temini ile ilgili yeni ne var?" sorusu eğer bütün katılımcılar tarafından gelecek olursa, bana göre yeni bir şey yok. Olması gereken şu: Siyasi iradenin, özellikle 1983'lü yıllardan sonraki, ülkemizdeki dönüşümün olumsuza giren ve siyasi iradenin her şekilde popülizme kaymış olduğu ve ihsan dağıtma müessesesi olarak bu kurumların kullandığı sistemi terketmek, vatandaşın ise bu sisteme doğrudan doğruya sahip çıkması, her alanda ama, ilaç temininde, sağlık alanında, yararlanma alanında, her alanda, gerekiyor ve bundan geçtiğini, bu hususların birlikte değerlendirilmesinden geçtiğini açıkçası kendi adımıza düşünüyoruz.

Sonuç olarak şu üç noktayı belirtmek istiyorum: Yeni sisteme geçmeden önce, ilk aşamada var olan mevcut sistemin yapılandırılması. Yani şimdi tartışılan konulardan bir tanesi de tek çatı sistemi. Tek çatı sisteminden önce mevcut üç kurulun rehabilite edilmesi, ihya edilmesi ve *(Anlaşılmıyor)* örneği, böyle bir sisteme geçilmesinin, iyileştirme yapılmasının yararlı olduğunu düşünüyoruz. Finanssal açıkların düşürülmesi, kayıtlı çalışan sayısının arttırılması, aktif-pasif dengesinin sağlanmasının öncelikli hedefler olmasını düşünüyoruz ve son olarak da eğitimi seviyesi, toplum bilinci ve ekonomik kalkınma kulvarlarındaki gelişmeler ile birlikte sosyal güvenlik sektörünün de geleceğinin belirleneceğini düşünüyoruz. Yani sosyal güvenliğin geleceği tamamen beşeri sermayemize bağlı, Türk insanının sistemi sahiplenmesine bağlı. Aksi halde çünkü hiçbir sorunu çözülmesi mümkün değil. Aynı sorun yatırım alanında, istihdam alanında, vergi tahsili alanında ve diğer alanlarda devam ediyor. Sosyal güvenlik de Türkiye'nin diğer alanlarında devam eden, kanayan yaralarından sadece bir tanesi.

Teşekkür ediyorum bizleri dinlediğiniz için, bize bu fırsatı verdiğiniz için.

ERCAN DUYGULU - PINAR PEHLİVAN (YARIŞMA ÜÇÜNCÜLERİ) – Tabii Sayın Başkanım bize herhalde 10 dakika verdi. Daha önce bana söylenenlere göre 20 dakikalık bir slayt gösterisi hazırlamıştım, 25 slayta kadar. Ama dilerseniz o slaytların ön tarafında sadece sorunlar var. Sorunları başlıklar halinde söyleyelim, çözüm önerilerini anlatmaya çalışalım.

OTURUM BAŞKANI – Mümkün olduğunca süreye uyalım.

ERCAN DUYGULU - PINAR PEHLİVAN – Evet, sosyal güvenlik ve sosyal riskler. Biliyorsunuz sosyal güvenlik arkadaşlar mesleki fizyoloji ve sosyo-ekonomik riskten dolayı geliri sürekli veya geçici olarak kesilmiş kimselerin geçinme ve yaşama gereksinimlerini karşılayan bir sistemdir. Tabii sosyal güvenliğin konusu sosyal risklerdir. Bu riskler de mesleki, iş kazaları ve meslek hastalıkları, fizyolojik, işte hastalık, analık, malullük, yaşlılık, ölüm; sosyo-ekonomik evlenip, çoluk çocuk sahibi olmak gibi gruplanabilir.

Tabii bu riskleri gerçekleştiren kuruluşlar ülkemizde sosyal güvenlik kuruluşlarıdır. Bu kuruluşların mazisi ülkemizde bilindiği gibi 1960 yılıdır. İlk sosyal güvenlik kuruluşu, bilindiği üzere 4792 sayılı yasa ile 1945'de işçi sigortaları kurulmuştur. Bilahare 1950'de Emekli Sandığı ve bilahare de 1972'de Bağ -

Kur sisteme dahil edilmiştir. Tabii munzam ek sosyal güvenlik sağlayan başka kuruluşlar da var, bir Oyak gibi, bir Amele Birliği gibi, ama onlar bizim buradaki çalışmamızın kapsamı dışında tutulduğu için onlara fazla değinmeyeceğiz.

Şimdi öncelikle Sosyal Sigortalar Kurumu ve bunların sorunlarına başlıklar halinde değinelim. Öncelikle 1945'de kurulan bu kurum 1965'de 560 sayılı yasayla Sosyal Sigortalar Kurumu adını almış ve 2003 yılında 4958 sayılı yasayla başkanlık sistemine dönüştürülerek sigorta ve sağlık işleri olarak iki ayrı genel müdürlük şeklinde yapılandırılmıştır.

Şimdi SSK'nın sorunlarını başlıklar halinde açıklamaya çalışalım. Öncelikle örgütlenme yapısı, idari ve mali özerklik sorunu var. Bunu daha önceki konuşmacılar ayrıntılı açıkladılar. Kurumun sekiz kişilik yönetim kurulunun beşinin siyasi iktidarca atanması, üçünün sosyal taraflarca atanması idari özerklikle pek bağdaşamamaktadır.

Hizmet borçlanması sorunu, kurum 14 kez hizmet borçlanması yapmış 1965'den günümüze değin. Tabii bunlar kurumun kaynaklarının önemli ölçüde erimesine neden olmuştur.

Erken emeklilik ve emeklilik yaşı sorunu var. Erken emeklilik, yaş koşulu aranmadan 20-25 yıllık sigortalılık süresi ve beş bin gün prim ödemekle kişilerin emekli edilmesi halidir. Tabii onlar kitabımızda daha ayrıntılı olarak periyodik bir şekilde anlatılmaktadır. Dolayısıyla biz burada sadece başlık olarak değinelim.

Prim tahsilatı sorunu var. Evet, geçelim... Bundan ödemeler kısmında bahsedeceğiz.

Devletin finansmana katkısının olmaması sorunu var. Devlet SSK'ya maalesef bir taraf olarak sosyal güvenliğe katkı yapmamaktadır. İşsizlik sigortasında olduğu gibi bir taraf olarak katkıda bulunmamaktadır.

Aktif-pasif bordroların düşük olması var. Aktif, şu anda, 2003 yılı itibarıyla SSK'da aktif-pasif Oranı 1.71, halbuki bu

OECD ülkelerinde yüzde 6'dır. En az dört olması gerekmektedir.

Sosyal yardım sorunu var, prim karşılığı olmadan yapılan bir sorun.

Kayıtdışı istihdam sorunu var. Bu da çalıştırılan sigortalıların kuruma hiç bildirilmemesi, geç bildirilmesi, eksik bildirilmesi şeklinde göze çarpmaktadır.

Finansman sorunu; SSK'nın fonları uzun yıllar Devlet Yatırım Bankası tahvillerinde yüzde üç, yüzde beş gibi oranlarda kullanıldığından finansman olarak ve *(Anlaşılmıyor)*... gerekli faydayı sağlayamamıştır.

Denetim hizmetlerinin yetersizliği var. Tabii teftiş kurulu kadrolarının yüzde 50'sinin boş olması, yeterince denetim yapılmadığını göstermektedir.

Diğer sorunlar, bunlar konut edindirme yardımı ve çalışanın tasarrufa teşvik edilmesi, geçmişte uygulanan, 10 ve daha fazla işçi çalıştıran yerlerde olan uygulamalardır. Bunlar bilahare uygulamadan kalktılar, fakat uzun yıllar bunlar sigortalıların işverenler tarafından işten çıkartılmasına neden olan, kurumu mali bakımdan darboğaza düşürmüşlerdir.

Emekli Sandığı'nın sorunlarına değinecek olursak; 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı bilindiği gibi 1950 yılında kurulmuştur. Sandık, işte Maliye Bakanlığı'na bağlı merkez kuruluşu, taşra kuruluşu ve iştiraki olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

O zaman sorunlara geçelim genel olarak. Emekli Sandığı Yasası'ndan kaynaklanan sorunlar var. Bu tabii karşılıklar esasına ters düşen uygulamalar. Geçelim... Makam tazminatı sorunu... Geçelim... Fiili hizmet zammı uygulamaları, vazife malullüğü sorunu, emekli ikramiyeleri sorunu, milletvekillerinin emekliliği sorunu, erken yaşta emeklilik sorunu, hem emekli aylığı, hem de görev aylığı alma sorunu, sandığın Hazine ve bazı kurumlar adına görevler yapması sorunu, diğer yasanın uygula-

tacılık prensipleriyle pek bağdaşmamaktadır. Çünkü bir emekli milletvekiline 25 yıl çalışan bir şube müdürünün hemen hemen dört katı kadar emekli aylığı bağlanmaktadır. Bu da sosyal güvenlik prensipleri ile pek bağdaşmamaktadır.

Hazine ve diğer kurumları adına yapılan fatura ve ödemeler ait olduğu kuruluşlar tarafından yapılması sağlanmalıdır.

Diğer yasama uygulamaları için çözüm önerileri: İşte 2002, 2022 ve 3294 sayılı yasalarla yapılan ödemelerin birleştirilerek tek bir kurum tarafından yapılması sağlanmalıdır. Vergi iadeleri ile ilgili 2978 sayılı yasa Gelir Vergisi Kanunu kapsamına alınarak uygulamadan kaldırılmalıdır.

Finansman sorunları için çözüm önerileri: Sandığın finansman sıkıntılarını gidermek için yukarıda sayılan öneriler eksiksiz yerine getirilmelidir. Sandığın gelirleri artırıcı, giderleri azaltıcı politikalar geliştirilmeli. Bir fon yönetimi kurularak gelir ve kaynaklar daha rantabl ve verimli alanlarda plase edilmesi sağlanmalıdır.

Bağ Kur için çözüm önerileri: Borçlanma sorunu olarak sosyal sigorta tekniğine aykırı olan borçlanma yasaları bu sandık için de gündemden çıkartılmalıdır.

Prim tahsilatı için öneriler: Prim affı uygulamalarına bundan böyle ve mutlaka son verilmelidir. Prim ödememenin yaptırımı olan gecikme zammı oranları caydırıcı ölçüde arttırılmalıdır.

Örgütlenme yapısı ile ilgili sorunlar: SSK için önerdiğimiz hususlar bu kurum için de geçerlidir. Yani kurumun yönetim yapısında sosyal tarafların ağırlığı, siyasi otorite tarafından atanacaklardan daha fazla olmalıdır kanaatimce.

Mali yapısının düzeltilmesi ile ilgili öneriler: Gelirlerin tahsilinde İcra İflas Yasası yerine 6183 sayılı Amme Alacakları Tahsili Usulü hakkındaki kanun hükmü uygulanmalıdır. Sigortalılara malullük ve ölüm aylıklarının bağlanmasında prim borcu olmaması koşulu getirilmelidir. Şu anda yaşlılık aylığı bağlanırken aranan prim borcu olmama koşulu malullük ve ölüm aylık-

larının bağlanmasında da aranmalıdır. Sağlık gideri çıkarılacak genel sağlık sigortası kapsamına alınmalıdır.

Kayıtdışı kalanların tescillerini yaparak sisteme dahil edilmeleri için tüm kurum ve kuruluşların denetim elemanlarından yararlanılmalıdır.

Geçici 20. maddeye tabii sandıklar için şu öneriler olabilir: Vakıf statüsünde olan bu sandıklar öncelleri bir tesisti, sonraları 1967'de vakıf statüsüne geldiler, sosyal güvenlik kuruluşlarına getirilmesi gerekmektedir bunların. Mali sıkıntıya düşen bu sandıklar geçmiş dönemlerde sıkıntıya düştükleri zaman SSK'ya devredilmişlerdir. İşte bu SSK'ya devir uygulamasından mutlaka vazgeçilmelidir. Tüm sandıklar bir çatı altında toplanmalı, mensupları bu sandıklardan sosyal güvenlik hizmeti almalıdır. Gelir ve mülkü olanlarsa tüm mamelekleri ile beraber sosyal güvenlik kurumuna devredilmeleri sağlanmalıdır. Sandıkların ÇSGV gibi kurumlarca denetimleri, yani bakanlık dışında denetimleri önlenmeli, denetimlerin mali konular dışında alanlara katılmalıdır.

Şimdi tüm bu kuruluşlar için ortak çözüm önerileride oluşturduk. Söz konusu kuruluşlar arasında finansman, hizmet farklılıkları giderilerek norm ve standart birliği sağlanmalıdır. Kurumların finansman yapıları, fonların işletilmeleri, personel alınma konularındaki kararları siyasi kurum ve kişilerin baskıları ve telkinleri olmadan özerk yönetim kurulu tarafından alınması sağlanmalıdır. Kuruluşların finansmanını devlet aynen işsizlik sigortasında olduğu gibi üçüncü taraf olarak katılmalıdır. Söz konusu kuruluşlar arasında eşgüdümü sağlayan ve sosyal güvenlik politikalarının belirlenmesinde yardımcı olacak bir sosyal güvenlik konseyi oluşturulmalıdır. Birleştirilmiş bir sosyal güvenlik ağı kurularak sosyal güvenlik kuruluşları tek bir çatı altında toplanmalıdır. Kuruluşlarda ayrı ayrı yapılan sağlık hizmetlerinin Genel Sağlık Sigortası Yasası çıkartılarak bu kuruma devri sağlanmalıdır.

Son olarak da bireysel tasarrufa ağırlık veren özel kişi ve sivil toplum kuruluşlarına dayalı gönüllü katılımı sağlayan ikici ayak sosyal güvenlik hizmeti kurulabilmelidir.

Beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI – Çok teşekkür ederiz. Değerli konuklar, iki buçuk saati geçen bir süredir buradayız. Müsaade ederseniz artık bir ara verelim. Buyurun.

(Ara verilir)

Oturuma katılanlar (soldan sağa); Mehmet Ali ÖZYER, Bülent KUŞOĞLU, Kemal KILIÇDAROĞLU, Veysi SEVİĞ, Cemal UYSAL, Tuncay TEKSÖZ

Teşekkür ediyorum bizleri dinlediğiniz için, bize bu fırsatı verdiğiniz için.

ERCAN DUYGULU - PINAR PEHLİVAN (YARIŞMA ÜÇÜNCÜLERİ) – Tabii Sayın Başkanım bize herhalde 10 dakika verdi. Daha önce bana söylenenlere göre 20 dakikalık bir slayt gösterisi hazırlamıştım, 25 slayta kadar. Ama dilerseniz o slaytların ön tarafında sadece sorunlar var. Sorunları başlıklar halinde söyleyelim, çözüm önerilerini anlatmaya çalışalım.

OTURUM BAŞKANI – Mümkün olduğunca süreye uyalım.

ERCAN DUYGULU - PINAR PEHLİVAN – Evet, sosyal güvenlik ve sosyal riskler. Biliyorsunuz sosyal güvenlik arkadaşlar mesleki fizyoloji ve sosyo-ekonomik riskten dolayı geliri sürekli veya geçici olarak kesilmiş kimselerin geçinme ve yaşama gereksinimlerini karşılayan bir sistemdir. Tabii sosyal güvenliğin konusu sosyal risklerdir. Bu riskler de mesleki, iş kazaları ve meslek hastalıkları, fizyolojik, işte hastalık, analık, malullük, yaşlılık, ölüm; sosyo-ekonomik evlenip, çoluk çocuk sahibi olmak gibi gruplanabilir.

Tabii bu riskleri gerçekleştiren kuruluşlar ülkemizde sosyal güvenlik kuruluşlarıdır. Bu kuruluşların mazisi ülkemizde bilindiği gibi 1960 yılıdır. İlk sosyal güvenlik kuruluşu, bilindiği üzere 4792 sayılı yasa ile 1945'de işçi sigortaları kurulmuştur. Bilahare 1950'de Emekli Sandığı ve bilahare de 1972'de Bağ -

sigortası bir yönüyle de bunu, bu tespiti teyit ediyor diye düşünüyorum. Çünkü genel sağlık sigortasıda bütün toplumu kapsayacak şekilde dizayn ediliyor.

İlk bakıldığında sanki bu sorun olacak gibi düşünülüyor. Genel sağlık sigortasına geçiş zaten bir finansman krizinde olan sosyal güvenlik sistemi için yeni bir finansman yükü getirecek gibi görünüyor. İlk başlangıçta ben de böyle düşünmüştüm. Ancak toplumun zaten yüzde 90'nının sigortalı olduğu düşünülürse, bunun çok da fazla bir yük getirmeyeceğine ben de inanıyorum. Aslında bir yaklaşımda bulunmak için elimizde ilaç fiyatları ya da ilaca devletin yaptığı harcamalar gibi bir veride var. Genel sağlık sigortasına geçildiğinde,yani toplumun tamamının sağlık sigortası devlet tarafından karşılanır olduğunda bunun maliyeti ne olursa olsuna bir yaklaşımda bulunmak için mevcut ilaç harcamalarına, devletçe yapılan ilaç harcamalarının iyi bir veri olacağını düşünüyorum, şöyle ki: "Türkiye'de satılan, Türkiye'de kullanılan bütün ilaçların devlet tarafından ödeniyor olması durumunda, devletin katlanacağı maliyet ne kadar olurdu? Devletin katlanacağı ek maliyet ne kadar olurdu?" sorusunun cevabı konusunda aslında elimizde sağlam veriler var diye düşünüyorum.

Birincisi bu üç sosyal güvenlik kuruluşunun, yani Sosyal Sigortalar Kurumu'nun, bağ Kur'un ve Emekli Sandığı'nın ilaç için harcadığı toplam tutarlar belli. Bu kurumlar dışında kalıp da, ancak yine de kamu tarafından finanse edilen ilaçlara ilişkin olarak yapılan harcamalar da belli. E bunun dışında da Türkiye'de toplam kullanılan ilaç miktarı, tüketilen ilaç miktarı diyelim, bunun ne kadar tuttuğu da belli. Bu iki rakamı karşılaştırdığımızda bir diğer ifadeyle; "Eğer Türkiye'de kullanılan ilaçların tamamını devlet ödüyor olsa idi katlanılacak ek maliyet ne kadar idi?" sorusunun cevabı aslında biraz da belki de bu günün en önemli sonucu diyebiliriz. Bu yüzde 10 gibi görünüyor şu anda. Fakat şu belirlemeyi de yaptıkta sonra, hiçbir zaman toplumda, Türkiye'de kullanılan ilaçların tamamı devlet tarafında ödenmeyecektir, genel sağlık sigortasına geçilse bile. Çün-

kü gelir düzeyi yüksek olan kişiler bu sistemden faydalanmayacaktır, daha önce de değinildi zaten. Artı özel sigortaların kapsadığı sistem vardır. Bütün bunları düşündüğümüzde, ilaca ilişkin olarak söylüyorum, Türkiye'de kullanılan ilacın tamamının devlet tarafından ödendiğini düşünürsek, bunun getireceği ek maliyet en fazla yüzde beşler civarında olacaktır, ki sonuçta söylediğiniz gibi ciddi bir sosyal güvenlik krizine bunun neden olmayacağını söylemek çok zor değil.

Aslında sosyal güvenliğin yaygınlaştırılması çabaları bugüne kadar da devam etti. Bu borçlanma yasalarından... Neredeyse konuşmacıların tamamı bu konuya değindi, çünkü çok şikayet edildi. Ancak toplumun tamamının böyle bir sigorta kapsamına alınmasınada neredeyse hiç kimse "Hayır" diyemedi bugüne kadar, bundan sonra da diyecek gibi görünmüyor.

Dediğim gibi, aslında sorunların hepsine daha önce değinildi. Ben sadece başlıklar halinde bunlara değinmek istiyorum. Birincisi borçlanma yasaları. SSK tarafından bugüne kadar 14 kez borçlanma yasaları çıkarıldı. Bu sosyal güvenlik krizinin temel nedenlerinden birisiydi.

İkincisi; emeklilik yaşı çok detaylı olarak konuşuldu. Batı ülkelerinde nasıl? Belki ona bakılabilir. Genellikle, batı ülkelerine baktığımızda emeklilik yaşı 60 ile 67 arasında değişiyor. 2003 yılı itibarıyla erkekler için, çok genel olarak bakarsak Amerika Birleşik Devletleri'nde 65, Almanya, Avusturya, Avustralya, Belçika 65, İrlanda 66, Kore 60, Norveç 67. Türkiye kadar düşük emeklilik yaşı neredeyse dünyanın hiçbir yerinde yoktu. Çok fazla üzerinde durmayacağım.

İkinci olarak üzerinde durmak istediğim şey fonların kullanımı. Buna da daha önce değinildi. Özellikle Sosyal Sigortalar Kurumu'nun ilk kurulduğu zamanki prim biriktirme yöntemine dayanılarak toplanan fonlar gerekli KİT'lerin transferinde, gerekse düşük faizle devlet tarafından kullanılması yollarıyla maalesef eritilmiştir ve bu gelinen noktanın önemli sebeplerinden bir tanesi budur. Bir diğeri yine kayıtdışılık. Bütün konuş-

macılar bu konuda da hemfikirdi. Sosyal güvenlik sisteminin krizde olmasının temel nedenlerinden bir tanesi kayıtdışılık. Kayıtdışılığın sebepleri konusunda ya da nasıl azaltılabileceği konusunda da çeşitli görüşler vardı. Primin yüksekliği kayıtdışılığın sebeplerinden birisi olarak gösterildi. GerçektendeTürkiye'de işçilik maliyetinin yüzde 42'si istihdam vergilerine ayrılıyor. Bu OECD ortalamasında yüzde 24. İşletmenin prim yükünün net ücretin yarısına ulaşmış olması da bu yargıyı pekiştiriyor zannediyorum.

Yine denetimlerin yetersiz olduğundan bahsedildi. Ve daha öncede yine bahsedildi, Türkiye'de istihdamın yüzde 50'den fazlası, neredeyse yüzde 51, yüzde 54'ü, oranlar değişmekte, ancak kayıtdışı. Ücretler bakımından kayıtdışılık oranı da yüzde 31.5, diğer bir ifadeyle her üç işçiden birisi kayıtdışı olarak çalışmakta.

Yine buradaki problemlerden bir tanesi düşük bildirim denildi. Yine tahsilat sorununa daha önce defalarca kez değinildi. Gerçekten prim tahsilatında ciddi sorunlar yaşanmakta. Sosyal Sigortalar Kurumu'nu esas aldığımızda tahsilat oranları 99'a 79; 2000, 2001, 2002 sırasıyla 84, 81, 82. Bunun sebepleri de detaylı olarak irdelendi. Yine prim afları kayıtdışılığı etkileyen unsurlardan birisi olarak sayıldı.

Bu sempozyumda ortaya çıkan sonuçlardan birisi de zannediyorum şuydu: Aşağı-yukarı bütün konuşmacılar da sigorta primlerine devlet katkısı olması gerektiği konusunda hemfikirdi. Zaten şu andaki sistemde de, cari sistemde de bir devlet katkısı var ve devletin devlet katkısı sigorta kurumlarının, sosyal güvenlik kurumlarının açıklarını kapaması şeklinde.

Çok kısa vadede şöyle bir şeyin uygun olacağını düşünüyorum: Sonuçta devlet ücretlerden bir miktar prim tahsil ediyor, bir miktar da vergi alıyor. Ha devlet bunu vergi olarak almış, daha sonra bütçeden transfer etmiş sosyal güvenlik kurumlarına, ha bordroda daha söz konusu vergiyi tahsil ederken ücretlerden alınan verginin düşürülüp sigorta priminin arttırıl-

ması, ancak ek bir yük getirilmemesi koşuluyla tabii, bütçeden yapılacak transferden daha pratik bir yöntem olduğunu düşünüyorum. Devlet katkısı konusunda da bütün konuşmacılar hemfikir olduğuna göre ve aynı zamanda konuşmacılar sosyal güvenlik kurumlarının özerkliği konusunda da hemfikir olduğuna göre, her sene bütçeden ne kadar yapılacağı belli olmayan bir Hazine yardımının aktarılması yerine, doğrudan ücretler üzerindeki verginin düşürülerek, ancak sigorta primlerinin arttırılarak bu katkının hiç değilse belirli esaslara dayanılarak yapılması ve bundan sonra da bütçeden ayrı bir transfer yapılmaması, sosyal güvenlik kurumlarına bence sosyal güvenlik kurumlarının özerkliği açısından da daha pratik bir çözüm olur diye düşünüyorum.

Aktif-pasif oranlarına çok detaylı olarak değinildi. OECD ortalaması 1'e 6 gerçekten..Türkiye'de 2'nin altında. Bunun kabul edilebilir sınırının da 1'e 4 olduğu daha önce belirtildi.

Bütün bu belirlemeler sonucunda tabii ki sosyal güvenlik kurumlarının bir finansman açığı olmaması sürpriz olurdu zannediyorum ve bunun sonunda bütçeden yapılan harcamalar. Bunun kamu maliyetine olumsuz etkileri üzerinde duruldu. Gerçekten de faiz *(Anlaşılmıyor)* bu kadar önemli olduğu bir ortamda sosyal güvenlik kurumlarına yapılan bu transferler de tabii ki önemli.

Bunun dışında SSK'ya ilişkin olarak borçlanma yasalarından bahsettik. İsteğe bağlı sigortalılık konusunda çeşitli eleştiriler var. Bunun da ek bir yük getireceği Sosyal Sigortalar Kurumu'na söyleniyor. Yine Sosyal Sigortalar Kurumu'na ilişkin olarak, emekli olanların çalışmaya devam etmesi, daha önce de değinildi. Sosyal yardım zamlarının ve başka sosyal güvenlik kuruluşlarına kaçışlar da yine SSK'nın önemli problemleri olarak sayıldı.

Aslında çözüm önerileri konusunda da konuşmacıların bir fikir birliği içinde olduğunu söylemek çok zor olmayacaktır diye düşünüyorum. Birincisi borçlanma ve af yasalarından kaçınıl-

masına detaylı olarak değinildi. Devlet payı konusunda, biraz önce de söylediğim gibi, tüm konuşmacılar hemfikirdi.

Yine biraz önce belirttik, emeklilik yaşının batı standartlarına çekilmesi önemli çözüm önerilerinden bir tanesiydi. Ancak 1999 ve 2002 yıllarında çıkarılan 4447 ve 4159 sayılı yasalarla bu problem önemli ölçüde çözülmüştür.

Burada prim tahsilatlarının giderilmesinin gerekliliği de vurgulandı ve bunun için alınması gereken tedbirler zaten detaylı olarak söylendi.

Aktif-pasif dengesinin tekrar kurulabilmesi için bazı öneriler sıralandı. Birkaç tanesini buradan saymam gerekirse; istihdam maliyetinin azaltılarak istihdamın teşvik edilmesi, tabii ki kayıtdışılığın önlenmesi bunlar arasında sayılabilir.

Bir diğer öneri de bu konuda devletin sisteme katkısı sağlanırken sadece primlerini düzenli ödeyenlerin primlerine devletin katkısının sağlanması prim tahsilatını hızlandıracağı düşüncesiyle yine bir çözüm olarak söylendi. Yine bireysel emeklilik sisteminin desteklenmesi, teşvik edilmesi ve bunun olumlu sonuçlarının neler olacağı konusu anlatıldı. Yine sosyal güvenlik kurumlarının hastanecilik işletmeciliği, ilaç ve tıbbı malzeme üreticiliği gibi konular ile sigortacılık hizmetlerinin ayrılması, tabii ki işinde uzmanlar tarafından yönetilmesi tabii ki faydalı olacaktır.

Yolsuzlukların önlenmesi yine finansman açığı açısından da faydalı olacaktır. Otomasyona geçilmesi hem denetimin daha etkin olarak yapılmasını sağlayacak, aynı zamanda da kayıtdışılığı önleyecektir. Dolayısıyla bunun bir an önce otomasyona geçilmesinin, merkezi bir sistemde hatta otomasyona geçilmesinin faydalarından bahsedildi. Özerkliğin -tekrar değinmek istemiyorum- önemi vurgulandı ve yine ortak başlıklardan bir tanesi zannediyorum sosyal güvenlik kurumu uygulamaları arasında norm birliğinin sağlanmasının önemi vurgulandı.

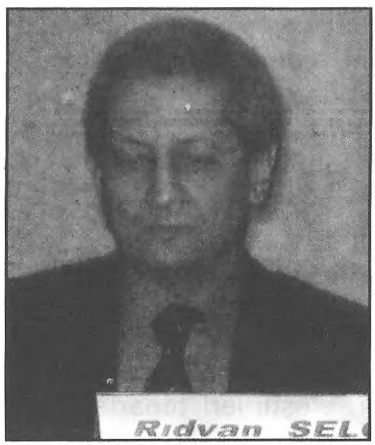
Bundan sonra birkaç cümle kendim eklemek istiyorum. Bunlardan bir tanesi şu: Bu güne kadarki politikalar gösteriyor ki, sosyal güvenlik sisteminin bütün topluma yaygınlaştırılması bir şekilde politikacılar tarafından bugüne kadar arzu edildi ve bütün toplumdaki herkesin bu sistemden faydalanması amaçlandı. Aslında yapılması gereken şey prim ödeyenlerle sadece bu prim ödeyenlerin faydalanacağı bir sistem olmaktan çıkartarak, prim ödemeyenlerin de faydalanacağı sistem haline getirme konusunda ciddi bir kamuoyu baskısı varmış gibi görünüyor. Buradaki temel handikaplardan bir tanesi şu: Gerçekten yardıma muhtaç olanlara yönelik sadece bir sosyal yardım ile bunun dışında prim ödeyenlerin bunun karşılığında elde ettikleri sosyal faydanın birbirinden ayrılmasının -ki son yapılan yasal düzenlemeler bu doğrultuda- faydasının olacağını düşünüyorum. Aksi takdirde yardıma muhtaç olan insanların ayrı bir mekanizmayla, ayrı bir organizasyon ile bir yardım sağlanmadan, bunların asgari yaşama düzeyi garanti edilmeden sosyal güvenlik kapsamından çıkartılması, prim ödemedikleri gerekçesiyle sosyal güvenlik kapsamından çıkartılması toplumda çok fazla karşılık bulmuyor, bulmayacak diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI – Teşekkür ederiz efendim.

Şimdi arkadaşımız şu dakikaya kadar daha önce konuşmacıların yapmış olduğu açıklamaları, eleştirileri toparlayarak bize bir bildiri sundu. Kendisine bu konuda teşekkür ediyoruz. Gün boyunca Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu temsilcilerinin ve bunların karşılaştığı sorunları, yetkilileri de dahil olmak üzere bize sunuldu ve bu konuda bilgi sahibi olduk. Bağ-Kur konusunda da bazı görüşler ileri sürüldü, ama Bağ-Kur'da fiilen görev alan bir arkadaşımız bize daha açıklayıcı bilgi verirse belki Bağ-Kur'un içinde bulunduğu sorunları daha da farklı değerlendirmemiz mümkün olacaktır. Ama program içerisinde Bağ-Kur'da fiilen hizmet gören arkadaşımız değerlendirmede

görev almak suretiyle her ikisini birden üstlenmiş oldu. Şimdi Rıdvan Selçuk arkadaşımız bize Bağ-Kur ile ilgili bir yandan görüşlerini versin, ki biz daha iyi konuya vakıf olalım, bir yandan da bir günü değerlendirsin bize. Biz de birde Bağ-Kur açısından olayı bir görmüş olalım ve anlamış olalım. Çünkü içinde fiilen görev almayan bir kurum hakkında bilgi verirken ne olsa yine bazı konularda yüzeysel değerlendirmeler yapacaktır, ama Rıdvan Bey Bağ-Kur'u en sorunlu zamanda almıştır. Pratik davranışı ve zekasıyla Bağ-Kur'u birden bire o geçmişteki kötü imajından kurtarıp kabullenilir hale getirmiştir. Ama tabii ki hiçbir bürokrat başarılı olduğu sürece görevde kalamaz. Onun mukadderatı başarılı olduğu için görevden alınmasıdır. Kendisi alınmamıştır, yeri değişmiştir. Buyurun Rıdvan Bey.

RIDVAN SELÇUK – Teşekkür ederim Sayın Başkan. Sayın Milletvekilim, Sayın Başkanlarım, değerli üstatlarım, arkadaşlarım, değerli konuklar, günün bu geç saatinde sizleri fazla sıkmadan kısa bir süre içinde bitirebileceğimi umut ediyorum. Ancak Sayın oturum başkanımın söylediği gibi Bağ Kur bana göre sosyal güvenliğin bir parçası sorunların içinde. Ben müsaade ederseniz Bağ Kur'dan ziyade genel olarak sosyal güvenlik sistemini ve bugünkü konuşmalar çerçevesinde değerlendirmek isteyeceğim.

Şimdi sabahki ve öğleden sonraki oturumlarda yapılan konuşmalarda aşağı-yukarı şu ortaya çıktı: Dünyada da, ülkemizde de sosyal güvenliğin sağlanması devletin vazgeçilmez ödevlerinden birisidir. Yani burada hemfikirlik var. Sosyal güvenliği kişilerin kendi kaderlerine bırakmak, kendilerinin belirlemesi istemek veya tümüyle özel sektör aracılığıyla sağlanma-

sını istemek dünyanın şu an içinde bulunduğu koşullarda ve ülkemizin şu anda içinde bulunduğu koşullarda mümkün değil. Burada bir görüş birliği var. Ama görünen o ki, sosyal güvenliğin finansmanı konusunda toplumdaki değişik kesimler değişik yaklaşımlar gösteriyorlar. Bu da son derece doğal. Çünkü vergide olduğu gibi sosyal güvenlik de insanlardan toplanan kaynaklarla finanse edilen bir sistem. Buna katılımda sosyal taraflar bu katılımların kendileri açısından mümkün olan en alt seviyede olmasını isteyeceklerdir. Ancak şuna toplum olarak karar vermek lazım. Bu sadece sosyal güvenlik alanında değil ülkemizde. Toplumsal sorunları tartışırken belli ölçülerde temsil ettiğimiz kesimlerin açısından yaklaşmak durumundaysak, belli ölçülerde de bilimsel gerçeklere, bilimsel verilere uygun davranmak zorundayız, bunları da dikkate almak zorundayız.

Sabahki konuşmalardan edindiğim izlenim bu konuda yine her kesimin kendi temsil ettiği kesimlerin çıkarları açısından olaya yaklaşmaya devam etmekte olduğu şeklinde oldu.

Sayın Teksöz bir tablo sunmuş idi sunumu sırasında. Hazine borçlanma faizi ile güncellenmiş değer olarak 1994'den 2003'e kadar 345 katrilyon lira bir kaynak aktarımı yapılmış. Konsolide borç stokumuz 282 katrilyon lira, 2003 yılı gayri safi milli hasılası 354 katrilyon lira. Şöyle bir düşünürsek geçmişte bu tedbirleri alabilmiş olsaydık, sosyal güvenlik kurumlarına 345 katrilyon lira bir kaynak aktarılmasaydı belki şu anda borçlanmanın yarattığı sıkıntıların ekonomimize, insanlarımıza verdiği zararları yaşamıyor olacaktık.

Ben biraz nostalji yapacağım, geçmişteki görevlerim sırasında yaşadığım olaylardan, bugün karşılaştığım olaylardan da bahsedeceğim, biraz da ülkemizin yapısından bahsedeceğim. Şu anda 2005 yılında 155 katrilyonluk bütçe içinde 22 katrilyon lira sosyal güvenlik kurumlarına transfer olarak ayrılan bir rakam neredeyse beşte birine yakın. Yine bu ülkede 18 milyon kişi yoksulluk sınırının altında. Bunu şu açıdan değerlendirmek lazım; 18 milyon kişinin yoksulluk sınırı altında olduğu bir ülkede bir sosyal güvenlik sistemi oluşturmak isterseniz prim

toplama olayında bu yoksulluk sınırının altında olan insanları düşünmeniz gerekir. Bunların getireceği yükün başka kesimlere nasıl aktarılacağını düşünmeniz gerekir. Yine ülkemizde yüzde 48'e yakın, iş gücünün yüzde 48'e yakın kısmı sigorta kapsamında iken, yüzde 22'si kapsam dışında. Bunun nasıl telafi edileceğinin düşünülmesi gerekir. Bunun anlamı şudur: Bir ülkede çalışanların yüzde 50'si sigorta kapsamı dışında ise, diğer kesimlerden, kapsamda olan kesimlerden toplayacağınız primler ister istemez yüksek olacaktır. Primler yüksek olduğu zaman dirençler artacaktır ve bu bir kısır döngüyü meydana getirecektir.

Yine ülkemizde nüfusun yaklaşık yüzde 20'si efektif olarak sağlık güvencesi altında değil. Ancak bir şekilde insanlar hastalandıklarına tedavi oluyorlar. Sağlık güvencesinden yoksun bu insanlar bir şekilde yine bir, az da olsa sağlık imkânlarından yararlanıyorlar. Yine bu ülkede 13 milyon kişi yeşil kartla sağlık hizmetlerinden faydalanıyor. 25 milyona yakın kişiye sosyal yardım yapılıyor. Ama çok enteresandır, bu kişinin ihtiyacı varken, bunlara yapılan sosyal yardım ve hizmet harcamalarının payı, milli gelir içerisindeki payı binde yedi. Son derece düşük bir seviyede.

Yine bu ülkede farklı sağlık uygulamaları var. Bir hastaneye gittiğinizde size ilk başta hangi sağlık kurumuna tabii olduğunuz soruluyor. Emekli Sandığı derseniz baş köşeye oturuyorsunuz. Ben de Emekli Sandığı'na tabii bir kişi olarak maalesef zaman zaman bunun üzüntüsünü yaşıyorum. "Bağ Kur'luyum" dediğinizde, "Şu kadar fark ödeyeceksiniz" deniyor veya başka ödemeler çıkartılıyor kendisine. Bazı hastanelerde, yeşil kartla giderseniz sizi kabul bile etmiyorlar, diyorlar ki: "Sen devlet hastanesine gideceksin" diyorlar.

Bir kere şu bir gerçek, yani bir insan hastalandığı zaman bir ameliyat gerekiyorsa, bunun gelir durumunun bu hastalığı ile ilgili tedaviyi hiçbir şekilde etkilememesi lazım. Herhalde sosyal güvenliğin temel ilkelerinden birisi o ülkede yaşayan tüm insanlara eşit düzeyde sağlık hizmeti sunması olması ge-

rekir. Ancak maalesef şu anda bu, bu şekilde sağlanmıyor. Yine değişik kurumlardan emekli oluyorsunuz, çok farklı aylıklar alıyorsunuz. Belki daha az prim ödeyerek daha fazla aylıkla emekli oluyorsunuz. Hatta bürokraside yaygın bir uygulama var, siyasi iktidarlar değişiyor, üst düzey bürokratları görevden almak istediklerinde pazarlıklar yapılıyor; "Efendim beni şu göstergede görev atayın, oradan emekli olayım, sorun çıkarmam" şeklinde. Ben bunu yaşadım, biliyorum. Gerekçe de şu: İnsanlar emekli olduklarında, üst düzey bir görevden emekli olurlarsa daha fazla emekli aylığı alacaklar. Emeklilik imkânı bürokraside yer değiştirmede kullanılan bir araç haline gerekiyor. Yine enteresan uygulamalar var; Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan emekli oluyorsunuz, çok yakında bir arkadaşımın başına geldi. Yıllar geçiyor, "Efendim senin şu tarihlerde bir şirket ortaklığın varmış. O tarihte de sigorta kapsamında değilmişsin, Bağ Kur'dan emekli olman gerekirdi". Sigorta emekliliği iptal ediliyor, o tarihten o güne kadar olan bütün primleri geri istiyor, -bu 2000'den önceki uygulamalardan bahsediyorum- bir yandan insanın ödediği aylıkları faiziyle beraber geri isterlerken, bir yandan da diğer kurum kendi primlerini faiziyle beraber geri istiyor.

Yeşil kart uygulaması diye bir uygulama var ülkemizde. Yoksul olan, çalışmayan insanların faydalanması gerekir. Geçmişte bunlarla da karşılaştık; yeşil kart alan bir kişi hastaneye gidiyor, özel odalarda yatabiliyor. Yani farkını vererek özel odada yatacak kadar geliri var.

Sosyal yarımlaşma ve dayanışma vakıfları uygulamaları var. Bugün hep sosyal sigortaları konuştuk. Aslında ülkemizde en büyük sorunlardan birisi de sosyal yardımlar. Bu alan gerçekten hem ihmal edilmesi açısından çok önemli, hem de sosyal yardımların olması gereken şekilde dağıtılmadığı için sosyal yardımlar çok önemli. Çok iyi biliyoruz, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının mahalle teşkilatlarında, orada oluşturulan komisyonlar zaman zaman hiç ilgisi olmayan, hiç hak etmeyen kişilere buradan yardımlar yapabiliyorlar. Belki yardıma

ihtiyacı olan alamıyor, ama yardıma ihtiyacı olmayanlara buradan yardımlar yapılabiliyor.

Yine son yıllarda, sosyal yardımların, sosyal sigortaların sınırları çizilmediği için, tanımlamalar doğru dürüst yapılmadığı için Türkiye'de belediyeler sosyal yardım kuruluşu haline geldiler ve bununla da övünç duyuyorlar. Ben bazı belediye başkanlarının televizyonlara çıkıp; "Devletin yapamadığını biz yapıyoruz, insanımıza şu yardımları yapıyoruz" diye övündüklerini çok gördüm. Belediyelerin asıl hizmetinin insanlarına, o şehirde yaşayan insanlarına yaşadıkları ortam ile ilgili hizmetler vermesi gerekirken, popülist politikalar gereği bir çok belediyeler sosyal yardımlara ağırlık vermek suretiyle kaynaklarını değişik alanlarda kullanıyorlar. Bana göre en önemli konulardan birisi de sosyal yardımların nasıl yapılacağının çok net bir şekilde belirlenmesi olması gerekir.

Yine, ben uyguladım, ancak mecburiyetten uyguladım, bunu söylemek sorundayım. Bağ Kur'da görev yaptığım dönemde, ki sosyal güvenlik kurumlarının açıkları yeni yeni gündeme gelmekteydi. Dönemin devlet başkanı -Sayın Milletvekilim de şahittir- bize bir toplantıda; "Hazine'den beş kuruş yardım beklemeyin, kendi alacaklarınızı toplayın, aylıklarınızı ödeyin" şeklinde bir talimat vermişti ve hatta ben şunu söylemiştim: "Sayın Bakanım, bizim alacaklarımızı topladığımız zaman çok büyük sıkıntılar çıkar, çünkü icra filan yaptırmak durumundayız. Ondan sonra sakın olan ki durduracağız demeyin", "hayır efendim hiçbir şekilde durdurmayacağız" demişti. Ben yüz binlerce kişiyi sosyal güvenlik hakkı için icraya vermek zorunda kaldım ve binlerce kişi maalesef hapse girmek durumunda kaldı. Yani insanlar devletin kendisine sağlamak zorunda olduğu bir hakkı, prim borcunu ödememesi nedeniyle hapislere girmek durumunda kaldı. Yani nasıl bir ülke ki, sosyal güvenlik hakkı ceza haline gelebiliyor bu ülkede, ben de bunu uygulamak durumunda kalabiliyorum, onun üzüntüsünü yaşıyorum.

Son raddede çözümler dünyada da üç aşağı beş yukarı belli. Ülkemizde yapılan çalışmalar var. Sayın başkan Tuncay

Bey de bahsetti bir kere sağlık sigortasının hiçbir şekilde prime dayandırılmaması gerektiğini, sağlık sigortasının tamamen devlet tarafından finanse edilmesi gerektiğini düşünüyorum, sağlık yardımlarının. Gerekçemde şu: Primini ödeyemeyen insanların sağlık sigortasından faydalanmaması düşünülemez. Yeni getirilen sistemde bir de çok sıkıntı yaratabilecek bir husus var. Prim ödeme gücü olmayanların durumları belirlenerek bunların primlerinin devlet tarafından karşılanması. Bu ilerde çok büyük sıkıntı çıkartacaktır. O gruba girebilmek için insanlar çok değişik şeyler gündeme getireceklerdir. Ayrımı da çok zordur, yani prim ödeme gücü olan insan veya olmayanların ayrılmasıda son derece güç. Sağlık sigortası açısından benim düşüncem bir sürt aks şeklinde bir uygulama yapılabilinir Türkiye'de, belki sosyal güvenlik sistemi finansmanı için ve sağlık sigortasının tamamen ücretsiz olması, bir prim karşılığı olmaması şeklinde bir düşüncem var.

Yine şu anda ülkemizde uygulanmakta olan 65 yaş aylığına bağlı olarak insanlara belli yaşa geldikten sonra,65 olabilir,günün koşullarına göre tartışılabilinir.Geçmiş yıllarda pirimli

sisteme katılıp katılmamalarına bakılmaksızın asgari düzeyde de olsa bir gelir imkanı sağlanması gerekir.Bu ülkemizde 65 yaş aylığı şeklinde şu an uygulanmaktadır.Bunun revize edilerek uygulanması gerekir.Çalışan kesimler için oluşturulacak sosyal güvenlik sisteminde her kesime eşit uygulama yapılması gerekir,çalışılan kesim ne olursa olsun eşit uygulama yapılması gerekir.

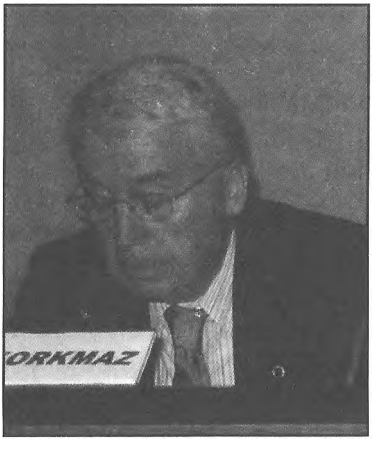
Ve son olarak, bu uygulamalar yapılırken, mümkün olduğunca da toplumsal kesimlerin konsensüsünün sağlanması gerekir diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI – Teşekkür ederiz. Şimdi Sayın SELÇUK son derece önemli bir konuyu üzerinde durmak sure-

tiyle bize hatırlattı. Bu genel sağlık hizmetlerinin herhangi bir şekilde belli bir şarta bağlanması yerine başvurana karşılıksız verilmesi dünyanın gelişmiş ülkelerinde uygulanan bir sistem. Aksi takdirde kişinin hayati riskini devletin hatası yüzünden taşıması doğru bir yaklaşım değil. Bazı ülkelerde özel kanunlar var. Özellikle Avrupa Birliği'ne uyum çalışması yapan Türkiye'nin bu konuyu bir gözden geçirmesi gerekir. Hatırlattığı için teşekkür ederim.

Şimdi çok deneyimli bir arkadaşımız, yine zor dönemlerde Emekli Sandığı'nın genel müdürlüğünü yapmış arkadaşımız Sayın Özcal KORKMAZ bize değerlendirmelerini sunacak. Buyurun Sayın KORKMAZ.

ÖZCAL KORKMAZ – Teşekkür ederim Sayın Başkan. Sayın Milletvekilim, Sayın Başkanlarım, değerli üstatlar, değerli arkadaşlarım, hanımefendiler, beyefendiler, kendi adıma hepinizi saygıyla selamlıyorum. En sonda bir-iki dakika vakıf adına da düşüncelerimi aktaracağım.

Şimdi bu gök kubbe altında aşağı-yukarı her şey söylendi. Bize söylenecek çok fazla bir şey kalmadı. Ama öyle tahmin ediyorum sizi sıkmadan, Sayın Başkan'ın da toleransı ile, herhalde bize biraz torpil yapar, 25-30 dakika içinde ben işi toparlayacağımı taahhüt ediyorum. Tabii Sayın Başkan'ın soluna oturmak gerekçesiyle, hasebiyle biraz daha sorumluluğum arttı, çok dikkatli konuşmak zorundayım. Bu çerçeve içinde konuşmalarımı yürüteceğim.

Şimdi Sayın Bakanımız sabahki oturumda sosyal güvenlik ile ilgili her şeyin burada uzun uzadıya ele almasını, irdelenme-

sini istediler. Ben bunu talimat kabul ettim. Burada uzun uzadıya, aklımızın yettiği ölçüde irdelemeye çalışacağım.

En önce Sayın Müsteşarımız çok güzel bir tespitte bulundular. Dediler ki: "Spor insan sağlığı için son derece yararlıdır". Ben de aynen katılıyorum. 1930'larda Milli Eğitim Bakanlığı yapmış olan Aydın Milletvekili Dr. Reşit Galip zamanında çıkartılmış bir yasa vardır. O yasaya göre Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları -ki o yasa bildiğim kadarıyla halen de yürürlüktedir- her sabah 7:30 ile 8:00 arasında spor yapmak durumundadırlar. Bu yasayı ben bundan sonra uygulamalarını hakikaten istirham ediyorum, çok yararlı bir yasadır.

Şimdi yine Sayın Müsteşarımız; "Ek göstergesi yüksek bir görevde altı ay çalışan o görevden emekli oluyor" dediler. Aynen öyledir ve maalesef bu bundan önceki iktidarlar ve belki bundan sonraki iktidarlar tarafından da uygulanacak bir yoldur. Bunun da çaresi gayet basittir. Makam tazminatlarında olduğu gibi "İki yıl en yüksek ek göstergede çalışmadıkça bir alttan emekli olursunuz"dersiniz. Yasa çıkarmak son derece kolaydır. Güzel de bir muhalefet partisi vardır. Dolayısıyla bu beş dakikada çıkar gider.

Evet, şimdi konuşmamda zaman zaman genel sağlık... Pardon... Sayın Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yapılmış olan taslak çalışmalarına da gönderme yapacağım. Dolayısıyla biraz daldan dala atlamış olacağız ama, merak etmeyin insicamı bozmayacağım.

Şimdi hazırlanan emeklilik sigortası kanun tasarısında aynı çatı altına toplanıyor. Türkiye zaten ne çekiyorsa değerli üstatlar, hanımefendiler ve beyefendiler sloganlardan çekiyor. Biz yıllarca TURMOB'u bir tarafından, Odalar Birliği bir taraftan "Enflasyon muhasebesi" diye çok konuştuk ve enflasyon muhasebesi çıktı. Şimdi herkes "Yandım Allah!" diye bağırıyor. Şimdi tek çatı olayını da öyle değerlendirmek lazım. Yani tek çatıyı yapmışsınız, elinize sağlık, kutluyorum, ama Emekli Sandığı ile ilgili makam tazminatını, ek göstergeleri, efendim o temsil

tazminatını, fiili hizmet zamlarını, örgüt zamlarını aynen getirmişsiniz. Altı ay ek göstergede çalışıp emekli olma durumu aynen duruyor. E nerede norm, standart birliği yok. Bu ancak ondan sonraki aylık bağlamalarda birleşikliği sağlıyorsunuz, ama başlangıçta olayları aynen oraya taşıyorsunuz. Ancak ne yapıyorsunuz? Emekli Sandığı'nda on yıl çalışmadan emekli olmak mümkün değil, onu beş yıla getiriyorsunuz eşitliyorsunuz, ama bu tali bir durum. Esas burada, Hak İş adına konuşan kişi zannediyor ki, aynı çatı altına girecekler, herkes ne yatırdıysa o kadar emekli aylığı alacak. Nerede o? Öyle bir şey yok ki! Bir kere Emekli Sandığı zaten sosyal güvenlik kurumu değil, kuruluşu değil. Emekli Sandığı statü esasına göre çalışan, herkesin yaptığı göreve göre bir emekli aylığının ödendiği bir kurum. Ama ne zaman bu hale gelmiş bu kurum? 1965'den sonra bu hale gelmiş. Nasıl gelmiş?

Şimdi ben hani Emekli Sandığı'nda uzun yıllar çalışmış bir dostumla sohbet ederken sordum; "Yahu" dedim, "bu kanun nasıl bu kadar güzel yasalaştırılabilir?" 5434 sayılı kanun. Arkadaşım bana dedi ki... O zaman da tabii başbakan rahmetli Günaltay, herhalde yanlış hatırlamıyorum, Maliye Bakanı da Sayın İsmail Rüştü AKSAL, o zamanki partinin ak saçlı genel sekreteri, partinin adını vermiyorum, reklama girebilir. Herhalde o zaman partide fazla parti içi sorunda yoktu, bu konularla ilgili çok fazla çalışma imkânı bulmuşlar. Yalova'da üç ay Emekli Sandığı Kanunu ile ilgili bir çalışma yapılmış ve onun sonucunda 1949 yılı Haziran'ında kanun çıkmış, 1 Ocak 1950'den itibaren de uygulamaya girmiş. Bu uygulamaya girdiği tarihten itibaren Demokrat Parti'nin 10 yıllık dönemi boyunca çok fazla değişikliğe uğramamış. Bir değişiklik 30 yıl hizmeti olanlar emekli olurken, 1954'de bu 25 yıla çekilmiş, ama emeklilik yaşı kadınlar ve erkekler için 60 yaş.

1965 yılına kadar geliyoruz. 1965 yılında önce yaş ufak ufak başlıyor. Kadınlarda 55 yaşa indiriliyor. Ondan sonra 1969 yılı geliyor, yaş sınırı tamamen kalkıyor. Yaş sınırı kalkıyor, kadınlarda 20 yıl, erkeklerde 25 yıl, böyle devam ediyor.

Öbür taraftan yine Demokrat Parti zamanında, şimdi sandık kurulmuş, emekli sayısı o yıllarda 100 bin civarında, e iştirakçi sayısı giderek artıyor. Ne yapacaklar bu konuları? Sermaye piyasası araçları yok. O zamanki hükümet isabetli bir tercihle gayrı menkule bunu yönetiliyor ve ilk önce İstanbul Hilton Oteli'ni yapıyor. İstanbul Hilton Oteli'ni yapıyor ama, "İstanbul Hilton Oteli'ni ben kendim işleteceğim" diye ortaya çıkmıyor. Hemen uluslararası bir şirket olan Hilton'a kiraya veriyor ve İstanbul Hilton Oteli 1955'den bu yana yabancı şirkte tarafından işletiliyor ve aşağı-yukarı yılda -yanlış hatırlamıyorsam, benim zamanımda öyleydi- 10 bin civarında bir hasılat kalıyor Emekli Sandığı'na.

Ama ondan sonra "Demokrat Parti'nin devamıyız" diye iktidara gelen partiler, isim vermemde gerek yok, Adalet Partisi ve Doğru Yol Partisi, otellerini yapıyor, beş tane daha otel yapıyor 1960'lı yılların sonunda ve bu otellerin hepsini yine Emekli Sandığı'nın bir iştiraki olan Emek İnşaat vasıtasıyla işletmeye başlıyor. O nasıl işletiyor, rakamlarda bellidir. Altı otelden elde edilen hasılat 500 bin dolarsa, misal veriyorum, Hilton Oteli'nin getirdiği hasılat 10 milyon dolar. Şimdi tatil köyleri yapıyor, otel ve tatil köyü yapıyor, Kuşadası'nda tatil köyü yapıyor. Bunları da hemen kiraya veriyor, hiç şeyi yok.

Şimdi yine emeklilik ile ilgili kanuna geçiyorum buradan. Kanunda bir geçici madde var, diyor ki geçici madde: "Bu üç sosyal güvenlik kuruluşunun gayrımenkulleri, bütün bilumum iştirakleri kanunun yürürlüğe girme tarihinde Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı'na geçer -yanlış söylüyorsam düzeltin-. Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı zinhar bundan sonra hiçbir gayrı menkul alamaz, satamaz. Bunları da bir yıl içinde rayiç bedellerden çıkarırız. Bir yıl içinde rayiç bedellerinden çıkarılmazsa Milli Emlak Genel Müdürlüğü'ne veya Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na devreder".

Değerli üstatlar, arkadaşlarım, 1971 yılında çıkarılmış bir yasa var, 1425 sayılı kanun. O kanunun birinci maddesi diyor ki:

"Emekli Sandığı eğer gelirlerini topladı, giderlerini yaptı, geriye de fazlası kaldı, bunu Hazine'ye irat kaydederim" diyor ilk fıkra. İkinci fıkrada, "Senin gelirlerin giderlerini karşılamadı, ben senin açığını karşılarım, merak etme sen!" diyor, bilindiği gibi "Sen bana yük getir, ben arkandayım" diyor. Pratikçe yani, o zamanki mühendis mantığıyla bundan güzel çözüm olamaz.

Şimdi bu yasa ile ilgili merhum Alparslan TÜRKEŞ, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı o zaman, Anayasa Mahkemesi'ne gidiyor. Anayasa Mahkemesi maddenin birinci fıkrasını şu gerekçeyle iptal ediyor, diyor ki:

"Bu Emekli Sandığı'nın malları devletin malı değildir. Dolayısıyla Emekli Sandığı'nın parası da devletin parası değildir. Oraya prim ödeyen binlerce iştirakçinin, emeklinin parasıdır. Burası fazla veriyorsa o, orada kalır, sen bunu bütçeye irat kaydedemezsin arkadaş" diyor ve o fıkrayı iptal ediyor.

Ondan sonra da yine Sayın ERBAKAN başbakanlık yaptığı bir dönemde, Tansu ÇİLLER ile beraber hükümet kurduklarında otellerin satışı ile ilgili yasa çıktığında yine o zamanki muhalefet partisi bunu Anayasa Mahkemesi'ne götürüyor, Anayasa Mahkemesi aynı gerekçeyle bunu iptal ediyor.

Bunları niye söylüyorum? Yani bir çırpıda bir yasayla bu Emekli Sandığı'nın, Sosyal Sigortalar Kurumu'nun, Bağ- Kur'un bütün gayrımenkullerini Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı'na aktaramazsınız. Ha aktarırsınız, gider Anayasa Mahkemesi'ne, tahmin ederim inşallah gider ana muhalefet partisi, iptal edilir.

Evet, şimdi sırasıyla geleceğim. Sayın Bakanımız sosyal güvenlik açıklarından bahsetti. Yalnız orada açığı söylerken de kendilerine teşekkürlerimi sunuyorum. Sayın Emekli Sandığı Genel Müdürü arkadaşım da aynı şeyi söyledi. Şimdi bu açık konusundan arkadaşlar artık gına geldi. "Sosyal güvenlik kurumları açık veriyor, dolayısıyla bu açığı biz nasıl gidereceğiz? İşte şunu yapacağız, bunu yapacağız..."

Şimdi rakamları daha yakından analiz ettiğimiz takdirde, ben sadece 2004 yılını veriyorum. Şimdi bütçeye bakıyoruz. Bütçede Emekli Sandığı'na konulan sosyal transfer harcaması 7 katrilyon 800 trilyon lira. Hemen topluyoruz... Emekli Sandığı'nın açığı bu kadar değil, arkadaşlar değil. Bunu yıllardır söyledik, Sayın Genel Müdür söyledi, Sayın Bakanımız söyledi. Emekli Sandığı'nın bu 7 katrilyon 800 trilyonun içinde 3 katrilyon 290 trilyon, ki buna emekli vergi iadeleri dahil değil, onu da dahil edersem 3,6 katrilyon yapar. Bunu düşeceğiz, bunun Emekli Sandığı ile ilgisi yok. Emekli Sandığı diyor ki: "Sen şu, şu hizmetleri yap, -bunun başta birinci kalemi emekli ikramiyesi- öde" diyor, *(Anlaşılmıyor)* ben sana fatura karşılığı öderim".

E ödüyor Emekli Sandığı, 65 yaş ödüyor, makam tazminatını ödüyor, itibari hizmet zammını ödüyor. Efendime söyleyeyim sosyal yardım zammını ödüyor, müşterek emekli aylığını ödüyor, türün ikramiyesini ödüyor... Bunların hepsini topladığımızda 3 katrilyon 291 trilyon, 440 trilyon daha ek vergi iadesini koyduğumuzda bizim gerçek açığımız, Emekli Sandığı açısından söylüyorum, 2004 yılında 4 katrilyon 500 trilyon.

SSK'yı söylüyorum, 5 katrilyon 757 trilyon, Bağ- Kur'u söylüyorum 5 katrilyon 273 trilyon. Rakamlar budur ve bu rakamları ben Emekli Sandığı'nın resmi İnternet sitesinden aldım. Kendiliğimizden rakam imal edecek halimiz yok. Şimdi burada sağlık yardımlarına döndüğümüzde, sağlık yardımı olarak da Emekli Sandığı 2004 yılında 2 katrilyon 800 trilyon para ödemiş. Şimdi sağlık yardımı ile de ilgili enteresan nokta şu: Emekli Sandığı'na denmiş ki; "Genel sağlık sigortası çıkana kadar sen bu işleri yap", 3e şimdi teşekkür ediyorum genel sağlık sigortası kanun tasarısı da hazır. Emekli Sandığı'ndan bu yükü aldığınız takdirde Emekli Sandığı'nın şu 2,8 katrilyon açığını da çıkarın, 4,5 demiştim, 2,8 de çıkar, geriye kaldı 1,7. Bundan 400 de çıkar, emekli vergi iadesi, bir katrilyon. E ne oluyor yani? Bir katrilyon nedir şu devlet bütçesi içerisinde?

Ha şimdi Bağ Kur ve SSK'ya gelince; burada zaten değerli yarışmacı arkadaşlarımız yaptıkları çalışmalarda gayet net olayı

ortaya koymuşlar. Diyorlar ki: "Sosyal Sigortalar Kurumu'nun fonları çok düşük faizlerle kullanıldı. Tamam; o zaman kardeşim devlet olarak sen bir helalleş bakalım. Önce kullandın, kullandın parasını, ondan sonra şimdi katkı payı adı altında ödüyorsun, daha borcunu tamamlamadın, bir kapat bakalım şunu. Sosyal yardım zammı adı altında 15 milyar dolara yakın para ödemişsin, nerede? Nerede benim işçi temsilcim? Nerede işveren temsilcim? Bunlar -Sayın Kılıçdaroğlu dostumuz haklıdır- hiçbir zaman seslerini çıkarmadılar, çünkü Sosyal Sigorta Kurumu sisteminde ve Bağ Kur sisteminde primi alınmayan bir şeyi devlet ödetiyorsa, onun muhatabı devlettir, SSK ve Bağ Kur değildir. Ama buna rağmen hem Sosyal Sigorta Kurumu, hem Bağ Kur kurumu bu sosyal yardım zamlarını yıllarca ödemişlerdir. Ondan sonra da öbür taraftan geçip; "Bel tane kara delik, bunun birisi sosyal güvenlik açığı!"

Efendim çok istirham ederim... Daha fazla kelime kullanmak istemiyorum.

Şimdi Celal TOZAN dostumuz çok iyi vurgulama yaptı. Avrupa ülkelerinde temel neden nüfusun yaşlanması, ülkemizde böyle bir sorun yok. Aktüer denge olumsuzluk. Sayın KILIÇDAROĞLU dostum söyledi, 12 Eylül'den sonra gelen yönetim Emekli Sandığı'nda ve diğer kurumlarda aktüer kadrolarını iptal etmiştir. Sanki bu kurumların aktüer yapma zorunluluğu yok gibi. Yine bizim kanunda çok güzel bir hüküm var, diyor ki: "Beş yılda bir maliye bakanı Emekli Sandığı'nın hesaplarını aktüeryel yönden inceletir". Vallahi ben orada dört yıl görev yaptım hiç bilmiyorum. Yani yapılmıştır belki 50 yıllık süre zarfında bir veya iki defa, oysa kanun zorunludur diyor. Buna uyan hiçbir maliye bakanı ben görmedim. Yanılıyor olabilirim.

Sayın OKUYAN; "Siyaset popülizm girdabından kendisini kurtaramamıştır" diyor, altına imza atmamak için imza atmasını bilmemek gerekiyor.

Şimdi hakikaten Bağ Kur'da öyle enteresan şey oluyor ki, kanun çıkıyor 1972, ondan sonra bir beş yıl geriye dönük borç-

lanma -çok güzel izah etti, ben onun kadar izah edemem, o kadar kabiliyet yok- ve 180 bin kişiyi emekli yap... Böyle bir sosyal güvenlik sistemi olur mu yahu? Yani bu tamamen "Verdimse ben verdim mantığı", başka bir şey değil, kusura bakmayınız.

Şimdi Sayın OKUYAN şöyle bir ifadede bulundu, onu düzeltmek durumundayım. Şimdi en son Bütçe Yasası'na bir hüküm koydular, işte "Belli görevde olanlar dışında, kişiler Emekli Sandığı'na tabii bir görevde çalışırlarsa emekli aylığı kesilecek". İşte bunlar kim? Cumhurbaşkanlığı'nda çalışanlar, Meclis'te çalışanlar, belli kadroları işgal edenler. Sayın Okuyan; "Milletvekilleri de istisna tutuldu" dedi. Milletvekilleri 1982'den beri istisna. Anayasa 1982 Anayasası, madde 86: "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine ödenecek ödenek ve yolluklar kendilerine sosyal güvenlik kuruluşları tarafından bağlanan emekli aylığı ve benzeri ödemelerin kesilmesini gerektirmez". Anayasa Mahkemesi böyle olduğu için hiçbir problem yok. Bunun Bütçe Kanunu ile de hiçbir ilgisi yok.

Şimdi genel sağlık sigortasına yine baktığımızda şöyle enteresan bir hüküm var cezalarla ilgili.

Hekim ve diş hekimi diyor madde, hastaya bir tedaviyi önerdi, hasta onu kabul etmedi, daha ağır bir masrafa soktu Genel Sağlık Sigortası Kurumu'nu, o zaman diyor, Genel Sağlık Sigortası Kurumu bu masrafın yüzde 50'sini hastadan alır.

Şimdi değerli arkadaşlar yani bu kadar sübjektif bir hüküm olabilir mi? Şimdi düşününüz doktorun tavsiyesi ile her gün 300 mg'lık Coraspin alıyorum, diyelim ki bir haftadır almadım, dolayısıyla kalbimde bir sorun çıktı, gittik anjio bilmem ne -Allah göstermesin- genel sağlık sigortası şu anda çıktı, doktor diyecek ki: "Yahu bu adama her gün Coraspin iç dedim, içmemiş", kim ispat edecek bunu? "İki milyar masraf yaptım, ver yüzde 50'sini". Yani böyle şey olur mu? Bu sosyal devlet ilkesi ile bağdaşır mı? Yani bunların kesinlikle düzeltilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Şimdi Sayın PİRLER "Sosyal güvenlik kurumlarının özerk çalışmaması" dedi, hakikaten katılıyorum. Şimdi son getirilen tasarıda da bakıyorum, şu andaki yönetim kurulu sekiz kişiden oluşmakta. Yeni taslakta Sosyal Güvenlik Kurumu'nun başkanlarının yönetim kurulu 13'den oluşuyor. 13 kişinin 8'i atama ile gelen kişiler, 5 tanesi de seçimle gelen kişiler. Yani demek ki yine hükümetlerin, siyasi iktidarların burada çoğunluğu var, dolayısıyla bu kurum hiçbir şekilde özerk olamayacak. Ancak burada genel kurul demokratik bir yapıya kavuşturulmuş. Genel kurulun şeyinde toplam 81 kişi var. Bunların 58 kişisi seçimle gelen kişiler, 22 kişi kanunla gelen kişi. Yani burada bir demokratik yapı var, ama genel kurulun da hiçbir yetkisi yok. Genel kurul iştişari bir organ mahiyetinde, bilançoyu filan tasdik edecek. Başka bir şey yok. Bir de altına danışma kurulu getirilmiş. O da ne yapacak bilmiyorum, yani genel kurul ile aşağı-yukarı aynı yetkilere sahip. Yani burada aslolan eğer biz özerkliği savunuyorsak, o kurumların bir kere kesinlikle seçilmişlerin daha fazla, atanmışların daha az ve genel müdürünün de, başkanının da genel kurul tarafından getirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Şimdi Emekli Sandığı ile ilgili konuya gelirsek tekrar; Emekli Sandığı biliyorsunuz, sözlerim içinde de ifade ettim -beş dakikam kaldı- statü esasına göre kurulmuş. Buradan Türk Silahlı Kuvvetleri Mensupları, efendim parlamenterler, hakim, savcılar, yüksek yargı organı üyeleri, yani bunların her birinin emeklilik şeyi farklıdır. Bu farkları Emekli Sandığı yıllardan beri kendi şeyiyle yapmaktadır. Yani bunların tekrar bir başka kuruma gitmesi, özellikle Emekli Sandığı Kanunu ile 657 sayılı devlet memurları arasında olmazsa olmaz bir paralellik vardır. Zaten yıllar boyunca en çok maddesi değiştirilen iki kanundan biri 657 sayılı kanun, biri 5434 sayılı kanundur. Artık geçici maddelerini, ek maddelerini ben belli bir tarihten sonra hiç takip etmiyorum. Burada tabii vergi kanunlarını es geçiyorum, konumuz o değil.

Eğer bir şey yapacaksak Emekli Sandığı ile ilgili, Devlet Memurları Kanunu değiştirilip kimlerin kamu görevlisi, kimlerin artık kamu görevlisi adı altında nitelendirilmesi gerekmiyor, bunun kararını verip, diğerlerini tamamen sigortalı kapsamına almak. Sigorta kapsamı dışında kalanları da yine Emekli Sandığı bünyesinde bırakmak gerekir ve onlar hiçbir şekilde sigortalı diye de nitelendirilemezler, onlar iştirakçidir. Yani iştirakçiyi sigortalı olarak nitelendirmek biraz zorlama gibi geliyor.

Şimdi pek fazla işi uzatmaya gerek yok. Bundan sonra ne yapılmalı? Çok basit değerli arkadaşlar. Yine yanılıyor olabilirim... 27 Mayıs İhtilali'nden sonra MADANOĞLU'na soruyorlar, Cemal MADANOĞLU, Allah rahmet eylesin, diyorlar ki: "Sen bu kararları nasıl veriyorsun?", diyor ki; "Ben Sovyetler Birliği Sefirini çağırıyorum, onunla sohbet ediyorum, ona ne söylersem, cevabını alırsam tam tersini yapıyorum" diyor. Şimdi burada bence yapılacak iş gayet basit, fazla sözü uzatmaya bilmem neye gerek yok, 1965'den sonra, 1999'a kadar merhum Özal zamanında çıkarılan iyileştirici yasaları bunun dışında bırakıyorum. Ne yapılmışsa terse dönülmeli, ama öbür taraftan genel sağlık sigortası Emekli Sandığı'nın üstünden gitmeli, primsiz ödemeler Emekli Sandığı'nın üstünden gitmeli ve ancak sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonu bünyesinde il ve ilçelerde kurulmuş örgütler var, 65 yaş onunla irtibatlandırılmalı. Onunla irtibatlandırılmazsa bence israf olur. Bu şekliyle Emekli Sandığı kendi asli görevini yaptığı takdirde, hiçbir Emekli Sandığı açısından ben sorun olduğu kanaatinde değilim. Sosyal güvenlik kuruluşları ile ilgili de, diğer iki sosyal güvenlik kuruluşu ile ilgili de devlet önce bir helalleşmeli, el sıkışmalı, her iki kurumla, geçmişini bir temizlemeli, ondan sonra dediğim öneriler yapıldığı takdirde hiçbir sorun kalmayacağı inancındayım. Kişisel olarak yaptığım konuşmalar, saat 17:30 oldu, burada bitirmiş oluyorum.

Vakıf adına, buraya kadar zahmet edip, sabahın 9:00-9:30'undan beri bizleri dinlediğiniz için, katkılarınız için, başta Sayın Bakanımız olmak üzere tüm katılımcılara, üstatlarımıza,

başkanlarımıza, değerli Sosyal Güvenlik Kurumu Başkan Vekilimize, lütfen eleştirilerimden dolayı alınmayınız, sizi kutluyorum, çok, son derece devletçi bir tasarı hazırlamışsınız, çoğuna ben de katılıyorum, ama katılmadığım şeyleri dilimin döndüğü kadarıyla aktarmış oldum.

Değerli divan başkanımıza, jüri üyelerine, bu yarışmada dereceye giren değerli meslektaşlarımıza, arkadaşlarımıza, hepinize teşekkür ediyor, vakıf adına ve kendi adıma saygı ve sevgilerimi sunuyorum, sağ olunuz, var olunuz.

OTURUM BAŞKANI – Teşekkür ederiz Sayın KORKMAZ. Efendim Sayın Korkmaz ile bundan herhalde 30 küsur sene önce aynı odada oturuyorduk. Böyle bir tarihi ilişkimiz var ama, onun benim solumda oturması benim onun da sağında olduğumu göstermez. Bir kere bunun altını çizelim.

Eleştirileri gerçekten son derece, mesleğini yaparken titizliğinin vermiş olduğu engin bilgisiyle bütünleşerek ortaya çıktı.

Özellikle Emekli Sandığı'na zamanında bağlı olarak çalıştığım için, merak saikiyle baktım, belki Rıdvan arkadaşım da bakmıştır, ki bazı ülkelerde tabii ki kamu çalışanlarına farklı bir ücret ödeniyor. Belli hizmet süresi ve belli eğitimi aynı olanlara işin özelliğine göre ödeniyor, ama hiç öyle bir acayip sonuç çıkmıyor. Şimdi nasıl bir acayip sonuç?

Bugün birinci derece kadrolar son derece bol dağıtılıyor. Ancak size şunu söyleyeyim, 20 sene, 25 sene devletin en önemli kurumunda müfettişlik yapmış, Hesap Uzmanlığı yapmış, hakimlik yapmış kişi ikinci dereceden, üçüncü dereceden emekliler. Çünkü 1980 yılına kadar bu kadronun verilişi böyleymiş. Birinci derece kadro Türkiye'de 10 tane varmış. Birden bire 10 bin tane olmuş. Şimdi o insanlar ikinci dereceden emekli. Yargıtay üyesi emekli olmuş, ikinci dereceden emekli, eşi ikinci dereceden emekli maaşı alıyor, kocasını kaybetmiş.

Bu adaletsizliklere baktığımız vakit çok önemli farklılıklar görüyoruz. Fabrikanın müdürü, adam 20 saat çalışmış, Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan emekli 599 lira maaş alıyor. Yeni Türk Lirası söylüyorum. Öbür tarafta tramplen kapıyı kullanmış, adam 2000 lira alıyor, öbür tarafta 25 sene hakimlik yapmış, ağır ceza mahkemesi üyesi Adil Bey, vefat etmiş kendisi, eşi ikinci dereceden emekli maaşı alıyor, kadıncağız zar zor çocuklarının yardımıyla geçiniyor.

Şimdi demek ki sistemde bir adaletsizlik var. Bu adaletsizliği düzelteceğiz de, ama adaletsizliği düzelteceğiz diye daha da adaletsiz bir sistemin içerisinde kendimizi bulursak, o vakit tabii ki geriye dönmek çok zor olacak. Sayın Özcal KORKMAZ'ın bu eleştirilerini o yönden çok haklı buluyorum. Esasında şöyle de düşünüyorum... Beni de mazur görürseniz... Artık ben de belli bir yaş düzeyine geldim ve ben de aşağı-yukarı uzun hizmet eden bir kamu görevlisi olarak kamu görevinden kaçmak zorunda kaldım. Ama bir olay var. Yapılacak hataların, söylediğim gibi telafisi mümkün olmuyor ve insanlar bu işten dolayı sefil oluyor, yok ediyor ve sosyal adalet dengesi, hukuk, vatandaşlık hukuku birdenbire göz ardı ediliyor ve yeni bir sistemde yeniler o sistemin içerisinde yüzerken, eskiler yok olup gidiyor veya yenilere de büyük haksızlıklar geliyor.

Onun için değerli konuklar, şöyle bir görüşle ben kapatmak istiyorum, bağışlayın beni. Bir hukuk kuralı konurken - biraz da hukukçuluğum var efendim- bunun iyi irdelenmesi lazım, "Ben yaptım, oldu" değil; "Nasıl iyisi yapılır? Bu hukuk normları içerisinde nasıl en az adaletsizliği sağlayacak bir norma kavuşabiliriz" düşüncesi hakim olursa başarılı olabiliriz.

Maalesef şimdi yeni bir akım var, bu dünyada da var, "Ben yaparsam olur!"

Bir ünlü hukuk bilgesinin söylediği bir sözle kapatıyorum. Biz bunu öğrencilere de söylüyorduk, diyor ki:

"Ben birisini hükümdarlık yapmaya başladığı vakit gördüğümde yüreğim titrer. Ben birisinin yanlışlık yaptığını gördü-

ğüm vakit yüreğim titrer. Ben birisinin kanun yazmaya başladığını gördüğüm vakit yüreğim titrer, ya hata yaparlarsa?"

İşte "Ya hata yaparlarsa" arkadaşlar, o vakit toplu biter. Biz bunu göz ardı etmeyelim.

Hesap Uzmanları Vakfı'nın böylesine güzide konuşmacı ve meslek elemanlarını bir araya getirmesi, kamunun son derece değerli görevlilerine burada görüşlerini vermeye fırsat sağlaması gerçekten beni de duygusallaştırdı. Çünkü ben bir kamu görevlisi olarak, iki hesap uzmanı olarak devamlı onun onurunu yaşayarak hayatını geçirmiş bir kişiyim ve hiçbir piyasa olayının içerisinde bu güne kadar olmadım. Ben devletin devlet olarak var olduğu sürece insanların mutlu olabileceğini düşünen bir kişiyim. Onun için vakfıma bu nedenden dolayı da şükranlarımı sunuyorum. Hepinize teşekkür ediyorum, sağ olun.

SUNUCU – Maliye Hesap Uzmanları Vakfı tarafından düzenlenen "Sosyal güvenlik kurumlarının kaynak sorunları ve çözüm önerileri" konulu sempozyuma katkılarından dolayı katılımcılara ve siz izleyenlere teşekkür ediyoruz. İyi akşamlar.

Oturuma katılanlar (soldan sağa); Rıdvan SELÇUK, Veysi SEVİĞ, Özcal KORKMAZ, Hayri KONUK

T.C.
EMEKLİ SANDIĞI

SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARININ
KAYNAK SOR[illegible] ÇÖZÜM ÖNERİ[illegible] SEMPOZYUMU
[illegible]02/2002
[illegible]

SANDIĞIN TARİHÇESİ

- T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü 1949 yılında 5434 sayılı Kanunla, kamu kesiminde çalışan memurlarla askeri personelin emekliliklerinde ve maluliyetlerinde, kendilerinin ölümleri halinde ise dul ve yetimlerinin sosyal güvenliklerini sağlamak amacıyla kurulmuştur.

- Başlangıçta sadece memurlar ve askeri personel Sandığın kapsamında iken daha sonra çeşitli kanunlarla Belediye Başkanları, İl Daimi Encümen Üyeleri, Milletvekilleri, askeri okul öğrencileri ve çeşitli kuruluşlarda sözleşmeli çalışanlar kapsama dahil edilmiştir.

SANDIĞIN GÖREVLERİ

Sandık çeşitli yasal düzenlemelerle verilen aşağıdaki görevleri yerine getirmektedir.

- 5434 sayılı Kanun hükümleri gereğince; emekli, malullük, vazife malullüğü, dul ve yetim aylıklarını bağlar, değiştirir, yükseltir, emekli ikramiyeleri, ölüm yardımı, evlenme ikramiyeleri, toptan ödeme, keseneklerin geri verilmesi ve sosyal yardım zamlarına ilişkin işlemleri yapar.
- Vatani hizmet, er vazife malullüğü, Kore ve Kıbrıs gazileri aylıklarını bağlar.
- 2022 sayılı Kanun uyarınca 65 yaşını doldurmuş muhtaç ve güçsüz kişilere, 65 yaşını doldurmamış olmakla beraber malul ve sakat olan Türk vatandaşlarına aylık bağlar.
- 5434 sayılı Kanunun geçici 139 uncu maddesi uyarınca sağlık yardımları yapar.
- Amaçlarını gerçekleştirmek için gerekli gelir toplar ve yasada yazılı şartlar çerçevesinde işletir.
- Harp malulleriyle şehit dul ve yetimlerine tekel paylarının ödeme işlemlerini yapar.
- Dinlenme ve bakımevleri tesis eder ve işletir.
- 2978 sayılı Vergi İadesi Hakkındaki Kanun uyarınca Sandıktan aylık alan emekli, dul ve yetimlerin vergi iadesi işlemlerini yürütür.
- Kanunlarla kendisine verilen diğer görevleri yerine getirir.

MEVCUT DURUM

31.12.2004 tarihi itibariyle;

- 2.404.091 iştirakçi Sandığa prim ödüyor,
- 1.038.494 emekli, 246.187 dul, 249.895 yetim olmak üzere toplam 1.534.576 kişiye emekli aylığı ödeniyor,
- 2022 sayılı Kanun gereğince 65 yaş üzerinde muhtaç 1.092.457 (300.411 kişi 65 yaş altında ancak malul ve muhtaç) kişiye, aylık ödeniyor,
- 2.552.141 kişiye sağlık yardımı yapılıyor.

Bu hizmetler, 2869 personel ile 8 bölge müdürlüğü ve biri denetim diğeri danışma birimi olmak üzere 18 başkanlık tarafından verilmektedir.

SANDIK GELİR GİDER DURUMU

(MİLYON TL.)

	2002	2003	2004/TAHMİN
GELİRLER	**4.981.388.344**	**6.814.266.712**	**7.608.708.000**
Kesenek ve Karşılıklar	3.845.653.222	5.520.099.936	6.340.000.000
Fiili Hizmet Zammı	201.926.864	266.042.445	271.000.000
Ek Karşılıklar	682.152.185	812.923.256	924.000.000
Diğer Gelirler	251.656.073	215.201.075	73.708.000
GİDERLER	**7.629.741.972**	**10.346.934.283**	**12.172.267.000**
Emekli Aylıkları	5.740.351.965	7.772.504.522	9.458.500.000
Sağlık Yardımları	1.840.221.230	2.505.626.442	2.760.000.000
Diğer Giderler	49.168.777	68.803.319	63.767.000
AÇIK	**-2.648.353.628**	**-3.532.667.571**	**-4.673.559.000**

BÜTÇE TRANSFERLERİ VE GÖREV ZARARI

(Milyon TL.)

	2002	2003	2004
FATURALI ÖDEMELER	1.202.595.517	1.969.388.491	2.490.530.000
EK KARŞILIKLAR	600.000.000	700.000.000	800.000.000
GEÇİCİ 146. MADDE (Hazine Katkısı)	2.648.353.628	3.532.667.571	4.673.559.000
TOPLAM	**4.450.949.145**	**6.202.056.062**	**7.964.089.000**

BÜTÇE TRANSFERİ	**4.676.000.000**	**6.145.000.000**	**7.800.000.000**
GEÇİCİ 146. MADDE (Hazine Katkısı)	2.648.353.628	3.532.667.571	4.673.559.000
SAĞLIK ÖDEMELERİ	1.840.221.231	2.505.626.442	2.650.000.000
GÖREV ZARARI	**808.132.397**	**1.027.041.129**	**1.913.559.000**

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

- Aktif-pasif dengesinin uluslararası normlara çıkarılması,
- Kesenek ve karşılıkların aylığın tüm unsurlarından kesilmesi,
- İştirakçi takiplerinin güncel olarak yapılması,
- Tahsilatların zamanında ve tam olarak yapılması,
- Sosyal Güvenlik Kurumlarının uygulamaları arasında norm birliğinin sağlanması,
- Sağlık giderlerinin azaltılması,
- Yetim ve muhtaç tanımlarının gözden geçirilmesi, alt sınır aylıkları ile primsiz aylıklar ile sosyal yardım niteliğindeki aylıklara ilişkin yeni düzenlemeler yapılması,

SAĞLIK ÖDEMELERİ

	2000	2001	2002	2003	2004
Hast. Ted.	222.152.115	345.171.040	645.117.204	867.045.910	1.134.706.726
Diş T-Pro.	1.873.346	3.704.854	4.583.478	6.349.592	8.439.428
Gözlük c-ç.	11.833.270	18.516.340	29.943.046	44.355.649	48.183.643
V.org.-pro.	786.724	1.319.355	1.262.046	1.776.517	2.301.752
İçm.-Kap.Ted.	217.340	346.013	585.747	863.793	1.374.289
İşitme Cihaz.	1.388.252	1.293.848	2.169.634	4.726.073	8.647.778
Sağlık Yoll.	1.291.763	2.141.457	2.990.164	3.833.036	4.655.638
Ecz. İlaç	358.184.601	660.134.862	1.099.663.956	1.516.600.601	1.524.299.745
İyileştirme	25.345.189	56.767.421	53.905.955	52.638.553	63.086.602
TOPLAM	**623.072.600**	**1.089.395.190**	**1.840.221.230**	**2.498.189.724**	**2.795.695.601**

SAĞLIK GİDERLERİNİN AZALTILMASI (1)

Sağlık harcamalarında yıldan yıla görülen hızlı artış sebebiyle iş yükünün azaltılması ve etkin bir denetimin sağlanması için 1994 yılında Sağlık Projesi başlatılmıştır.

Oluşturulan sistem sayesinde eczane, optik ve sağlık kuruluşları doğrudan merkeze bağlanarak reçete, ilaç ve diğer kontroller ile faturalama işlemleri doğrudan ana sistem üzerinden yapılmakta ve fiyatlandırma ile birlikte sonuç sağlık kurumuna dönmektedir.

Halen sağlık projesi kapsamında; 19.280 eczane, 2.467 optikçi, 1.155 sağlık kurumu on-line çalışmakta olup, 6 üniversite hastanesi ile de hak sahipliği kontrolü ve manyetik ortamda bilgi alışverişi işlemi yürütülmektedir.

Uygulama neticesinde sağlık harcamalarında önemli ölçüde tasarruf sağlanmıştır. Öncelikle ilaç ve reçete işlemi uygulaması ile hak sahibi sayısındaki artışa rağmen ödeme artış oranında sürekli bir azalma gerçekleşmiştir.

Örneğin; On-line reçete uygulama işlemlerinin uygulanmadığı 1990-1998 yılları arasında ortalama artış seyri **%124** iken Sağlık projesinin uygulanması ile 1999 yılından itibaren azalış göstererek artış hızı 2004 yılında **%1.0** a gerilemiştir. **2003** yılında ilaç harcamaları **1. katrilyon 516 trilyon 600 milyar** iken **2004** yılında **1 katrilyon 524 trilyon 299 milyar** Türk lirası olarak gerçekleşmiştir.

SAĞLIK GİDERLERİNİN AZALTILMASI (2)

- On-line reçete uygulamasının devamı niteliğinde olan ve 2004 yılı sonlarında biri özel diğeri devlet hastanesinde olmak üzere pilot uygulamasına başlanan Tedavi Kontrol Sistemi tam olarak devreye alındığında hastane ödemlerinde yıllık %20 oranında bit tasarruf beklenmektedir.
- 2004 yılı hastane ödemesi 1.134.706.726.000.000 TL olduğu dikkate alındığında yıllık 226 Trilyon tasarruf sağlanacaktır.
- Ayrıca yukarıda bahsedilen projenin son aşaması olan akıllı kart uygulamasının devreye girmesi ile hak sahipliği kontrolü yapılacak ve haksız kullanımlar engellenecek,
- Sandık bünyesinde yaptırılan ve 9000 ilacı kapsayan eşdeğer kodlamasının BÜT'e alınması ile birlikte uygulana imkanı sağlanarak eşdeğer ilaçların mükerrer reçetelenmesi önlenecek,
- Genel Sağlık Sigortasının yürürlüğe girmesi ile birlikte kapsam dışında kalan kişi bulunmayacağından gereksiz ve haksız kullanımlar önlenecek,
- Sandığın herhangi bir sağlık tesisinin bulunmaması ve tamamen dışardan hizmet alması sebebiyle bazı hizmetlerin diğer sosyal güvenlik kurumlarına göre daha pahalıya alınması söz konudur Genel Sağlık Sistemi ile farklılık ortadan kalkacak ve tasarruf sağlanmış olacaktır.

SAĞLIK GİDERLERİNİN AZALTILMASI (3)

- Konunun muhatabı Sağlık Bakanlığı olmasına karşın uygulanabilmesi halinde -Sandık denetim elemanları tarafından yapılan incelemeler ile de sabit olan- kupüre ödeme yapılmasına son verilmesi büyük oranda tasarruf sağlayacaktır. Bu yolla sahte kupür ticareti, sağlık kurumlarında kullanılan ilaç kupürlerinin ikinci kez fatura edilmesi, miadı geçmiş ilaçlara ait kupürlerin reçete edilmesi engellenmiş olacaktır.
- Sağlık giderlerini artıran bir başka unsur sağlık ocaklarının ve devlet hastanelerinin performansa dayalı döner sermaye sistemine geçmeleridir. Çünkü bu yolla sadece reçete için gelen hastalara bile gereksiz başka tahlil ve tetkikler de yaptırılmaktadır.
- Her iki sistem ile hastane ve sağlık ocağı ödemeleri gün geçtikçe artmaktadır. Mesela sağlık ocaklarına 2004 yılında 60 Trilyon TL. ödeme yapılmıştır.
- Bir başka yeni uygulama olan sevk zincirine bağlı kalınarak ikinci veya üçüncü basamak sağlık kurumlarına gidilmesi hususu da, mükerrer muayene ve tahlil tetkik ücreti ödenmesine sebebiyet vermekte bu durum sağlık giderlerini artırmaktadır.

AKTİF-PASİF DENGESİNİN SAĞLANMASI

- Sandığın aktif pasif dengesi, 1973 yılında uluslararası standartlarda iken, bu yıldan itibaren azalmaya başlamış ve 2004 yılında 1,7'ye düşmüştür.
- 2005 yılında açıktan yapılacak ataması sayısının 48.000 olacağı, Sandığın yıllık 60.000 civarında dosyaya aylık bağlandığı dikkate alındığında aktif pasif oranında kısa vadede bir iyileşme olmayacağını göstermektedir.
- Ancak 4447 sayılı yasa ile getirilen yaş sınırlaması uzun vadede aktif pasif dengesini olumlu yönde değiştirmesi beklenmektedir.
- Ayrıca, 5234 sayılı yasa ile yürürlüğe giren isteğe bağlı iştirakçiliğin iştirakçi sayısını biraz artırması beklenmektedir. Yasanın çıkması ile birlikte bu konuda 1823 adet müracaat olmuş bunlardan 37 sinin ilgileri yapılmış, 212 sine ret cevabı verilmiş diğerlerinin ise evrakları eksik olduğu için işlemi sonuçlanmamıştır.

AKTİF-PASİF DURUMU

Yıllar,	İştirakci Sayısı	Dosya Sayısı	A / P
1973	984.800	247.563	4,0
1974	1.038.400	282.091	3,7
1975	1.092.000	301.222	3,6
1976	1.145.000	323.039	3,5
1977	1.175.000	354.527	3,3
1978	1.200.000	384.417	3,1
1979	1.250.000	412.503	3,0
1980	1.325.000	401.411	3,3
1981	1.415.000	439.997	3,2
1982	1.390.000	454.228	3,1
1983	1.355.000	468.647	2,9
1984	1.375.000	484.889	2,8
1985	1.400.000	498.006	2,8
1986	1.425.000	511.870	2,8
1987	1.450.000	529.336	2,7
1988	1.460.000	536.027	2,7
1989	1.500.000	556.386	2,7

Yıllar	İştirakci Sayısı	Dosya Sayısı	A / P
1990	1.560.000	571.573	2,7
1991	1.600.000	610.380	2,6
1992	1.850.000	670.576	2,8
1993	1.896.041	712.723	2,7
1994	1.896.000	781.719	2,4
1995	1.880.437	828.553	2,3
1996	1.963.751	920.572	2,1
1997	1.994.509	952.360	2,1
1998	2.071.867	1.036.501	2,0
1999	2.118.085	1.099.336	1,9
2000	2.163.698	1.154.515	1,9
2001	2.236.050	1.210.761	1,8
2002	2.372.777	1.260.058	1,9
2003	2.408.148	1.314.574	1,8
2004	2.404.091	1.381.745	1,7

KESENEK VE KARŞILIK MİKTARININ AYLIĞIN TÜM UNSURLARINI KAPSAMASI

▪İştirakçi memurlara aylık, ek gösterge, kıdem ve taban aylığı dışında meslek sınıflarına göre çeşitli tazminatlar, makam, temsil ve görev tazminatları, KİT'lerde ek tazminatlar ve benzeri adlar altında ödemeler yapılmakta ancak kesenek ve karşılıklar yalnızca aylık gösterge, ek gösterge kıdem ve taban aylığı toplamı ile özel hizmet tazminatının %40-240 oranlarında dahil edilmekte, bulunan miktarın %16 kesenek, %20 kurum karşılığı olarak alınmaktadır.

▪Örnek vermek gerekirse ¼ de bir daire başkanı yaklaşık 1.5 milyar TL maaş almakta ancak bunun 950 milyon TL'si üzerinden kesenek ve karşılık alınmaktadır. Brüt 4.367,94 YTL ücret alan bir genel müdürün kesenek ve karşılığa esas ücreti de 1.499,7 YTL olmaktadır.

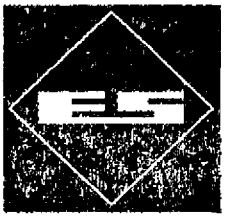
▪2004 yılında Sandık, kesenek ve karşılık alınmadığı halde makam, temsil ve görev tazminatı olarak 410 trilyon TL ödeme yapmıştır.

▪Ancak kesenek ve karşılık miktarını belirleyen unsurların artırılması emekli ikramiyesi miktarını da artıracağından düzenlemenin bu hususunda dikkate alınarak yapılması gerekmektedir.

İŞTİRAKÇİ BİLGİLERİNİN GÜNCEL TAKİP EDİLMESİ

- Sandık bugüne kadar iştirakçilerini aktif olarak takip etmemiş, alacaklarını kurum bazında takip etmiştir. Ancak, kurum takipleri de kurumların bildirmiş olduğu rakamların gününde yatıp yatmadığını takip şeklinde olmuştur.
- 1994 yılından beri kesenek ve icmal bordosu göndermeyen belediyeler bulunmaktadır. Bunlardan Sandık alacaklarının ne kadar olduğu bilinmemekte ancak emeklilik onayı geldiğinde personeli emekli edilmektedir.
- Belediyelerden 2003 sonu itibariyle (bildirmiş oldukları rakamlar doğrultusunda) 258 trilyon TL kesenek ve karşılık alacak bulunmaktadır.
- 2005 Şubat ayı içinde pilot olarak denemelerine başlanacak olan "On-line İştirakçilik ve Emeklilik Projesi" ile sandık iştirakçilerinin aylık olarak hizmetleri takip edilecek, intibakları yapılacak, kesenek ve karşılıkların yatıp yatmadığı takip edilmiş olacaktır.
- Bu sistem ile Sandık Kanununun Ek.18. Maddesi gereğince sigortalı hizmetlerinin intibakları yapılarak emekliliğe esas aylıkları ilerletilerek kesenek ve karşılık oranlarının eksik tahsil edilmesi önlenmiş olacaktır.

TAHSİLATLARIN ZAMANINDA YAPILMASI

- Sandık alacakları ile ilgili olarak;

  - 5434 sayılı Kanunun 17. maddesi uyarınca geciken alacaklara yalnızca %20 gecikme zammı uygulanması,

  - zaman zaman çıkan tahkim yasaları,

  bazı kurumların kesenek ve karşılıklarını ödememelerine sebebiyet vermiş, Sandık emekli aylıklarını ve sağlık ödemelerini gecikmeksizin yapmak zorunda olduğu için bankalardan kredi kullanmak zorunda kalmıştır.

- Kesenek ve kurum karşılığı olarak;

  - Belediyelerden 269 trilyon TL,

  -TCDD'den 163,3 trilyon TL'sı kesenek ve karşılıktan olmak üzere , toplam 207 Trilyon,

  -ortak emekliler sebebiyle Bağ-Kur'dan 11,7 trilyon TL alacağımız bulunmaktadır.

- 2004 yılında Sandık, bankalara 22,750 Trilyon lira faiz ödemiştir.

SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI ARASINDA NORM BİRLİĞİNİN SAĞLANMASI (1)

- **Prim ve kesenek oranlarındaki farklılıklar**
- **Kapsamdaki sigorta kolları** (Sandıkta analık ve işsizllik sigortası yoktur.)
- **Aylık bağlama parametrelerindeki farklılıklar.** (Emekli dul ve yetim aylıklarında esas alınan hizmet süreleri ile prime esas kazanç veya son intibak, ek gösterge ve tazminatlar ve aylık bağlama oranları gibi)
- **Maluliyet, vazife malullüğü uygulama ve değerlendirme farklılıkları**
- Sandık kanunundaki maluliyet; bulunduğu görevi yapamayacak duruma gelme hali, sigortadaki maluliyet ise; çalışma gücünün 2/3 ünü kaybetme halidir.
- Ayrıca Sandık kanunundaki vazife malullüğü, sigorta kanunundaki iş kazası ile karşılanmaktadır ki; aynı şeyler değillerdir.

SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI ARASINDA NORM BİRLİĞİNİN SAĞLANMASI (2)

- **T.C.Emekli Sandığı Kanunu ile oluşturulan devlet memurlarına ilişkin emeklilik rejiminin personel kanunlarıyla iç içeliği ve sigortacılık mantığından uzaklığı.**

- **Geçici iş göremezlik tazminatı vb. bazı kavram ve uygulamaların ortak olmayışı.**

- **Ödenmekte olan aylıkların kesilmesiyle ilgili farklılıklar. Çift taraftan aylık almalara cevaz verilmesi.** Yetimler için bir başka sosyal güvenlik kuruluşuna tabi çalışılması ya da oralardan aylık alınması Sandıkça bağlanacak aylığa engel teşkil etmemektedir.

- **Sağlanan sağlık yardımlarındaki farklılıklar.**

Yetim ve muhtaç tanımlarının gözden geçirilmesi ve yeni düzenlemeler yapılması,

- 5434 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 1949 yılından bugüne kadar Türkiye'de büyük değişiklikler olmuştur. Kadın çalışanların sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

- 31.12.2004 itibariyle toplam 2.404.091 iştirakçinin 776.352 si kadın iştirakçiden oluşmaktadır.

- Bu durumda 70 yaşında, SSK emeklisi eşi vefat eden bir kadını yetim kabul edip babasından yetim aylığı bağlanmakta veya evlenmeyen ya da evlenip boşanan (yaşına bakılmaksızın) kadınlara babalarından yetim aylığı bağlanmaktadır.

Alt sınır aylıkları, primsiz aylıklar ve sosyal yardım niteliğindeki aylıklara ilişkin yeni düzenlemeler yapılması,

- 1.534.576 kişi Sandıktan aylık almakta bunun 553.000 kişinin aylıkları altsınır aylığının altında kaldığı için aylıkları alt sınıra yükseltilmektedir.
- 01.01.2005 itibariyle alt sınır aylığı bir kişi için 543.43 YTL

5434 sayılı Kanuna göre erler iştirakçi olarak sayılmamış ancak istisna olarak erlerin malullük ve ölümlerinde kendilerine veya yakınlarına aylık bağlanmaktadır. Bunlardan kesenek ve karşılık alınmamakta yalnızca kurumlardan yıl sonunda %4 ek karşılık alınmaktadır.

- 2004 sonu itibariyle 39.946 ere, 7.152 koy korucunun kendisine veya yakınlarına aylık ödenmektedir.

EMEKLİLİK SİGORTALARI KANUN TASARISI VE EMEKLİ SANDIĞI

- HÜKÜMETİN ACİL EYLEM PLANINDA YER ALAN SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI ARASINDA NORM VE STANDARD BİRLİĞİNİ SAĞLAYACAK VE AKTÜER TABANA DAYALI OLMAYAN DİĞER SİSTEMLERİ BÜTÜNLEŞTİRECEK VE GENEL SAĞLIK SİGORTASI SİSTEMİNİ KURACAK BİR ÇATIYI KURMAYI AMAÇLAYAN TASARI **ÇSGB** BÜNYESİNDEKİ SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI BAŞKANLIĞINCA YÜRÜTÜLMEKTEDİR.
- KAMUOYUNA YANSIYAN ŞEKLİYLE TASARI ÜLKEMİZDE UYGULANAN BAĞ-KUR VE SSK UYGULAMALARINA DAHA YATKIN DÜŞMEKTE, ANCAK İSTİHDAM EDENİN DEVLET OLMASINDAN KAYNAKLANAN FARKLILIKLARI İÇEREN EMEKLİ SANDIĞI UYGULAMASINDAN FARKLILIK GÖSTERMEKTEDİR.

EMEKLİLİK SİGORTALARI KANUN TASARISI VE EMEKLİ SANDIĞI (2)

- SANDIK GELİRLERİNİN TOPLANMASINDA KAMUDA BİR DİSİPLİN YARATILMIŞ OLMASI,
- VAZİFE VE HARP MALULLÜĞÜ KONULARINDAKİ BAŞARILI UYGULAMALARI İLE ULUSAL GÜVENLİĞE SAĞLADIĞI DOLAYLI KATKISI,

İLE BU FARKLILIĞINI PEKİŞTİRMİŞTİR.

- AVRUPA'DA UYGULANAN NORM BİRLİĞİ ZAMAN İÇİNDE İSTİKRAR KAZANAN BİR YAPI GÖSTERMEKLE BİRLİKTE SOSYAL GÜVENLİK HİZMETLERİ BİRDEN FAZLA KURUM ELİYLE YÜRÜTÜLDÜĞÜ DE BİR GERÇEKTİR.
- KAMU ÇALIŞANLARINA FARKLI BİR YAPIDA SOSYAL GÜVENLİK SAĞLAYAN AVRUPA ÜLKELERİ; ALMANYA, BELÇİKA, FRANSA, YUNANİSTAN, İTALYA VE RUSYA

EMEKLİLİK SİGORTALARI KANUN TASARISI VE EMEKLİ SANDIĞI (3)

- SOSYAL GÜVENLİK REFORM TASLAĞI;

  - EMEKLİ SANDIĞINCA HALEN PRİM ALINMAYAN SAĞLIK HİZMETLERİ İÇİN % 12,5,

  - EMEKLİLİK AYLIĞINA ESAS OLARAK % 36 ORANINDA (EFEKTİF OLARAK % 22) ALINAN KESENEK VE KARŞILIKLAR İÇİN % 21 PRİM ALINMASINI ÖNGÖRMEKTEDİR.

BU DURUM EMEKLİ SANDIĞININ ÖDEYECEĞİ AYLIKLAR İÇİN BİR KAYNAK AZALMASI ANLAMINA GELMEKTEDİR. HER NE KADAR KESENEK VE KARŞILIKLARIN ESAS OLDUĞU GELİR ARTIRILARAK (ZAM VE TAZMİNATLAR DA KESENEĞE ESAS ALINARAK) BU DURUM TELAFİ EDİLMEYE ÇALIŞILMAKTA İSE DE SAĞLANAN ARTIŞ KAYNAKTAKİ AZALMAYI KARŞILAMA İHTİMALİ YÜKSEK GÖRÜLMEMEKTEDİR.

SOSYAL GÜVENLİK REFORMU

A. Tuncay TEKSÖZ
Sosyal Güvenlik Kurumu Başkan V.

2 Şubat 2005-Ankara

Hükümet Programı ve Acil Eylem Planında:

- **Sosyal güvenlik kuruluşlarında norm birliğinin sağlanması,**
- **Bütünleştirilmiş bir sosyal güvenlik ağı kurulması,**
- **Uzun ve kısa vadeli sigorta programlarının birbirinden ayrılması,**
- **Sağlık hizmetlerinin sunumu ile finansmanının ayrılması,**
- **Genel Sağlık Sigortası Sistemi ve Kurumu kurulması,**

Bakanlığımıza görev olarak verilmiştir.

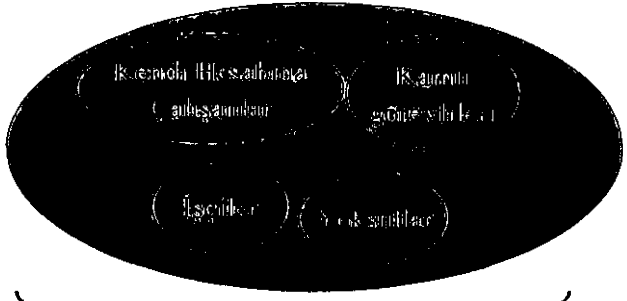
NEDEN SOSYAL GÜVENLİK ALANINDA

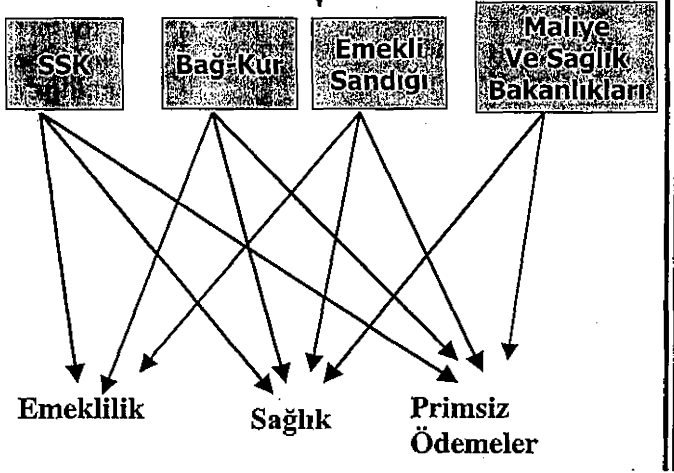
REFORMA İHTİYAÇ VAR?

AYRIMCILIĞA DAYALI, KARMAŞIK BİR SİSTEMİN VARLIĞI

Mevcut Sistem

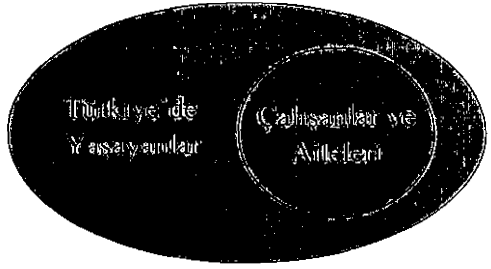
Çalışma statüsüne göre farklı uygulama

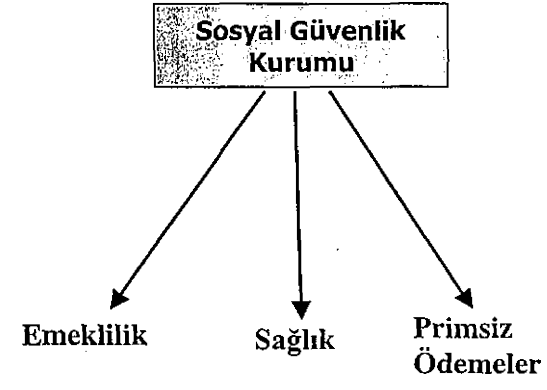

Yeni Sistem

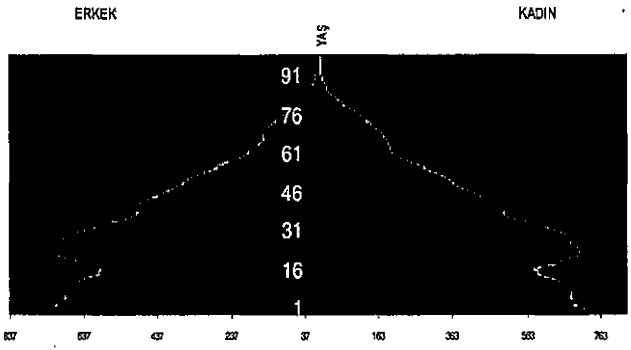
Türkiye'de yaşayan herkes için ortak hak ve yükümlülükler

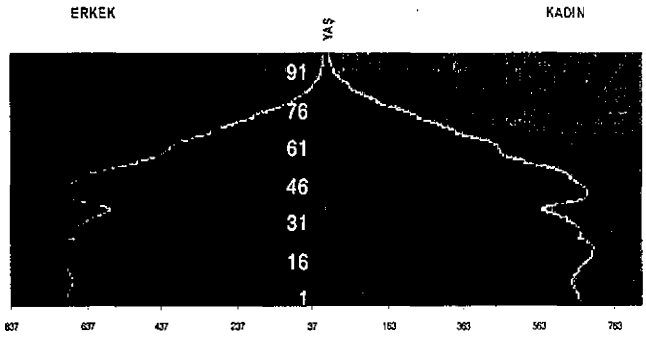

NÜFUSUN HIZLI YAŞLANMA EĞİLİMİ
GENÇ BİR NÜFUSA SAHİBİZ FAKAT HIZLA YAŞLANIYORUZ.

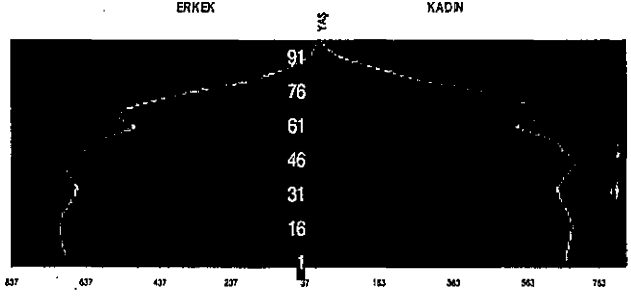
2005

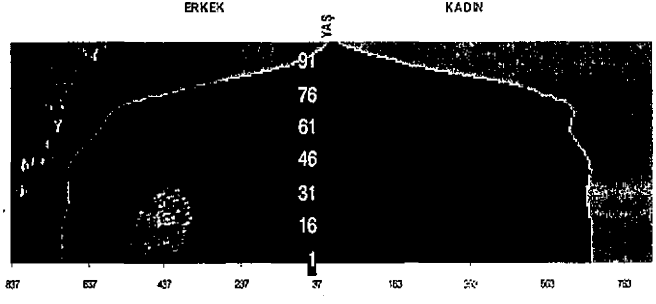
2026

2050

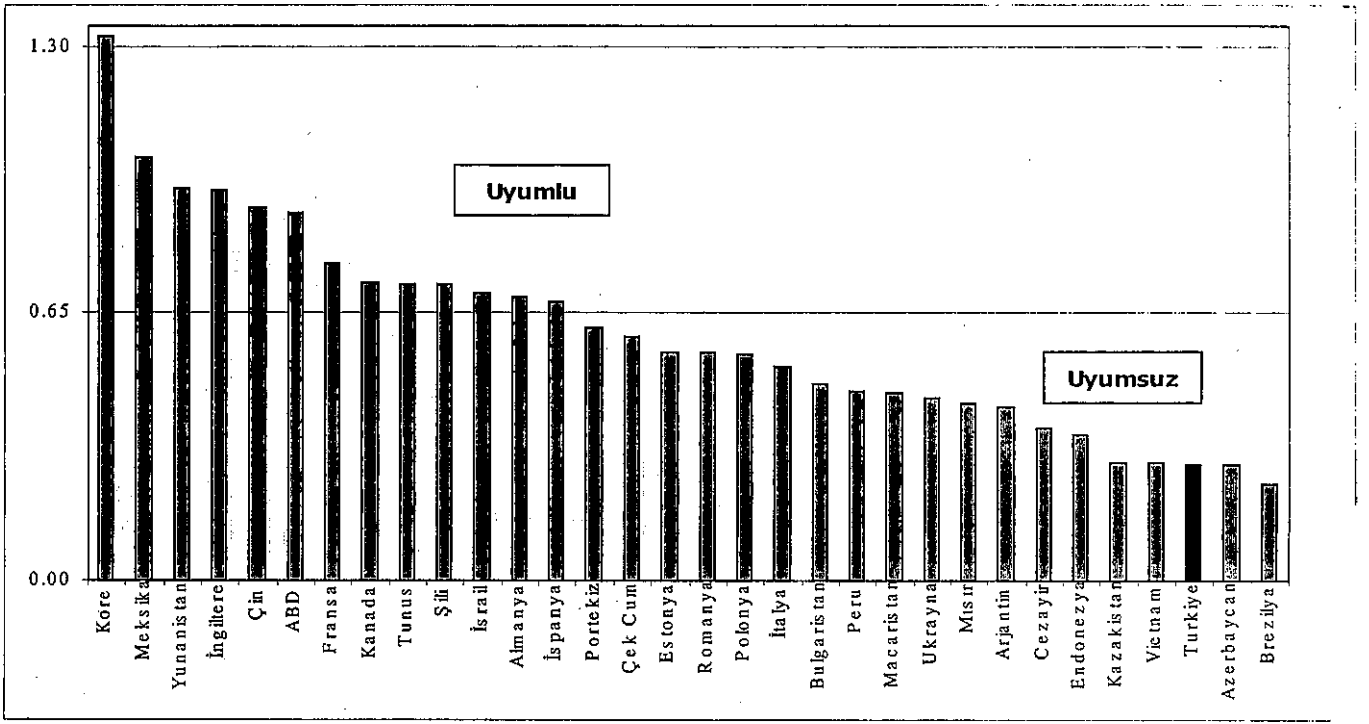

2075

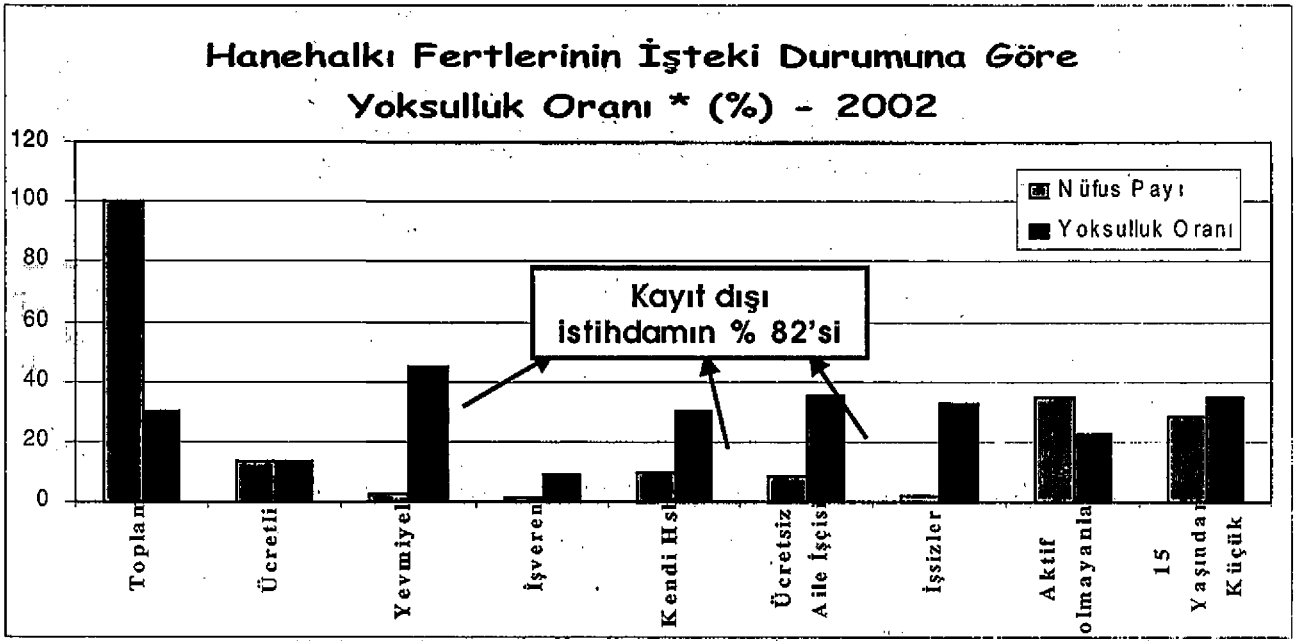

Aktif/Pasif oranı, çalışabilir nüfusun yaşlı nüfusa oranıyla ne ölçüde uyumlu?

(Diğer Ülkeler ve Türkiye)

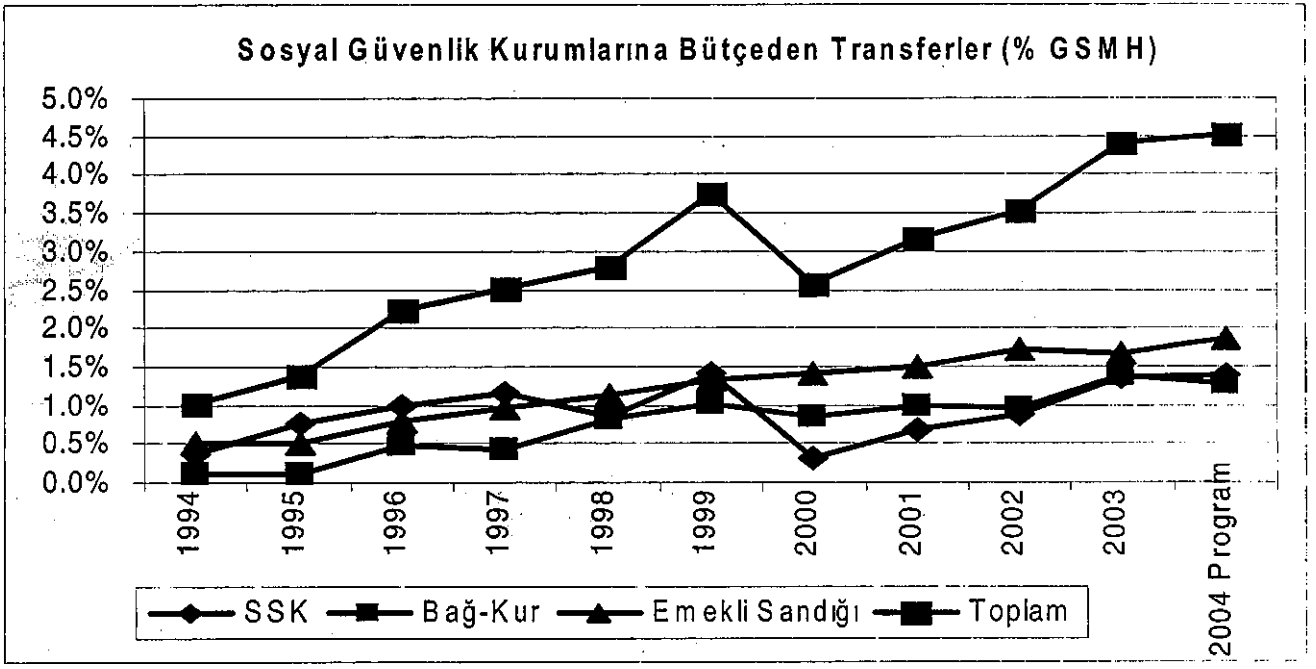

Mevcut sistemin yoksulluğa karşı koruma sağlayamaması

*Gıda ve gıda dışı harcamalar dikkate alınmıştır.
Kaynak: DİE

Sosyal Güvenlik Kurumlarının Finansman Açıkları Artış Eğilimindedir

Bu Açıkların Boyutu Ekonomik İstikrarı Tehdit Eder Niteliktedir

Sistemin son on yıllık açığı faizde değerlendirilseydi ne olurdu?

	2003 sonu Katrilyon TL
SSK, BK ve ES'nın 1994-2003 arası açıklarının Hazine borçlanma faizleriyle güncellenmiş değeri	**345.2**
Toplam iç borç stoku	194.4
Toplam konsolide borç stoku	282.9
GSMH (2003)	354.6

REFORM SÜRECİ

Reformun Dört Ana Bileşeni

Bileşen 1- Genel Sağlık Sigortası

Nüfusun tümüne eşit, tüm sağlık tesislerinin ortak kullanıldığı, kolay ulaşılabilir ve kaliteli sağlık hizmeti sunumunun finansmanına yönelik olarak sistemin oluşturulması.

Bileşen 2- Emeklilik Sigortaları

Hak ve yükümlülüklerin eşitlendiği, mali olarak sürdürülebilir tek bir sigorta sisteminin kurulması.

Bileşen 3- Primsiz Ödemeler

Halen dağınık bir halde yürütülen merkezi olarak izlenebildiği, nesnel yararlanma ölçütlerine dayalı bir sistemin oluşturulması.

Bileşen 4- Tek Kurumsal Yapı

Yukarıda anılan üç temel işlevin mali kurum disiplini içinde, entegre, etkin ve vatandaşlarımızın günlük hayatlarını kolaylaştırmaya yönelik yeni bir yapının oluşturulması.

GENEL SAĞLIK SİGORTASI

GSS TASARISININ GETİRDİKLERİ
(Kapsanan Kişiler Açısından)

- **Doğumdan itibaren tüm vatandaşlar,**
- **Türkiye'de 1 yıldan fazla ikamet eden yabancılar,**
- **Vatansız ve sığınmacılar,**
- **25 yaşından sonra çocuklar kendi adına sigortalı,**
- **Vatani görevini yapan er ve erbaşlar kapsam dışı,**

GSS TASARISININ GETİRDİKLERİ
(Sağlık Yardımları Açısından)

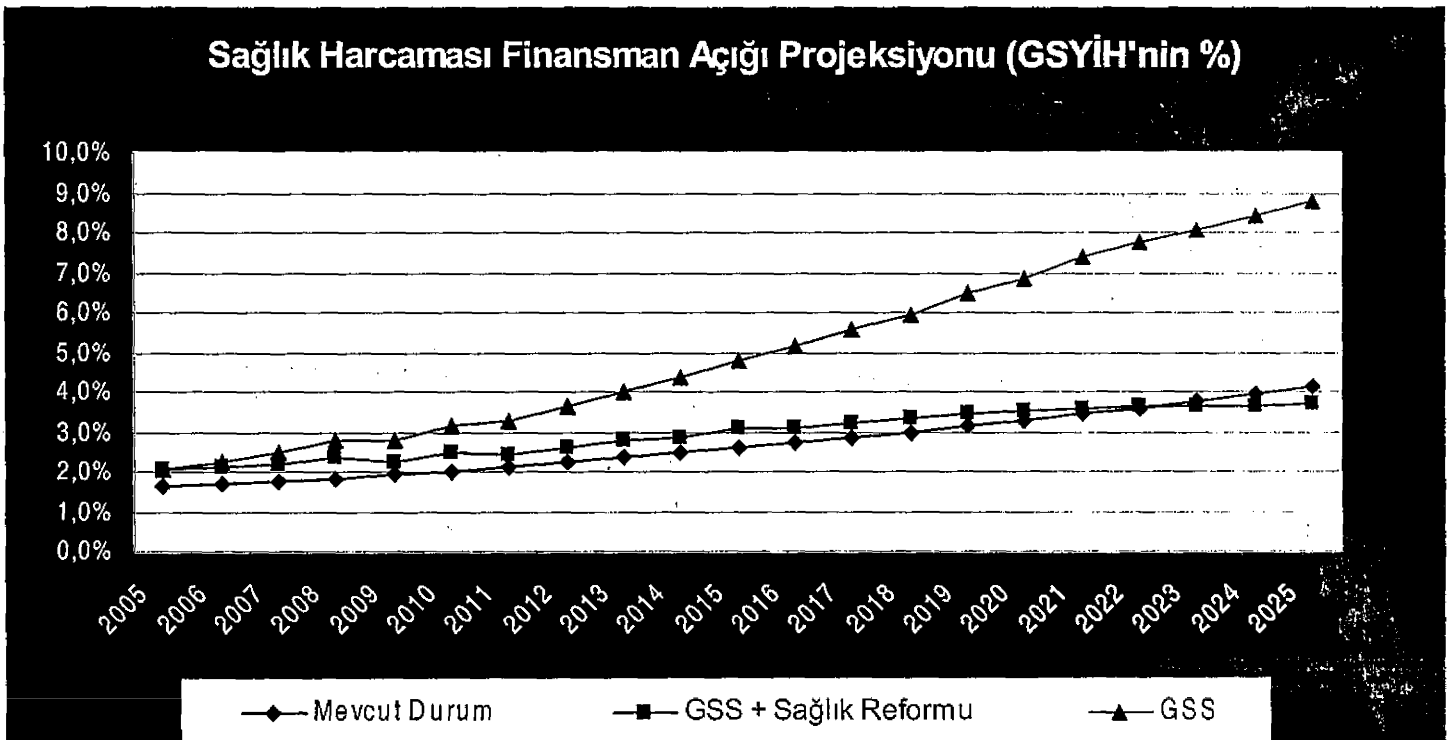
- **Tüm vatandaşlar eşit haklara sahip,**
- **Koruyucu sağlık hizmetlerine öncelik,**
- **Sağlık yardımlarının kapsamında genişleme,**
- **Türkiye'de tedavinin yapılamadığı durumlarda herkese yurtdışında tedavi olanağı,**

GSS TASARISININ GETİRDİKLERİ
(Sağlık Hizmeti Sunumu Açısından)

- **Hastane işletmeciliği yok,**
- **Aile hekimliğine dayalı birinci basamak hizmet sunumu,**
- **Sevk zincirine uyma zorunluluğu,**
- **Kamu ve özel sektörden rekabet içinde hizmet satın alımı,**
- **Hizmet sunumunda elektronik provizyon,**
- **Sözleşmeli sağlık kurumlarının fark talep etmediği yapı,**
- **Hizmet satın alma fiyatlarının Komisyon tarafından belirlenmesi.**

GSS TASARISININ GETİRDİKLERİ
(Finansman Açısından)

- **Sağlığa ayrılacak fon garanti ediliyor,**
- **Gelir düzeyine göre prim alınacak, ihtiyaca göre sağlık yardımı,**
- **Ödeme gücü olmayanların primlerinin devlet tarafından ödenmesi,**
- **Prim oranları artmıyor, (Bağ-Kur'da %20 den %12,5'e düşüş)**
- **Devlet Memurları adına sağlık primi ödeniyor,**
- **Kişilerin sağlıklarını korumada kendisine ve üçüncü kişilere sorumluluk,**

Sağlık Harcaması Finansman Açığı Projeksiyonu (GSYİH'nin %)
10,0%
9,0%
8,0%
7,0%
6,0%
5,0%
4,0%
3,0%
2,0%
1,0%
0,0%
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
Mevcut Durum
GSS + Sağlık Reformu
GSS

EMEKLİLİK SİGORTALARI

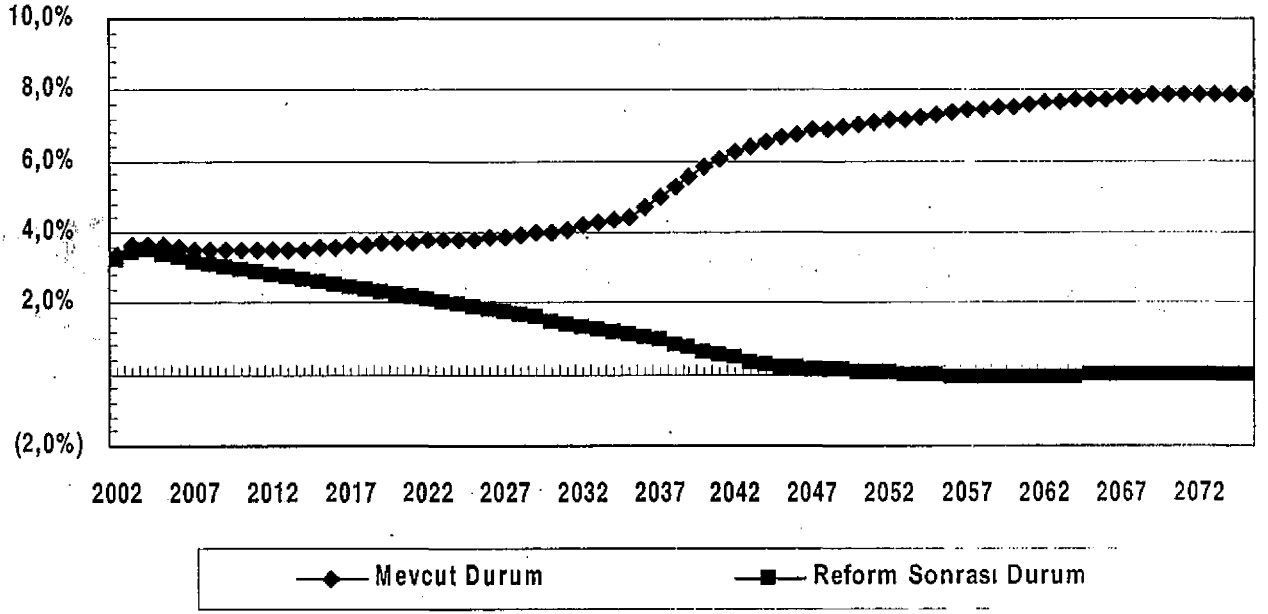
EMEKLİLİK SİGORTALARI TASARISININ GETİRDİKLERİ

- Halen emekli olanların aylık düzeyi değişmiyor.
- Mevcut çalışanların emeklilik yaşı, prim ödeme süresi değişmiyor.
- Mevcut çalışanlar yeni sistemde geçirdikleri sürenin toplam çalışma sürelerine oranı kadar yeni sistemden etkileniyor.
- Yeni sistemde geçen süreler için emekli aylığı hesabı prim matrahını ve çalışılan süreyi artırmayı özendirecek şekilde tasarlanıyor.
- SSK ve Emekli Sandığı için toplam prim oranı değişmiyor, Bağ-Kur için toplam prim oranı azalıyor.
- Yıllık geliri yıllık asgari ücretin altında olan, esnaf, çiftçi, yevmiyeli v.b. çalışanlar için sigortalılık isteğe bağlı oluyor.

Prim Oranları Açısından Eski ve Yeni Emeklilik Sistemleri

	MEVCUT YAPI					YENİ SİSTEM
	SSK Tarım	SSK	BK	BK Tarım	ES	
Uzun Vadeli Sigorta Kolları (malullük, yaşlılık,ölüm)	%30	%20 + 2(itibari hizmet için)	%20	%20	%36	%20 + Devlet Katkısı ..
Kısa Vadeli Sigorta Kolları (hastalık, analık, iş kazası ve meslek hastalığı)		%13,5 - %19	%20	%20		İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık %1- %6,5 Sağlık %12,5
Toplam	%30	% 33,5 - %41	%40	%40	%36	%33,5 - %39 + Devlet katkısı

Emeklilik Sisteminin Açık Projeksiyonu (GSYİH %)

PRİMSİZ ÖDEMELER SİSTEMİ

PRİMSİZ ÖDEMELERİN TEMEL UNSURLARI

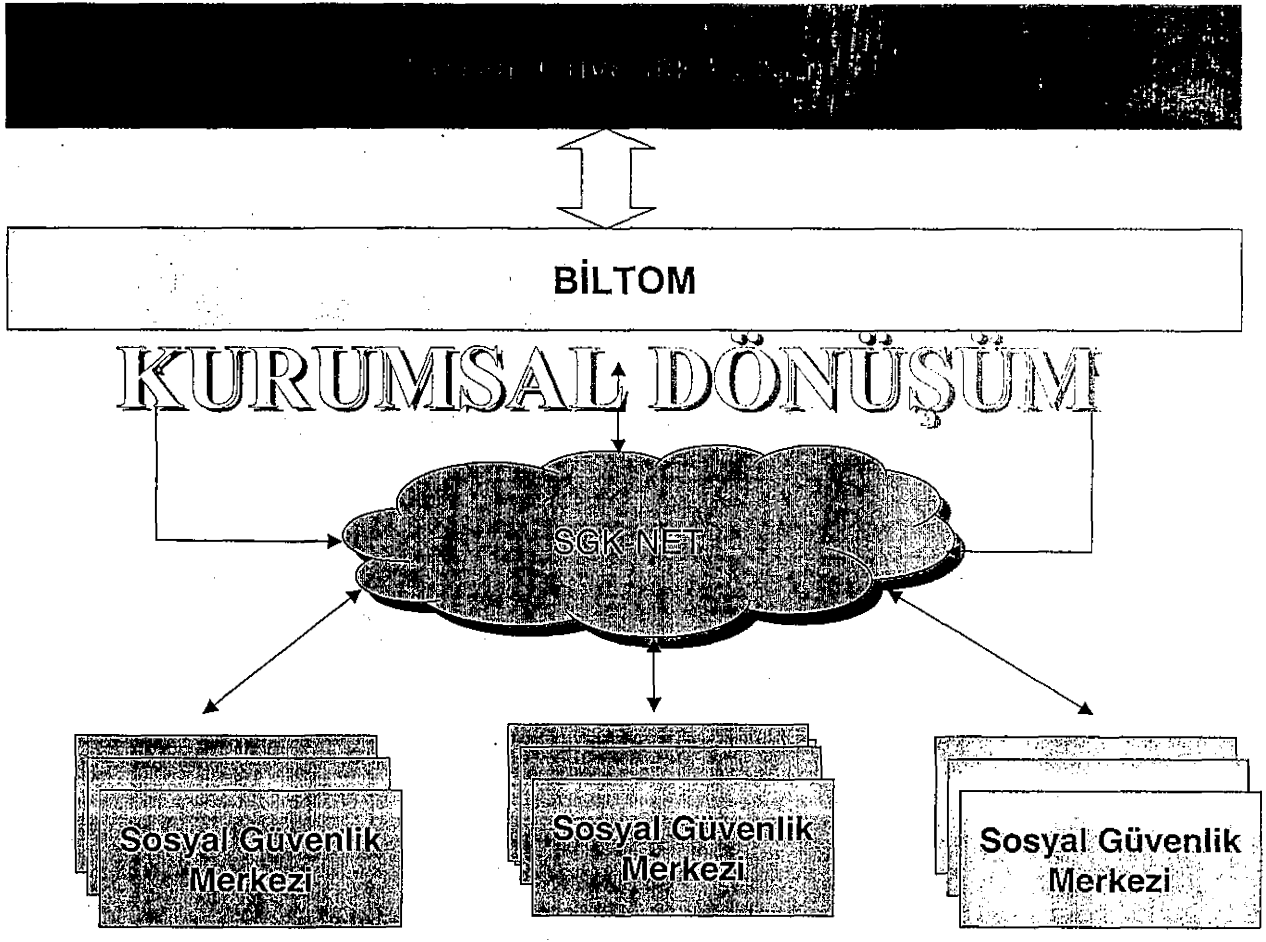
- Sosyal yardımların, bütün nüfusu kapsayacak veri tabanı aracılığı ile izlenmesi ve yönlendirilmesi.
- Sosyal yardımlar alanında yol gösterici ulusal politikaların ve stratejilerin oluşturulması.
- Asgari yaşam düzeyi tespiti.
- Genel sağlık sigortası kapsamında prim ödeme gücü olmayan kişilerin saptanması ve primlerinin ödenmesi.
- Kişilerin muhtaçlıktan kurtulmalarını sağlayacak önlemlerin alınması.

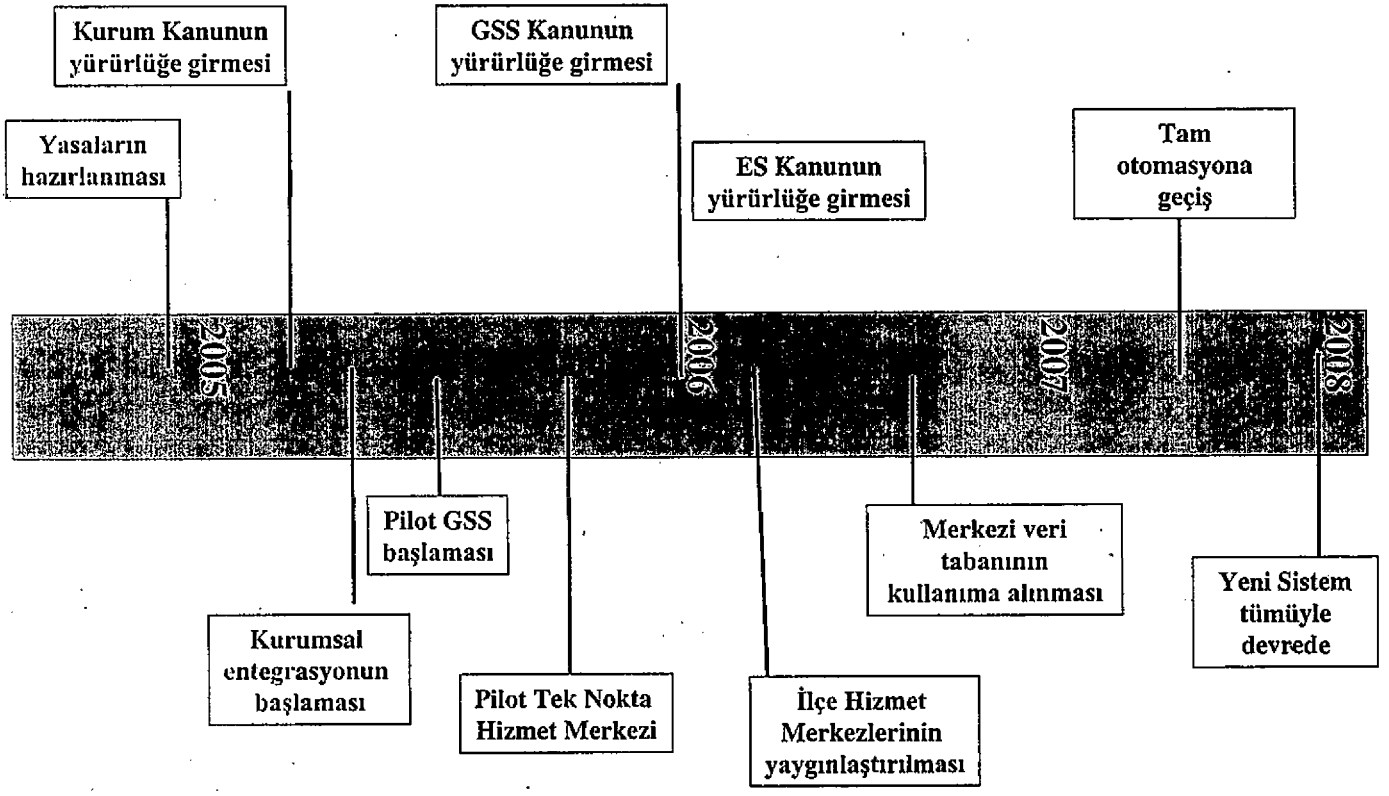
PRİMSİZ ÖDEMELER KAPSAMINDA SAĞLANACAK YARDIMLAR

Aile Yardımları

- 65 Yaş Aylığı
- Özürlü Aylığı
- Şehit, Gazi, Dul ve Yetim Aylığı
- Sağlık Yardımları
- Özürlü Çocuklar Eğitim ve Rehabilitasyon Yardımı

KURUMSAL YAPI

BİLTOM
KURUMSAL DÖNÜŞÜM
SGK NET
Sosyal Güvenlik Merkezi
Sosyal Güvenlik Merkezi
Sosyal Güvenlik Merkezi

Kurum Kanunun yürürlüğe girmesi
GSS Kanunun yürürlüğe girmesi
Yasaların hazırlanması
ES Kanunun yürürlüğe girmesi
Tam otomasyona geçiş
2005
2006
2007
2008
Pilot GSS başlaması
Merkezi veri tabanının kullanıma alınması
Yeni Sistem tümüyle devrede
Kurumsal entegrasyonun başlaması
Pilot Tek Nokta Hizmet Merkezi
İlçe Hizmet Merkezlerinin yaygınlaştırılması

TEŞEKKÜRLER...